

K

142 B

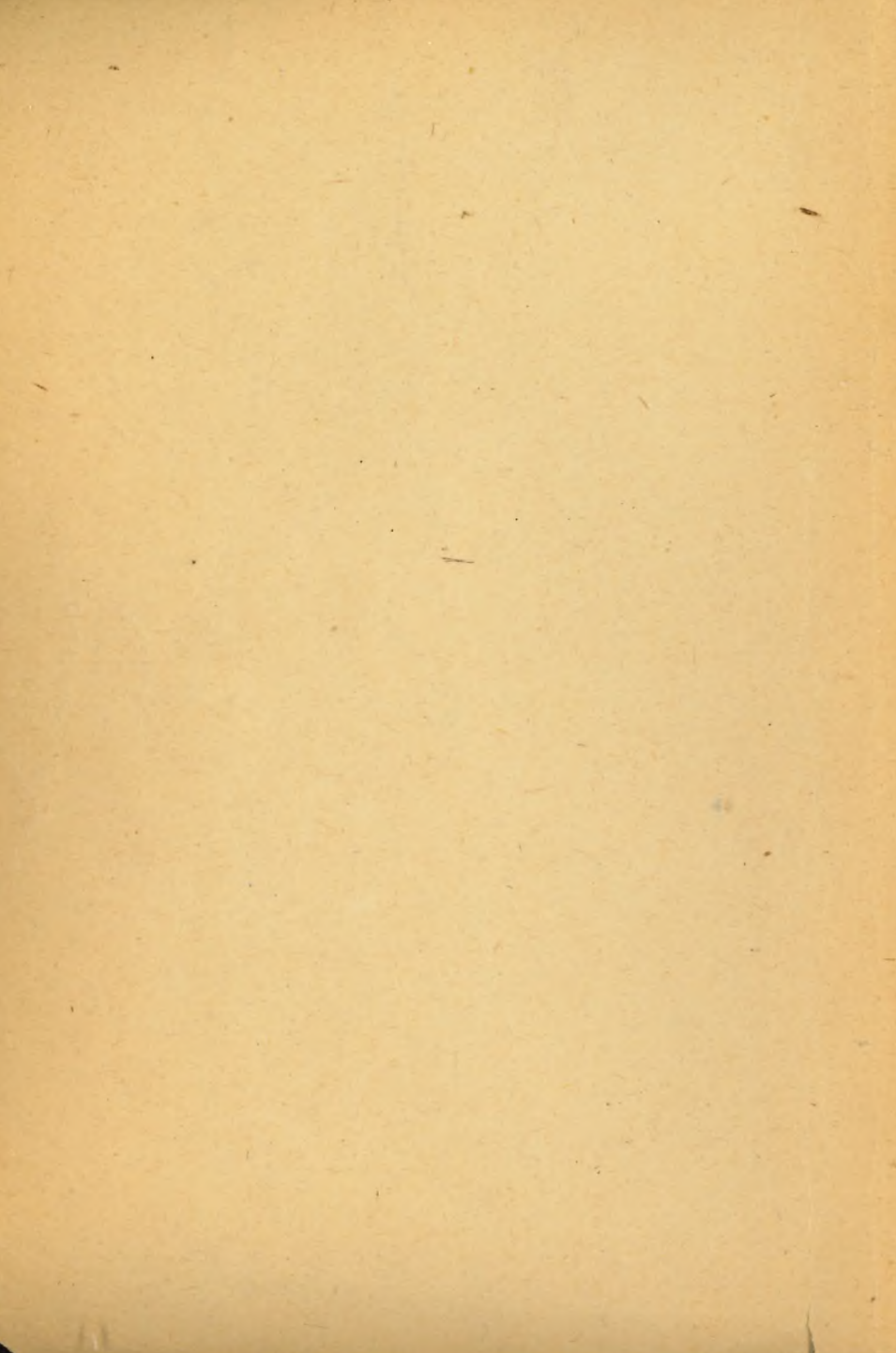
020050328

COBISS •

*... dokument ...
... ostalo ... 4t. ...
... vidi ... 100 ...*
PROCES

proti
vojnim zločincem in izdajalcem
Rupniku, Rösenerju,
Rožmanu,
Kreku, Vizjaku
in
Hacinu

Ljubljana 1946
Slovenski knjižni zavod

PROCES

PROTI

VOJNIM ZLOČINCEM IN IZDAJALCEM

RUPNIKU, RÖSENERJU,

ROŽMANU,

KREKU, VIZJAKU

IN

HACINU

LJUBLJANA 1946

SLOVENSKI KNJIŽNI ZAVOD

142 B

D 0 6 -05- 2005/328

UVOD

Pričujoča knjižica ne vsebuje niti od daleč vsega gradiva, ki so ga zbrali naši organi oblasti o zločinski delavnosti obsojencev v razpravi proti Rupniku. Tu je zbranega le nekaj najbolj značilnega gradiva, ki bo pa čitatelju vendarle dalo jasno sliko o delu protiljudske, izdajalske reakcije v Sloveniji za časa narodnoosvobodilne borbe. Ne gre torej za dokumentarno delo, ki bi vsebovalo vse dokumente in ves potek razprave, temveč za izbor dokumentov in izbor najznačilnejših odlomkov iz same razprave. Ko bodo naše ljudske množice prebirale te dokumente, bo ponovno vstala pred njimi jasna slika o nizkotni, ogabni, zločinski delavnosti protiljudskih klik v narodnoosvobodilni borbi in bo tudi to zanje nova spodbuda za razvijanje delovnega poleta in krepitve naše svobodne domovine. Ko se bo umetnik, pisatelj in dramatik zamislil nad temi stvarmi, bo dobil novih pobud za svoja dela iz narodnoosvobodilne borbe, saj ta razprava daje jasen prikaz tistih izdajalskih protisil, ki so hotele za vsako ceno to borbo preprečiti. Ko bo naš aktivist prebiral to gradivo, bo iz njega črpal množico argumentov za svoje politično vzgojno delo.

Kaj je bil cilj protiljudskih klik v času narodnoosvobodilne borbe.

Kaj je hotela izdajalska protiljudska klika v Sloveniji v času narodnoosvobodilne borbe? Kakšni so bili njeni cilji? Razprava proti Rupniku, Rožmanu, Kreku in drugim to nazorno kaže, saj je tu zbrano gradivo o glavnih osebah, o glavnih akterjih teh klik. Prav zaradi tega je ta razprava tako važna, ker je dejansko v njej postavljena na zatožno klop vsa protiljudska izdajalska banda v vseh svojih odtenkih »liberalnega«, »klerikalnega« itd. izvora. Četudi niso bili na razpravi obtoženi v si vidni predstavniki te izdajalske reakcije, vendar je med bogatim gradivom tudi jasna slika o njih (izda-

jalci JNSarskega porekla itd.). Kaj je torej ta izdajalska reakcija hotela? Njen cilj je bil zasigurati v teku vojne oblast protiljudske reakcije v Sloveniji, ne glede na izid vojne. Za dosego tega cilja pa je bilo potrebno: uničiti z vsemi možnimi sredstvi OF slovenskega naroda in njeno jedro — Komunistično partijo, preprečiti za vsako ceno narodnoosvobodilno borbo, preprečiti porast in krepitev demokratične zavesti množic, ki se krepi prav s to borbo. Temu cilju je tudi služilo proslulo geslo: »Čakajte, še ni čas.« Temu cilju je tudi služila ovaduška mreža za okupatorja, ki so jo kontrolirali in usmerjali najvidnejši predstavniki teh klik (Rožmanu so pošiljali ovaduški bilten »Cenče«, ki se je tiskal samo v nekaj izvodih; vodja JNS klike Zajec je bil italijanski zaupni konfident z imenom »Številka 2«, »Številka 1« pa je bil Hacin). Končno — temu cilju je služila organizacija oboroženih belogardističnih band v času, ko je oboroženo ljudstvo prešlo neposredno v vstajo.

Ta isti cilj je imela pred očmi vsa jugoslovanska reakcija. »To je bilo ono edino, kar je lebdelo jugoslovanski reakciji pred očmi v tistih dneh, ko so fašistične horde razkosavale jugoslovansko zemljo in pristopile k ustvarjanju svojih načrtov o iztrebljenju svobodoljubnega ljudstva Jugoslavije.« (Ziherl: »Epilog protinarodne zarote.«)

Zlasti nazorno ilustrira to hotenje protiljudske reakcije v Sloveniji razdelitev vlog, ki je bila izvedena pred izbruhom vojne marca 1941. Takrat je slovenski del JRZ sklenil, da del svojih predstavnikov pošlje v London (Krek, Kuhar in drugi) za primer zmage teh velesil, drugi del pa ostane doma (Natlačén in drugi) za sodelovanje z okupatorjem in za primer zmage osi Rim-Berlin. Tako je Krek šel z emigrantsko kliko v London v sestav begunske vlade, drugi del pa v Mussolinijevo konzulto v Ljubljani. Medtem ko se je ljudstvo pripravljalo na boj, da reši, kar se še rešiti da pred pretečo katastrofo, je protiljudska reakcija že napravila križ čez Jugoslavijo in skrbela za svoja »zunanjepolitična zavarovanja«. Med vojno so ekspanenti obeh garnitur (Krek-Natlačén) vzdrževali medsebojne stike preko raznih kanalov; čim bolj pa se je bližala zmaga zaveznikov, tem bolj slepo in topoglavo so računali in upali, da bo tudi pri nas prišlo do »grške rešitve«. Značilna je izpoved Rupnika, ki je nekaj dni pred osvoboditvijo Trsta in Ljubljane bil klican na sestanek k Rožmanu, češ, naj na njem poda poročilo o vojnopolitičnem položaju. Na sestanku so bili vsi vidnejši organiza-

torji izdaje, ki so bili takrat v Ljubljani in pri njih je prevladovalo mnenje, da pridejo v najkrajšem v Ljubljano — »zapadni zavezniki«. Res je, »kogar hočejo bogovi uničiti, tega udarijo s slepoto«. Izdajalska klika ni računala z močjo JA in s pomočjo RA naši borbi! Res pa je tudi, da se je taktika »dveh garnitur« v prejšnji zgodovini reakciji obnesla (primer prve svetovne vojne!). Moč Rdeče armade, moč demokratičnih sil v svetu, boj in moč našega ljudstva pa je ponovitev te zloglasne igre »dveh garnitur« preprečila in razkrinkala.

Ta cilj ohranitve oblasti protiljudski reakciji je imela protiljudska reakcija pred očmi vedno tudi v stari Jugoslaviji. Politika Korošca, Kreka, Natlačena, Kramerja, Praprotnika in drugih — to je bila v stari Jugoslaviji politika zatiranja demokratičnih teženj ljudstva, izkoriščanja in udinjanja imperialističnim klikam velesrbske hegemonije, politika — obdržati v domači deželi oblast za vsako ceno. Zato ni njihova linija v narodnoosvobodilni borbi nič drugega kot — nadaljevanje stare politike v novih okoliščinah okupacije. Zaradi veličastne borbe naših narodov, zato, ker pri nas ni bilo splošne atmosfere močvirja, zato, ker pri nas ni bil osvobodilni boj relativno manj razvit kot v nekaterih drugih deželah zapadne okupirane Evrope (Belgija, Norveška, deloma Francija itd.), zato protiljudska reakcija pri nas ni mogla brezkončno manevrirati, skriti svojega izdajalskega bistva, prikrivati se. Naše ljudstvo je s svojim bojem ob pravilni politiki vodstva naše borbe privedlo protiljudsko reakcijo v osvobodilni vojni »na čisto«, jo do konca razkrinkalo in izoliralo od ljudstva.

Po osvoboditvi in prevzemu oblasti po silah delovnega ljudstva so bedni ostanki protiljudskih klik pričeli z zaroto proti ljudski oblasti, oprti na sile inozemske reakcije, kot odkriti agenti tujca. Procesa proti nadškofu Stepincu v Zagrebu in Jeriču v Mariboru nam razkrinkata vso zločinsko sliko ostankov teh klik v času obnove in izgradnje naše domovine. Stepinčeva poslanica pred zlomom NDH, polna obrekovanj proti narodnoosvobodilnemu gibanju, ponudba Pavelića, da Stepinac po njegovem begu prevzame oblast, pretvoritev zagrebškega kaptola v centralo teroristične križarsko-ustaške bande po zlomu NDH — vse to ni slučaj! To je generalna linija Stepinca, generalna linija izdajalskih reakcionarnih klik, potem ko je ljudstvo prevzelo oblast. — Prav tako ni slučaj, da je — kot kaže raz-

prava proti Jeriču — aktivnost reakcionarnih klik po osvoboditvi osredotočena na špijonažo za reakcionarno inozemstvo, na ropanje, tatvine in posilstva njihovih kriminalnih band, na poskuse sabotirati in ovirati obnovo in izgradnjo. Vse to je preišljen načrt, linija reakcije, ki se v slepoti in besu zaradi izgubljene oblasti oprijemlje najodvratnejših in hkrati brezuspešnih sredstev, da bi se spet dokopala do izgubljene oblasti.

Razvoj protiljudske reakcije v njeni borbi za zagotovitev vladajočega položaja profašistične buržoazije pelje od prikrite, pred ljudstvom še nerazkrinkane izdaje narodnih interesov, preko odkrite izdaje v narodnoosvobodilni borbi do — organizacije osamljenih špijonažnih in kriminalnih band v korist tujcu, proti neodvisnosti domovine.

Sama razprava proti Rupniku in ostalim je neposredno pokazala v vsej goloti delavnost teh klik v času narodnoosvobodilne borbe.

Česa nas uči razprava proti izdajalcu Rupniku in ostalim?

Razprava proti Rupniku in ostalim je v vsej goloti razkrila pravi obraz izdajalske reakcije v Sloveniji. Odpadle so vse krinke (o »obrambi vere«, o »boju proti brezbožnemu komunizmu« itd.), ki so se jih posluževale izdajalske klike in ki se jih še danes poslužujejo nadaljevalci njihovega dela. Pred našim ljudstvom je vstala celotna, realna slika zločinske igre izdajalcev in vojnih zločincev: njihovo preračunano, hladnokrvno varanje ljudstva, njihovo sovraštvo do vsega ljudskega, do bratske Sovjetske zveze, njihovo iskanje pomoči pri tujih, našemu narodu sovražnih silah, njihova popolna enotnost, kadar gre za zatiranje demokratičnih stremljenj lastnega naroda, njihovo brezobzirno poseganje po kakršnih koli sredstvih za uničenje teh stremljenj.

Slovenskemu narodu razkriva ta razprava, s kakim podlim, trdoživim, krvoločnim in spretnim sovražnikom je moral voditi težko, dolgoletno borbo! Zato ga zmagoviti izid te borbe in postavitev vodilnih akterjev njegovih sovražnikov — Rupnika, Rožmana, Kreka itd. — pred narodno sodišče — navdaja s ponosom in samozavestjo, ga potrjuje v pravilnosti in uspešnosti njegove poti. Hkrati pa nudi razprava bogato gradivo, ki uči in usposablja naše ljudstvo za še uspešnejši boj proti tistim bednim ostankom izdajalskih klik, ki kljub brezizglednosti svo-

jih manevrov še vedno niso položile orožja in ki bodo za svoje zločine prej ali slej odgovarjale pred narodnim sodiščem. Građivo in rezultati razprave bodo brez dvoma krepili budnost našega ljudstva.

Ko zasledujemo manevre in grozodejstva teh izdajalskih klik, se nam misli vračajo v dobo težkih borb proti okupatorju in domačim izdajalcem ter — do podrobnosti spoznavajoč te manevre — vidimo, kako pravilno pot je ubrala Osvobodilna fronta, kako daljnovidna in modra je bila politika njenega vodstva. Brez te pravilne politike, izražene v govorih, člankih in razpravah maršala Tita, tovariša Kardelja, Kidriča in drugih, ne bi bila mogoča zmaga nad tem komplotom združene, nizkotne, a spretne izdajalske reakcije. V tej luči brez dvoma razprava stopnjuje predanost našega ljudstva svojim preizkušenim voditeljem, ki so z veliko daljnovidnostjo in neizmernim čutom odgovornosti znali uspešno dobojevati boj nad takim zverinskim in izkušenim sovražnikom naše svobode.

Prav iste misli in ugotovitve veljajo v še večji meri za razpravo proti Draži Mihailoviću, s katerim je bila izdajalska banda v Sloveniji najtesneje povezana, saj je predstavljala sestavni del kvizlinških sil, ki so se zarotile proti svobodi in neodvisnosti narodov Jugoslavije. Zato so izkušnje in spoznanja obeh razprav važen doprinos k obogatitvi našega ljudstva v njegovih političnih izkušnjah, kar mu bo zelo olajšalo boj proti klavrni ostankom izdaje in reakcije, krepilo njegovo enotnost, stopnjevalo njegovo budnost, preprečevalo nove nakane sovražnikov, preprečevalo nove žrtve.

Medtem ko je razprava proti Draži Mihailoviću pokazala in razkrila široko razpredeno mrežo izdajalskih klik, povezanih z mednarodno reakcijo, usmerjenih na to, da bi z lažjo in nasiljem, oprtim na okupatorja, preprečile osvobodilni boj in osvoboditev narodov Jugoslavije in Balkana sploh, pa je razprava proti Rupniku in ostalim predvsem razkrila še neko dejstvo:

kam privede usluževanje cerkve in duhovščine okupatorju, izdaja nad lastnim narodom, kam privede izrabljanje vere v izdajalske politične namene!

Strahotne so bile slike na razpravi, ki so še enkrat pred očmi vsega ljudstva in vse svetovne javnosti razkrile zločine duhovnikov, ki so »bolje vihteli brzostrelke kot monštrance«,

ovajali za 5000 lir svoje sorojake okupatorju itd. itd. Poslušalcem v razpravni dvorani je zastajala sapa od groze in zgranzanja, ko je priča Kumšetova s plastično jasnostjo, živo in presunljivo pripovedovala o oni strašni noči, ko so jo domobranske zveri skupaj z nekaterimi tovarišicami obsodile na smrt in ko jih je nekaj ur pred usmrčitvijo pod krinko spovedi zasliševal in psoval neki duhovnik. — Cerkveni aparat s škofom na čelu se je vdinjal okupatorju, v škofijskem dvorcu so sklenili, da je okupatorjev teror preslab in da je treba na najvišjem mestu okupatorja v Rimu zahtevati še večje zločine, »ostrejše mere« proti lastnemu ljudstvu; pri papežu so dobili tudi vzpodbudo, zbirati podatke za knjigo o »mučenicih« (tako so nazvali denunciantne in krvnike lastnega ljudstva), v svet pa so zatulili, da je »vera v nevarnosti«, da se bore za »Kristusa in Rupnika«.

Razprava tisočkrat potrjuje in opravičuje misel, ki jo je izrazil tovariš Kidrič na I. kongresu Osvobodilne fronte v Ljubljani julija 1945:

»Imamo moralno pravico in moralno dolžnost, preprečiti, da bi verska čustva in cerkev še izkoriščali za narodno izdajstvo, za borbo proti lastnemu narodu in lastnemu ljudstvu, preprečiti da bi z narodnim izdajstvom še kdaj zastrupljali naše množice in našo mladino.«

Razprava je izrazito osvetlila pot protiljudske duhovščine, njeno izdajo in zločin ter je glasen opomin vsem onim duhovnikom, ki se tudi še danes odtegujejo ljudstvu in ki ponovno izrabljajo religijo za protiljudsko politiko. Maršal Tito je na sestanku z zastopnicami AFŽ-organizacij pribil:

»Nekoč, na sestanku z zastopniki visokega klera v Zagrebu sem dejal, da duhovnikom ne bomo delali nobenih ovir v opravljanju njihovih funkcij. Naj opravljajo svoje verske funkcije, nikar pa naj se ne vmešavajo v politične stvari. Nikar naj ne odvrtaajo ljudstva od tistega kar smo tako krvavo pridobili. Zahteval sem od njih, naj bodo bolj z ljudstvom, ne pa, da poslušajo inozemstvo, Rim in druge.«

Da, »inozemstvo, Rim in druge...!«

S tem pa smo se že približali drugemu osnovnemu nauku iz razprave proti Rupniku in ostalim. Prav tako kot razprava proti Draži Mihailoviću je tudi razprava proti Rupniku pokazala, da se izdajalske klike potem, ko jim je postalo jasno,

da so zgolj »suha veja na živem narodovem telesu«, začno obračati po pomoč na inozemske reakcionarne sile. V svojem brezmejnem odporu proti lastnemu ljudstvu podpihujejo, prosijo, rotijo in pozivajo tujca, naj jim pomaga razbiti to zgledno narodno enotnost, proti kateri so same brez moči. Krek je prototip takega »belega Rusa« kot se sam naziva, ki usmerja vso svojo aktivnost na to, da bi dosegel intervencijo tujih sil proti lastnemu ljudstvu. Komaj se je posušilo črnilo na njegovi prošnji angleški komandi, naj zasede vso Julijsko krajino, Zader itd. (ob času, ko so naši borci osvobajali Trst!), že piše drugi poziv silam na zapadu, naj nastopijo z oboroženo intervencijo proti novi Jugoslaviji, ter ga podpiše z izdajalcem Topalovićem in A. Pribičevićem. Ko je še v teku proces proti njegovemu sodelavcu Draži Mihailoviću, že intervenira zanj pri — papežu, pri tej opori italijanskega imperializma v njegovi ekspanziji proti narodom Jugoslavije. Narodi Jugoslavije vedo, koliko potokov krvi so prelili za svojo neodvisnost in koliko gorja jim je prizadejal tujec, na katerega še danes polagajo vse nade emigrantske bande naših izdajalcev in ostanki domačih protiljudskih elementov. Ni večjega zločina nad ljudstvom kot iskanje pomoči pri njegovih zunanjih neprijateljih in ni večje nesreče za narod kot je ta, da bi se pustil vplivati od teh tujih sil! Narodi Jugoslavije, stoletja zatirani in pod nasilnimi vplivi od zunaj, smatrajo priborjeno neodvisnost za svojo največjo pridobitev ter z gnusom in prezirom gledajo na to izdajalsko in brezplodno početje novepečenih »belih Rusov«.

Značilno za Krekovo izdajalsko delo je, da ve, da je njegovo delo brezplodno, in vendar — zavaja tisoče emigrantov in jim prikriva resnico!

Po drugi strani pa je v ozadju teh izdajalskih klik — strah pred Sovjetsko zvezo, mržnja do tiste velike sile, v kateri je ljudstvo uresničilo svoje stoletne sanje. Ni slučaj, da krvnik Hacin — papagajsko ponavljajoč Rožmanove fraze o »legitimnosti okupatorjeve oblasti« in o »brezbožnem komunizmu in OF« — govori o »neredih« v Sovjetski zvezi »vsaj v prvih letih revolucije« (kakšen umik tega zakrknjenega zločinca!). Prav tako ni slučaj, da pravi Rupnik, ko ga predsednik sodišča vpraša, ali je v domobranski prisegi Hitlerju pod besedo »zavezniki« mislil tudi Ruse: »Ah, ti so bili še daleč!«, ter omalovažujoče zamahne z roko. — Da, g. Rupnik je kot noj potiskal glavo v pesek pred — Rusi!

Razprava je na primerih razvojne poti voditeljev izdaje z neusmiljeno ostrino pokazala alternativo: ali z ljudstvom in z bratsko Sovjetsko zvezo ali pa proti ljudstvu, v izdajo in zločin, v naročje sovražnega tučca proti lastnemu narodu.

*

Tretji nauk razprave se tesno veže na gornjo ugotovitev. Kljub različnim geslom in taktikam je vendarle — prav tako kot proces proti Draži Mihailoviću — tudi proces proti Rupniku pokazal na enotnost izdajalskih klik, na enotnost protiljudskega tabora. V kolikor se na začetku zagrizene izdajalske klike niso mogle zediniti, je prišlo povelje Draže Mihailovića, naj se združijo! Dejansko je ves čas osvobodilne vojne bila na čelu izdaje klika, združena v pestri »Slovenski zavezi« z bivšim škofom Rožmanom in Natlačénom (SLS), dr. Zajcem (JNS), finančnikoma Basajem in Avsenekom, socialistom Jelencem in drugimi, tesno povezana s kvizlingom Rupnikom, s »sredino«, s Krekom in Mihailovićem in seveda zlasti z — okupatorjem. Ta klika združenih izdajalcev je imela svoje niti povsod, pa četudi je v različnih razdobjih, v različnih slojih in skupinah menjavala gesla in svoj zunanji obraz. Maja 1945, tik pred prihodom naše vojske v Ljubljano, se je ta ista klika z istimi ljudmi z odobrenjem okupatorja »legalizirala« v »Narodni vladi«. Zakulisni organizatorji in »ideologi« bele in plave garde, okupatorjevi vohuni a la Zajec in financieri izdaje (Basaj itd.) naj bi za nagrado za svoje zločine, za strahotno trpljenje in muke slovenskega ljudstva predstavljali slovenski narod »po zmagi zaveznikov«. Zasedovanje igre tega zločinskega legla, njegove sestave, njegovih zvez, njegove naslonitve na take kriminalne rablje kot sta okupator Rösener in krvnik Hacin — vse to bo našemu ljudstvu razkrilo do podrobnosti pravi obraz enotne reakcionarne, izdajalske klike v Sloveniji v dneh okupacije, navdalo ga bo s še večjim prezirom do nje, okrepilo bo njegovo budnost proti vsem tistim zločincem, ki jih ljudska sodba še čaka.

Mednarodna povezanost reakcije v narodnoosvobodilni vojni in v miru.

Razprava proti Rupniku pa je dala tudi gradiva o mednarodni enotnosti in povezanosti reakcije v času vojne. Iz vrste

izpovedi je razvidno, da so se nekateri domobranski oficirji smatrali hkrati za domobrance, nemške obveščevalce in anglo-ameriške obveščevalce, za domobranske oficirje in hkrati za oficirje kraljevske »vojske« in podobno. Kje je ozadje tega pojava?

Maršal Tito je že l. 1942. opozoril na to: »Anglija se vojskuje proti Nemčiji in Italiji, toda to ne ovira reakcionarnih angleških krogov, da ne bi z vsemi silami podpirali jugoslovanske begunske vlade v Londonu, ki preko svojega ministra Draže Mihailovića in njegovih četnikov aktivno pomaga okupatorju v njegovi borbi proti NOV in POJ. V skrajni liniji, to pomeni, da angleška reakcionarna gospoda pomaga vojnemu nasprotniku Anglije, proti resničnim zaveznikom narodov Anglije in Amerike. Po drugi strani, okupatorji oborožujejo četnike begunske vlade, ki je formalno zaveznik Anglije, Amerike in Sovjetske zveze, ter jih uporabljajo za boj proti NOV in POJ, t. j. proti narodom Jugoslavije.

Nekateri reakcionarni, imperialistični krogi v Angliji in Ameriki, ki so vedno vodili politiko diktata proti drugim narodom, se tudi v tej vojni niso spremenili. Njihove pobožne želje je odkrito iznesel angleški minister Mur-Brabazon, ki je na seji vlade 31. julija 1941. izjavil: »Drago mi je, da niso navzoči reporterji in da lahko svobodno govorim. Upam, da se bosta ruska in nemška armada medsebojno iztrebili, medtem pa bomo mi razvili svoje letalstvo in druge vrste orožja, tako da bomo imeli dominirajočo vojaško moč v Evropi.«

Naivni Mur-Brabazon je odkrito povedal, kar so drugi imperialistični krogi na tihem mislili. Ko je stvar prišla v javnost je moral Mur-Brabazon iz vlade, tisti pa, ki so stvar izklepetali, pa so dobili uraden ukor.

Jasno je, da je bilo v krvi in mesu imperialističnim klikam v Angliji in Ameriki — odpor proti narodnoosvobodilnemu gibanju v Jugoslaviji. Četniki, reakcionarne klike na zapadu, begunska klika v Londonu, Pavelić, Nedić, Rupnik in Rožman, nemški in italijanski okupatorji, vsi so si bili edini v tem, da je treba NOV in POJ uničiti. Na razpravi proti Mihailoviću je prišlo očito na dan, kako so zavezniški zvezni oficirji spodbujali Mihailovića k še ostrejši borbi »proti komunistom in Rusom«. Njihov cilj je bil jasen: obnoviti na Balkanu njihove imperialistične postojanke s pomočjo domače reakcije teh narodov.

Tako so se spletle niti, ki so privedle do tega, da je bil domobranski oficir hkrati agent Gestapa in agent Intelligence-Servica! Da je to podaljševalo okupatorjevo oblast in trpljenje našega ljudstva, ni treba posebej poudarjati.

Hkrati je v zvezi s tem treba poudariti, da je samo Sovjetska zveza bila med velikimi silami tista dežela, ki je v vsej svoji moči in z vsemi sloji svojih narodov sodelovala v borbi proti Hitlerju, kar je pač plod moralnopolitične enotnosti in moralnopolitičnih ciljev sovjetske družbe.

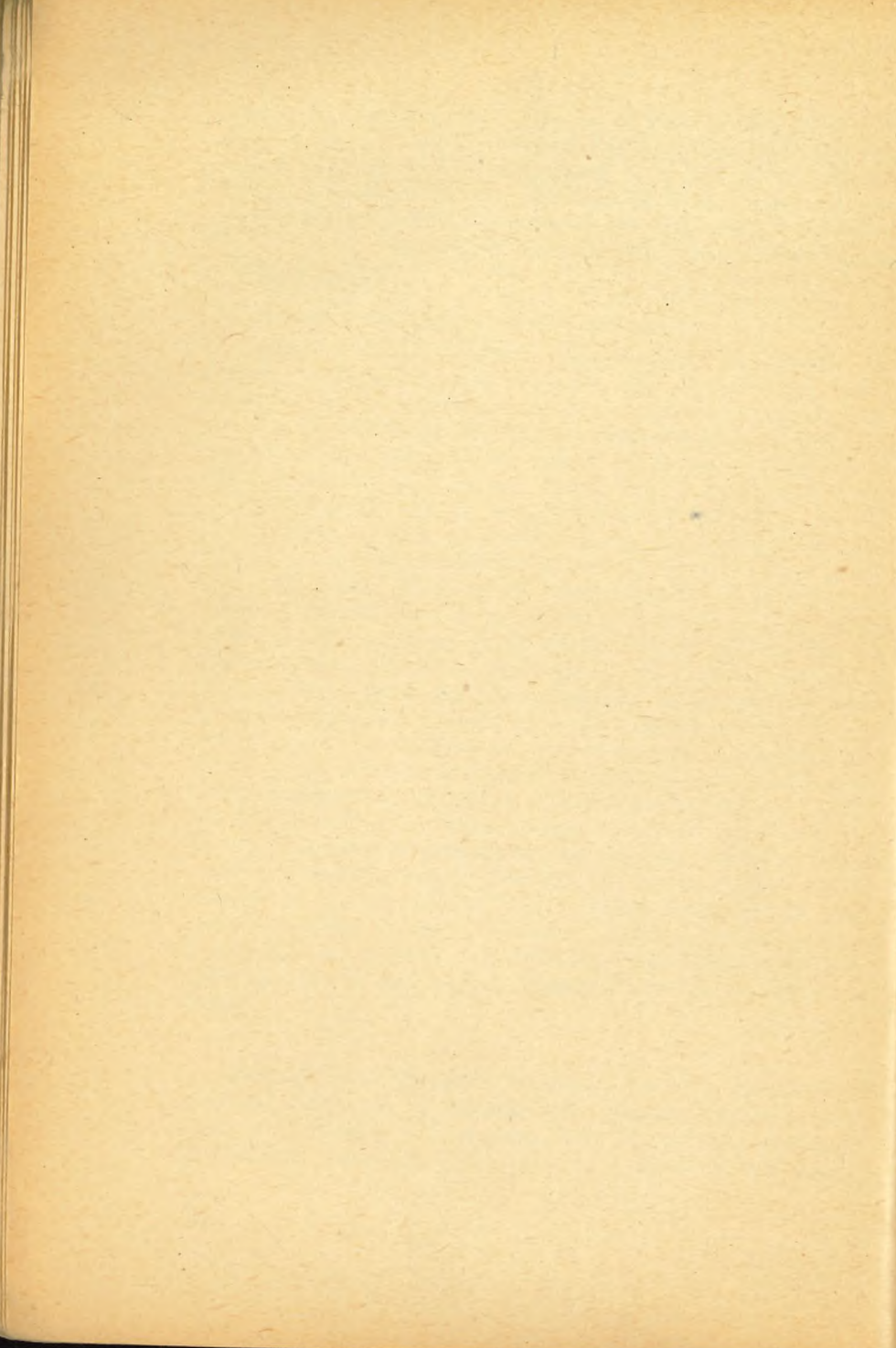
Končno naj si v zvezi s povezanostjo mednarodne in domače reakcije, v zvezi z njenim vse večjim stapljanjem, zastavimo še to vprašanje: zakaj je reakcionarni del tiska v svetu, tisk Vatikana itd. vzel v zaščito obtožene in obsojene izdajalce, zlasti Stepinca, pa čeprav mu je jasno, kakšna je bila njihova dejanska vloga? Maršal Tito je v svojem govoru v Zagrebu dejal: »Ko je prišel predstavnik papeža g. Harley prvič k meni... sem ga opozoril na mnoga sovražna dejanja Stepinca proti naši državi. Predložil sem mu celo knjigo zločinov. Čakali smo in so minili štirje meseci in niso nič odgovorili.« Maršal Tito je takrat dejal Harleyu tudi to glede Stepinca: »Odpeljite ga proč, odstranite ga, kajti če ga ne boste odstranili, ga bomo oretirali, ker ga moramo aretirati.« In kje je torej vzrok, da celo na razpravi in po razpravi proti Stepincu papež ne le preko tiska ščiti Stepinca, temveč celo izobči iz cerkve — ljudske sodnike, ki so sodili temu zločincu? Vzrok je jasen: tovariš Kardelj je poudaril, da reakcionarni krogi na zapadu imajo interes, prikazati položaj cerkve v FLRJ kot tak, da pod našo ljudsko oblastjo cerkev ne more obstajati. Zaradi reakcionarne propagande na zapadu, zaradi varanja množic na zapadu, hočejo diskreditirati sistem ljudske demokracije, ki ga predstavlja FLRJ, hočejo diskreditirati naše ustavne določbe o cerkvi in državi. Zaradi tega se podajajo v tako igro, da jemljejo v zaščito celo take ustaško-križarske organizatorje in sodelavce s fašizmom, kot je Stepanica in drugi.

*

Razprave proti Rupniku, Stepincu, Jeriču in odbornikom jeseniške hranilnice so slovenskemu ljudstvu pokazale pravi obraz protiljudskih klik za časa stare Jugoslavije, okupacije in razdobja v svobodi. Naše ljudstvo je črpalo iz tega bogate

politične izkušnje, zlasti je izostrilo svoje pravilno pojmovanje dela protiljudske duhovščine. Izbrano gradivo o razpravi proti Rupniku in ostalim, ki je predmet te brošure, bo brez dvoma prav tako doprinos k še močnejši politični oborožitvi našega ljudstva, ki danes daje vse od sebe za utrditev in razvoj naše ljudske demokracije, naše ljudske revolucije.

Ivan Bratko

Razprava proti izdajalcem in vojnim zločincem: Leonu Rupniku, Ervinu Rösenerju, Gregoriju Rožmanu, Mihi Kreku, Milku Vizjaku in Lovru Hacinu se je pričela v Ljubljani dne 21. avgusta in je trajala do razglasitve sodbe 30. avgusta 1946.

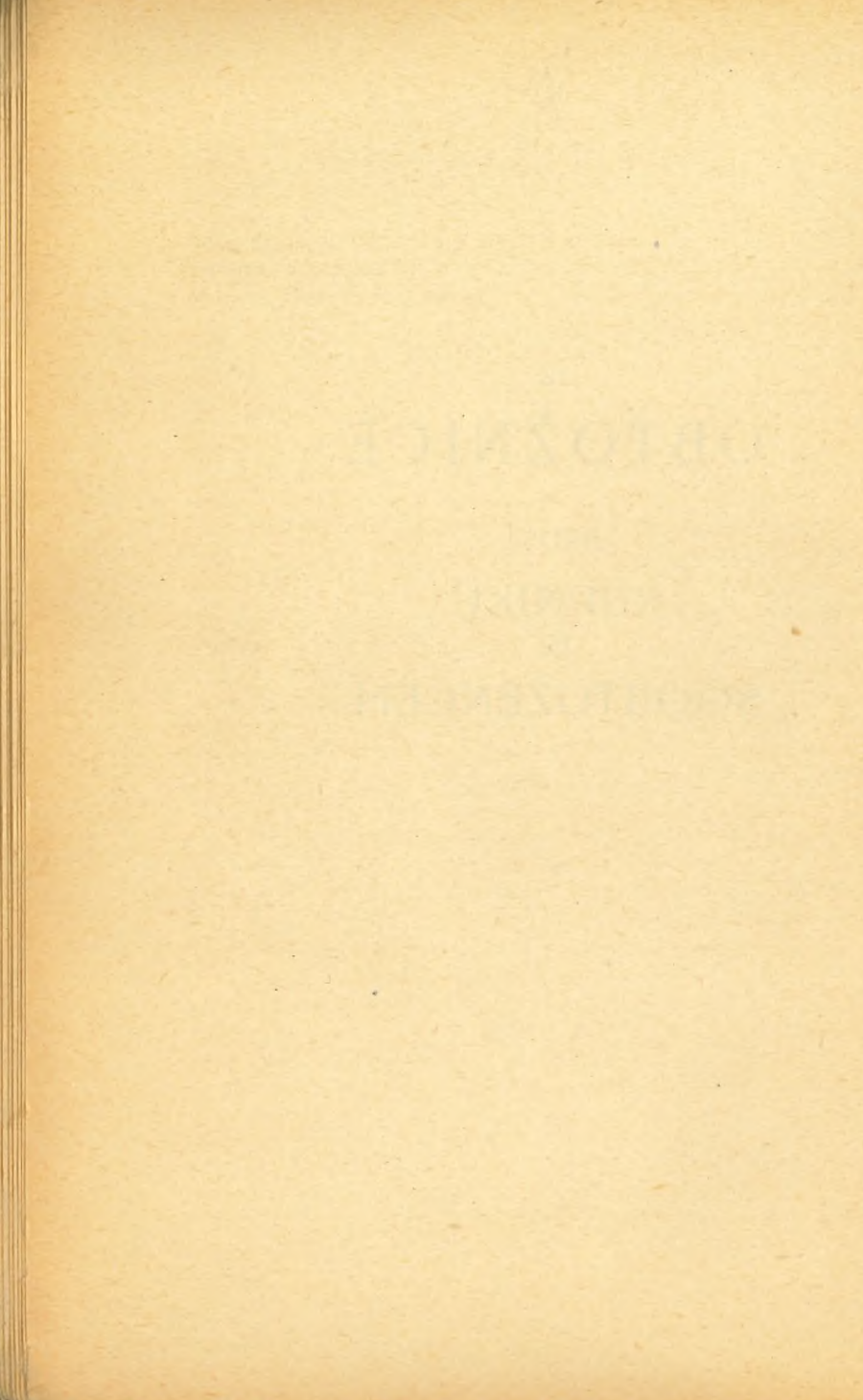
Vojaško sodišče IV. armije so sestavljali: predsednik kapetan dr. Heli Modic; sodnika-prisednika: podpolkovnik Milan Lah in major Alojz Grčar; nadomestni sodnik kapetan Avgust Bračič in tajnik sodišča poročnik Janez Lotrič.

Obtožbo sta zastopala: zastopnik vojaškega tožilca Jugoslovanske armade kapetan Marjan Vivoda in njegov pomočnik vojaški tožilec IV. armije kapetan dr. Viktor Damjan.

Obtožence so branili: obtoženega Leona Rupnika odvetnik Jože Ilc, obtoženega Ervina Rösenerja odvetnik dr. Vladimir Grosman, obtoženega Milka Vizjaka odvetnik Josip Čobal, obtoženega dr. Lovra Hacina odvetnik dr. France Lokar, odsotnega obtoženca dr. Gregorija Rožmana odvetnik dr. Alojzij Vrtačnik in odsotnega obtoženca dr. Miho Kreka odvetnik dr. Anton Mojzer.

IZ
OBTOŽNICE

PROTI
RUPNIKU
IN
SOOBTOŽENCEM

Na podlagi čl. 13., odst. 1. Zakona o kaznivih dejanjih proti ljudstvu in državi ter v smislu čl. 7. in čl. 30. Zakona o ureditvi in pristojnosti vojaških sodišč v Jugoslovanski armadi, vlagam pri naslovnem sodišču

o b t o ž b o

proti:

1. R u p n i k u Leonu, roj. 10. avgusta 1880 v Lokvah v Trnovskem gozdu, sinu pokojnega Franca in pokojne Ane rojene Ogrizek, Slovincu, jugoslovanskemu državljanu, poročenemu, očetu štirih otrok, divizijskemu generalu bivše jugoslovanske vojske, za časa okupacije predsedniku »Pokrajinske uprave« v Ljubljani — sedaj v zaporu;

2. R ö s e n e r j u Ervinu, roj. 2. februarja 1902 v Schwertu, okraj Hörde — Westfalija, sinu Friderika in Avguste rojene Gerlach, Nemcu, nemškemu državljanu, poročenemu, višjemu policijskemu in SS vodji, SS generalu — sedaj v zaporu;

3. D r . R o ž m a n u Gregoriju, roj. 9. marca 1883 v Dolinčicah — Šmihel pri Pliberku, sinu pokojnega Franca in Terezije rojene Glink, Slovincu, jugoslovanskemu državljanu, škofu ljubljanske škofije, sedaj na begu;

4. D r . K r e k u Mihi, roj. 28. decembra 1897 v Leskovcu pri Kranju, Slovincu, jugoslovanskemu državljanu, poročene-
mu, advokatu in bivšemu ministru, sedaj v inozemstvu;

5. V i z j a k u Milku, roj. 9. decembra 1894 v Ljubljani, sinu pokojnega Vincenca in pokojne Ane rojene Jonke, Slovincu, jugoslovanskemu državljanu, poročenemu, bivšemu jugoslovanskemu podpolkovniku, sedaj v zaporu;

6. D r . H a c i n u Lovru, roj. 23. avgusta 1886 v Velesovem pri Kranju, sinu pokojnega Lovra in pokojne Katarine rojene Zupan, Slovincu, jugoslovanskemu državljanu, poročenemu, bivšemu upravniku policije v Ljubljani, sedaj v zaporu,

ker so izvršili sledeča kazniva dejanja: obtoženi R u p n i k, R o ž m a n, K r e k, V i z j a k in H a c i n kazniva dejanja izdaje ljudstva in države, skupaj z obtoženim R ö s e n e r j e m pa tudi kazniva dejanja vojnih zločinov:

Senat armijskega vojaškega sodišča, ki mu je predsedoval tov. kapetan dr. Helij Modic

Protiljudski elementi iz vrhov bivše SLS so v pričakovanju neposrednega oboroženega napada hitlerjevske Nemčije in fašistične Italije na Jugoslavijo ter okupacije in razkosanja naše zemlje imeli med 27. marcem in 6. aprilom 1941. leta v Ljubljani sestanek, na katerem so sklenili, da si podelijo vloge tako, da en del vidnejših predstavnikov SLS na čelu z obtoženim Rožmanom, Avsenekom in Natlačenom ostane doma in stopi v odkrito politično in vojaško sodelovanje z okupatorji, drugi del na čelu z obtoženim Krekom, Gaborovškom in Kuharjem pa gre v inozemstvo in se na videz vključi v protihitlerjevski blok v cilju, da v slučaju zmage ene ali druge vojskujoče se stranke osigura svoje pozicije in protiljudsko vladavino v Jugoslaviji.

Potem ko so nemški in italijanski okupatorji zaslužnili in razkosali Jugoslavijo in si med seboj podelili tudi Slovenijo ter pričeli s fizičnim iztrebljanjem naših narodov, predvsem slovenskega naroda, bogastvo zemlje pa izropali in vključili v svoje vojno gospodarstvo, se je slovenski narod z ostalimi jugoslovanskimi narodi dvignil v vseljudski oboroženi upor proti okupatorju za svojo svobodo, neodvisnost in obstoj. Istočasno se protiljudski elementi iz vrhov bivših političnih strank in grup (SLS, JNS, Ljotičevci in dr.) povezujejo med seboj in stopajo v službo okupatorjev, ustvarjajo iz naših državljanov kvizlinško »belo gardo« in tako zvano »Slovensko domobranstvo« ter pomagajo okupatorju pri organiziranju okupacijskega upravnega aparata v Sloveniji. Izdajalski elementi, ki so zbežali v inozemstvo, na čelu z obtoženim Krekom — ki je že od leta 1941 bil preko Vatikana v stalni zvezi z obtoženim Rožmanom, Natlačenom in Avsenekom — po eni strani podpirajo te kvizlinge v Sloveniji, po drugi strani pa izvajajo izdajalsko politiko begunskih vlad in pomagajo četnikom Draže Mihailovića. Svojo izdajalsko delavnost kot kvizlingi v domovini na čelu z obtoženim Rožmanom, kakor tudi izdajalci v inozemstvu na čelu z obtoženim Krekom, so vršili v cilju dušenja ljudske vstaje in v cilju podpiranja okupacije v Jugoslaviji v najusodnejšem razdobju zgodovine naših narodov zločin izdaje naroda in domovine.

V sodelovanju z nemškimi in italijanskimi okupatorji ves čas vojne in sovražne okupacije sta obtožena Rožman in Krek kot organizatorja in naredbodajalca, obtoženi Rupnik kot ljubljanski župan pod italijansko okupacijo in šef civilne

uprave pod nemško okupacijo, obtoženi V i z j a k kot namestnik komandanta tako zvanega »Slovenskega domobranstva«, obtoženi H a c i n kot šef policije, obtoženi R ö s e n e r pa kot predstavnik nacistične stranke v svojstvu višjega SS in policijskega vodje v tako zvanem »Obrambnem področju XVIII.«, izvršili neštete vojne zločine nad slovenskim narodom: ubijanje in izročanje ranjencev okupatorju, umore in pokolje, zapiranje, mučenja, odvajanje v koncentracijska taborišča in na prisilno delo v korist okupatorja, prisilno mobilizacijo, požige, ropanja in uničevanje javne in privatne imovine, posilstva in druge vojne zločine, zaradi česar nosijo odgovornost za smrt in trpljenje na deset tisočev mož, žena in otrok.

I.

A.

RUPNIK LEON

Obtoženi R u p n i k, general bivše jugoslovanske vojske, poznan že izpred vojne po svoji pronacistični dejavnosti, je v dneh napada hitlerjevske Nemčije in fašistične Italije na Jugoslavijo v aprilu 1941. leta na položaju načelnika štaba I. grupe armij v Zagrebu, ne da bi dal kakršen koli odpor sovražniku, 11. aprila 1941, to je še pred kapitulacijo bivše jugoslovanske vojske, navezal v Zagrebu stike z ustaškima polkovnikoma L u l i č e m in Š t a n c e r j e m v cilju, da mu na njegovo prošnjo omogočita vstop v ustaško vojsko. Istočasno je na »Zapovedništvu hrvatske vojske« v Zagrebu izdelal pismeni načrt za formacijo ustaške kopnene vojske in ga predal polkovniku L u l i č u.

Z dokumenti zagrebške policije, lokalnega ustaškega odbora in nemške Feldkomandature je prispel 17. aprila 1941 v Celje, kjer se je javil že prej poznanemu gestapovcu Avgustu Westnu in dr. Skobernetu, prosil za nemško državljanstvo in nato 17. maja 1941 s posredovanjem nemškega konzula v Ljubljani, takratnega ljubljanskega župana Adlešiča in soobtoženega H a c i n a prispel v Ljubljano, kjer je takoj pričel sodelovati z italijanskimi civilnimi in vojaškimi oblastmi.

Zastopnik vojaškega tožileca J. A. tov. kapetan Marjan Vivoda
bere obtožnico

Spomladi leta 1942 so domači okupatorjevi sodelavci na čelu s soobtoženim Rožmanom, kaplanom Križmanom, advokatom dr. Šmajdom, industrijalcem Avsenekom, advokatom dr. Marjanom Zajcem in drugimi ustanovili z okupatorjevim soglasjem »Odbor vaških straž«, ki je bil organizator edinic bele garde, pa bodisi pod imeni »Vaških straž«, »Legije smrti« ali »MVAC«. Ta odbor, ki je zasedal v škofijskem dvorcu v Ljubljani, je imel zvezo z obtoženim Rupnikom po dr. Zajcu in je obtoženi Rupnik odbor podprl z navodili in nasveti.

Da bi izboljšal in utrdil tako nastale kvizlinške formacije MVAC, je obtoženi Rupnik takoj ko je postal župan mesta Ljubljane, predložil generalu Robottiju obširen pismeni »Načrt za uničenje partizanske aktivnosti« s predlogom, da okupator ojači svoje vojaške posadke po deželi, uvede s pomočjo duhovnikov in županov široko vohunsko mrežo in postavi oddelke MVAC pod svoje neposredno vodstvo, da bi takim uspešnejše lahko vodil borbo in izvajal svoje osvajalske namene nad našim narodom.

Obtoženi Rupnik je dne 3. avgusta 1942 predložil generalu Robottiju spisek interniranih jugoslovanskih oficirjev in podoficirjev, »ki so že v Jugoslaviji zagovarjali iste ideološke principe, za katere se Italija že 20 let slavno bori« in predlagal, da naj okupator te, ki predstavljajo manjšino med interniranimi oficirji, osvobodi in loči od onih, ki so ostali zvesti narodu ter jih uporabi v sestavu italijanske vojske na raznih frontah, kot oficirje v enotah MVAC, v italijanskem upravnem aparatu ali pa v organizacijah fašistične stranke.

Dne 22. marca 1943 je Robottiju ponovno predložil seznam interniranih oficirjev, ki jih je razdelil v tri kategorije, od katerih naj bi bili oficirji z prvih dveh spričo lojalnosti in privrženosti fašizmu izpuščeni, oni iz tretje skupine pa naj bi zaradi nezanesljivosti do okupatorja še nadalje ostali v internaciji. Teh seznamov se je okupator poslužil in ukrepal po predlogih obtoženega Rupnika.

Takoj po kapitulaciji Italije 8. septembra 1943 se je obtoženi Rupnik stavil v službo nemškega okupatorja. Dne 20. septembra 1943 ga je ta po svojem predstavniku »državnem namestniku, okrožnem vodji in vrhovnem komisarju za operacijsko področje Jadransko Primorje« Rainerju, postavil za »šefa Pokrajinske uprave Ljubljanske pokrajine«.

Po direktivah okupatorja, zlasti svojih nacističnih svetovalecev, soobtoženega R ö s e n e r j a in dr. D o u j a k a, je reorganiziral v »Ljubljanski pokrajini« civilno upravo in policijo ter potom teh z nacističnimi, terorističnimi metodami izvajal okupatorjeve ukaze z namenom, da pomaga vzdrževati okupacijo in dušiti osvobodilne napore slovenskega naroda za svoj obstoj.

Bivši belogardistični propagandni — obveščevalni center »Odbora vaških straž«, tako zvani »U-7«, je vključil v sestav »Pokrajinske uprave« z nazivom »Informativni urad« in njegovo vodstvo poveril gestapovskemu agentu Janku K r e g a r j u in Milanu F i n c u. V okviru »Informativnega urada« je bila ob sodelovanju kaplana G l a v a č a osnovana posebna tajna obveščevalna služba »TOS«, ki je na podlagi mreže špijonov vohunila med prebivalstvom, tako zbrane podatke kot najzaupnejša poročila izdajala v biltenu »Vesti« v petih izvodih in bila dostavljena v uporabo H a c i n o v i policiji, R ö s e n e r j e v e m u štabu, domobrancem, soobtoženemu R o ž m a n u in Gestapu, to je onim, ki so vodili najbrezobzirnejši boj proti slovenskim svobodoljubnim množicam. »Informativni urad« je nadalje vodil posebno kartoteko prebivalstva z označbo politične pripadnosti, ki je okupatorju služila pri izvajanju njegovih zločinskih dejanj.

Obtoženi R u p n i k je po svojem sekretarju K r e g a r j u in tudi sam vzdrževal redno zvezo s šefom Gestapa v Ljubljani S c h l u i f e r j e m in šefom »Sicherheitsdiensta« G e l d m a c h e r j e m ter ju informiral o vseh za okupatorja važnih pojavih in zlasti o vseh izsledkih »Informativnega urada«.

Po nacističnem vzorcu je organiziral propagando, osnoval posebni »Propagandni oddelek«, ki ga je po združitvi z »Informativnim uradom« v decembru 1944 preimenoval v »Informativni oddelek« z namenom, da z G ö b b e l s o v i m i parolami pomaga utrjevati okupacijo in razdvaja ljudske množice. Ta urad, ki ga je sprva vodil dr. Ludvik P u š, pozneje pa ljotičevec C e r g o l Izidor, je kontroliral vse javno mnenje, tisk, film in radio, organiziral zborovanja in govore, vse ob sodelovanju in pod kontrolo nacističnega »Amt-Kultur-Press-Propaganda«, ki je bil preko »Vrhovnega komisarja« R a i n e r j a podrejen G ö b b e l s u. »Propagandni oddelek« je po nacističnem sistemu organiziral tako zvano »Protikomunistično

akcijo« in pod krinko protikomunističnih predavanj poskušal v okviru te akcije netiti bratomorno klanje in razbijati borbeno enotnost slovenskega naroda proti okupatorju, in o božiču leta 1943 s sodelovanjem »Protikomunističnega odbora« na čelu z inž. S o d j o izdal »Protikomunistično spomenico«. R u p n i k je tudi sam govoril po radiu, po propagandnem oddelku organiziranih in kontroliranih zborovanjih v Ljubljani, Grosuplju, Polhovem Gradcu, Št. Joštu, D. M. v Polju, Dobravi, Rovtah in drugod.

Kot šef »Pokrajinske uprave« je v septembru 1943 po posvetovanju z vršilcem dolžnosti ljubljanskega župana J a n č i g a j e m, imenoval za šefa policije soobtoženega H a c i n a, po njem organiziral tako zvano »Politično policijo« in kasneje »Specialni vod« te policije. Vsi oddelki policije so bili pod nadzorstvom soobtoženega R ö s e n e r j a in zveznega vodje Gestapa D u s c h e. Tako je gestapovska policija s slovenskimi idajalci, spadajoča v sestav »Pokrajinske uprave«, katere šef je bil obtoženi R u p n i k, izvajala teroristične metode v Ljubljani in v podeželju ter pri tem kot podaljšana roka Gestapa izvršila tisoče najtežjih in krvavih zločinov nad našim narodom. Obtoženi R u p n i k je za tako delovanje policije izročil soobtoženemu H a c i n u v septembru 1943 200.000 lir za

2
Gorn. sodnik Strunkelj.

Naj predlag. y D²³⁸ Hacinu bi trebalo
dati od Križičev N. K. - bogatih v. Pajter
nagrade 5000 L.

Verjam, da se 5000 L. izda upravnikom
policije za to vrsto! iz zaplomb. fonda.

12.7.44.

Strunjin

plačevanje ovaduhov in špijonov, odobral v ta namen najmanj 50.000 lir mesečno in potrjeval izplačilo za te svrhe porabljenih zneskov še v posameznih po Hacinu predlaganih primerih.

Preko kvizlinškega upravnega aparata, ki mu je stal na čelu, je izvrševal plenjenje ljudske in državne imovine in aktivno sodeloval pri vključitvi industrijskih podjetij, denarnih ustanov in drugih bogastev Slovenije v vojno-gospodarski načrt in izkoriščanje okupatorju. Potom tako zvanega »Urada za zaplembo imovine upornikov« je ukazoval zaplembo imovine borcev NOV in POJ in njihovih rodbin ter vseh onih, ki so na kakršen koli način pomagali v osvobodilni borbi slovenskega naroda.

Obtoženi Rupnik je organiziral civilni in policijski aparat tudi v podeželju.

Podprt po domačih kolaboracionistih: dr. Albinu Šmajdu, kaplanu Križmanu, dr. Marjanu Zajcu in drugih, ki so v dneh kapitulacije Italije zaradi bodočega sodelovanja vodili razgovore s soobtoženim Rösenerjem in šefom Gestapa Schuifferjem, je obtoženi Rupnik po razgovorih in pooblastilih, ki jih je dobil od »Vrhovnega komisarja« Rainerja, dne 23. septembra 1943 ustanovil vojaško formacijo »Slovenische Landeswehr« — »Slovensko domobranstvo«. Skupaj s soobtoženim Rösenerjem in drugimi SS oficirji je formiral »Organizacijski štab« tega domobranstva na čelu s podpolkovnikom Francem Krennerjem, Ernestom Peterlinom in soobtoženim Milkom Vizjakom, da bi se tako ustanovila kvizlinška brambovska divizija in v končnem cilju SS divizija. »Slovensko domobranstvo« je z okupatorjem pomagalo zatirati narodno-osvobodilni pokret, izvajalo v njegovi družbi, ali pa samo, brezprimerni teror nad ljudskimi množicami, pri tem izvršilo na tisoče najbolj krvavih vojnih zločinov in ščitilo važne objekte, posebno ceste in železnice, ki so služili okupatorju za nadaljevanje vojne proti zavezniškim armadam.

Obtoženi Rupnik je nadalje sodeloval skupno s soobtoženim Rožmanom pri domobranski prisegi na Hitlerjev rojstni dan 20. aprila 1944 in 30. januarja 1945, ter je pregledal in dopolnil tekst prisege, po katerem so domobranci po vsej pokrajini prisegli zvestobo Hitlerju za borbo proti NOV in zaveznikom Angliji, Ameriki in SSSR.

Dne 24. septembra 1944 je bil postavljen za »Generalnega inspektorja« vsega domobranstva, v tej funkciji skrbel zlasti za pomnožitev te okupatorske formacije z oficirji in podoficirji, ki so se v ta namen šolali v posebnih tečajih in v nemški SS podoficirski šoli.

Dne 3. maja 1945 pa je postal »Vrhovni poveljnik Slovenskega domobranstva« in »Gorenjskega domobranstva«.

Podpiral je tudi Mihailovičeve četnike, ki so v Sloveniji delali po direktivah soobtoženega Rösenerja in Gestapa. Svojo materialno pomoč je nakazoval in izdajal po svojem sekretarju — gestapovskemu agentu Krenerju — vodstvu tako zvanega »Dolenjskega četniškega odreda«, znanemu črnorokcu Janezu Marnu-Črtomiru in kuratu Petru Križaju.

Po begu v inozemstvo je obtoženi Rupnik dne 27. septembra 1945 razbitim ostankom kvizlinških formacij ljotičevcev, nedičevcev in slovenskih domobrancev predložil pismeni načrt, kako naj bi se z oboroženo intervencijo inozemskih držav ter pobeglih izdajalcev uničil ustavni red in demokratična ureditev FLRJ.

RÖSENER ERVIN

Obtoženi Rösener Ervin je od januarja 1942 kot predstavnik nacistične stranke v svojstvu Višjega SS in policijskega vodje v tako imenovanem »Obrambnem področju XVIII.«, v katerega je bil vključen po Nemcih zasedeni del Slovenije, po italijanski kapitaluciji pa tudi tako zvana »Ljubljanska pokrajina«, načeloval SS formacijam, redarstveni policiji, varnostni policiji in obveščevalni službi. Kot poveljujoči general zaledja armadne skupine C (Kesselring) do leta 1944, nato armadne skupine E (Loehr), je bil višji komandant vojnih ujetnikov, po italijanski kapitulaciji pa poveljujoči general »Korpusa skupine Rösener« in Rupnikov svetovalec pri »Pokrajinski upravi« v Ljubljani. Poleg podrejenih SS formacij in policije je v taktično operativnem pogledu poveljeval na svojem področju tudi enotam redne vojske ter strankinim vojaškim formacijam Wehrmannschaft-a, Volksturm-a ter »Slovenskemu« in »Gorenjskemu domobranstvu«.

S pomočjo tega oboroženega in vohunskega aparata je z brezobzirno kršitvijo mednarodnih predpisov samostojno izva-

Bekanntmachung

Als Vergeltungsmassnahme für die in letzter Zeit von Banditen verübten Feuerüberfälle bei Birnbau und Duplach und für die Ermordung eines Polizeioffiziers bei Feistritz, würden die nachstehend angeführten Personen

erschossen.

Die Hingerichteten waren Mitglieder von Banden oder standen mit diesen in Verbindung und haben sie durch Lieferung von Nachrichten, Lebensmitteln usw. unterstützt, bezw. durch Ueberlassung der vorgeschriebenen Anzeige über Aufenthalt und Tätigkeit der Banden, deren Ueberfälle ermöglicht.

Geborene Ruf. Wohnort Stan.

1 Blöchl Andreas	14. 10. 1892	Messberg
2 Jeremias Steinhelm	15. 11. 1899	Preyegg
3 Kraljak Alois	18. 12. 1896	Lattach
4 Rufmann Johann	24. 5. 1902	Lattach
5 Rohlf Viktor	4. 12. 1901	Lattach
6 Silar Franz	26. 8. 1911	Lernbach
7 Senneloch Josef	12. 11. 1913	Lattach
8 Paulich Michael	5. 1. 1909	Bornswitz
9 Petrasch Peter	31. 2. 1881	Klippe
10 Sengel Johann	2. 5. 1908	Göbelschitz
11 Dursif Stanislaus	13. 11. 1911	Anding
12 Zamer Mathias	28. 2. 1919	St. Gotthard
13 Vidler Albert	13. 12. 1901	Fahrsfeld
14 Skovalec Anton	15. 9. 1902	St. Veit
15 Platzer Franz	11. 11. 1904	Margreth
16 Neef Anton	13. 1. 1908	Karner Veilach
17 Karkeč Ludwig	31. 2. 1898	St. Veit
18 Hofbauer Josef	11. 8. 1904	Ondelbich
19 Demascher Ignaz	26. 1. 1901	Birnbau
20 Rawaik Franz	23. 12. 1897	Kauer
21 Cezar Valentin	14. 2. 1892	Krahe
22 Cezar Lorenz	8. 8. 1908	St. Teofila
23 Czerh Johann	17. 12. 1890	Dole
24 Jergasch Johann	9. 6. 1901	Mariauberg
25 Krenk Rudolf	26. 11. 1904	Laak
26 Demar Alois	15. 6. 1905	Hörsatz
27 Demar Lorenz	9. 8. 1909	Hörsatz
28 Ruchtschitz Valentin	5. 9. 1902	Hörsatz
29 Birkhof Josef	2. 1. 1903	Hörsatz
30 Bisjak Josef	18. 1. 1909	Mühlhof
31 Igaltich Paul	21. 1. 1907	Mühlhof
32 Hartman Franz	29. 9. 1903	Bergschilf
33 Debaljak Anton	4. 1. 1894	Polzgrus
34 Fröhlich Alois	31. 6. 1903	Polzgrus
35 Mar Josef	26. 2. 1911	Polzgrus
36 Peterwaller Johann	5. 6. 1901	Polzgrus
37 Tausler Paul	26. 2. 1922	Polzgrus
38 Ubensteink Johann	3. 1. 1908	Laak
39 Ambrosil Ernst	8. 1. 1913	Birnbau
40 Ambrosil Franz	10. 10. 1910	Birnbau
41 Ambrosil Franz	6. 11. 1918	Birnbau
42 Ambrosil Johann	11. 11. 1904	Anding
43 Ambrosil Valentin	26. 2. 1909	Birnbau
44 Cereso Stanco	27. 6. 1912	Birnbau

45 Klemenc Josef	4. 6. 1905	Birnbau
46 Klemenc Valentin	11. 2. 1896	Birnbau
47 Doljan Plonias	15. 6. 1901	Birnbau
48 Obrstara Gabriel	6. 12. 1909	Birnbau
49 Hajak Eduard	5. 9. 1896	Birnbau
50 Jerman Theodor	19. 6. 1902	Birnbau
51 Jochna Anton	2. 9. 1902	Birnbau
52 Janeksch Jakob	14. 6. 1904	Anding
53 Gmejll Dominik	6. 8. 1912	Anding
54 Krieger August	10. 8. 1905	Birnbau
55 Krieger Leopold	16. 8. 1906	Birnbau
56 Kabeslar Mathias	3. 2. 1894	Birnbau
57 Hofbauer Max	17. 10. 1901	Anding
58 Lohsche Rudolf	15. 4. 1914	Anding
59 Ujovčiček Alois	19. 8. 1918	Birnbau
60 Ujovčiček Franz	30. 2. 1916	Birnbau
61 Marktschl Ludwig	26. 8. 1901	Birnbau
62 Mastaler Alois	14. 5. 1902	Birnbau
63 Marčič Ignaz	16. 12. 1911	Birnbau
64 Marčič Valentin	24. 2. 1901	Hörsatz
65 Petalich Alois	19. 5. 1911	Karner Veilach
66 Pulka Franz	24. 4. 1891	Birnbau
67 Payer Josef	11. 11. 1902	Birnbau
68 Poloznik Franz	3. 8. 1902	Birnbau
69 Pogrejar Josef	29. 5. 1913	Jasnoburg
70 Poloznik Josef	11. 1. 1901	Birnbau
71 Turk Karl	4. 11. 1903	Karner Veilach
72 Vilič Josef	2. 4. 1900	Birnbau
73 Per Valentin	29. 6. 1908	Birnbau
74 Majcan Alois	18. 8. 1899	Birnbau
75 Medveček Milan	2. 9. 1913	Birnbau
76 Kasperer Stanco	11. 11. 1902	Birnbau
77 Burkhard Miklo	9. 10. 1902	Birnbau
78 Tappin Valentin	10. 2. 1919	Birnbau
79 Tappin Lorenz	12. 2. 1912	Birnbau
80 Hagešič Viktor	18. 10. 1912	Anding
81 Beranik Alois	15. 7. 1911	Anding
82 Probst Johann	29. 8. 1902	Anding
83 Mrevica Franz	10. 7. 1904	Birnbau
84 Beaschl Franz	10. 8. 1911	Laak
85 Caspary Johann	10. 4. 1914	St. Veit
86 Dressar Josef	12. 3. 1905	Reper
87 Kradlitz Franz	19. 10. 1896	St. Veit
88 Mahrtsch Miklo	26. 2. 1906	Living
89 Mar Josef	1. 3. 1900	Jasnoburg

Geborene Ruf.

Wohnort Stan.

90 Platzer Franz	1. 10. 1909	Birnbau
91 Rebolj Josef	30. 9. 1907	Birnbau
92 Sikke Josef	30. 1. 1902	Birnbau
93 Sikke Alois	8. 2. 1908	Birnbau
94 Sustarčič Ferrugin	27. 4. 1890	Coariz
95 Ogrič Alois	26. 2. 1916	Preinaz
96 Van Franz	22. 2. 1911	Gr. Plannenburg
97 Hiltner Johann	10. 11. 1901	Soth
98 Kobliček Josef	5. 12. 1912	Göbenberg
99 Hlsek Franz	1. 10. 1909	Göbenberg
100 Stankovik Alois	30. 9. 1907	Göbenberg
101 Tibiljan Matjan	15. 8. 1918	Laak
102 Novak Franz	16. 06. 1916	Krausburg
103 Pristorsch Johann	12. 12. 1904	Krausburg
104 Pirz Dukan	10. 6. 1904	Laak
105 Trampac Stanco	12. 2. 1914	Göbenberg
106 Galach Wladimir	8. 1. 1902	Göbenberg
107 Dolar Franz	29. 1. 1914	Duplach
108 Stankovik Anton	29. 5. 1909	Göbenberg
109 Lestak Josef	5. 2. 1903	Birnbau
110 Paulin Franz	2. 2. 1911	Ober Duplach
111 Erben Johann	12. 04. 1906	Ober Duplach
112 Hirschfelder Alois	26. 6. 1908	Ober Duplach
113 Hirschfelder Viktor	23. 12. 1901	Ober Duplach
114 Haglitz Peter	5. 10. 1902	Reper
115 Pauchč Bergmann	11. 8. 1891	Preinaz
116 Koser Franz	13. 2. 1916	Duplach
117 Purger Max	10. 6. 1903	Preinaz
118 Purger Josef	12. 1. 1902	Preinaz
119 Purger Josef	31. 11. 1914	Preinaz
120 Purger Peter	19. 1. 1906	Preinaz
121 Supan Lukan	19. 1. 1902	Ober Duplach
122 Festac Gabriel	10. 11. 1900	Reifen
123 Gressall Johann	17. 4. 1912	Reifen
124 Krotic Stanco	12. 1. 1902	Preinaz
125 Obkirch Ignaz	14. 2. 1901	Savjiz
126 Pogacnik Josef	16. 3. 1900	Lauten
127 Pogacnik Paul	27. 6. 1905	Lauten
128 Pfeifer Franz	26. 8. 1904	Lauten
129 Pečnik Valentin	8. 2. 1906	Birnbau
130 Ravnik Johann	6. 2. 1900	Lauten
131 Ravnik Franz	24. 1. 1909	Lauten
132 Rosman Johann	8. 2. 1916	Ober Duplach
133 Kreuzer Anton	17. 9. 1914	Preinaz

Objava

V zadočenje za oborojene napade, ki so jih banditi v zadnjem času izvršili pri vaseh Birnbau in Duplach ter za umor policijskega oficirja pri vasi Feistritz, so bile spodaj navedene osebe

ustreljene.

Umorjeni so bili člani zločinskih tolp ali v zvezi z njimi ter so jih podpirali z obveščaji, živili itd. odnosno so njih napade omogočili s tem, da so opustili predpisane prijave o njih lokalitah in njih dekanjavu

jal nad okupiranim prebivalstvom uničevalni teror kot pobudnik, organizator in naredbodavec ter povzročitelj množičnih umorov, obsodb na smrtno kazen ter njih izvršitev, množičnega zatiranja, mučenja, prisilnega izseljevanja in odgonov prebivalstva Jugoslavije v koncentracijska taborišča, v internacijo, na prisilno delo itd. Nadaljeval je s preseljevanjem zavednih Slovencev iz njihovih domov. Okoli 30.000 Slovencev je bilo odgnanih v Srbijo in na Hrvaško, vso njihovo imovino pa so zaplenili v korist »Urada za utrditev nemštva«. Ob Sotli in Savi je bilo v strnjenem pasu razlaščenih in izseljenih okrog 60.000 kmečkih prebivalcev, ki so jih gole in bose odgnali v notranjost Reicha v suženjsko delo.

V namenu, da germanizira okupirano Slovenijo in iztrebi slovenski narod, je obtoženi R ö s e n e r odredil množično streljanje talcev, podpisoval razglase o usmrtitvah in jih z lepaki zaradi strahovanja ljudstva javno objavljaj. Talci so padali po vsej Sloveniji, zlasti v Begunjah, Celju, Mariboru, Dragi, Frankolovem in drugod.

Drugo obtoženčevo sredstvo za iztrebljanje slovenskega naroda so bile masovne aretacije in odgoni v koncentracijska in delovna taborišča in na prisilno delo v Nemčijo. Med okupacijo je bilo samo v Begunjah zaprtih 12.092 oseb, t. j. preko 15% celokupnega prebivalstva Gorenjske.

Nadalje je nacistični teroristični aparat samo na Gorenjskem izravnal z zemljo sledeča strnjena naselja: Radovno, Jamnik, Kokro, Gozd nad Golnikom, Dražgoše, Pevno in Križno goro, Martinji vrh, Kostanj, Gradišče, Okrog, Jastroblje, Kališe, Šmartno v Tuhinjski dolini, Vel. Rakitovec, Mali Rakitovec, Zlato polje, Trnovče, Obrše, Malo Lašno, Brezovico, Koreno, Zagorico, Sv. Križ, Hrastniki pri Moravčah, Sv. Trojico, Javorščico, Dolenje in Moravče.

Obtoženi R ö s e n e r je dal med drugimi z ognjem razdejati vasi Gradišče in Koreno, moške nad 18 let postreliti, ostalo prebivalstvo pa izseliti. Dne 20. julija 1942 pa je dal porušiti vasi Hrastnik, Kokro in Sovodnjo, katere je zravnal z zemljo, odrasle moške postrelil, ostalo prebivalstvo pa izselil.

Obtoženi R ö s e n e r je pozival v svojih številnih poveljih in naredbah k brezobzirni borbi zoper slovenski narod do popolnega iztrebljenja in uničenja, k požiganju, ropanju in ubijanju ter je tako kot naredbodavec odgovoren za vse zločine, ki so jih izvršile njemu podrejene edinice in poedinci.

Proti mednarodnemu vojnemu pravu je odrejal nabore jugoslovanskih državljanov v nemške in kvizlinške vojaške edinice in jim sam neposredno poveljeval od jeseni 1943 do poletja 1945 v borbah proti NOV in POJ. Prav tako je ukazoval, da se ujeti borci NOV in POJ ubijajo, jih izročal Gestapu na mučenje in ubijanje, rušil in uničeval bolnišnice, ubijal ranjence, ukazoval bombardiranje odprtih naselij in izvrševanje neštetihih zločinov nad civilnim prebivalstvom.

Obtoženi Rösener je zapovedal ubijanje zavezniških pilotov, ki so se v sili s pomočjo padal spustili na ozemlje Slovenije in so pri izvajanju tega povelja bili od Nemcev ustreljeni, med ostalimi letalci zavezniškega trimotornega bombnika, ki se je 9. aprila 1945 zrušil pri Gradencu na zemljo.

Obtoženi Rösener je v oktobru 1943 po Rainerjevem nasvetu ter na pobudo in prizadevanje soobtoženega Rupnika in drugih domačih izdajalcev, odredil ustanovitev »Slovenskega domobranstva« in v to kvizlinško vojaško formacijo mobiliziral jugoslovanske državljanke za bratomorno borbo zoper njihovo lastno domovino pod vrhovnim vodstvom Hitlerja. Pri formiranju »Slovenskega domobranstva« je obtoženca podpirala domača protiljudska klika po svojih zastopnikih dr. Šmajdu, duhovniku Križmanu in podpolkovniku Peterlinu, ki mu je nudila v sodelovanje razbite ostanke MVAC in Mihailovičevih četnikov. Obtoženi Rösener je z namenom, da obdrži domobranstvo popolnoma v svojih rokah, poslal v štab zvezne oficirje, kapetana Schumacherja, podpolkovnika Balkeja in kasneje podpolkovnika Dahma. Za instruktorje je poslal 10 SS oficirjev in 20 SS podoficirjev. Po Himmlerjevem in Rainerjevem navodilu je snoval reorganizacijo »Slovenskega domobranstva« v oboroženo SS divizijo.

Obtoženi Rösener je v letu 1944 ob podpori poznanih domačih izdajalcev Kreka Slavka, Fludernika Marjana, Pernetaja Alojzija, Ovsenika Janeza, Amona Milana in Erpiča Franca in pod vodstvom pooblaščenca poveljnika varnostne policije in varnostne službe na Bledu, gestapovca in krvnika Dichtela Erika ustanovil na Gorenjskem tako zvano »Gorenjsko domobranstvo« (»Oberkrainer Selbstschutz«) s sedežem v Kranju in ga vključil v svoj korpus za iste namene in uporabo, kakor »Slovensko domobranstvo« v Ljubljani.

Obtoženi Rösener je z denarjem, orožjem in oskrbo podpiral Mihailovičeve četnike, podpolkovnika Prezlja, črnorokca Janeza Marna na Dolenjskem, Jožeta Sajeta in njegov četniški »odred« na Notranjskem ter izdajalca Zmagoslava in njegove četnike na Štajerskem, ki so na slovenskem ozemlju izvajali največji terorizem in banditizem.

Obtoženi Rösener je preko podrejenega policijskega aparata vršil prisilno mobilizacijo Slovencev na Štajerskem in Gorenjskem v nemško vojsko.

Po italijanski kapitulaciji je sprejel Hacinovo »Politično policijo« v sestav Gestapa in jo podredil gestapovcema Duschi in Perstererju.

V jeseni in zimi 1944 in 1945 je preko svojega terorističnega aparata pognal slovensko prebivalstvo od 16. do 50. leta starosti na prisilno delo pri utrjevanju južne fronte vzdolž vse Slovenije, v okviru tako zvane »Pöll« akcije, katero je podprl tudi soobtoženi Rupnik z organiziranjem »Slovenskih pionirjev«.

Dr. ROŽMAN GREGORIJ

Obtoženi Rožman se je v skladu s sklepi, dogovorjenimi na sestanku reakcionarnih elementov iz vrhov bivše SLS, ki se je vršil v Ljubljani neposredno pred napadom na Jugoslavijo, takoj stavil v odkrito službo italijanskega in kasneje nemškega okupatorja ter je sam kakor tudi njegov škofijski dvor postal center zbiranja in izdajalskega delovanja združenih kvizlinških elementov v Sloveniji ves čas sovražne okupacije.

Izkoriščujoč svoj položaj ljubljanskega škofa je zlasti poslal v službo okupatorja protiljudski del slovenske duhovščine, mu dajal direktive in preko njega izvajal protinarodne načrte in akcije v korist okupatorja, dočim je na drugi strani poštene duhovnike, ki so ostali zvesti svojemu ljudstvu in skupno z njim vodili borbo proti okupatorju, preganjal, obsojal in grozil z izključitvijo iz cerkve. Na ta način je obtoženi Rožman aktivno in samoiniciativno — pri tem seveda podpihovan od reakcionarnih krogov iz inozemstva — vodil izdajalsko delavnost in služil okupatorju v izvajanju njegovega načrta iztrebljanja in raznarodovanja slovenskega naroda in dušenja osvobodilne borbe.

Po domobranski prisegi Hitlerju so vojni zločinci Rupnik, Rožman in Rösener kovali nove zločinske načrte proti našemu ljudstvu

Od vsega pričetka je Rožman sodeloval s fašističnimi okupatorji

V ta namen je dne 22. aprila 1941 v Ljubljani obiskal fašističnega »Visokega komisarja« Emilija Graziolija in mu izročil svoje pozdrave ter pozdrave vse duhovščine iz ozemlja, zasedenega po italijanskih četah, zagotavljajoč mu popolno sodelovanje duhovščine s fašistično Italijo.

Mussoliniju pa je dne 3. maja 1941 poslal posebno spomenico, v kateri izraža veliko veselje zaradi zasedbe slovenskega ozemlja po italijanski vojski in vključitvi slovenskega ozemlja v italijansko kraljestvo. V spominici izraža brezpogojno vdanost in obljublja Duceju neomajno sodelovanje.

S svojimi izjavami lojalnosti, s poseti pri fašističnih oblatvilih, z udeležbo pri slavnostni proslavi na čast člana fašistične vlade Bottaija ter s hlapčevskimi izvajanji vseh fašističnih odlokov, je Rožman že v prvi dobi okupacije meril na razbijanje enotnosti slovenskega naroda in slabitev njegove uporne moči ter podžigal razne domače izdajalce in zagovornike sodelovanja s fašističnimi oblastniki k mnogoštevilnim izdajam in zločinom proti svojemu narodu. Za svoje izdajalsko sodelovanje je bil obtoženi Rožman dne 4. oktobra 1941 na Mussolinije v predlog odlikovan s kompturskim odlikovanjem reda italijanske krone.

Na pobudo italijanskih generalov Roatte in Robottija je skliceval v škofijskem dvorcu razne predstavnike bivših strank v cilju, da pod krinko borbe proti komunizmu obsodijo napore slovenskega naroda za svobodo, neodvisnost in obstoj.

Dne 16. februarja 1942 je na enem izmed takih sestankov, ki jih je v škofijskem dvorcu skliceval in vodil obtoženi Rožman, izdelal predloge za svoje sodelovanje z italijanskimi oblastmi, med drugimi dovoljenje, da se samostojno pobija tako zvana »komunistična nevarnost«, ker se smatrajo okupacijske oblasti »nevešče in nezmožne«, in dovoljenje, da se organizira mladina in tako reši pred nevarnostjo tako zvanega »ekstremizma«, in sicer zaradi tega, ker so se vladne organizacije pokazale kot popolnoma neprimerne in ker ne poznajo slovenske psihologije (akt divizije »Isonzo« 1/5 H z dne 17. februarja 1942).

Obtoženi Rožman je meseca februarja 1942 na konferenci v škofiji stavil predloge, ki bi omogočili italijanskemu okupatorju hitro in brez posebnih naporov vzpostaviti »red in mir« v tako zvani »Ljubljanski pokrajini« ter zadušiti osvobodilni

LJUBLJANSKI ŠKOFIJSKI LIST

Letnik LXXVIII. Ljubljana, 31. julija 1941-XIX. Stev. 4.—6.

Izhaja mesečno. — Leto 1941. — Naročnina: 20 lir letno.

23.

Pomembni zgodovinski dogodki.

Odkar je izšla zadnja številka Škofijskega lista, je ljubljanska škofija doživela več sprememb kot prej v vsem stoletju.

Na cvetno nedeljo, 6. aprila, se je vnela vojska med Italijo in Nemčijo na eni strani in Jugoslavijo na drugi strani. Na veliki petek, 11. aprila, so italijanske čete mirno zasedle del škofije in mesto Ljubljano, dočim so vso Gorenjsko in del Dolenjske ob Savi zasedle nemške oborožene sile.

V nedeljo, 20. aprila, sem v spremstvu generalnega vikarja prelata Ignacija Nadraha in stolnega dekana dr. Frančiška Kimovca obiskal novoimenovanega kraljevega komisarja Emilija Grazioliija. V razgovoru z eks-celencio komisarjem sem poudaril hvaležnost duhovščine in vernikov, da je vojaštvo mirno zasedlo pokrajino, ohranilo red in pustilo svobodo ljudstvu, zlasti v verskem oziru. Kar pa se tiče sodelovanja predstavnikov Cerkve z novo oblastjo fašistične Italije, je za nas katoličane merodajna božja beseda, ki pravi: »Vsak človek bodi višjim oblastem pokoren; ni je namreč oblasti, razen od Boga, in te, ki so, so od Boga postavljene« (Rim, 13, 1). S tega stališča priznavamo oblast, ki je nad nami, in bomo po svoji vesti radi sodelovali v časno in večno korist ljudstva, med katero nas je božja Previdnost za duhovnike postavila. — V ponedeljek, 21. aprila, je Ekscelenca Emilio Grazioli vrnil obisk v škofijskem dvorcu.

Dne 3. maja je izšel kraljevi ukaz o ustanovitvi Ljubljanske pokrajine! S tem dekretom je postalo slovensko ozemlje, zasedeno od italijanske oborožene sile, »sestavni del kraljevine Italije in tvori Ljubljansko pokrajino« (čl. 1). Nova pokrajina »bo imela glede na svoje strnjeno slovensko prebivalstvo avtonomen ustroj, upoštevajoč etnične značilnosti prebivalstva, zemljepisno lego ozemlja in posebne krajevne potrebe« (čl. 2).

Ta kraljevski dekret, izdan na predlog Duceja fašizma, predsednika vlade, nam zagotavlja nemoten kulturni razvoj in svobodo verskega življenja na ozemlju ljubljanske province, ki vsa pripada ljubljanski škofiji.

Hvaležni smo Bogu, ki je Voditelju Velike Italije navdihnil misli velikodušne pravičnosti in uvidevne modrosti, s katero je Nj. Veličanstvu Kralju in Cesarju predlagal ustanovitev Ljubljanske pokrajine.

Iskreno hvaležni smo pa tudi Kralju in Cesarju ter Duceju, ki sta dalekovidno omogočila, da je ostalo jedro slovenskega naroda svobodno v veri in jeziku.

† Gregorij Rožman,
škof.

¹ Bollettino Ufficiale per la provincia di Lubiana — Službeni list za Ljubljansko pokrajino. No. 37. Ljubljana, dne 7. maja 1941-XIX. E. F.

Tako je Rožman, izkoriščajoč vero, pozival k sodelovanju s fašističnim okupatorjem

pokret. Ti predlogi so bili formulirani v obliki napak, ki naj bi jih zagrešil okupator s tem:

da je dovolil bivanje v Ljubljani množici bivših oficirjev jugoslovanske vojske, ki nimajo prav nobenega razloga bivati tu in ki bi lahko služili za vodilne oficirje »upornikom«;

da je dovolil vstop v Ljubljansko pokrajino množici beguncev iz okupirane nemške Slovenije in jim omogočil bivanje na tem teritoriju;

da ni uvedel kontrolne izkaznice tako zvane »Carta di residenza«;

da je pustil radijske aparate v rokah privatnikov z utemeljitvijo, da se po radiu širijo najrazličnejše vesti, ki krepijo odporiški duh in ki širijo narodnoosvobodilno gibanje ter razna navodila in propagandne vesti;

da nedostaja italijanske propagande in da letaki »Anti-boljševiška Ljubljana« dosežajo nasproten efekt in

da je obdržal slovensko osebje v vsej državni administraciji, zlasti pri policiji, pošti in telefonu in na železnicah, ki ga je treba odstraniti.

Po nalogu obtoženega R o ž m a n a je specialni duhovniški kurir dne 11. marca 1942 odnesel te predloge v Rim h kardinalu Maglione Vinzencu brez in mimo znanja »Visokega komisarja« za »Ljubljansko pokrajino«. Posledice tega pisma so bile leta 1942 marčne blokade v Ljubljani, internacije bivših jugoslovanskih oficirjev v Gonarsu, uvedba osebnih izkaznic, odvzem radijskih aparatov in odpuščanje ter interniranje zavednih uslužbencev na železnici, pošti in drugih javnih ustanovah.

Z namero, da preslepi ljudske množice in da pridobi čim večji krog izdajalcev, je obtoženi R o ž m a n prikazoval borbo slovenskega naroda za svobodo in obstanek, kot borbo proti veri in Kristusu Kralju. Tako je v svojih številnih govorih, poslasticah in pastirskih pismih obtoženi R o ž m a n v gornjem smislu ostro obsojal osvobodilno gibanje slovenskega ljudstva in pozival vse katoličane svoje škofije k sodelovanju z okupatorjem in v borbo proti osvobodilnemu pokretu. V ta namen je uporabljal katoliški tisk, ki je z lažnim prikazovanjem neresničnih činjenic in s strupeno propagando netil razdor med Slovenci s članki, s slikami in drugimi pismenimi sestavki v

f. 7. III. 1944.

Gospod šef - urebniki!

Na vaše pismo z dne 6. 1. m. izjadovam, da nisman so-
benega pomisleka, da se besede gen. Ruggera objavijo v
obliki, kakor jo navajate Bilena, je tako:

Janu 1942 / živi se mi, da začelkom noembra ali ob koncu
oktobra, zjiniel predstavil general Ruggero, domo avstria
divizije alpskih lovcev (Cravate pomje), ki je prišla bečaj v
tjubiljano. Priporočal je, kako so pripravljali partiza-
ne po vsem Baltsam od Albanije čez Činogoro, Kercyriano,
Dalmarijo in Bosno in da so v tem koju je zelo iznajtljivi.
Kako sem pripravil: Mo, potem boste pač tudi v
naši pokrajini napravili konce s partizanstvom.
Odgovoril je: Ne, ne bomo! Na moje zahtevanje je
nadaljeval: Moji vojaki ne morejo iti zdej na gimo v
gozlove, ker imajo samo orožje, težko, in steno ne
more na prostem preočevati. Sicer se pa partizancem
po gozlovih spletk ne da ustiliti. Na to sem mu
rekel: Ničakoval sem, da boste s prvovrsto MVAČ
neudarke uporabili popolno rezervno pokrajini.
Kon: „Tvedal vam bom odvilo, kaj jaz mislim
o MVAČ. Nisam Slovenci, a kako gledam na Slovence in
njihov koj. MVAČ nam Italijancem mnogo pomaga
(imel sem stis, da misli reči: „nas Italijane štiti“), a
med nami Slovenci ustvarja takšno sovraštvo,
da ga petdeset let ne boste mogli odpraviti.“

Žjava se mi žvi ca nas prav tako porazna
kakor za Italijana. Boste pač presodili, v kakšni
je meri upravičeni.

Divovav in blagorlov!

+ Gregorij Rožman

Rožmanovo pismo kolaboratorskemu pisunu Javorniku

»Slovenskem domu«, »Slovincu«, »Katoliškem bogoslovcu« in drugih, ki so obsojali in blatili narodno-osvobodilni boj in pozivali k lojalnemu sodelovanju z okupatorjem — vse pod krinko parole »Za vero in Kristusa Kralja«.

Pod vplivom govorov obtoženega Rožmana in njegovega protinarodnega delovanja so se pričele ustanavljati grupe izdajalcev, ki so izdajale slovensko ljudstvo in rušile narodno enotnost. V tem času se je po obtoženčevi iniciativi, kot del okupatorjevega aparata, javno udeleževala »Slovenska zaveza«, organizacija za borbo proti narodno-osvobodilnemu gibanju, ki je v kasneje organizirane oddelke MVAC na deželi in v mestno varnostno stražo v Ljubljani pošiljala svoje najkrvo-
ločnejše oborožene pripadnike.

Obtoženi Rožman je v škofijskem dvorcu predsedoval sestankom tako zvanega »Odbora vaških straž«, kjer so delovali dr. Šmajd, Avsenek, Remec, kaplan Križman, dr. Zajc, Žitnik Rudolf in drugi, ki so preko protiljudskega dela katoliške duhovščine organizirali, vspostavljali in podpirali »Vaške straže« na terenu. S podporo in direktnim sodelovanjem obtoženega Rožmana, ki je dal podrejenim cerkvenim funkcionarjem, župnikom in kaplanom navodila za ustanavljanje oboroženih kvizlinških oddelkov, ki so skupno z okupatorjem hodili v akcije, vršili ovaduške posle in nezaslišane zločine. Protiljudski krajevni duhovniki, oboroženi s samokresi, so bili organizatorji, voditelji in izvrševalci zločinov »Vaških straž«. Duhovniki: Križaj, Mavec, Šinkar, Malovrh in drugi so se zlasti odlikovali v oddelkih MVAC. Obtoženi Rožman je za zvezo s kvizlinškimi oddelki postavil svojega tajnika, duhovnika dr. Ignacija Lenčka, ki je izbiral najbolj pokvarjene duhovnike in jih nameščal po izdajalskih edinicah.

Poleti 1942 so že nastopale prve oborožene izdajalske formacije, ki so dobile od svojega gospodarja — okupatorja naziv »Milizia Volontaria Anticomunista« (MVAC). Prva edinica je bila ustanovljena pri Sv. Joštu nad Vrhniko, na pobudo župnika Geohelija. Oboroženi oddelki bele garde so odkrito sodelovali z Italijani ter izvrševali teror nad mirnim slovenskim prebivalstvom. Sodelovali so pri interniranju slovenskega ljudstva, pri streljanju talcev, pri umorih, pokoljih, požigih in ropanjih. Kot sestavni del italijanske vojske je MVAC sodelovala v roški ofenzivi proti narodnoosvobodilni vojski.

Obtoženi Rožman je dajal pomoč Ehrlichovemu akademskemu društvu »Straža v viharju«, katerega člani so sodelovali pri racijah in blokadah v Ljubljani in kot konfidenti izdajali zavedne Slovence ter jih pošiljali v zapore in internacijo. Za okrepitev okupatorjeve policije se je z italijansko in obtoženčevo podporo ustanovila posebna policija MVAC v Ljubljani, ki je bila v rokah katoliških akademikov iz vrst »Stražarjev«. Imeli so lastne zapore, v katerih so mučili ljudi, imeli so lastne posebne legitimacije, s katerimi so se izkazovali napram okupatorju. Ti izdajalci so pristaše OF aretirali na cestah, jih vlačili v svoje zapore, kjer so jih pretepali in mučili ter izvabljali iz njih podatke o pristaših narodnoosvobodilnega pokreta. Vse to se je godilo z vednostjo in ob podpori obtoženega Rožmana in njegovih najožjih sodelavcev. Casar, Žebot in ostali »Stražarji« so bili stalno pri obtožencu ter so od njega prejeli navodila za svoje protinarodno delovanje.

Po kapitulaciji Italije je obtoženi Rožman dal nalog vsem svojim zaupnikom v bivših MVAC, naj takoj vstopijo v oborožene formacije domobranstva, ki je kot nova kvizlinška organizacija nadaljevala svoje izdajstvo pod nemškim okupatorjem. Po neposredni intervenciji obtoženca je vsak domobranski bataljon in vsaka posadna skupina dobila v svoj sestav duhovnika-kurata, katerega je obtoženec posebej izbral. Obtoženi Rožman je izposloval mnogim internirancem izpust iz taborišč z namenom, da pridobi in poveča število pripadnikov izdajalskih formacij.

Obtoženi Rožman je bil v stalnih stikih s Hacinovim policijskim aparatom in z nemškim Gestapom. Od »Informativnega urada« je dobival en izvod strogo zaupnega ovaškega biltena »Vesti«, na podlagi katerega sta Gestapo in policija vršila aretacije in preganjanje prebivalstva. Od spomladi 1944. leta je vzdrževal obtoženi Rožman ozke stike z gestapovskim menihom Hartlom na Bledu, ki je bil neposredno podrejen gestapovski policiji v Berlinu in s katerim je imel več sestankov.

Obtoženi Rožman je v dneh 20. aprila 1944 in 30. januarja 1945 sodeloval s soobtoženima Rösenerjem in Rupnikom ter drugimi nacističnimi krvniki pri zaprisegi domobrancev v cilju — kot je zatrjeval —, da Slovencem pokaže, da popolnoma soglašajo z nacistično politiko. Na ta način

je obtoženi Rožman kot inspirator in pobudnik odgovoren za udeležbo »Slovenskega domobranstva« v borbi na strani okupatorja proti lastnemu narodu, za neštete vojne zločine, ki jih je domobranstvo samo ali skupaj z okupatorjem izvršilo nad ljudstvom, kakor tudi za smrt ne samo padlih borcev NOV in POJ, temveč tudi za smrt onih zapeljanih in nasilno mobiliziranih domobrancev, ki so padli na strani okupatorja.

V škofijskem dvorcu so se pod vodstvom obtoženega Rožmana sestajali člani tako zvanega »Narodnega odbora za Slovenijo«, ki so organizirali združitev vseh do tedaj sodelujočih kvizlinških enot, to je »Slovenskih domobrancev«, Mihailovičevih četnikov«, »Slovenske legije«, »Sokolske legije«, »Narodne legije« in »Narodne varnostne straže na Primorskem«.

Dne 28. aprila 1945 je Rožman pozval soobtoženega Rupnika na sestanek tako zvanega »Narodnega odbora«, ki se je vršil v škofovi sprejemnici in kateremu je obtoženi Rožman dajal svoje direktive in navodila. Dne 3. maja 1945 je Narodni odbor, ki so ga sestavljali dr. Basaj Jože, Remec Bogomil, dr. Šmajd Albin, dr. Bajlec, Kranjc Marko, dr. Zajc Marjan, Žitnik Rudolf, inž. Bavec Jože, Jelenc Celestin, ob navzočnosti obtoženega Rožmana, vzpostavil izdajalsko predstavništvo. Od te izdajalske grupe izvoljeni predsednik Kremžar je poslal brzojavke soobtoženemu Kreku ter predstavnikom zapadnih zaveznikov, katere je pozival na okupacijo slovenskega ozemlja in intervencijo v borbi proti zmagoviti Jugoslovanski armadi.

Obtoženi Rožman je kot dosledni in zakleti sovražnik svojega naroda, do kraja zvest okupatorju, pred osvoboditvijo Slovenije, preko tistega dela duhovščine, ki se je povezala v krvi in sodelovanju z okupatorjem, širil zmešnjavo in lažno propagando med ljudstvom, da Jugoslovanska armada vrši pokolje civilnega prebivalstva, in je s tem zapeljeval naše preprosto ljudstvo, da so mnogi zapustili svoje domove in se skupaj z okupatorjem umaknili v inozemstvo, kjer so izpostavljeni trpljenju in padu.

KREK MIHA

Obtoženi Krek je v nadaljevanju svoje protiljudske dejavnosti, ki jo je vršil v bivši Jugoslaviji, kot član profašističnih vlad Milana Stojadinovića in Cvetković-Mačka,

in kot pobornik priključitve Jugoslavije k trojnemu paktu ter v skladu s sklepi na že omenjenem sestanku protiljudskih vrhov bivše SLS v Ljubljani, takoj po napadu Hitlerjeve Nemčije in fašistične Italije na Jugoslavijo aprila 1941 odšel v inozemstvo, kjer je ostal član emigrantskih vlad do jeseni 1943, ko ga je Puričeva vlada postavila za šefa jugoslovanske delegacije v »Zavezniški posvetovalni komisiji za Sredozemlje«, kar je ostal do septembra 1944. leta. Kot minister emigrantskih vlad, povezan z reakcionarnimi krogi v inozemstvu, je bil obtoženi Krek najzagrizenejši sovražnik narodnoosvobodilnega gibanja ter inspirator in izvajalec izdajniške linije, kakor so jo izvajale emigrantske vlade proti jugoslovanskim narodom v njihovi nadčloveški borbi proti okupatorju in domačim hlapcem. Sam je osebno ali preko Kuharja imel po radiu v inozemstvu vrsto govorov, v katerih je prikazoval izdajalca Dražo Mihailovića kot nosilca upora v domovini proti okupatorju sporočal v domovino da še ni čas za borbo proti okupatorju in je s tem slabil odpor in razbijal enotnost naroda v njegovi osvobodilni borbi. V inozemstvu je po svojih »poročilih« klevetal NOV in narodnoosvobodilno borbo, ki so bili edini nosilci odpora v domovini proti okupatorju. V cilju varanja svetovne javnosti po dogajanju v Jugoslaviji je poslal v Ameriko duhovnika Gabrovška, ki je tam širil lažno propagando proti narodnoosvobodilni vstaji narodov Jugoslavije. Kot šef jugoslovanske delegacije v »Zavezniški posvetovalni komisiji za Sredozemlje« je v Alžiru, pozneje pa v Rimu, organiziral center obveščevalne službe in kot tak sam sestavljal in sprejemal poročila, ki so prihajala iz kvizlinških in četniških virov iz domovine ter jih pošiljal v uporabo emigrantski vladi. Obtoženi Krek je torej ne samo kot minister begunskih vlad in šef obveščevalnega centra v Alžiru in Rimu, nego tudi po svoji osebni iniciativi in aktivnosti, ki jo je pokazal v svoji izdajalski dejavnosti, odgovoren za vojaško in politično pomoč izdajalcev Draže Mihailovića in njegovim četnikom, za financiranje njegove izdaje s pošiljanjem denarja iz državne blagajne, za razširjanje lažne propagande v inozemstvu in doma, vse na škodo osvobodilne borbe narodov Jugoslavije in končno je odgovoren za neštete zločine, ki so jih četniki Draže Mihailovića v sodelovanju z okupatorjem izvršili nad narodi Jugoslavije. To svojo zločinsko delavnost je vršil obtoženi Krek iz brezmejnega sovraštva do demokratskih sil

ljudstva, ki so se dvignile v splošno vstajo proti okupatorju ter je zasledoval cilj dušiti ljudsko vstajo in podpiranja okupacije, da bi obdržal vladavino protiljudske diktature in nacionalnega zatiranja narodov Jugoslavije.

Medtem ko je obtoženi Krek na eni strani podpiral izdajalca Draža Mihailovića in njegove četnike, je na drugi strani bil v stalnih stikih s kolaboracionistično kliko v Sloveniji, zlasti z dr. Markom Natlačeno, Ivanom Avsenekom, Milošem Staretom in drugimi, od katerih je potom škofijskih zvez in Vatikana redno dobival poročila o delovanju te klike v domovini, podpiral tiste, ki so v okviru »Slovenske zaveze« in »Odbora vaških straž« pod vodstvom in pokroviteljstvom soobtoženega Rožmana organizirali najtesnejše sodelovanje z okupatorjem in z njegovo pomočjo formirali izdajalske edinice bele garde in domobranstva, da bi ob okupatorjevi strani uničili narodnoosvobodilno borbo in si tako zasigurali svoje protiljudske pozicije. Tedaj ko sta belogardistični teror in izdaja zavzemala strahotne oblike, ko je v »Slovensko zavezo« vključena Slovenska legija rekrutirala svoje člane v »Milizio volontario anticommunista«, je obtoženi Krek kot podpredsednik in minister emigrantskih vlad, pozneje pa kot delegat v »Zavezniški posvetovalni komisiji« financiral izdajalske akcije bele garde. Iz originalnih zapisnikov sej emigrantskega ministrskega sveta v Londonu je razvidno, da je ministrski svet na svoji seji 8. septembra 1942 na predlog obtoženega Kreka sklenil: »Slovenski zavezi« v Ljubljani se bo počenši od 1. avgusta 1942 pošiljala stalna mesečna dotacija v znesku 50.000 švicarskih frankov. Ta pomoč naj služi samo za borbena akcija, za one, ki so izpostavljeni tej akciji ter za one, ki so preganjani ali pa imajo škodo zaradi te akcije. V ta namen bomo preko poslaništva v Bernu poslali 150.000 frankov, to je za tri mesece naprej, potem pa vsak mesec po 50.000 frankov. (Zapisnik seje ministrskega sveta, zvezek III., str. 67.) Nadaljnje milijonske zneske, je v Slovenijo prinesel kapetan de Rocco. Obtoženi Krek pa je izposloval tudi stalno mesečno podporo sinu izdajalca dr. Natlačena. Medtem ko je kot član begunskih vlad izvajal linijo Mihailovićeve izdaje, je v času, ko je bil slovenski narod na poti iztrebljenja po okupatorju, v svojih številnih govorih v radiu London skupno s Kuharjem na eni strani pozival slovenske množice, da še ni čas za vstajo zoper okupatorja in da naj čakajo na tak poziv iz Londona,

na drugi strani pa pozival svoje kolaboracionistične sodelavce v domovini, da je pot, ki so jo izbrali, — to je pot aktivne borbe na strani okupatorja proti narodnoosvobodilnemu pokretu — edino pravilna in da je treba na tej poti vztrajati še nadalje. V teh govorih, v katerih je jasno pozival na izdajo nad našim ljudstvom, je z najbolj podlimi besedami in lažmi sramotil narodnoosvobodilni pokret in njegove borce in to v času, ko so se ti dvignili v oboroženo borbo zopet okupatorja in njegove domače sodelavce, v času, ko je bilo narodno izdajstvo v polnem cvetu, tedaj ko je »Slovenska zaveza« o božiču 1942 skupno s svojimi iniciatorji in pokrovitelji soobtoženim Rožmanom, dr. Šmajdom, kaplanom Križmanom in drugimi, po Ljubljani skupno z Italijani v racijah lovila slovenske ljudi in jih izročala v okupatorjeve zapore in internacijo, ko je okupator v roški ofenzivi in drugih pohodih besnel po naši zemlji, postavljajl po deželi belogardistične postojanke, ko so padali talci in ko je bil teror fašizma in njegovih domačih izdajalcev na vrhuncu.

Pred končno osvoboditvijo naše domovine od okupatorja, v jeku bitk za osvoboditev naših bratov v Slovenskem Primorju in na Koroškem izpod fašističnega suženjstva in njihovo združitev z domovino, pa še po osvoboditvi prav do danes, obtoženi Krek — četudi je prepričan, da je zmaga jugoslovanskih narodov dokončna, stvar izdajalske emigracije pa propadla za vse čase — nadaljuje v emigraciji svoje izdajalsko delovanje v cilju, da ovira obnovo opustošene domovine in razvoj njenega ustavnega demokratskega reda.

Ko so naši narodi skupno z Rdečo armado osvobodili Jugoslavijo in so izdajalci pobegnili iz naše zemlje, je obtoženi Krek pričel organizirati te protiljudske elemente, da bi skupno z njimi nadaljeval rovarjenje proti FLRJ. Prevezel je predsedstvo tako zvanega »Narodnega odbora za Slovenijo«, ki je za časa okupacije v tej obliki ali pa kot »Narodni svet« in »Slovenska zaveza« s svojimi pokrovitelji in člani soobtoženim Rožmanom, dr. Jožo Basajem, Bogomilom Remcem; dr. Albinom Šmajdem, dr. Bajlecem, kaplanom Markom Kranjcem, dr. Marjanom Zajcem, Rudolfom Žitnikom, Celestinom Jelencem in drugimi v dobi, ko je naše ljudstvo vodilo neizprosno borbo na življenje in smrt proti fašističnim nameram iztrebitve naših narodov, izvajal najdoslednejšo politiko kolaboracije. V tem svojstvu obtoženi

Krek nadaljuje svoje zločinsko delo proti FLRJ. S svojimi govori v emigrantskih taboriščih širi lažno propagando in s tem zadržuje v taboriščih tudi one, ki so bili nasilno ali z zvijačo prisiljeni na tako pot, piše proklamacije in izjave kot: izjava političnih strank Slovenije, »božično poslanico emigrantom«, in sodelujoč pri tem z Živkom Topalovičem in Adamom Pribičevičem ter drugimi poskuša doseči pri inozemskih reakcionarnih krogih, da bi se spremenil ustavni red in demokratična ureditev FLRJ. Sodelujoč nadalje kot predsednik tako zvanega »Centralnega evropskega federalnega kluba« se skupno z dr. Cirilom Žebotom in Poljakom Juliosom Poniačewskim povezuje z izdajalskim in profašističnimi emigranti drugih srednjeevropskih in balkanskih držav, da bi po njihovem načrtu »Svobodnega Intermariuma« tem narodom ponovno odvzeli priborjeno ljudsko oblast, uničili v tej vojni izvojevane demokratične pridobitve in ponovno vzpostavili režime starih, protiljudskih oblastnikov.

VIZJAK MILKO

Obtoženi Vizjak se je po osebni intervenciji soobtožene Rупnika dne 8. decembra 1942 vrnil iz italijanske internacije v Ljubljano, kjer je takoj navezal stike s člani tako zvanega »Poveljstva jugoslovanske vojske« polkovnikom Francem Krenerjem in Ivom Kermavnerjem, organiziral v okrožju Šiška skupno s Friderikom Peršičem, Marjanom Vilempartom in Vladimirjem Pirihom čete »Slovenske«, »Sokolske« in »Narodne legije« in postal komandant bataljona teh združenih legij, ki so dajale članstvo v izdajalske formacije MVAC in po Italijanih vodene in oskrbovane Mihailovičeve odrede »plave garde«.

Po italijanski okupaciji je obtoženi Vizjak stopil v kvizlinško oboroženo formacijo »Slovenskega domobranstva«, postal pomočnik poveljnika »Organizacijskega štaba« tega domobranstva ter šef personalnega oddelka. V teh formacijah je na komandnem položaju skupno s podpolkovnikom Krenerjem in Peterlinom ter drugimi, v zvezi z nemškimi SS zveznimi oficirji, kapetanom Schuhmacherjem, polkovnikom Balkejem in Dahmom, sodeloval pri organizaciji »Slovenskega domobranstva«. Poleg tega pa je še kot šef perso-

nalnega oddelka vodil in odločal glede vseh namestitev, premestitev in napredovanj v domobranstvu, glede nagrad, nemških odlikovanj, — ki jih je domobranstvo dobivalo — in priznanja domobranskih činov. Obtoženi Vizjak je pri tem, ko je vedel za pobijanje s strani domobrancev pod firmo »Črne roke« znane zločince Bitenca Jožeta, Berlota Vinkota in neštete druge celo nagradil in je poveljniku domobranske posadke na Barju Francu Fraklju — s tajnim imenom Peter Skalar, — ki je samo na ljubljanskem Barju pobil na desetine ljudi, priznal čin nadporočnika.

Obtoženi Vizjak je v poletju 1944 sprejel od tako zvanega »Protikomunističnega odbora« v Ljubljani referat o »terencih« s pozivom, da vrši neusmiljeno preganjanje in uničevanje voditeljev narodnoosvobodilnega gibanja na terenu, kar je on tudi vršil. Ta referat so podpisali inž. Sodja, dekan Škulj, župnik Markun, Sergej Smole, Etbin Bežek in drugi. Tako je obtoženi Vizjak kot pomočnik poveljnika »Slovenskega domobranstva« tudi izdajal naloge za odstranjevanje zavednih Slovencev. Med drugimi:

z nalogom Z štev. 3698 »Organizacijskega štaba« z dne 14. aprila 1944 je odredil »Poveljniku zaščite okraja Novo mesto« majorju Ferenčaku odstranitev številnih antifašistov v Trebnjem, med njimi Uršiča Jožeta. Koncem leta 1944 je bil v zvezi s tem nalogom Uršič aretiran po bataljonu »O«, katerega poveljnik je bil stotnik Meničanin in nekaj dni nato pri Grosupljem ustreljen;

z nalogom Z štev. 3827 od 20. junija 1944 »Poveljniku I. bataljona Slovenskega domobranstva« majorju Križu je dal nalog za aretacijo Trojar Majde, Šefman Vere, Pongerc Vere in Koren Mimi, vse iz Radohove vasi. Aretacijo je izvršil bataljon »O« stotnika Meničanina. Aretiranke so bile predane obveščevalnemu centru »Slovenskega domobranstva«, zaprte v domobranski postojanki D. M. v Polju. Likvidacije jih je rešil oče Pongerc Vere — Anton s tem, da jih je odkupil s kanto masti, bil pa je nato 14. septembra 1944 sam po »Črni roki« ubit;

obveščevalnemu centru »9« na Vrhniki, je dal 5. maja 1944 nalog Z št. 2819 za aretacijo številnih rodoljubov s posebno pripombo, da jih je z obtežilnim poročilom predati Gestapu.

Sodeloval je pri organizaciji domobranskih oficirskih in podoficirskih tečajev ter v svrhu propagiranja kolaboracije tudi

sam javno nastopal z govori, med drugimi v decembru 1943 na ljubljanskem Gradu.

Dne 8. maja 1945 je obtoženi Vizjak izdal »Slovenskemu domobranstvu« povelje za splošen umik na Koroško. Posledica tega povelja je bila, da je domobranstvo ob pobegu pred Jugoslovansko armado iz domovine, uničevalo javno in zasebno imovino, pobilo številne civilne osebe in s silo odgnalo s seboj stotine civilistov ali pa jih z lažno propagando pripravilo na beg.

DR. HACIN LOVRO

Obtoženi Hacin je takoj ob okupaciji dela Slovenije po italijanski vojski stopil v okupatorjevo službo v funkciji upravnika policije, od 1. junija 1941 dalje pa je kot italijanskemu kvestorju podrejeni policijski uslužbenec in plačani zaupnik vršil službo v okupatorjevem policijskem aparatu. V okupatorjevi službi je ustanovil in vodil lastno mrežo ovaduhov, ki so jo med drugimi sestavljali kaplan Tone Duhovnik, Oton Vončina, Ivan Kristan, dr. Albin Šmajd in drugi, ki so mu javljali pristaše osvobodilnega gibanja, katere je obtoženi Hacin ovajal italijanski policiji ter vojski, od katerih je tudi sprejel orožje in dobil posebno stražo.

Kot eksponent protiljudskih krogov iz vrhov bivše Jugoslavije in kot osebni prijatelj soobtoženega Gregorija Rožmana ter ostalih posvetnih in cerkvenih oblastnikov, se je v namenu uspešnejšega uvajanja povezal z njihovo tajno obveščevalno službo »TOS«, ki je zbirala podatke o pristaših narodnoosvobodilnega gibanja in jih v obliki biltena »Vesti« dostavljala okupatorju in obtoženemu Hacinu.

Čeprav je italijanski okupator na podlagi obtoženčevih ovadb vršil nad slovenskim ljudstvom najgrozovitejši teror z zatiranjem, mučenjem, odgonom v koncentracijska taborišča, obsodbe pred vojaškimi sodišči in umori, je obtoženi Hacin v jeseni leta 1941 v sodelovanju z dr. Marjanom Zajcem in Avgustom Praprotnikom predlagal okupatorju ustanovitev posebne policije — »Pubblica sicurezza Slovena« — iz vrst domačih izdajalcev, ki naj bi pod njegovim vodstvom pomagala okupatorju pri izvrševanju terorja in drugih okupacijskih mer proti našemu ljudstvu.

Zaradi prejemanja raznih direktiv je obtoženi Hacin meseca aprila 1942 odpoval v Italijo, kjer se je v Napoliju sestel z italijanskim karabinerskim generalom Pieche Giusepom. Da bi dal informacije o narodnoosvobodilnem gibanju in da bi pomagal italijanskemu okupatorju udušiti splošen ljudski odpor in podprl vzdrževanje sistema okupacije, je v času od avgusta do novembra 1942 izdelal tri pismene predloge naslovljene na italijanske najvišje oblastnike v Rimu, kamor jih je dostavil po italijanskem generalu Pieche Giuseppu in v katerih predlaga poostreitev okupatorjevega terorja ter ponovno zahteva ustanovitev posebne »politične policije« v Sloveniji, ki naj bi bila pod njegovim vodstvom. S svojimi predlogi je pripomogel, da je okupator v drugi polovici 1942. leta v »Ljubljanski pokrajini« stopnjeval svoj teror tako, da so Italijani poslali v koncentracijska taborišča preko 36.000 ljudi, pobili preko 1000 talcev, rušili vasi, uničevali gozdove in plenili imovino.

Kot agent Gestapa je v pričakovanju kapitulacije Italije pojačal stike s predstavnikom nemškega Gestapa na nemškem konzulatu v Ljubljani Warbinekom ter pripravljajl teren za okupacijo Slovenije po Nemcih. Kot poznanega in izkušnega krvnika, ga je po predlogu vodje Gestapa Schluifferja soobtoženi Rupnik imenoval 22. septembra 1943 za šefa tako zvane »slovenske policije« v Ljubljani, ki je v sestavu nacistične Gestapo imela nalogo preganjati pristaše osvobodilnega gibanja. S soglasnim gestapovskim zveznim vodjo Duscho je obtoženi Hacin organiziral »politično policijo«, ki je bila vključena v Gestapo in o kateri delovanju je redno referiral gestapovcu Schuifferju in soobtoženim Rupniku in Rösenerju. Med člane »politične policije« je sprejemal ljudi najslabših kvalitiet iz izdajalskih kolaboracionističnih družb in člane, tedaj obstoječih in od okupatorja podpiranih katoliških akademskih društev, zlasti Ehrlichovih stražarjev, ljotičevcev, mihailočevcev in drugih.

Najkrvoločnejše od njih je Hacin določil za referente, ostale pa dodelil v službo kot agente. Za šefa političnega oddelka je postavil zloglasnega, že izza božičnih racij iz leta 1942 znanega gestapovskega zločinca Maksa Locha.

Ljubljano je obtoženi Hacin razdelil na 20 sektorjev, kjer je za vsak sektor določil 4 do 5 agentov, ki so s pomočjo posebnih zaupnikov vohunili in zbirali podatke med

prebivalstvom. Izbral je za svoje ovaduhe posamezne uradnike in uslužbence po uradih, ustanovah in podjetjih v Ljubljani, ki so imeli nalogo vohuniti in prijavljati vsakogar, ki je kazal simpatije do osvobodilne borbe slovenskega naroda. Poleg svoje lastne obveščevalne službe je izrabil obtoženi Hacin tudi vsa ovaduška poročila, ki so se stekala v »Informativni urad«, od katerega je tudi prejemal denuncijantski bilten »Vesti«.

V svoj policijski aparat je vključil Hacin delovanje domobranske policije in domobranskega obveščevalnega centra. V ta namen je ustanovil posebne ekspoziture svoje »politične policije« v Novem mestu, Kočevju, Velikih Laščah, Ribnici, Grosuplju, na Vrhniki, Horjulju, Logatcu, Rakeku Dobrovi in v Cerknici. Delovanje teh ekspozitur je naslonil na delo domobranskih postojank ter na ovaduštvo odnardelega dela župnikov, kaplanov in županov.

V tem svojstvu je kot pobudnik, organizator, naredbodavec, pomagač ali neposredni storilec povzročil umore, obsodbe na smrtno kazen in njih izvršitev, zapiranja, mučenja, izseljevanja, odgone v koncentracijska taborišča in na prisilno delo, zaplembo zasebne imovine in nečloveškega ravnanja.

S pomočjo najkrvoločnejših sodelavcev Locha Maksa, bratov Kobijev, dr. Miheliča, dr. Krivica, Frumna, Borina, Ajleca, Voršiča, Petka, Kožuha, Rabzela in drugih je organiziral zapore in mučilnice, zlasti v Ljubljani. Tu je na upravi policije ustanovil zloglasno mučilnico tako zvano »podmornico«, kjer so strahotno mučili in pretepali mnogo žrtev, med njimi celo žene in nedorasla dekleta, kakor Sonjo Gomzijevo, sestri Permetovi, 15-letno Vido Osterčevo, Nado Ropičevo, Angelo Smoličevo, Cito Potokarjevo, Mileno Žigonovo, Bojano Velikonjevo, Mileno Kosirnikovo, Jožico Zadnikarjevo in na stotine in stotine drugih žrtev. Mučenje se je vršilo z uporabo mučilnih sredstev, kakor z električnimi napravami, pretepanjem s palicami in korobači, zažiganjem in stiskanjem prstov, izstradovanjem in obešanjem.

V zaporih obtoženega Hacina je v času nemške okupacije bilo zaprtih preko 6000 Slovencev, od katerih je večino poslal v nemška koncentracijska taborišča, kjer jih je mnogo umrlo, druge pa odpremil na prisilno delo ali pa v sojenje posebnim SS sodiščem, mnogi pa so bili pobiti ali pa so umrli neposredno po mučenju v policijskih zaporih. Žrtvam je bilo

zapljenjeno ali poropáno premoženje, ki se je dajalo v nagrado ovaduhom.

Po končanem zasliševanju in mučenju je obtoženi Hacin odločal o nadaljnji usodi vsakega zapornika s tem, da je v zapisnik o zaslišanju stavil pripombo KZ 1, KZ 2, KZ 3, s čemer je odredil odpremitev žrtve v lahko, težje ali najtežje koncentracijsko taborišče v Nemčiji, kjer jih je mnogo umrlo zaradi gladu, bolezní ali nečloveškega postopanja nacistov.

Nekatere internirane žrtve je Hacin ponovno dal prignati nazaj iz Nemčije v svoje mučilnice ali pa dal nalog za usmrtitev.

Najbolj dosledne borce za osvoboditev slovenskega naroda je obtoženi Hacin oddajal v gestapovske zapore v Begunje, kjer so mnogi bili postavljeni pred Rösenerjevo vojaško sodišče, drugi pa ustreljeni kot talci. Med drugimi je Hacin dne 17. januarja 1944 izročil 30 aretirancev gestapovcu Wurniggu in so bili dne 19. januarja 1944 ustreljeni kot talci na Gorenjskem.

Da bi povečal teror nad ljudstvom je ustanovil iz najbolj krvoločnih agentov in stražnikov »specialni vod« pod vodstvom zločinca in črnorokca Hlebca. Ta vod je skupaj z zločinskimi agenti »politične policije« tik pred osvoboditvijo pobil več desetín zapornikov. V noči od 4. na 5. maja 1945 je odpeljal iz ljubljanskih zaporov preko 30 oseb, ki jih je na Turjaku zverinsko pobil. Med temi žrtvami so med drugimi bili: dr. Mesesnel Franc, dr. Kraigher Vito, Neda Geržinič, Malahovski Marica, Dolhar Angela, inž. Tuma Zoran, dr. Tuma Boris, inž. Sever Rihard, Čop Anton, dr. Gorišek Martin, Švigelj Viktor, dr. Neuberger Mavricij, Kamnikar Viktor, Polc Nikolaj, Krištof Ignac, Kurnik Rudolf, Knez Anton, inž. Šuškovič Viktor, Tomšič Stanko, Ravbar Rudolf, Kurnik Karl.

Obtoženčevi agenti so pobili v tem času še druge žrtve, ki so jih pripeljali z dežele, kakor Prijatelj Milko iz Velikih Lašč, Arko Marico, Arko Bredo in Darjo iz Ribnice ter druge žrtve, ki so bile pobite na doslej še neugotovljenih krajih.

Obtoženi Hacin je dne 24. februarja 1945 osebno aretiral dr. Vladimirja Kanteta in ga predal posebnemu SS sodišču, ki ga je obsodilo na smrt z obešenjem in je obsodbo pōtrdil soobtoženi Rösener.

Zločinsko delovanje svojega policijskega aparata je obtoženi Hacin povezal z zločinskim delovanjem »Slovenskega domobranstva« zlasti na deželi, kjer so agenti »politične policije« sodelovali z domobranci, zlasti z njihovim obveščevalnim centrom in terorističnim aparatom, ki je izvajal strahoten teror nad civilnim prebivalstvom ter vršil vso vojno zločine do zverinskega klanja v znamenju »črne roke«, kjer so sodelovali tudi duhovniki in vojni kurati, ki so bili poslani od soobtoženega Rožmana v domobranske vrste. Sv. Urh, Ježica, šola v Dravljah, tehnična srednja šola v Ljubljani in druge so bile klavnice in mučilnice domobranskih zločinov in Hacinove policije. Ljubljana in Sava sta stalno naplavljali trupa umorjenih žrtev.

VOJNI ZLOČINI OBTOŽENCEV

V času sovražne okupacije slovenskega ozemlja, ko se je slovenski narod boril na življenje in smrt za svoj obstanek, neodvisnost in svobodo, so v sklopu okupatorjevih oboroženih sil in terorističnih organizacij in po njihovih direktivah domače izdajalske formacije tako zvane bele in plave garde (Vaške straže, MVAC, legije »Slovenske zaveze«, četniki Draže Mihailovića, Črna roka, policija in Slovensko domobranstvo) izvršile nad slovenskim ljudstvom nešteto vojnih zločinov, za katere so obtoženi Rupnik, Rožman, Krek, Vizjak in Hacin neposredno krivi kot organizatorji, voditelji, naredbodajalci, izvrševalci in nasnovatelji istih, bodisi direktno, bodisi preko svoje propagande.

Tako so te obtožene formacije, ki so jih vodili in podpihovali Rupnik, Rožman, Krek, Vizjak in Hacin, izvršile nad slovenskim ljudstvom vojne zločine, kakor:

Prvi belogardistični oboroženi oddelek, tako zvani »Štaterski bataljon«, je pod vodstvom bivšega jugoslovanskega oficirja Kranjca Milana spomladi 1942 ubil zajetega partizana Severja, malo nato ustrelil in razmesaril pri Ševnici simpatizerja osvobodilnega pokreta Franca Pateja iz Rodin pri Trebnjem in neposredno za tem Ruglja Mirka in Žana Jožeta iz Mirne, večje število oseb pa po naredbi Kranjca in Debeljaka Janka pobil v št. Joštu in Stopičah.

Dne 30. 12. 1942 so belogardisti iz postojank Mokronog in Trebnje skupno z Italijani 98. bataljona divizije »I s o n z o« iz Trebnjega pri svojem pohodu iz Mokronoga v Trebnje izropali vas Debenec in požgali 46 poslopij.

Četa MVAC iz Boštanja pri Grosupljem je dne 11. 3. 1943 s pomočjo izdaje izsledila skupino partizanov pri Ponovi vasi v bližini Grosuplja. Dva od skupine zajetih partizanov sta bila takoj ustreljena, ranjenega partizana Štrublja Antona pa so peljali do cerkve, kjer mu je nek duhovnik odklonil vsako pomoč. Belogardisti so ranjenca izročili Italijanom, ki so ga na bližnji njivi ustrelili. Na istem kraju sta bila drugi dan ustreljena še dva partizana, ki sta bila zajeta v tej akciji belogardistov.

Četniki Draže Mihailovića, ki jih je vodil v Sloveniji major Novak, so v poletju 1943 napravili pohod po Dolenjski in so bile njihove patrole opremljene s partizanskimi kaptami. Odred, ki so ga vodili kapetan Koprivica-»Borut«, poročnik Strniša Marjan-»Pribina« in kurat Malovrh Franc, je na tem pohodu pobil večje število oseb na Čatežu, Trebelnem in Klevevžu, med njimi Pungerčarja iz Trebelnega.

Sredi oktobra 1943 je 21. domobranska četa iz Barja, katere komandant je bil črnorokec Frakelj Franc, z izmišljenim imenom Peter Skalar, uprizorila po barjanskih vaseh pokolj in pobila Franca Melika, njegovo ženo Marijo in sina Slavka, Melika Ivana in njegovega sina Bojana, Antona Škrabo iz Tomišlja, Modic Angelo z Izanske ceste, Vidmarja Stefana, 14letno Škraba Vero, Lenaršič Ivanko in Alojzijo iz Črne vasi. Žrtve so bile pred ustrelitvijo silovito mučene in se je še nekaj dni nato moglo na mestu zločina videti krvave palice in raztrgane kose obleke.

Dne 27. januarja 1944 je ista likvidatorska skupina črne roke iz postojanke Barje pod vodstvom Fraklja Franca obkolila vas Vrbljenje, vdrla v hiše in pobrala Furlana Martina, njegovo sestro Pavlo, Kumše Angelo, Grebenc Marijo in njeno sestro Alojzijo, Štrumbelj Frančiško — mater 8 otrok, katere mož je umrl v internaciji na Rabu, Ivano Lisica in mater petletnega otroka Podržaj Marijo. V postojanki na Barju so jim priključili še Peršin Pavlo, mater 10 mesecev starega otroka Škrabar Ančko, katere moža so mesec prej isti zločinci pobili v Kozlarjevi hosti, in Grum

Mimi, vse tri iz Tomišlja. Zvezali so jih s telefonsko žico, na kar jim je zločinec Frakelj napravil naĝovor, v katerem je povedal, da so Rupnikova vojska in da se borijo v imenu Kristusa, da bodo uničili vse partizane in njihove pristaše do zadnjega moža ter da bodo tudi ti aretiranci v imenu Kristusovem ustreljeni. Zaključil je z besedami: »Zmagali bomo v imenu Kristusovem, tako nam bog pomagaj!«

Tako zvezane ųrtve so odpeljali na grad Lisiĉje pri Škofljici, kjer sta jih v posebni sobi dva duhovnika v duhovniškem oblaĉilu zasliševala in hotela od njih zvedeti še nadaljnje podatke o pristaših osvobodilnega gibanja. V bliųini gradu so jih pokosili z mitraljezi; Kumše Angeli pa se je ranjeni posreĉilo zbeųati.

Domobranci iz postojanke Logatec, med njimi domobranski kapetan Berlot Viktor, Maĉek Martin in Avgust, Jureĉiĉ Joųe — nazvan »Ĉaruga«, Bitenc Joųe, Arhar Franc, Leskovec Franc in drugi, so v noĉi 16. aprila 1944 vdrl i v stanovanje slaųĉiĉarja Vilarja Karla v Dolnjem Logatcu in tam ustrelili njegovo ųeno Terezijo in hĉerko Danico. Isto noĉ so v Gornjem Logatcu ti zloĉinci pobili sestri Mezetovi, v gostilni pri »Riharju« pa Smole Faniko in Jerman Radomila. Morilci so se pred samim zloĉinom sestali v ųupniųĉu v Gornjem Logatcu s kaplanom in ųupnikom Skubicem, ųefom ekspoziture Hacinove »politiĉne policije« Vorųiĉem, z gornjelogaųkim sodnikom Detelo in kaplanom iz Dolnjega Logatca Graĉnarjem.

V noĉi 16. maja 1944 so domobranski zloĉinci iz Velikih Laųĉ prisilili v vasi Stope mirne vaųĉane, da so se oblekli in jih odpeljali v postojanko. Med potjo jim je pobegnil 14letni Ivanc Zmago, na kar so se domobranci vrnili na njegov dom, ubili njegovo sestro Faniko in v postelji ustrelili 54letno mater, ki je zapustila 11 otrok. Prav tako so divjali po Turjaku in okolici. Pobili so ųtilc Antonijo in njeno sestro Mavec Alojzijo, ki je pred smrtjo prosila ubijalce, naj vsaj njo puste pri ųivljenju, da bo skrbela za otroke njene ųe umorjene sestre. Kmalu nato so na Turjaku ti zloĉinci v bliųnjem gozdu pobili Moųek Angelo, mater ųestih otrok, in Logar Angelo, mater dveh otrok; na Pijavi gorici pa ųkraba Marijo, ki se je nedavno prej vrnila iz internacije z Raba.

Dne 8. septembra 1944 so domobranske edinice, ki so priųle iz Novega mesta preko Zagradca ob pol dveh ponoĉi, v vasi

Gradeno pri Žužemberku napadli pokretno bolnišnico XVIII. divizije. V času napada je bilo v bolnišnici kakih 150 bolnikov in ranjencev. Devet nepokretnih ranjenih partizanov, med njimi eno partizanko, so domobranci po predhodnem pretepanju na kraju samem postrelili. Deset zajetih partizanov so odpeljali neznano kam.

Pred samim dokončnim porazom domobrancev in pred pobegom iz domovine je tako zvan Meničaninov bataljon od februarja do aprila 1945 v Žužemberku pobil in zverinsko razmesaril 31 pristašev osvobodilnega gibanja in drugih civilistov, med njimi po večini ženske. Tako so v Stavči vasi pri Žužemberku pobili L a s n i k Karolino in njenega devetletnega sina Jurčka, kateremu so pred umorom polomili roke. Osfale žrtve so bile zverinsko iznakažene, mučili so jih s pretepanjem in ognjem, in vse so bile pobite brez strela, bodisi s puškinimi kopiti ali pa so bile zaklane; med njimi: P i r c Franc, P e h a n i Albin, R u s France, S m r k e Marija, P i r c Vera, R o j c Tilka in njena hčerka, H o t k o Alojzij, H o t k o Amalija, H o t k o Ljuba, H o t k o Melita, H o t k o Sonja, K e l š i n Stane, J e r š e Dragi, A u b e l j Marija in drugi.

»Gorenjski domobranci« so skupno z SS-ovci dne 25. avgusta 1944 pobili na svojem pohodu na Pokljuko v smeri Kleka v pastirski koči pastirja B e z n i k a Stanka in J a n š o Jožeta, pastirja F r e l i h a Jakoba, na katerega so naščuvali policijskega psa ter ga tako ranjenega odpeljali v mučilnico v Begunje.

Dne 17. januarja 1944 je upravnik policije H a c i n izročil iz svojih zaporov 30 talcev gestapovcu W u r n i g g u, med njimi dr. M i h o K a m i n a in Konstantina N a h t i g a l a, ki so bili po nekaj dneh ustreljeni kot talci na Gorenjskem.

Tako zvana »PP« policija je v Ljubljani izvršila med neštetimi tudi sledeče zločine:

dne 6. maja 1944 sta dva policijska agenta vdrla ponoči v stanovanje R a v n i k a Rudija v Trnovem in ga vpricho žene ustrelila;

dne 24. maja 1944 so agenti »PP« odvedli v policijske zapore inž. K o t l u š k a Ivana, kjer so ga naslednjo noč pri zaslišanju tako mučili, da je pri tem mučenju podlegel poškodbam;

dne 6. januarja 1945 je »PP« aretirala inž. G r a s e l i j a Andreja in ga v zaporu tako mučila, da se je upravnik H a c i n

zbal prevelikega škandala in ga je odstranil na ta način, da ga je pod pretvezo pobega na poti k zaslišanju dal ustreliti po črnorokcih iz tako zvanega »Specialnega voda« Hlebcu, Rechbergerju in Ahčinu;

v dneh od 11. do 12. marca 1945 sta bili v Ribnici aretirani po tamkajšnih »PP« agentih Arko Breda in Darja. Zaprti v policijskih zaporih sta bili po nekaj dneh odpeljani neznano kam. Dne 26. marca 1945 je bila aretirana tudi njuna mati Arko Marica, ki je bila nato zaprta in pretepana v ljubljanskih zaporih. Dne 23. aprila 1945 pa jo je upravnik policije Hacin izročil »Črni roki«, ki jo je umorila v okolici Turjaka.

Tik pred osvoboditvijo Ljubljane je dal Hacin po svojem »Specialnem vodu« na Turjaku pobiti mnogo zavednih Slovencev, med katerimi so bili: Kraigher Vito, inž. Tuma Boris in Zoran, dr. Neuberger Mavricij, Čop Tonček, Knez Anton, Dolhar Angela, Malahovsky Marica, Geržinič Neda in drugi. V tej skupini je bil pobit tudi prof. dr. Mesesnel Franc, katerega je dal Hacin v ta namen po zločincu Maksu Lochu pripeljati iz taborišča na Tirolskem v Ljubljano.

Torišča skupnih zločinov domobrancev in »politične policije« pa so bili zlasti bregovi Ljubljance in Save in krvava mučilnica pri Sv. Urhu nad Dobrunjami.

Dne 1. decembra 1943 so domobranci pod vodstvom Viktorja Berlota ob Ljubljanci pri Zalogu postrelili in vrgli v Ljubljano sledeče žrtve: Krašnjó Zvonka, Pečana Franca in njegovega sina Franca, Škrabo Franca, Vidmarja Ivana, dočim se je Jevcu Francu posrečilo pobegniti, bil pa je kasneje neznano kje umorjen.

Na stotine zavednih Slovencev pa so domobranci in agenti »PP« pomorili pri cerkvi Sv. Urha nad Dobrunjami, kjer so svoje žrtve najprej zverinsko mučili, nato pa jih zagreblí v bližnje gozdove. Semkaj so svoje žrtve zlasti vodili domobranci iz postojank Tehnične srednje šole in z Rudnika pod vodstvom Bogdana Berlota, Habičevi domobranci z Orel, nadalje iz postojank D. M. v Polju in Dobrunj. Do sedaj je bilo ekshumiranih preko 80 žrtev, na katerih so se poznali sledovi nečloveškega mučenja.

Našteti zločini so samo majhen del zločinov, ki so jih širom slovenske zemlje ves čas okupacije izvrševali nad našim

ljudstvom sodelavci okupatorja iz »Vaških straž«, MVAC, četnikov in domobranstva.

Poleg tega so te formacije na tisoče Slovencev mučile s pretepanjem, jih oropale premoženja, vlačile po zaporih in jih izročale okupatorju v njegova taborišča smrti.

Obtoženi Rupnik, Rösener, Rožman, Krek, Vizjak in Hacin so z zgoraj navedenimi kaznivimi dejanji izvršili niz zločinov po členu 3., točka 3. in 4. Zakona o kaznivih dejanjih proti ljudstvu in državi.

Obtožena Rupnik in Vizjak pa še posebej zločinstva po členu 3., točka 7, in obtoženi Krek po členu 3., točki 8 in 9 istega zakona. Predlagam, da se vsi obtoženci kaznujejo v smislu člena 4. istega zakona v zvezi z zakonom o vrstah kazni.

Obrazložitev

V dispozitivu te obtožnice navedena kazniva dejanja so podkrepljena z izpovedbami prič, s pismenimi dokazi, s popolnim ali delnim priznanjem obtožencev in drugimi dokaznimi sredstvi.

Dne 6. aprila 1941 so nemški, italijanski in madžarski fašisti zahrbtno napadli Jugoslavijo, ker so jim narodi Jugoslavije bili ovira njihovemu prodiranju proti vzhodu. V ta namen so razkosali Jugoslavijo, izvajali po vsej deželi najstrahotnejši teror sami ali s pomočjo kvizlinških klik in ščuvali na bratomorno vojno. Narodi Jugoslavije so videli edini izhod, upreti se tem načrtom v takojšnjem oboroženem uporu.

Slovenski narod bi moral po načrtih fašističnih osvajalcev izginiti s svoje zemlje in je bil zato njegov obstoj, neodvisnost in svoboda vezan edinole na takojšno oboroženo borbo ob strani ostalih narodov Jugoslavije.

Da je bil namen fašističnih okupatorjev tak, potrjujejo neštete izjave vodilnih fašističnih politikov, med njimi tudi Hitlerja: »Napravite mi deželo zopet nemško!«, potrjuje aneksija delov Slovenije k Nemčiji, Italiji in Madžarski; dalje že dotedanja raznarodovalna politika fašistov v Slovenskem Primorju in na Koroškem, kakor tudi vsi nešteti zločini, ki so jih v tem namenu izvršili okupatorji na slovenski zemlji. Pri tem načrtu vseh okupatorjev na slovenskem ozemlju, da slovensko ljudstvo fizično iztrebijo, so se okupatorji naslonili na

domačo protiljudsko reakcijo, ki je bodisi odkrito, bodisi prikrito služila tem ciljem okupatorjev. Pri tem je imela domača reakcija že od vsega početka in tudi ves čas okupacije edini cilj: iztrgati slovenskemu ljudstvu orožje iz rok in mu onemogočiti borbo proti okupatorju. To je bilo tisto vprašanje, ki jo je ves čas vodilo v sovražni tabor in ki jo je pripeljalo do tega, da je sprejela iz okupatorjevih rok orožje za borbo proti lastnemu narodu.

V vodstvu bele garde so se prijateljsko znašli najbolj protiljudski elementi iz vrhov nekdanjih protinarodnih političnih strank, to je tisti ljudje, ki so leta in leta v stari Jugoslaviji izkoriščali slovenske kmečke in delavske množice in ki so se v strahu pred lastnim ljudstvom vsa leta povezovali z mednarodnimi fašističnimi razbojniki in s tem privedli Jugoslavijo do zloma. Ti predstavniki protiljudskih strank so sedeli zadnja leta pred napadom fašističnih hord na Jugoslavijo v vseh vladah, ki so pripravljale s svojo profašistično politiko propad Jugoslavije. Poleg teh političnih, prijateljskih, prosvetnih in drugih sporazumov s fašističnimi državami, pa so predstavniki slovenske protiljudske klike še sami iskali stike s fašističnimi državami. Dr. Rudolf Bičanič, univerzitetni profesor v Zagrebu in tedanji viceguverner Narodne banke v Beogradu, je kot priča zaslišan izpovedal:

»Leta 1940 je tedanji minister prosvete dr. Korošec potoval v Slovaško. Po njegovem povratku iz Slovaške ga je nemški tisk prenehal napadati. Poleg tega je dr. Korošec kot prosvetni minister začel uvajati rasistične zakone in nemški ter italijanski jezik se je pričel predavati v šolah v znatno večjem obsegu kot poprej. Glede na to je pričel dr. Korošec po svojem povratku iz Slovaške izvajati pronemško politiko v Jugoslaviji. V beograjskih političnih krogih se je tedaj govorilo, da je dr. Korošec s posredovanjem slovaškega ministra monsignora Tise sklenil z Nemci na Dunaju nek sporazum, po katerem naj bi Slovenija postala nemški protektorat po vzorcu Slovaške.«

Ta protiljudska klika si je v nadaljevanju te politike nato že pred 6. aprilom 1941 napravila načrt in razdelila vloge za čas okupacije. Tako je na sestanku, teden dni pred zločinskim

napadom na Jugoslavijo, Izvršni odbor SLS odločil odposlati urednika »Slovenca« dr. Alojzija Kuharja v London, narodnega poslanca JRZ in ravnatelja Zadržne zveze monsignora Franca Gabrovška v Združene države Severne Amerike, dr. Vekoslava Kulovca in obtoženega Miho Kreka pa v vsako vlado, ki bi se osnovala v Beogradu in pobegnila v inozemstvo. Ostali del vrha te stranke pa naj se poveže s protiljudskimi voditelji ostalih strank pod vodstvom dr. Marka Natlačena, ki naj pričakuje okupatorja doma in z njim sodeluje. Na ta način si je tisti del oblastnikov, ki je v cilju, da si doma obdrži svoje pozicije, kolaboriral v vseh oblikah z okupatorjem, že naprej zagotovil vso pomoč in vodstvo ob strani onih, ki so po sklepu tega sestanka odšli v inozemstvo. Tako so predstavniki ene in iste stranke po njenem nalogu doma od prvega dne sodelovali z okupatorji, v inozemstvu pa se navidezno vključili po obtoženem Kreku v protihitlerjevski blok z namenom, da si s tako dvojno politiko zasigurajo oblast ob kakršnem koli izidu vojne. Ti elementi so v spoznanju, da osvobodilna borba slovenskega naroda proti okupatorju ustvarja istočasno resnične pogoje za ljudsko demokracijo, ki bi njim onemogočila nadaljnje izkoriščanje slovenskega ljudstva, hoteli osvobodilno borbo zavreti, češ da za njo še ni nastopil ugodni trenutek, kasneje pa, ko je borba zajela najširše ljudske množice, so jo hoteli prikazati v očeh vernih množic slovenskega naroda kot borbo proti veri in za komunizem, izrabljajoč pri tem verska čustva.

Z napadom fašističnih hord na jugoslovansko ozemlje je ta protiljudska klika pričela izvajati svoje sklepe. Obtoženi Krek kot minister v vladi Cvetković-Maček ni bil med onimi ministri, ki so odbili svoj pristanek na trojni pakt. Držeč se sklepov eksekutive SLS je pristopil v Simovićevo vlado, s katero je pobegnil v inozemstvo. Natlačen je preprečil, da bi jugoslovanska vojska onesposobila vojno važne objekte in komunikacije. Pogajal se je ter stopil v stik z ljubljanskimi petokolonaši, kulturbundovci in člani NSDAP inž. Tönniesom, dr. Zeschkom in dr. Schleyem. Osebno se je poklonil italijanskemu generalu Romeru in iskal preko nemškega oberleutnanta grofa Bossi Fedrigottija zvezo z vlado Reicha v Berlinu. Skupno s prof. Gosarjem, bivšim ministrom Pucljem ter poslancem JRZ kaplanom Kranjcem Markom je odpotoval v Celje k poveljujočemu

nemškemu generalu. Po prihodu fašističnega funkcionarja Graziolija se je povezal z njim, razpravljajoč o načinih okupacije. Istočasno je obtoženi Rožman obiskal »Visokega komisarja« Graziolija ter mu izročil

»svoj pozdrav in pozdrav vse duhovščine na slovenskem ozemlju, zasedenem od italijanskih čet, ter mu zagotovil popolno sodelovanje cerkvenih oblasti s fašistično Italijo«. (»Slovenec«, 22. aprila 1941, št. 93 a.)

Prav tako je poslal Mussoliniju vdanostno izjavo:

»Duce! Zvedeli smo z velikim veseljem, da je slovensko ozemlje, zasedeno po italijanski vojski, vključeno v italijansko kraljestvo. Prosim Vas, da sprejmete najglobljo zahvalo vse duhovščine tega ozemlja zaradi širokogrudne in skrbne ureditve, ki ste jo poklonili slovenskemu prebivalstvu. Sprejmite tudi, Duce, izraze naše brezpogojne vdanosti in sodelovanja. Hkrati prosim, naj božji blagoslov pride nad Vaše delo, nad ves italijanski narod ter nad slovensko ljudstvo, ki bo pod okriljem Rimskega imperija lahko živelo in se razvijalo.« (»Slovenec«, 6. maja 1941, št. 106 a.)

Medtem ko se je peščica odnarodelih protiljudskih oblastnikov stavila v službo okupatorju, za kar se je naprej odločila, je vse slovensko ljudstvo s studom obsojalo to izdajalsko delovanje svojih bivših voditeljev. Slovensko ljudstvo je bilo proti okupatorju, ker se je zavedalo, da mu okupator prinaša pogin. Zbralo se je okrog svoje Osvobodilne fronte slovenskega naroda, ki je prav zato, ker je predstavljala izraz volje slovenskega ljudstva, postala vseljudo in vsenarodno gibanje za borbo proti okupatorju in za osvoboditev. Tako so ljudske množice odločno stopile na edino mogočo pot osvoboditve, na pot takojšne oborožene akcije proti okupatorjem ob strani ostalih narodov Jugoslavije. V nekaj mesecih je ves slovenski teritorij postal torišče partizanskih akcij, ki so dvigale duha odpora slovenskega ljudstva in preprečile mnoge zločine s strani okupatorjev: oslabile in deloma povsem ustavile izseljevanje slovenskih družin v Srbijo in na Hrvaško, na Gorenjskem in Štajerskem odvlačevanje naših mož in žena na suženjsko delo v Nemčijo, skratka: preprečevale so okupatorske račune, ki so imeli v načrtu hitro uničenje slovenskega naroda.

Kolikor večje uspehe so dosegale slovenske demokratične ljudske množice v svoji veličastni borbi za svobodo in svoje človečanske pravice, toliko globlje se je pogrezala v izdajstvo peščica domačih izdajalcev, ki je iz strahu pred ljudstvom in v bojazni za svoje pozicije v najrazličnejših oblikah od prvega dne okupacije sodelovala z okupatorjem.

Najbolj so se pri tem sodelovanju izkazali najožji sodelavec obtoženega R o ž m a n a, profesor teologije dr. Lambert Ehrlich s svojo klerofašistično skupino iz akademskega kluba »Straža v viharju«. Ti so organizirali sistematični lov na zavedne slovenske akademike, po ulicah Ljubljane in zlasti na Kongresnem ter Marijinem trgu postavljali zasede, kjer so kazali fašističnemu okupatorju posamezne zavedne Slovence, ki so jih Italijani nato pošiljali v internacijo, zapirali in iz teh pozneje izbirali talce.

Ko so ti izdajalci spoznali, da samo njihove podle denunciacije ne morejo zavreti osvobodilnega gibanja, so okupatorja opozarjali na »napake«, so usmerjali njegov teror na prave borce za svobodo in mu organizirano dajali pomoč. K stopnjevanju terorja niso vzpodbujali le okupatorjeve organe v »Pokrajini«, temveč so se v svoji veliki vnemi obračali prav do centralnih fašističnih oblasti v Rimu.

Iz dokumenta poveljstva pešadijske divizije »Granatieri di Sardegna«, Prot. št. 776/i MS z dne 10. marca 1942, je razvidno, da je italijanska obveščevalna služba »iz zaupnega, običajno dobro obveščene vira« zaznala:

»Slovenska katoliška stranka je imela nov sestanek, na katerem so obravnavali politično situacijo v tej pokrajini. Poleg drugega je bil stavljen tudi predlog, da se brez znanja »Visokega komisarja« pošlje v Rim pismo, ki naj prikaže temeljne napake, ki jih je zagrešila italijanska civilna oblast v Pokrajini. To so napake, ki so bile povzročile že nemire, in so bile italijanske oblasti predhodno obveščene s strani iste katoliške stranke.«

Da je te predloge obtoženi R o ž m a n zares posal v Rim kardinalu Vincenzu M a g l i o n e, da bi jih ta izročil fašistični vladi, dokazuje priloženi dokument »Delegacije vojnih transportov« 602 N. O. 122, zaupno P. M. 110 z dne 12. marca 1942, v katerem poroča major, komandant urada za zvezo, poveljstvu divizije »Granatieri Sardegna«, da je dne 11. marca 1942 z vlakom št. 709 ob 17.45 odpotoval iz lokalne železniške po-

staje nek duhovnik (kot se je pozneje ugotovilo je bil to italijanski konfident dr. Blatnik), ki je imel v torbici zapečateno pismo, namenjeno Eminenci kardinalu Maglione Vincenzu. Imenovani duhovnik mu je trdil, da potuje v Rim z dovoljenjem italijanskega polkovnika Troisa in po naročilu ljubljanskega škofa, ki mu je tudi izročil zapečateni pisma.

Posledice tega zločinskega predloga so se takoj pokazale, ko je 19. marca 1942 italijanski okupator interniral okrog 500 bivših aktivnih in nekatere rezervne jugoslovanske oficirje in podoficirje, in ko je 26. marca izdal odredbo o obvezni oddaji radijskih sprejemnih aparatov in odstranitvev radijskih anten. V isti dobi je okupator vršil številne blokade v Ljubljani in drugod, odstavljajl zavedne slovenske uradnike ter vršil druge ukrepe na vzpodbudo Rožmana in njegovega kroga. Vsa ta prizadevanja in vsi ti ukrepi niso dosegli svojega namena. Narodnoosvobodilno gibanje je raslo od dneva v dan. Okupator je po besedah same reakcije »nevešč in nezmožen«. Zdaj protiljudski reakciji ni ostalo nič več, kakor še korak dalje. Pričela je pripravljati roko v roki z okupatorji kajnovski udarec v hrbet slovenskemu ljudstvu. Pričela se je odvratna kampanja za izzivanje državljanske vojne med Slovenci, pričele so se formirati oborožene tolpe, pričela so se zakulisna pogajanja z okupatorji o skupnih vojaških akcijah proti partizanom.

Videč to, je Izvršni odbor Osvobodilne fronte opozoril slovenski narod na netilce državljanske vojne, pozval na borbo proti državljanski vojni in njenim organizatorjem ter pokazal pot, kako jo je mogoče zadušiti že v začetku njenega razvoja.

Akt divizije »Isonzo«, ki se je nahajal v tajnem arhivu imenovane divizije v Novem mestu, pod številko I/5 H z dne 17. februarja 1942 navaja, da se je 16. februarja 1942 vršil v škofijskem dvorcu pod vodstvom obtoženega Rožmana sestanek glavnih predstavnikov bivših strank z namenom, da izdela predloge za sodelovanje z okupatorjem, in se je postavila zahteva, da se jim dovoli samostojno organizirati formacije, ki bi pobijale osvobodilno gibanje, »ker so se do sedaj okupacijske oblasti pokazale nevesčje in nezmožne«. Nadalje se zahteva, da se jim dovoli organizirati mladino v borbi proti osvobodilnemu gibanju.

Dalje: Profesor teologije dr. Lambert Ehrlich, najožji sodelavec obtoženega Rožmana, je dne 1. aprila 1942 izročil italijanskemu poveljstvu in italijanskemu poročevalskemu

uradu v Ljubljani »Spomenico«, v kateri med predlogi za »izboljšanje trenutne situacije« zahteva, da mora priti pri varnostni službi do sodelovanja med italijanskimi oblastmi in Slovenci; nadalje zahteva ustanovitev vojaških formacij in navaja:

»Če naj Slovenci uspešno pomagajo pri izkoreninjenju in uničevanju komunistične nevarnosti, ki jo smatrajo za svoje največje notranje narodno in kulturno zlo, je potrebno, da jim italijanske oblasti omogočijo avtonomno varnostno službo v obliki akademske formacije, meščanske straže in splošne narodne straže po vaseh. Vse te formacije naj stoje pod vojaškim nadzorstvom.«

Dalje: V začetku meseca junija 1942 je Adolf Ribnikar, bivši lastnik mariborskega »Večernika«, obtoženemu Rupniku pisal pismo, v katerem mu poje hvalo in mu stavlja svoje konkretne predloge:

»... je najprej potrebna temeljita preorientacija javnega mnenja... Potrebni bi bili na ciklostil tiskani letaki, ki naj bi slikali pogubnost partizanstva z vseh strani... Potrebna bi bila agitacija od osebe do osebe... Okupacijska oblast bi morala vse te akcije dobrohotno tolerirati... Čim bi bil na ta način teren za duhovno prerobenje Ljubljančanov pripravljen, bi bi se lahko pristopilo k formiranju meščanske garde, ševeda v sporazumu z okupacijsko oblastjo. Koliko bivših oficirjev bi se dalo plodonosno uporabiti tu, kot pa da polegajo po taboriških brez dela. Nevpadljiva bi se taka akcija pričela najlaže pri gasilcih. Za izvrševanje javnega reda in miru, za kontrolo komunistov, bi morda bila kot pomožna sila okupacijskih oblasti na mestu tudi kaka mestna policija, kakor je Ljubljana že v Avstriji imela svojo mestno policijo. Slovenci, ki poznajo lokalne razmere in ljudi, naj bi imeli vsaj posvetovalno pravico za preganjanje ljudi.«

Dalje: Zunanji odraz združevanja različnih izdajalcev na Slovenskem v sodelovanju z okupatorjem proti slovenskemu ljudstvu, je bila ustanovitev »Slovenske zveze«, organizirane na pobudo Natlačen a konec leta 1941. V »Slovenski zavezi« so se združili protiljudski elementi bivših političnih strank,

kakor Marko Natlačen, Ivan Avsenek, Miloš Stare, inž. Jožef Sodja, kaplan Marko Kranjc, Rudolf Šmersu, dr. Albin Šmajd, Avgust Praprotnik, dr. Marjan Zajc, Rudolf Žitnik, Celestin Jelenc in drugi. Vojaško vodstvo v »Slovenski zavezi« vključenih treh legij: slovenske, sokolske in narodne, je imel major Novak, odposlanec Draže Mihailovića za Slovenijo. Te legije, zlasti pa »Slovenska zaveza«, so imele odločilno vlogo pri organiziranju domačih oboroženih formacij, ki jim je naše ljudstvo dalo naziv »bela garda.«

Vzporedno z zločinskim delovanjem pripadnikov treh legij in Ehrlichovih stražarjev, je »Slovenska zaveza« po svojih najvidnejših predstavnikih pod vodstvom obtoženega Rožmana in Natlačena pričela organizirati kvizlinške formacije v okviru »Odbora vaških straž«. »Odbor vaških straž« je posloval v škofijskem dvorcu pod vodstvom obtoženega Rožmana. O tem izpoveduje obtoženi Rupnik sledeče:

»Na prelomnici leta 1941-42 mi je kapetan Tornari, član italijanske obveščevalne službe, omenil, da se pri nas pripravlja ustanovitev vaških straž, to je nekaka milica, ki bi imela namen zaščititi hiše in vasi pred partizanskimi vpadi. V juniju 1942 je bil pri meni dr. Marjan Zajc, da me v imenu Odbora vaških straž pri škofu pokliče v ta odbor in da sem jaz kot najstarejši slovenski vojak predistiniran, da to stvar organiziram in vodim... Kratko za tem je bil Zajc ponovno pri meni. Prišel me je še enkrat snubit. Zavzel pa sem tudi tedaj odklonilno stališče. Ob tej priliki pa mi je Zajc omenil, da se konference Odbora vaških straž vodijo pod predsedstvom škofa in da so v tem odboru še: dr. Šmajd, Avsenek, Remec, Žitnik Rudolf in Križman.«

Za vsem tem pa stoji obtoženi Krek. Domača protiljudska reakcija mu je kot svojemu voditelju in predstavniku v inozemstvu v smislu sestanka eksekutive SLS redno pošiljala izčrpna poročila o vsakem svojem izdajalskem koraku.

Kakor je emigrantska vlada pripisovala uspehe partizanov izdajalcu Draži Mihailoviću, tako je obtoženi Krek z razširjanjem takih in podobnih laži klevetal slovensko osvobodilno gibanje z zločini, ki so jih dejansko počenjali njegovi

lastni pristaši z njegovo pomočjo. Notorno znano je, da je obtoženi K r e k sam ali preko K u h a r j a po londonskem radiju izjavljal, da je njihova pot pravilna in da jo je treba nadaljevati.

Tako je domača protiljudska reakcija nadaljevala s svojim izdajalskim delom, podprta od obtoženega K r e k a v inozemstvu. V vsej tej izdaji pa je pripadla obtoženemu R o ž m a n u posebna vloga. Svoji duhovščini je dal nalog, da v svojem kraju vrši propagando in rekrutacijo v »Vaške straže« in kasneje v MVAC ter jo pri tem poslu vezal s cerkveno disciplino, saj so oni ljudstvu zvesti duhovniki, ki niso izvrševali njegovih ukazov, kršili to disciplino. Poleg tega pa je sam ali pa preko svojega tajnika dr. L e n č k a pošiljal na teren duhovnike in semeniščnike, in to bodisi v oborožene edinice na terenu, bodisi v postojanke teh edinic. Kaplan Jakob M a v e c je pred sodiščem v Kočevju izpovedal, da je odšel kot kurat v belogardistično postojanko v Semič po nalogu škofa:

»V belo gardo sem šel zaradi škofove odredbe... Ko je škof Osvobodilno fronto obsodil, sem kot duhovnik stal za svojim škofom... Bela garda je res sodelovala z Italijani.«

Na glavni razpravi pa je kaplan M a v e c izjavil:

»Bil sem kurat tega oddelka v Semiču zato, ker me je gospod škof poslal tja z dekretom...«

Da pa ti duhovniki, ki jih je obtoženi R o ž m a n pošiljal na teren, niso v belogardističnih postojankah vršili le dušno-pastirskih poslov, kot se izgovarjajo, ampak so obtoženi hodili na akcije in zato dobivali orožje od okupatorja, svedoči pismo generala, komandanta armadnega zbora M. R o b o t t i j a, Vrhovnemu poveljstvu oboroženih sil Slovenije-Dalmacije z dne 1. septembra 1942, 03,5460 S z, ki se glasi:

»Poveljstvo XI. raggruppamenta G. a. F. sporoča, da se krajevni duhovniki, ki so, kot je znano, večinoma ustanovitelji in vodje oddelkov MVAC, izrazili željo, da bi mogli biti oboroženi s samokresi. Smatram, da je potrebno ugoditi prošnji in prosim v ta namen Vrhovno poveljstvo, da vljudno posreduje pri intenzivni za dobavo 20 samokresov in potrebno množino nabojev.«

U-7099

ATTI

Verbalet P.F. 46 1 setten. 2 XX
CA/5460 Cs.

Pistole per armamento dei sacerdoti promotori
delle organizzazioni M.V.A.C.

AL COMANDO SUPERIORE C.F.A.M. SLOVANIA-DALMEZIA (9^a Armata)
POSTA MILITARE 10

per conoscenza:
AL COMANDO XI RAGGRUPPAMENTO M. a F.
(rif. F. 1/1606/op. del 26/8 c.a.) POSTA MILITARE 46

Il comando dell'XI raggruppamento M. a F. rap-
presenta che i sacerdoti locali che, come è noto,
sono nella maggioranza i fondatori e i dirigenti del-
le formazioni M.V.A.C. hanno espresso il desiderio
di essere armati di pistola.-

Ritengo opportuno aderire alla richiesta e pro-
go pertanto eccelso Superiore comando di voler cor-
tesemente intervenire presso l'Intendenza per l'as-
segnazione di n. 20 pistole e di un congruo numero
di munizioni per dette.-

IL GENERALE DI CORPO D'ARMATA
COMANDANTE
- Mario Robetti -

Profuro

Odslej se je sleherna okupacijska mera in vse okupatorjeve akcije proti narodnoosvobodilnemu gibanju izvršila po predhodni skupni pripravi z belo gardo, na njene predloge in ob njenem sodelovanju. Tako so se vse akcije, med njimi tudi roška ofenziva poleti 1942 proti partizanom in osvobojenemu ozemlju izvršile na zahtevo vodstva bele garde in ob sodelovanju njihovih tolp. Bela garda je imela namen z roško ofenzivo zadati smrtni udarec partizanom in uničiti Osvobodilno fronto, hrbtenico slovenskega osvobodilnega gibanja. Ko se je okupatorska povodenj razlila preko slovenske zemlje, so pod zaščito okupatorja rasle številne postojanke bele garde, ki jih je okupator vključil v svojo vojsko pod imenom MVAC ter jim dal svoje komandante.

Toda Osvobodilna fronta in narodnoosvobodilna vojska je kot bojno gibanje slovenskega naroda pokazala, da je neuničljiva, kakor je neuničljiv narod sam.

Ni še ugasnil plamen požganih slovenskih vasi, pa je bela garda zopet izvršila novo zločinstvo.

Pri tem ne smemo pozabiti zlasti božičnih racij leta 1942 v Ljubljani, pri katerih so vsi pripadniki legij in drugih belogardističnih formacij, ki so jih vodili kaplan Križman, advokat Šmajd, kapetan Koprivica, poročnik Strniša, Pavle Vošnjak in drugi, skupno z italijanskimi karabinjerji po Ljubljani vršili aretacije stotine zavednih Slovencev, jih vlačili v italijanske vojašnice in zapore, tam zasliševali, mučili in vlačili v internacije. Pri aretacijah so sodelovali tudi duhovniki. Ti so aretacije vršili s pozivom »v imenu Kristusa kralja«.

Isti slovenski izdajalci, ki so vršili zgoraj naštetostudne zločine proti slovenskemu narodu, so mu v času najhujšega okupatorjevega terorja pomagali s tem, da so mu kazali ljudi, katere je streljal kot talce ali pa pošiljal v masah v zloglasna taborišča, kjer so bili izpostavljeni nečloveškim mukam in smrti. Tako je samo v enem od teh taborišč, na Rabu, umrlo 4680 zavednih Slovencev. Notorno je, da so bili župniki tisti, ki so odločali, kdó bo šel v internacijo. Ovaduško delo župnikov pa je dokazano tudi po številnih dokumentih. Tako navaja dokument fašistične stranke v Višnji gori z dne 6. sept. 1942, št. 231/1 A, kjer piše tajnik centra F. Rabaiotti centralni fašistični stranki v Ljubljano in zveznemu inspektoratu I. cone:

ATTI
PARTITO NAZIONALE FASCISTA
 FEDERAZIONE DEI FASCI DI COMBATTIMENTO

PROVEDUTO

Regist. Federale (Prima Zona)	
Sez. 1. Zona	
Amministr. Zona	
Prodotto	
Consumo	
CH. Esp. 1. Zona	
2da Zona	
3da Zona	
4da Zona	
5da Zona	
6da Zona	
7da Zona	
8da Zona	
9da Zona	
10da Zona	
11da Zona	
12da Zona	
13da Zona	
14da Zona	
15da Zona	
16da Zona	
17da Zona	
18da Zona	
19da Zona	
20da Zona	
21da Zona	
22da Zona	
23da Zona	
24da Zona	
25da Zona	
26da Zona	
27da Zona	
28da Zona	
29da Zona	
30da Zona	
31da Zona	
32da Zona	
33da Zona	
34da Zona	
35da Zona	
36da Zona	
37da Zona	
38da Zona	
39da Zona	
40da Zona	
41da Zona	
42da Zona	
43da Zona	
44da Zona	
45da Zona	
46da Zona	
47da Zona	
48da Zona	
49da Zona	
50da Zona	

Alc. R. LUBIANA

Vincere!

Višnja Gora, ~~tubino~~, settembre 1941

UFFICIO CENTRO DI VIŠNJA GORA.

N. di protocollo 251/1A. Alla

Risposta al foglio N. 6811 FEDERAZIONE DEI FASCI DI COMBATTIMENTO,
 Via Erjavceva, 11, LUBIANA.

F.N.F. - FEDERAZIONE DEI FASCI DI COMBATTIMENTO DI LUBIANA	
BROCCOLLE PER CONOSCENZA	
N. <u>6811</u>	SEZIONE <u>1/c</u>
AL. <u>1/29</u>	CLASSE <u>II</u>
RAPPORTO SETTA. A. ALE.	

FEDERAZIONE DEI FASCI DI COMBATTIMENTO,
 Via Erjavceva, 11, LUBIANA.
 ALL'ISCRIZIONE FEDERALE DELLA I/ma ZONA,
 Hrenova Ulica, 11, LUBIANA.

SEGRETARIO COMUNALE DI SLIVICA ZALKA : Come Vi ho comunicato la settimana scorsa egli è stato ucciso da briganti comunisti ed ora sono informato che fu assassinato perché si era prestato per la organizzazione nella Milizia Volontaria Anticomunista.

Sto ora preparando un elenco nominativo di Sloveni residenti in questa zona i quali potranno essere inquadrati nella nuova Milizia Volontaria Anticomunista. Per la settimana ventura spero di avere pronti una cinquantina di uomini fidati per potere armare. Avevo anche un appuntamento con un prete di questo Comune a Lubiana poiché egli non vuole incontrarmi a Višnja Gora per paura di essere scoperto. Egli è un mio informatore da parecchio tempo, ma dato che il lavoro non mi permetteva di lasciare la mia sede l'ho pregato di fissarmi un appuntamento a casa sua. Egli ha accettato la proposta purché mi recassi solo durante la notte e circa un Km. dal centro. Speravo di avere un nuovo elenco di zatori e che avrei potuto prendere contatti direttamente con loro. Non so chi siano, ma appena avro ricevuto il nuovo elenco non mancherò di chiamare in sede gli interessati ed interrogarli prima di aggiungerli all'elenco che sto preparando e che poi verrà sottoposto all'autorità militare per ottenere le armi necessarie. Durante quell'incontro notturno mi ha però dato informazioni circa le attività svolte da altri noti comunisti, dandomi anche dei nominativi di ricelli che ancora non conoscevo.

Il segretario di Centro

La corrispondenza sia indirizzata impersonalmente ad evitare disguidi e mancata risposta. - F. Raspiotti
 Si prega citare nella risposta il nome dell'ufficio scrivente, oltre la data e il numero del presente foglio.

F. Raspiotti
 10000 - X 1941

»... Imel sem določen sestanek z nekim župnikom iz tukajšne občine, in sicer v Ljubljani, ker se noče sestati z menoj v Višnji gori iz strahu, da ga ne bi odkrili. Je že dolgo časa moj obveščevalec, vendar pa mi obilica dela ne dopušča zapustiti mojega mesta, zato sem ga prosil, naj mi določi sestanek na svojem stanovanju. Sprejel je moj predlog pod pogojem, da pridem sam ponoči približno 1 km iz centra... Pri tem nočnem sestanku pa mi je duhovnik dal podatke o delovanju drugih komunistov ter mi je dal tudi imena upornikov, ki jih do sedaj še nisem poznal...«

Iz dokumenta št. 5310/i MS z dne 15. julija 1942, naslovljenega na divizijo »Granatieri di Sardegna« in podpisanega po komandantu Tadeu Orlando, izhaja, da so ovaduški duhovniki delovali po različnih župnijah. Tako pravi imenovani dokument.

»... Po krajevnih podatkih se nahaja v Rakitni nek mlad župnik, po imenu Kunstelj, na katerega se moremo popolnoma zanesti.

Na robu je neki drugi 50letni župnik, ki je prav tako zelo lojalen, a je zelo boječ in bo dajal informacije samo v slučaju, da se ga ne odkrije.«

Dne 30. julija 1942 poroča poveljstvo XI. oddelka GaF pod št. I./1036 poveljstvu XI. armadnega zbora med drugim tudi sledeče:

V razliko s preteklostjo, ko smo morali postopati slepo in brez sigurnih kažipotov, najdem sedaj povsod stremljenje na strani mnogih ljudi, da nam dajo točne protikomunistične podatke. Vse to pa poročam in dajem v upoštevanje z vednostjo klera.

Župnik iz Starega trga preskrbuje sedaj točne podatke. Podpisani in major M a n c a, o katerem s posebnim veseljem poročam, da energično, hrabro in v popolno zadovoljstvo izvršuje moje in Ekscelence komandanta armadnega zbora povelja, sva našla v imenovanem duhovniku informativni vir prve vrste. On ima zelo

točen pregled svojega okraja, kateri je, kakor pravi
sma, do dveh tretjin neozdravljivo okužen po boljše-
viški kugi, za katero svetuje drastična zdravila. Delo
čiščenja je šele v začetku in se bo neusmiljeno nada-
ljevalo v prihodnjih dneh. — ... Drugega dobrega
kolaboratorja in obveščevalca sem našel v osebi žup-

Comando XI Corpo d'Armata

IL CAPO DI STATO MAGGIORE

Al sacerdote Prof. dr. Ignazio
Lenček "i" autorizzato a circos-
crivere armato in pistola -

N. 15 - X. 42 - XX

D'ordine
Maggio di M.

Il delincente della causa in Aus-
tria - N. 020236 retroscritto
dal Comune di Lubiana in Italia
E-111 - h 2,

Duhovnik profesor dr. Ignacij Lenček je upravičen
nositi samokres

nika iz Begunj, katerega področje se razteza na Bezuljak, Kožljek, Dobec, Topolj, Selce. On mi je točno pokazal podpornike komunistov v njegovem okolišu, ki so večji del odsotni, pokazal mi je način, da sem mogel z oddelki iz Cerknice zažgati 12 domačij in aretirati 16 oseb.

Polkovnik, poveljnik Alberto Seraglia.

Te izdajalske duhovnike ni okupator le oborožil s samokresi, ampak jim je izdajalsko delo plačeval. V zaplenjenem italijanskem arhivu se nahaja tudi spisek plačanih duhovnikov, med katerimi so med drugimi navedeni: Kunstelj Francesco, Remškar Giovanni, Šolar Giuseppe, Šeskar Francesco, Križaj Pietro, Pintarič Stefano, Dolšina Giovanni, Kupljenik Francesco, Jenko Giovanni, Lavrih Giovanni, Kraljič Stefano, Turk Vittore.

Tu je naveden samo del duhovnikov, o katerih govorijo originalni italijanski dokumenti, da so bili v ovaduški službi okupatorja. Vse akcije okupatorja, kakor tudi pripravljanja vseh ofenziv proti osvobojenemu ozemlju, se je vršilo na pobudo obtoženega Rožmana in njegove duhovščine. Obtoženi Rožman je ves cerkveni aparat tiral v izdajstvo in okupatorjevo službo. Vendar pa je treba takoj pibiti, da so se našli tudi duhovniki, ki so ostali zvesti svojemu ljudstvu ter se niso pokoravali navodilom svojega predpostavljenega škofa, ki so vodili v izdajstvo, zaradi česar so kršili od obtoženega Rožmana predpisano disciplino. Verne množice slovenskega naroda so od prvega početka obsojale izdajalsko početje obtoženega Rožmana in njegove duhovščine. Osvobodilna fronta slovenskega naroda, njen Izvršni odbor, kakor tudi vidnejši predstavniki katoličanov v Osvobodilni fronti, so storili vse mogoče, da bi privedli obtoženega Rožmana in njemu podrejeno duhovščino na pravo pot. Izvršni odbor Osvobodilne fronte je leta 1941 poslal obtoženemu Rožmanu dve pismi, s katerimi ga je informiral o značaju in namenih narodno-osvobodilnega gibanja in ga pozval, naj duhovščina v narodno-osvobodilni borbi sodeluje, ker bo s tem izpolnila svojo narodno dolžnost. Poleg tega je krščansko-socialistična skupina v Osvobodilni fronti poslala še posebej dve pismi podobne vsebine. Obtoženi Rožman ni odgovoril na pisma.

Dalje je Izvršni odbor Osvobodilne fronte leta 1941 prosil ljubljanskega škofa, naj sprejme njegove predstavnike, na kar tudi ni prejel odgovora.

Dr. Metod Mikuš, verski referent pri Glavnem štabu Slovenije, je obtoženega Rožmana nekajkrat prosil, naj pošlje med partizane novih dušnih pastirjev. Kot odgovor je bil dve leti kasneje suspendiran.

Konec leta 1942 po veliki italijanski in nemški ofenzivi je Izvršni odbor Osvobodilne fronte ponovno pozival obtoženega Rožmana, naj napravi duhovščino vsaj nevtralno, če je že ne more pridružiti narodnoosvobodilnemu gibanju. Januarja 1943 je to pismo ponovil. Obtoženi pa je šel preko vseh teh pozivov po poti izdajstva, sledeč sklepom sestanka eksekutive SLS tik pred izbruhom vojne, ki je odločil to pot.

Okupatorju pa so bili poleg teh potrebni izdajalci še drugačnega kova, ki bi mu pasje vdani izvajali njegove odredbe v upravnem aparatu zasedenih dežel. Tak je bil sistem fašizma v vseh okupiranih deželah: Quisling na Norveškem, Tisa v Slovaški, Nedić, Pavelić, Rupnik pri nas.

Obtoženi Rupnik je pokazal svojo povezanost s kolaboracionistično skupino obtoženega Rožmana in drugih iz »Slovenske zaveze« in »Odbora vaških straž« za kvizlinške oborožene oddelke, ki so bili ustanovljeni v poletju 1942. leta kot »Vaške straže« oziroma MVAC.

Italija je kapitulirala dne 8. septembra 1943. Narodnoosvobodilna vojska in partizanski odredi so razoroževali okupatorske tolpe in jih podili iz slovenske zemlje. Na našem domačem ozemlju je tedaj NOV osvobodila skoraj vso »Ljubljansko pokrajino«, razoroževala italijanske divizije in utrjevala ljudsko oblast. Oddelki NOV so stali tik pred Ljubljano. Posledica poraza gospodarjev je bil tudi poraz njihovih izdajalskih hlapcev. Po fašističnem okupatorju organizirani oddelki MVAC, Mihailovičevi četniki — plavogardisti so bili uničeni v Grčaricah in na Turjaku. Protiljudska klika s svojimi voditelji obtoženim Rožmanom, dr. Šmajdom, dr. Basajem, kaplanom Križmanom, dekonom Škrbcem, dr. Marjanom Zajcem, Žitnikom, majorjem Novakom, je izgubila glavo in se znašla sama v Ljubljani.

V tem trenutku pa se še bolj vidno pojavi obtoženi Rupnik. Kot nacistični agent je bil on najbolj pripravljen na prihod novega gospodarja in je tudi sedaj prvi prevzel v svoje

roke iniciativo. Nemci so rabili zanesljivega človeka, ki bi slepo izpolnjeval njihova povelja. Vse te kvalifikacije je obtoženi Rupnik imel. To so vedeli tudi vsi domači protiljudski kolaboracionisti, ki so presedlali na pozicije novega okupatorja, obtoženega Rupnika pa pozdravili kot rešitelja situacije in ga združeno podprli v vsem izdajalskem delu. Pribiti je treba na tem mestu, da niti obtoženi Rupnik, niti njegov nacistični gospodar ne bi mogla tako hitro in v takem obsegu organizirati med slovenskim narodom izdajstva in kolaboracije, če ne bi sodeloval pri tem obtoženi Rožman z vsem svojim cerkvenim in pod vplivom cerkve stoječim aparatom.

Tako v času nemške okupacije obtoženi Rupnik ne nastopa več osamljen samo kot kvizling, ampak tudi kot predstavnik združene slovenske protiljudske klike, ki je na njegov program pristala, ga podpirala in mu pošiljala sodelavce vselej in povsod, kjer jih je potreboval.

Ko je po italijanski okupaciji narodnoosvobodilno gibanje zajelo vse slovensko ozemlje, ko so partizanske edinice razoroževale italijanske edinice in divizije, je ta novemu okupatorju vdinjana reakcija pričela razširjati bajke o nekakih sporazumih med partizanskim vodstvom in savojsci ter badoljevci. Najboljši odgovor na te klevete daje sam obtoženi Rupnik pri zašlišanju:

»Odbor vaških straž se je pokazal zlasti s katastrofo na Turjaku nezmožnega. Ob italijanski kapitulaciji je tudi popolnoma izgubil glavo. To, da je v časopisih tako pisal, je predvsem želja zakriti svoje napake in najti za neuspehe razloge nekje drugje, vse s ciljem, da ostanejo v vodstvu še nadalje isti ljudje.«

Obtoženi Hacin je bil leta 1936 imenovan od takratnega notranjega ministra dr. Korošca za šefa ljubljanske policije. K temu imenovanju je pripomoglo predvsem dejstvo, da je tedanji diktatorski režim dr. Milana Stojadinovića, ki si je prizadeval državo privedi v sklop fašističnih držav, rabil tudi v Sloveniji na čelu policijskega aparata človeka, ki bi bil zaradi svojih političnih in moralnih kvalifikacij hlapčevsko vdan režimu in brezobzirno zatiral vse napredne elemente. Obtoženi Hacin, poznan kot klerofašist in hlapec vsakemu protiljudskemu režimu, je vse te lastnosti imel. Kot šef policijske uprave

v Ljubljani se je odlikoval po brezobzirnem zatiranju vseh zavednih Slovencev.

Najtesneje povezan z dr. Natlačénom, dr. Adlešičem, obtoženim Rožmanom in drugimi, je že pred napadom fašističnih osvajalcev na Jugoslavijo v svojem delokrogu sodeloval z nemškim in italijanskim konzulom v Ljubljani, katerima je po nalogu bana Natlačena dajal vse zaprosene podatke, nemškemu konzulu pa celo dovoljeval vstop v policijske zapore in razgovore z nemškimi špijoni, ki so vohunili na škodo Jugoslavije.

Skupaj s korumpiranimi liberalci, predvsem industrijalcem Praprotnikom in dr. Zajcem Marjanom, ki sta organizirala »Sokolsko legijo« in bila v vodstvu izdajalske »Slovenske zaveze«, je obtoženi Hacin snoval poseben domač policijski aparat »Pubblica sicurezza Slovena«, katere šef naj bi postal on.

Zločinske nakane obtoženega Hacina in ostalih, da ustanovijo domačo ovaduško policijo, pa so bile preprečene z odstranitvijo izdajalca Praprotnika nekaj dni pred dokončno ustanovitvijo te policije. Tako se je taka policija pod vodstvom obtoženega Hacina ustanovila šele ob prihodu nemškega okupatorja s pomočjo Gestapa.

Čeprav je Hacinova policija bila organizirana v okviru Rupnikove »Pokrajinske uprave« je bila istočasno agentura Gestapa, s katerim je bila povezana preko gestapovskega zveznega vodje Dusche. Obtoženi Hacin je referiral o svojih zločinskih delovanjih Gestapu in soobtoženima Rupniku in Rösenerju.

»PP« agenti so na podlagi svojih vohunskih izsledkov aretirali in vlačili tisoče zavednih Slovencev v Hacinove zapore, katere je obtoženi Hacin preuredil v prave mučilnice.

Hacinovi agenti so izvrševali aretacije po navadi ponoči. Ob teroriziranju z orožjem so podivjani agenti na najbrezobzirnejši način ob priliki aretacij kradli in uničevali zasebno imovino. Nasilno so odganjali žrtve iz njihovih domov, tako da svojci običajno niso niti vedeli, kje naj iščejo aretirance. Na policiji so svoje žrtve po nalogu obtoženega Hacina razdelili v tako zvane tajne in netajne pripornike. Kdor je bil zaznamovan kot tajni pripornik, se ga ni smelo voditi v nobenem seznamu, tako da je ostalo vsako poizvedovanje brezuspešno. Tajni priporniki so navadno izginili brez sledu.

Obtoženi Hacin sam pravi, da ni poznal milosti.

Obtoženi Rupnik ni bil samo šef »Pokrajinske uprave« in njej podrejene policije, temveč tudi organizator »Slovenskega domobranstva«. Na sestanku obtoženega Rupnika z »Vrhovnim komisarjem za Jadransko Primorje« Rainerjem je slednji poudaril:

»Nemčija ima vsega, samo ljudi nima... Sliši pa se, da tu obstajajo neke domače trupe, ki bi jih bilo mogoče uporabiti.«

O teh izdajalskih trupah je Rainerja obvestil obtoženi Rösener, na katerega so se v dneh po italijanski kapitulaciji v smrtnem strahu pred zmagovito narodnoosvobodilno vojsko obračali domači izdajalci advokat Šmajd, kaplan Križman in dr. Marjan Zajc za pomoč. Tako je na povelje obtoženega Rösenerja Rupnik pričel organizirati domobranstvo iz razbiti MVAC in četniških oddelkov, predvsem ob podpori obtoženega Rožmana, ki je preko cerkvenega aparata svoje škofije podprl mobilizacijo v te kvizlinške formacije. Poleg silovite propagande, ki je imela namen izvabiti omahljivce v vrste domobranstva, je obtoženi Rupnik na drugi strani vršil prisilno mobilizacijo. Akcijski odbor domobranskega štaba je v svojih poimenskih pozivih zagrozil:

»Kdor bi se ne odzval, se bo smatral za nasprotnika in se bo z njim tudi tako postopalo!«

Ta grožnja je pomenila najmanj odgon v taborišča.

Pri tem poslu je obtoženega Rupnika podpirala zlasti tako zvana »Kmečka pisarna« v Ljubljani, ki sta jo vodila dekan Škulj ter župnik Markun.

Krivda obtoženega Rupnika je tem večja, ker je že pred ustanovitvijo iz ust Gauleiterja Rainerja in obtoženega Rösenerja slišal, da bo »Slovensko domobranstvo« izključno okupatorju služeča vojaška organizacija pod operativnim vodstvom nemških oficirjev in organizirana po vzorcu nacističnih SS oddelkov. Obtoženi Rupnik je tudi vedel, da je namen nemškega okupatorja, da postopoma pretvori »Slovensko domobranstvo« v posebno SS divizijo. Obtoženi Rupnik je tak razvoj želel in pospeševal.

Pri tem mu je pomagal osebno obtoženi Rožman, ki se je udeleževal njegovih priredb, zborovanj in shodov.

Prav poseben poudarek, pa je obtoženi Rožman dal domobranstvu s svojim sodelovanjem ob dveh zaprisedah domobranstva Hitlerju za borbo proti narodnoosvobodilni vojski in zaveznikom, Angliji, Sovjetski zvezi in Ameriki. Pri prvi prisegi domobranstva na rojstni dan Hitlerja 20. aprila 1944 je soobtoženi Rožman najprej opravil verske obrede, nato pa prisostvoval sami prisegi. Ob drugi prisegi na dan obletnice prevzema oblasti po Hitlerju 30. januarja 1945 je obtoženi Rožman prisostvoval nemški paradi in ob tej priliki izjavil obtoženemu Rösenerju:

»Želim prisostvovati paradi, da bi ves slovenski narod videl, da soglašam z vašo politiko.«

Ta prisega je bila uvod na veliko ofenzivo proti osvobojenemu ozemlju Primorske. V tej ofenzivi so proti narodnoosvobodilni vojski združeno nastopale nemške SS formacije, domobranci, Mihailovičevi četniki, nedičevci in ljotičevci skupaj z vlasovci.

Obtoženi Rožman je sam izbiral kurate za domobranske postojanke in je sam poslal svojega osebnega tajnika dr. Ignacija Lenčka v »Organizacijski štab« domobranstva. Obtoženi Rupnik o tem izjavlja:

»Na neposredno intervencijo škofa dr. Rožmana pri Rösenerju je dobil vsak domobranski bataljon in vsaka posadna skupina v svoj sestav po enega duhovnika-kurata, katerega je škof osebno izbral.«

Obtoženi Rupnik in njegovi sodelavci v organizacijskem štabu domobranstva, med drugim soobtoženi Vizjak, so vnesli v domobranstvo sistem vojnega banditizma, ki se od običajnega banditizma razlikuje v tem, da zločine vršijo organizacije, formirane v obliki vojnih formacij, ki so centralistično povezane in podrejene svoji komandi. Da je mogel priti ta vojni banditizem do takega obsega, pa je poleg vodstva odgovoren tudi soobtoženi Rožman s tisto duhovščino, ki je pri takih zločinih sodelovala, ali pa jim dajala moralno opravičenost. Odrejene skupine domobrancev so izvrševale najostudnejše umore na najbolj zverinski način ponoči pod krinko »črne roke«. Sv. Urh, Barje, Kozlarjeva gošča in drugi kraji Slovenije so bili prizorišča teh strašnih zločinov.

Nešteto je dokazov, da so pokvarjeni duhovniki in kurati, ki jih je pošiljal v domobranstvo njihov škof, moralno in z zlorabo verskih motivov opravičevali počenjanje takih zločin-

stev in delovanje »črne roke«. Naj citiramo samo izjavo poveljnika 22. čete »Slovenskega domobranstva« in člana »Slovenske legije« poročnika J a n a Branka:

»Za miselnost prof. T o m c a in ravnatelja R e m c a je zanimiva izjava, ki sem jo sam opetovano slišal zlasti od prvega: V borbi proti komunizmu je dovoljeno vsako sredstvo. Citiral je navadno neko mesto iz sv. pisma stare zaveze, kjer je bog menda zahteval od Mojzesa, da pobije v eni noči nek rod Judov, ker so od njega odpadli. Ne samo, da so bili pobiti možje, žene in otroci, tudi živino so morali pobiti.«

V tem smislu je razlagal pomen obstoja domobranstva tudi katehet Volbank, ki je vodil »Katoliško akcijo« v Novem mestu. Pod dojmom te miselnosti je vzgojeno vse članstvo »Katoliške akcije« v ljubljanski škofiji.

Bil sem v »Katoliški akciji« kaka dva meseca in refren vsakega sestanka je bil v smislu tistega poboja Judov v puščavi... Da nosi duhovščina vso moralno odgovornost za delo tako zvane »Črne roke«, o tem ne more biti nikakega dvoma. Vsaj jaz o tem nisem nikdar dvomil in vem pozitivno, da za forum vesti to ni bil greh in ga pri spovedi sploh ni bilo treba povedati. Spominjam se, da sem nekoč vprašal Višnarja Milana, kaj vendar misli tako mlad fant, pa že pobija. Rekel mi je, da to ni greh, ker mu je tako tudi rekel poljski župnik (pripomba: Kette)...

V Ljubljani se konkretno spominjam besed patra O d i l a na božičevanju na gradu, ki je dejal, da moramo proti komunizmu porabiti vsa sredstva in pa kurata K r a l j i č a Štefana, ki je dejal, da je sicer huda operacija pobijanje, da pa tako mora biti, ne pomaga nič.

Pozneje sem izvedel približno enake izjave od kurata P o l d a Antona.«

Ob obtoženemu R ö s e n e r j u se razblini vsa bajka o zatrevanju borbi tako zvane »jugoslovanske vojske v domovini« pod vodstvom Draže Mihailoviča zoper okupatorja v Sloveniji.

Čeprav so nastopali protiljudski elementi iz bivših strank, zlasti JRZ in JNS enotno proti slovenskemu ljudstvu, takrat kadar je šlo za to, da se zaduši narodnoosvobodilno gibanje, so se vendar razlikovali v vprašanju svojih pozicij. Tako zvana »plava garda«, »Mihailovičevi četniki« ali »jugoslovanska vojska v domovini«, ki se je rekrutirala predvsem iz skorumpiranega liberalnega tabora, se je od »bele garde«, ki je odkrito

sodelovala z okupatorjem ločila po tem, da je skušala zamaskirati svoje sodelovanje z okupatorjem tako, da je postavljala parole o kralju Petru, njegovem ministru vojske Draži Mihailoviču, o Angležih in Amerikancih, ki da jih podpirajo itd. »Plava garda« je konspirirala svoje dejansko sodelovanje z okupatorji s tem, da so zbirali svoje »elitne« izbrane oddelke, ki naj bi »ob pravem času« udarili okupatorju v hrbet, snovali so svoje »ilegalne« krožke, kjer so si podeljevali čine in službe in pisali preskribcijske listine pravih bojevnikov za svobodo slovenskega naroda. Pri tem pa je imela polno pomoč emigrantske londonske vlade ter njenega podpredsednika obtoženega Kreka, ki so zlasti po radiu razširjali laži o borbi »gorskega carja« Draže Mihailoviča proti okupatorjem in tudi v Sloveniji, kakor v ostalih krajih Jugoslavije pripisovali partizanske uspehe četniškim bandam. Obtoženi Krek je 18. oktobra 1942 po londonskem radiu med drugim izjavil:

»Kakor sta kralj in vlada naša edina zakonita oblast, tako je jugoslovanska vojska naša edina zakonita sila. Ona združuje vso narodno moč v borbi za uresničenje vseh nacionalnih državnih ciljev. Vse slovenske osvobodilne organizacije se morajo zediniti v eno in se podrediti zakonitemu vrhovnemu vodstvu jugoslovanske vojske. Vojni minister in zastopnik vlade v domovini je general Draža Mihailovič.«

Na silvestrovo 1942 pa je med drugim tudi pozdravil:

»...slovenske borce, one, ki se pod zastavo Belega orla Jugoslavije borijo... poudarimo, da je slovenski narod v letu 1942 vodil junaško borbo za Jugoslavijo in za svojo narodno svobodo v njej...«

Kako pa je ta »borba« mihailovičevskih tolp v Sloveniji izgledala v času, ko se je slovensko ljudstvo v vrstah narodno-osvobodilne vojske dejansko borilo za svojo osvoboditev in za Jugoslavijo, pa vidimo iz naslednjega:

Obtoženi Rupnik sam potrjuje, da mu je že med italijansko okupacijo komandant XI. armadnega zbora Gastone Gambara povedal, da je Mihailovičeva plava garda majorja Novaka v Sloveniji tolerirana od italijanske vojske, da stoji pod njenim poveljstvom in njeno oskrbo. Po kapitulaciji Italije je prevzel oskrbo mihailovičevih četnikov v Sloveniji obtoženec Rössener, podpiral Novakovega naslednika tako zvanega »generala« Andreja Prezlja, nadalje četniškega črnorokca

Janeza Marna na Dolenjskem, Jožeta Sajeta in njegov četniški odred na Notranjskem, ter končno izdajalca Zmagoslava in njegove četnike na Štajerskem. Vsi ti Mihailovičevi četniki so na najgnusnejši način terorizirali naše ljudstvo in so bili le orodje nemškega Gestapa in Rösenerjevega obveščevalnega štaba.

Obtoženi Rösener izpoveduje:

»V ‚Ljubljanski pokrajini‘ je operirala grupa ljudi, ki so se borili proti partizanom... Vodja teh ljudi je bil neki Marn (Marn Janez-Črtomir, opomba tožilstva). Marn je večkrat, potem ko je dobil stik, prišel skupaj z I. C. (obveščevalni oficir v štabu Rösenerjevega korpusa, opomba tožilstva). V začetku ga je I. C. tudi podpiral z denarjem, a pozneje je Marn — ponekaj tednih ali mesecih — izjavil, da ne bo več sprejemal denarja, ampak da naj mu dajemo rajši v naturalijah v obliki cigaret, hrane, sanitetne opreme in obleke...«

Dalje:

»...Proti koncu vojne je prišla s Spodnjega Štajerskega k meni po imenu nepoznana edinica četnikov iz okolice Radgone (tako zvana Zmagoslavova skupina, op. tožilca) z nalogo, da maršira proti Jadranskemu Primorju. Ta grupa je na Spodnjem Štajerskem sodelovala z zveznim vodjo štajerskega Heimatbunda Steindlom.«

Obtoženi Rupnik pa izpoveduje v preiskavi:

»Menda v jeseni 1944 mi je prišel povedat Nikolaj Jeločnik iz »Informativnega oddelka«, da sta se pripeljala v Ljubljano z avtomobilom šef ekspoziture »politične policije« na Vrhniki Voršič in četniški komandant Saje in se ustavila pred Gestapo. Jeločnik je opazoval in mi referiral, da je šel Saje v zgradbo in se vrnil čez kake četrt ure, dočim je Voršič ostal v avtomobilu. Potem sta se odpeljala...«

»Zvečer sta prišla k meni Marn in Križaj... Ob tej priliki sem dal Marnu 10.000 cigaret, 30 sraje in 30 spodnjih hlač. Kasneje sem dal ponovno cigarete in pisalni stroj. Vse to je dal Kregar Križaju na moj nalog iz skladišča za begunce. Potrdilo za to sem dobil od Marna po Kregarju.«

»Malo po Marnovem obisku pri meni mi je Kregar rekel, da so Marnovi četniki privatna vojska Rösenerjevega štaba... Kregar mi je tudi pravil, da je bil često pri Rösenerju polkovnik Prezelj — »general Andrej«. To mi je v maju 1945 potrdil tudi sam Rösener.

SOCIJALNO PREDSTAVNIČTVO
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE
MARIBURG/DRU

Broj: V.T.4/45.

Predmet: Izvještaj o učinjenim
posjetima Glavara.

Marburg/Drav, 31. siječnja 1945.

Ministarstvu vanjskih poslova
Uredu Ministra

Z a g r e b

Ovom je Predstavništvu čast izvijestiti, da je Glavar ovog Predstavništva učinio posjete u vremenu od 18. siječnja 1945. do 30. siječnja 1945. predstavnicima ovdašnjih političkih, upravnih i vojnih vlasti i to ovim redom:

Dne 21. siječnja 1945. izvršena je posjeta Kreisführer-u Mihael Strobl-u. On je politički vođa Mariborskog i Ptujskog kotara. Naglasio je Glavaru da imađe mnogo posla u vezi sa suzbijanjem partizanstva. Prikazao je prijašnje i sadašnje stanje, te naglasio da su partizani bili najjači na Pohorju. Danas su oni tamo znatno suzbijeni te im je ostalo na tom području samo jedno skladište odakle se snabdjevaju. I ovo skladište će u skorim akcijama, prema njegovim navodima, biti onemogućeno. Partizani ne nastupaju više sa jačim jedinicama, već su razbijene u manje grupice od 10-30 ljudi. Razbijena je u zadnjim borbama zloglasna brigada TOMŠIĆ. Do sada je područje sjeverno od Drave bilo pošteđeno od partizana ali u zadnje doba usljed poduzetih podhvata javili su se manje grupice i na pomenutom području. Akcije oko suzbijanja ovih manjih skupina su već u toku, i već dobro napreduju. Značajno je priznanje Kreisführera Strobla da se pred nekoliko dana u okolini Ptujta pojavila skupina od 100 slovenskih četnika. Njihovi znakovi su šajkača i grb sa oznakom "P". Oni su zatražili da ih primi kotarski predstojnik u Ptuj. Isti ih je primio noću, te se je s njima zadržao u razgovoru puna tri sata. Oni su tražili da ih njemačke vlasti ne progone, a da će se za uzvrat boriti protiv partizana, i to iz razloga jer partizane smatraju svojim primarnim neprijateljem a njemce tek na drugom njestu, jer su pristaše slobodne Slovenije.

Njemačke vlasti obvezale su se podupirati ove četnike pod uslovom da se isti obvežu na lojalnost koja se sastoji u tom, da ne napadaju organe njemačkih vlasti.

Prema izjavama pomenutog Kreisführera do kompromisa je došlo sa slovenskim četnicima zbog nedavnog okršaja te grupe sa partizanima, kojom prilikom je poginulo oko 10 slovenskih četnika.

Prigodom kovanja streljačkih jaraka uz granicu nije došlo do većih uznemirivanja sa partizanske strane.

Opaska: Kako je Glavar naknadno utvrdio iza skupine slovenskih četnika stoji bivši političar iz Maribora Ž E B O T. Slovenski element smatra, da je ta stvar sa četnicima namješšana po njemačkim vlastima, te da je jedna grupica istih dovedena iz Ljubljane sa svrhom, da organizira cijelu stvar.

Za Dom spremni!

Glavar:

Ing. Vjekoslav Rajman,
savjetnik.

O »Zmagoslavu«, to je bivšem jugoslovanskem podoficirju Jožetu Meliharju, ki je vodil prav tako četniško grupo na Štajerskem, pa poročča inž. Vjekoslav Rajman, savjetnik »Socialnoga predstavništva Nezavisne države Hrvatske« v Mariboru svojemu ministrstvu zunanjih zadev v Zagreb z dopisom broj V. T. 4/45 z dne 31. januarja 1945 sledeče:

»S tem je predstavništvu čast sporočiti, da je Glavar tega predstavništva obiskal v času od 18. do 30. januarja 1945 tukajšnje politične, upravne in vojaške oblasti, in to v sledečem redu:

Dne 21. januarja 1945 je bil izvršen obisk Kreisführerju Mihaelu Stroblu. Ta je politični vodja mariborskega in ptujskega okraja. Naglasil je Glavarju, da ima mnogo dela v zvezi s pobijanjem partizanstva... Značilno je priznanje Kreisführerja Strobla, da se je pred nekaj dnevi pojavila v bližini Ptuja skupina kakih sto slovenskih četnikov. Njihovi znaki so šajkača in grb z oznako »P« (kralj Peter, op. tož.). Ti so zaprosili, da jih sprejme okrajni predstojnik v Ptuj. Sprejel jih je ponoči in se je z njimi zadržal v razgovoru polne tri ure. Zaprosili so, da bi jih nemške oblasti ne preganjale in da se bodo za zahvalo borili proti partizanom... Nemške oblasti so se obvezale podpirati te četnike pod pogojem, da se četniki obvežejo na lojalnost v tem smislu, da ne bodo napadali nemških oblasti. Po izjavi imenovanega Kreisführerja je prišlo do kompromisa s slovenskimi četniki zaradi nedavnega spopada te grupe s partizani, v katerem je poginilo kakih deset slovenskih četnikov.

Kot je Glavar doznal naknadno, stoji za temi četniki bivši mariborski političar Žebot. Slovenski element smatra, da je ta stvar s četniki organizirana po nemških oblasteh in da je bila neka grupa teh pripeljana iz Ljubljane, da organizira celo stvar.«

»Plava garda« kot druga garnitura izdaje naše domače reakcije, se je od »bele garde« razlikovala tudi po tem, da so njeni pristaši imeli vedno polna usta laži o tem, da se borijo proti okupatorju in za kralja Petra. Zato je zaradi teh nersramnih laži »plava garda« in njen največji zagovornik v tujini obtoženi Krek, ki je sam in preko Kuharja njene »akcije« proti okupatorju proslavljal in zagotavljal borcem »Belega orla Draže Mihailovića« vso pomoč angleške in ameriške vojske, je bila odgovorna tudi zato, ker je na te parole

lovila mnoge nacionalno zaveane Slovence, zlasti mladino, ki se je bila pripravljena boriti proti okupatorju.

V času, ko je Jugoslovanska armada zmagoslavno osvobajala zadnje dele Jugoslavije, ko so njene enote stale v Trstu, Gorici, Slovenskem Primorju in Koroškem, je protiljudska klika, zbrana okrog obtoženega Rožmana in pod njegovo streho, svoje izdajalstvo nadaljevala. Organizatorji bele in plave garde, vohunskih organizacij in črne roke, izvrševalci in nasnovatelji nešteti izdaj in vojnih zločinov, so tik pred dokončnim zlomom okupatorjev pričeli pisati »narodne izjave«, preosnovali »Slovensko zavezo« v »Narodni odbor«, da bi ob porazu dosedanjih njihovih gospodarjev, računajoč na intervencijo zunanjih sil, ponovno vpostavili pod lažidemokratskimi gesli svojo protiljudsko diktaturo in misleč, da jim za svoje sodelovanje z okupatorjem in za vse zločine nikdar ne bo treba polagati računov pred slovenskim narodom. Ti izdajalci, ki so krivi za neštete žrtve in za zavajanja Slovencev na pot izdaje, so v času, ko sta Protifašistični svet Narodne osvoboditve Jugoslavije (AVNOJ) in Nacionalni komitet Osvoboditve Jugoslavije (NKOJ) bila edina predstavnika narodov Jugoslavije, katere suverenost in nedotakljivost je bila mednarodno priznana, in ko je Jugoslovanska armada v skupnem načrtu nastopala z zavezniškimi armadami, so 5. maja 1945 po komediji z »Narodnim predstavnštvom« na Taboru v Ljubljani, s pomočjo obtoženega Rupnika, z dekretom Vrhovnega komisarja za Jadransko Primorje in državnega namestnika velikonemškega Reicha Rainerja, iz rok obtoženega Rösenerja, prevzeli posle civilne uprave in po treh urah »vladanja« skupaj z okupatorjem pobegnili pred jugoslovansko armado-osvoboditeljico.

Postavlja se vprašanje, kaj je te izdajalce vso dobo okupacije vodilo k sodelovanju z okupatorjem?

Odgovor je jasen: belogardistično-mihailovičeva svojat je takole špekulirala: nič ne de, če podpiramo okupatorje v borbi proti anglo-sovjetsko-amerišskemu bloku, nič ne de, če veljamo pred svetom za izdajalce in okupatorske pomočnike, nič ne de, glavno je, da nam dajejo orožje za boj proti demokratičnim stremljenjem slovenskega ljudstva, glavno je, da se danes mi obdržimo na oblasti, glavno je, da danes mi razorožimo slovensko ljudstvo tako, da bi ob koncu ostali oboroženi samo mi. Medtem pa bo — tako je računala ta družčina — nastal raz-

dor v zavezniškem bloku in semkaj bo prišla ameriška in angleška vojska, ki nas bo posadila na oblast, kakor je to storila v Grčiji in na zapadu. Razen tegi si bomo s streljanjem za bežečimi okupatorji ob koncu zloma fašizma hitro kupili »priznanje« s strani Anglije in Amerike. Za kupovanje tega priznanja je imela domača protiljudska klika v inozemstvu svojega agenta, obtoženega K r e k a in druge. Razumljivo je zato, da se je »Narodni odbor« takoj obrnil z brzojavko na obtoženega K r e k a s pozivom na intervencijo pri zaveznikih.

Gradeč na te račune, je slovenska protiljudska klika izvrševala ves čas okupacije izdajo na izdajo, zločin na zločin.

Vsi računi izdajalcev so na koncu propadli. Slovenski narod si je skupaj z ostalimi narodi Jugoslavije priboril svojo svobodo in pričel obnavljati porušeno domovino. Enodušno je obsodil vse te izdaje in zločine. Pobegli in od lastnega naroda obsojeni izdajalci še ne mirujejo. Kakor vedno, tudi sedaj iščejo svojih zaveznikov izven svojega naroda. Povezujejo se z ustaši, četniki, andersovci, vlasovci in SS-ovci ter ostalimi reakcionarnimi krogi v svetu.

Izdajalsko delovanje obtoženih K r e k a, R u p n i k a in V i z j a k a v emigraciji je razvidno iz tenorja obtožnice in iz priloženega dokaznega gradiva.

V svojem končnem spoznanju, da se nikoli več ne bodo vrnili nazaj zatirati lastno ljudstvo, so se v cilju, da bi motili mirni razvoj in procvit naših narodov v okviru Federativne ljudske republike Jugoslavije, povezali v domovini z onimi protiljudskimi elementi, ki so jih že v času okupacije podpirali in ki danes svoje zločinsko delovanje zamaskirani nadaljujejo, kakor tudi z onimi redkimi kriminalci, ki skušajo z navadnim banditizmom in kriminalom motiti obnovo naše domovine.

Kazniva dejanja vseh obtožencev, navedena v tenorju te obtožnice, dokazuje preiskovalni material in dokazi, katerih spisek je priložen k obtožnici. — Obtožnica je torej v celoti utemeljena.

Ko predajam to obtožnico sodišču, predlagam, da razpiše javno razpravo. Ta bo odgovorila širokim ljudskim množicam na vprašanje, kdo je odgovoren za trpljenje in žrtve slovenskega naroda v vsem času njegove veličastne borbe za svoj obstoj, svobodo in neodvisnost. Odgovorila bo onim materam in očetom, katerih otroci so postali žrtve divjanja domačih izdajalcev in okupatorja, odgovorila bo preživelim borcem,

ki so preivali kri za svobodo svoje domovine v borbi proti okupatorjem in izdajalskim tolпам. Odgovorila bo onim, ki so šli skozi Rab in Gonars, Dachau in Mauthausen, Hacinovo policijo in prisilna dela, sorodnikom streljanih talcev v Begunjah in Gramozni jami, onim, katerih domovi so razrušeni in imovina uničena, odgovorila bo vsem — ki so bili izvrševalci in povzročitelji teh zločinov. Med njimi in slovenskim narodom leži danes morje krvi najboljših sinov in hčera naše domovine.

Javna razprava pa bo slovensko ljudstvo tudi opozorila na budnost proti vsakomur, ki bi z lepimi besedami, pod krinko, da hoče svojemu narodu dobro, izrabljajoč zaupanje in položaj, nadaljeval z delom obtoženih, čeprav v drugi in prikriti obliki.

Javna razprava bo končno po vsestranskem in izčrpnem zaslišanju obtožencev in obravnavanju dokaznega gradiva končala s sodbo, ki naj bo neusmiljena in nepopustljiva, kakor so bili neusmiljeni in nepopustljivi zločini obtožencev in njih sovraštvo do lastnega ljudstva.

RUPNIK

Zaslišanje Rupnika je potrdilo, da so izdajalske klike, ki so sodelovale z okupatorjem v boju proti slovenskemu narodu in osvobodilnemu gibanju, uporabljale dve taktiki: taktiko odkritega, krvavega hlapčevanja okupatorju, ki jo je predstavljal Rupnik, in taktiko prikritega ogabno demagoškega, zločinskega hlapčevanja, ki so jo predstavljali Rožman, Krek in Mihailovičevi četniki. — Obtoženi Rupnik priznava krivdo in izdajo Jugoslavije še pred kapitulacijo jugoslovanske vojske.

Predsednik: Obtoženi Rupnik, ste slišali včeraj obtožnico?

Rupnik: Slišal sem.

Predsednik: Ste razumeli?

Rupnik: Razumel sem.

Predsednik: Ste dobili obtožnico že prej v roke?

Rupnik: Dobil sem jo že prej in sem jo nekajkrat prebral.

Predsednik: Ali se čutite krivega?

Rupnik: Gospod predsednik, priznam krivdo.

Na predsednikovo vprašanje, kaj je delal že pred objavo kapitulacije jugoslovanske vojske v ustaškem štabu, je Rupnik priznal, da je ustaškemu polkovniku Luliću napravil skico za formacijo ustaške vojske. Obtoženec se je branil, da je ta načrt smatral zgolj za uslugo svojemu staremu prijatelju.

Predsednik: Zgolj za uslugo? Ste vedeli, kakšne cilje ima ustaštvo? Ali je to v skladu z vojaško prisego?

Rupnik: Ne.

Predsednik: Ali je to izdaja?

Rupnik (premišljuje): Sedaj vidim, da je to izdaja.

Predsednik: Kdaj je kapitulirala jugoslovanska vojska?

Rupnik: Zdi se mi, da je kapitulirala 16. ali 18. aprila.

Predsednik: Kdaj ste delali načrte za formacijo ustaške vojske?

Rupnik: Takrat je bil Zagreb že v rokah Nemcev, oziroma je bila že proglašena »Nezavisna država Hrvatska«.

Predsednik: NDH je bila proglašena, toda kapitulacija jugoslovanske vojske?

Rupnik: Še ni bila proglašena.

Predsednik: Torej ste izdali Jugoslavijo še pred kapitulacijo jugoslovanske vojske! Ali je tako?

Rupnik: Potemtakem je tako.

Rupnik nato priznava, da je štab I. Grupe armij v Zagrebu, v katerem je bil načelnik štaba, izdal v noči od 7. na 8. april 1941 povelje za umik čet s frontnih položajev in povelje za umik edinic z utrjene linije, kar je pomenilo odpreti vrata sovražniku v Jugoslavijo.

Vse železne in jeklene dele za gradnjo utrdb na naših mejah je dobavljala Kranjska industrijska družba, katere skoraj izključni lastnik je bil gestapovec Westen, komercialni direktor pa Noot, za katerega je komandant utrjevanja Rupnik vedel že v Jugoslaviji, da je osumljen sodelovanja z Nemci in da je ta njihov informator.

Sodnik Lah: Koliko je bilo približno porabljenega denarja za utrjevanje jugoslovanskih meja?

Rupnik: Cenim na eno in pol milijarde dinarjev. Toliko je bilo namreč predvideno. Koliko pa je bilo v resnici porabljenega od te vsote, pa ne vem.

Sodnik Lah: Razpolagali ste s krediti in imeli nad tem pregled ter bi morali vedeti. Povejte vsaj približno vsoto porabljenega denarja.

Rupnik: Cenim — ne morem točno povedati — približno milijardo dinarjev.

Sodnik Lah: In to je bil denar ljudstva?

Rupnik: Da.

Sodnik Lah: In kakšen je bil rezultat utrjevanja v času vojne?

Rupnik: Nikakršen.

Sodnik Lah: To se pravi — zapravljena milijarda.

Rupnik: Da.

Rupnik priznava nadalje, da je iz Zagreba odšel v Celje h gestapovcu Westnu in nacistu Skobernetu, da bi mu preskrbela službo. Ker pa je bila služba v zvezi z nemškim državljanstvom in je bil postopek preveč kompliciran, je z nemškim dovoljenjem odšel v Ljubljano, kjer je takoj pričel sodelovati z Italijani. Poleg drugih je imel stike z Graziolijem, generalom Robottijem in s kapetanom italijanske obveščevalne službe Gino

Tornarijem, ki je pri Rupniku iskal podatke o nekaterih slovenskih protiljudskih politikih, na katere se je italijanska okupacijska oblast nato tudi naslonila.

Predsednik: V času preiskave ste izjavili, da se je Tornari zanimal za Avseneka, inž. Sodjo, kaplana Križmana in advokata Stareta. Ali je spraševal za te osebe?

Rupnik: Da, in še za druge.

Predsednik: Je zapisnik točen?

Rupnik: Točen.

Predsednik: Ste ga podpisali prostovoljno?

Rupnik: Da.

Predsednik: Brez vsakega pritiska?

Rupnik: Da.

Predsednik: Kako so sploh z vami postopali v času preiskave?

Rupnik: Glede preiskave nimam prav nobene pritožbe.

Predsednik: Torej niso izvajali nad vami nobenega pritiska?

Rupnik: Nobenega pritiska.

Predsednik: Potem lahko potrdite, da se je Tornari zanimal za Avseneka, Sodjo, Križmana in Stareta?

Rupnik: Da, še za druge se je zanimal pa sem imena pozabil.

Obtoženi Rupnik je nadalje izpovedal, da je imel leta 1938 predavanje fašistične vsebine pred oficirji kragujevske garnizije. Literaturo za predavanje mu je preskrbel nemški špijon König, ki je bil poslan v kragujevski oborožitveni center in bil tam zamaskiran kot lektor nemškega jezika. Rupnik je pristavil, da mu je že tedaj nacistična Nemčija imponirala.

Rupnik je kot ljubljanski župan pozival Slovence k sodelovanju z okupatorjem in predlagal Italijanom načrte za uničenje osvobodilnega gibanja.

Predsednik: Ali ste si bili na jasnem, da boste s tem, ko prevzimate mesto župana, podprli okupatorjev upravni aparat?

Rupnik: (Molči.)

Predsednik: Ste se zavedali tega?

Rupnik: Zavedal sem se, da je moje sodelovanje z osvajalcem nekaj poniževalnega, zelo riskantnega in tudi nevarnega.

Predsednik: Pravite, da ste se zavedali tega. Takoj ko ste postali župan, ste izdali letak, v katerem pozivate vse Slovence k taki poniževalni kolaboraciji. Se spominjate tega? (Predsednik razgrne letak in bere nekatere stavke): »Bodite vsaj enkrat res samo Slovenci, glejte dejstvom v oči in zaupajte v boga. Slovenci naj se zavedajo, da tak boj ne bo mnogo škodoval niti Italiji niti drugi Evropi, pač pa bo nepopravljivo škodil Slovincem, ker jim bo vzel zadnjo možnost, da bi si ohranili svoj obstoj in bodočnost.« S tem ste odvrčali Slovence od osvobodilne borbe in jih zavajali v službo okupatorja.

Rupnik: Gledal sem na situacijo tako, ker sem računal, da bo vojna trajala najmanj še pet do šest let.

Rupnik je izjavil, da so mu bili nameni Nemcev, da germanizirajo zasedeni del Slovenije, znani, a je prav tako vedel kaj pripravljajo Italijani, zlasti ker je vedel, kakšno prakso so izvajali na Primorskem. Predsednik sodišča ga je vprašal, ali je spomladi leta 1942 že vedel, da domači izdajalci pripravljajo ustanovitev kvizlinških formacij za borbo proti narodnoosvobodilnemu gibanju.

Rupnik: Nekako poslednje dni leta 1941 mi je Tornari omenil, da je slišal o pripravah za ustanovitev nekake milice. Drugič sem o tej milici slišal, ko sem bil kot župan v prvi avdienci pri Robottiju. Ta mi je povedal, da so voditelji te milice duhovniki in učitelji, in me vprašal, kaj mislim o tem. Predlagal sem namesto milice neko povsem vojaško edinico.

Predsednik: Vi ste mu to potem tudi pismeno predlagali. Tu imamo vaš dokument »načrt za uničenje partizanske aktivnosti« in Robottijevo poročilo na nadrejeno komando. Predlagali ste Robottiju ustanovitev močnih italijanskih postojank v vseh manjših in večjih vaseh, v večjih postojankah pa tudi ustanovitev vojaških protigverilskih edinic. Te edinice bi oborožili Italijani in predlagate, naj bi jih vodili zanesljivi oficirji in podoficirji bivše jugoslovanske vojske.

Rupnik: Da.

Predsednik: Ali vam je spomladi 1942 poleg Tornarija še kdo drugi poročal o ustanovitvi »Vaških straž«?

Rupnik: Povedal mi je tudi Robotti. V mesecu juniju 1942 pa me je dvakrat obiskal dr. Zajc. Prvič mi je v imenu »Odbora vaških straž« povedal, da mi mislijo zaupati vodstvo teh straž, drugič pa me je vprašal, ali naj se naslonijo na Graziolija ali Robottija. Svetoval sem Graziolija.

Predsednik: Ste sprejeli organizacijo in vodstvo »Vaških straž«?

Rupnik: Ne, smatral sem, da to ni v skladu z miroljubno funkcijo župana.

Predsednik: Ali ste odobravalii ustanovitev te vojaške formacije »Vaških straž«?

Rupnik: To sem rekel Robottiju.

Predsednik: Ste odobravalii?

Rupnik: Da.

Predsednik: In ste zaradi tega poslali načrt za uničenje partizanske aktivnosti?

Rupnik: Robottiju sem namreč rekel, da se ne strinjam z milico, temveč s povsem vojaško edinico.

Predsednik: Omenili ste, da ste odklonili vojaško vodstvo »Vaških straž« in da hočete ostati pri mirnem županskem poslu. Kako pa razumete to mirnost?

Rupnik: Povsem skromno. Kakor se spominjam, sem se kot župan največ bavil s socialno pomočjo.

Predsednik: Obenem pa ste pošiljali predloge za uničenje partizanske aktivnosti. To pa ni preveč miroljubno!

Rupnik: V to me je potegnil Robotti, kot takrat Lulić.

Rupnik je dne 3. avgusta 1942 in 25. marca 1943 izročil Italijanom spisek bivših jugoslovanskih oficirjev, ki so bili v internaciji, in jih razdelil z ozirom na lojalnost do okupatorja v tri kategorije. Prvi dve kategoriji naj izpustijo, češ da so že v Jugoslaviji zagovarjali iste ideološke principe, za katere se že Italija 20 let slavno bori in ki bi se brez dvoma prijavili kot borci za razne fronte ali kot borci proti partizanom ali pa bi jih bilo možno uporabiti v državnih službah ali v organizacijah fašistične stranke, tretja kategorija pa naj zaradi nezanesljivosti še nadalje ostane v internaciji. Okupator je po teh predlogih tudi postopal.

Kot nacistični agent je bil Rupnik po italijanski kapitulaciji na prihod novega gospodarja najbolj pripravljen in je prvi prevzel v svoje roke iniciativo. Združena slovenska reakcija s škofom Rožmanom na čelu pa ga je v vsem podprla.

Rupnik je v dneh pred italijansko kapitulacijo snoval ustanovitev posebne »meščanske garde«, ki naj bi jo oborožili Italijani, in se o tem razgovarjal z generalom Gambaro in Rösener-

jem. Ta garda naj bi dopolnila belogardistične formacije ter preprečevala dohod partizanski vojski v Ljubljano in ščitila Italijanom umik. Dne 9. septembra 1943 pa so Ljubljano zasedli Nemci in takoj sprejeli v svoj sestav ostanke razbite bele in plave garde, katere je Rupnik zbral v posebno edinico, z njimi vodil zaradi pomanjkanja nemške oborožene sile tik na robu Ljubljane borbe proti NOV in z zasedbo bloka preprečeval množični odhod Ljubljančanov v NOV. Dne 20. septembra 1943 pa ga je »Vrhovni komisar za Jadransko Primorje« Rainer postavil za prezidenta »Ljubljanske pokrajine«. Dekret o postavitvi mu je izročil 20. septembra v Celovcu predsednik »Koroške deželne vlade« dr. Wohlseger.

Predsednik: Kje ste bili umeščeni?

Rupnik: V Ljubljani, v mali dvorani palače »Pokrajinske uprave«, 22. septembra popoldne.

Predsednik: Kdo je bil navzoč?

Rupnik: Razen Nemcev še škof Rožman.

Predsednik: Kakšne dolžnosti ste imeli kot šef »Pokrajinske uprave«?

Rupnik: Približno take kot ban, samo v manjšem obsegu. Sodstvo in univerza nista spadala v moj delokrog. Delno mi je pripadala policija in vsa administrativno-tehnična uprava.

Predsednik: Ali ste kot prezident »Pokrajinske uprave« imeli poleg sebe kakega nemškega svetovalca?

Rupnik: Za vse upravne posle je bil imenovan dr. Doujak. Svetovalec pa je bil tudi Rösener.

V okvir »Pokrajinske uprave« je Rupnik sprejel bivšo obveščevalno pisarno »Odbora vaških straž« tako imenovano pisarno »U 7« kot »Informativni urad«, ki je vodil posebno tajno obveščevalno službo — TOS pod vodstvom gestapovskega agenta, bivšega jugoslovanskega kapetana fregate Janka Kregarja. »Informativni urad« je dnevno prinašal poročila svojih zaupnikov v biltenu »Vesti«, ki so bile namenjene za teroristične eksekutivne organe in so kot posebna tajnost izhajale v petih izvodih.

Predsednik: Ste dobivali bilten »Vesti«?

Rupnik: Da.

Predsednik: Kdo je izdajal »Vesti«?

Rupnik: Izdajal jih je »Informativni urad«, to je tista obveščevalna pisarna »Odbora vaških straž«, ki sem jo po Kregarjevem nasvetu prevzel v »Pokrajinsko upravo«. Kregar mi je tudi prinašal te »Vesti«.

Predsednik: Kdo je »Vesti« še dobival?

Rupnik: Spominjam se, da gestapo, zdi se mi, da škof in policija.

Predsednik: O čem so »Vesti« pisale?

Rupnik: Prinašale so poročila obveščevalcev in zaupnikov o govoricah v Ljubljani in podatke o politični pripadnosti posameznih oseb.

Vso protinarodno propagando je Rupnik vodil s posebnim »Propagandnim oddelkom«, ki ga je v jeseni 1944 združil s svojim vohunskim aparatom v »Informativni oddelek«. Tega je najprej vodil dr. Puš, pozneje pa ljotičevец Cergol Izidor, ki ga je Rupniku iz Beograda poslal Nedić.

Predsednik: Pojasnite nam, kakšen je bil odnos med »Informativnim oddelkom« in nemškim uradom »Kultur — Presse — Propaganda«?

Rupnik: Urad »Kultur — Presse — Propaganda« je bila Göbbelsova ustanova. Oddelek tega urada je vodil pri »Vrhovnem komisarju za Jadransko Primorje« dr. Lapper, v Ljubljani pa sprva Gladnigg in končno Werhoutz. Naš »Informativni oddelek« je bil popolnoma pod njihovo kontrolo.

Predsednik: Nadalje ste obtoženi, da ste v okviru »Informativnega oddelka« ustanovili tako imenovano »protikomunistično akcijo«.

Rupnik: Ta »protikomunistična akcija« je bila organizirana s strani tega oddelka po nemškem vzorcu.

Rupnik nato pojasni, da je ta »protikomunistična akcija« organizirala zborovanja in udeležence kontrolirala s pomočjo nalašč uvedenih kontrolnih listkov. Sam je govoril v okviru teh zborovanj v Ljubljani, Devici Mariji v Polju, Grosuplju, Št. Joštu, Polhovem Gradcu in drugod.

Predsednik: Izdali ste tudi neko »protikomunistično spomenico«?

Rupnik: Spomenica je bila izdana ob novem letu 1944. Pri njej pa nimam ničesar, ker je bila to popolnoma stvar nekaterih politikov. Mislim, da je bil glavni med njimi inž. Sodja.

Za agente »politične policije« je Hacin dobival največ ljudi na priporočilo »Odbora vaških straž« in kasneje »Narodnega odbora«, ki je imel svoje seje pri dr. Rožmanu.

Rupnik priznava, da je Hacinova policija spadala v sestav »Pokrajinske uprave« in da je Hacin postavil on na priporočilo magistratnega ravnatelja Jančigaja, ki mu je dejal: »Najboljši je ta, ta ima največ prakse.«

Predsednik: Kako je bila policija povezana z nemško policijo oziroma z gestapom?

Rupnik: Slovenska policija je bila podrejena Rösenerju in Gestapu. Iz Gestapa je prišel na direkcijo policije komisar Duscha, ki je v političnem oddelku te policije delal in vodil.

Predsednik: Kdo je plačeval policijo?

Rupnik: »Pokrajinska uprava«, redarstveno policijo pa Nemci.

Predsednik: Kdo je plačeval ovaduhe in špijone?

Rupnik: Plačevali smo jih iz fonda zaplenjene imovine upornikov.

Sodnik Lah: Kje je Hacin dobival ljudi za policijo?

Rupnik: Kot sem pozneje ugotovil, je bilo to že vse organizirano in je Hacin zlasti v politično policijo sprejel stare politične agente in ljudi iz študentskega društva »Straža«.

Sodnik Lah: Kdo je Hacinu priporočal te ljudi?

Rupnik: Prepričan sem, da so bili ti ljudje tako za policijo kot za ves upravni aparat določeni iz neke tajne direkcije.

Sodnik Lah: V svojem zaslišanju ste povedali to povsem konkretno (čita): »Za agente politične policije je Hacin dobival največ ljudi na priporočilo ‚Odbora vaških straž‘ in kasneje ‚Narodnega odbora‘, ki je imel svoje seje pri dr. Rožmanu.«

Rupnik: Saj to je ta odbor, ki ga smatram za tajno direkcijo, ki je nameščala te ljudi. Ta odbor je poslal svoje ljudi tudi v domobranski štab, kjer so zavzeli vsa vidna mesta.

Domobransko prisego na nemški meč in za zvestobo Hitlerju je odredil Rösener, dopolnil Rupnik, odobril Mihailović in blagoslovil Rožman.

Rupnik v nadaljnjem zaslišanju priznava, da je dne 23. septembra 1943 na pobudo »Vrhovnega komisarja za Jadransko

Primorje« Rainerja in po nalogu obtoženega Rösenerja ustanovil »Slovensko domobranstvo«, izdal ob ustanovitvi poseben proglas, sodeloval pri postavitvi »Organizacijskega štaba« tega domobranstva in ukazoval, da je treba »oborožene bandite takoj napasti in pokončati in pri tem najtesneje sodelovati z nemško vojsko in policijo« in »da za ubijanje terencev, katerih uničenje je samo po sebi razumljivo, navodila niso potrebna«. Prav tako priznava, da je v jeseni 1944 postal »generalni inšpektor« in 3. maja 1945 vrhovni poveljnik »Slovenskega domobranstva« in »Gorenjskega domobranstva«.

Predsednik: Kakšen namen sta imela Rösener in Rainer z domobranstvom?

Rupnik: Za Rainerja ne vem, Rösener pa je jasno pokazal, dasi z besedami tega ni povedal, da hoče imeti slovensko SS-divizijo. Ko pa sem v jeseni 1944 postal inšpektor domobranstva, pa je to tudi odkrito povedal.

Predsednik: Obtoženi ste, da ste sodelovali pri obeh prisegah »Slovenskega domobranstva«, in to na Hitlerjev rojstni dan 20. aprila 1944 in na dan obletnice prevzema oblasti po Hitlerju 30. januarja 1945. Je to točno?

Rupnik: Da.

Predsednik: Ste vedeli za vsebino prisege?

Rupnik: Tekst sem poznal.

Predsednik: Ali ste pri tem kaj sodelovali?

Rupnik: Rösener mi je poslal tekst prisege ter sem dodal besedilo »in proti zaveznikom«.

Predsednik: Koga ste mislili pod tem, da se naj domobranci bore tudi proti zaveznikom?

Rupnik: Angloamerikance.

Predsednik: In Sovjetsko zvezo?

Rupnik: Ta je bila zelo daleč.

Predsednik: Zakaj ste smatrali, da je potreben dodatek k prisegi »in proti zaveznikom«?

Rupnik: Zato, ker sem že takrat vedel, da zavezniki pomagajo partizanski vojski z raznimi sredstvi in da je tudi tehnično nemogoče razlikovati med partizani in Angloamerikanci, če se ti skupno borijo.

Tožilec: Kdo je bil navzoč pri obeh domobrantskih prisegah?

Rupnik: Jaz in škof.

Tožilec: Zakaj pa je bilo potrebno, da škof sodeluje pri tej vojaški manifestaciji?

Rupnik: Škof je pred prisego bral mašo in potem je bil zraven kot gost.

Tožilec: In je sodeloval pri paradi. Vi ste zahtevali, da je treba prisegi dodati še pristavek »in proti zaveznikom«. S tem ste mislili Angleže in Amerikance. Ali vam je znano, da je tako prisego odobril tudi Draža Mihailović?

Rupnik: Tega nisem slišal.

Tožilec: Ne veste? Vam bom pa jaz povedal. V nekem stavku, ki ga je izdalo »Društvo od okupatorja preganjanih slovenskih emigrantov« — koga smatrajo za okupatorja, ne vem — pod naslovom »Slovenci v borbi za svobodo v dobi okupacije Nemcev« so Bitenc, Kranjc in Križman — zadnja dva sta duhovnika — opravičevali pred zavezniki to prisego takole: »Od vrhovne komande jugoslovanske vojske v domovini je prišel odgovor, da aktivni častniki legije prisežejo z edinim pristavkom, da se zavežejo, da bodo izvrševali svoje naloge in prešli v ilegalo, kadar bo to potrebno. Glede na to je to faktično dovoljenje, da častniki lahko prisežejo.«

Predsednik: Kdo vas je imenoval za generalnega inšpektorja domobranstva?

Rupnik: Rösener. Kot inšpektor sem dajal mišljenje v personalnih zadevah in sem imel pravico nadzorstva.

Predsednik: Komu ste bili podrejeni?

Rupnik: Rösenerju.

Predsednik: Kdo je vzdrževal zveze med domobranstvom in Nemci?

Rupnik: Nemški oficir za zvezo. Sprva kapetan Schumacher, nato podpolkovnik Balke, končno podpolkovnik Damm.

Mihailovičevi četniki so bili v Sloveniji privatna vojska Rösenerjevega štaba in Gestapa.

Predsednik: Ali poznate Mušickega?

Rupnik: Da. Poznam ga še iz avstrijske vojske. Kasneje je bil kraljev adjutant in je nekaj časa vodil tudi dela na nekem odseku utrjevanja. Skozi Ljubljano je šel okrog božiča 1943 s svojim srbskim »Prostovoljskim korpusom«, katerega komandant je bil, ko je iz Srbije bežal pred Rdečo armado na Primorsko.

Predsednik: Vas je obiskal?

Rupnik: Bil je privatno v mojem stanovanju.

Predsednik: Kateri četnik je bil še pri vas?

Rupnik: Nekoč ponoči je bil pri meni Marn, ki me je prosil za srajce in cigarete. Nadalje je bil pri meni pop Djujić.

Predsednik: Omenili ste Marna. Kdo ga je pripeljal k vam?

Rupnik: Pripeljal ga je duhovnik Križaj. Prišel je z namenom, da se prepriča ali sem res tako protijugoslovansko usmerjen kot se govori. Odgovoril sem Marnu, da sem toliko Jugoslovan kot on.

Predsednik: Toliko Jugoslovan kot on. Marn je sodeloval z Nemci!

Rupnik: To sem zvedel kasneje.

Predsednik: Kdo vam je povedal?

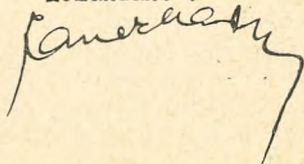
Rupnik: Povedal mi je Kregar, ko sem mu pripovedoval o tem obisku in mu dal nalog, da izda Marnu deset tisoč cigaret in nekaj srajc. Pozneje mi je Kregar povedal, da so Marnovi četniki privatna vojska Rösenerjevega štaba.

Podolenski in gorenjski odred
na položaju dne 27. IV. 1944

Komandant imenovanega bataljona
stetnik Marn potrjuje s tem, da sem prejel od k. št.
Križaja od g. generala poklonjene predmete in sicer:

1. Cigarete (10000)
2. Rizalni strej Hermes-baby
3. Aevorte, papir z ostalimi pisarniskimi potrebščinami.

Komandant:

Predsednik: Ali ste se kdaj sestali z Ljotičem?

Rupnik: Ljotić je prišel k meni v urad, potem pa je bil še dvakrat pri meni privatno v stanovanju. Enkrat je prišel k meni ob priliki nekega sestanka z nekimi političarji.

Predsednik: Ali poznate Sajeta?

Rupnik: Saje je imel četniški odred na Notranjskem. Pismo in ustno sem bil obveščen, da ta odred rekvirira kmetom živila, vozila, konje in drugo.

Predsednik: Ali ste osebno poznali Sajeta?

Rupnik: Ne.

Predsednik: Ali ste kdaj slišali o tem, da sodeluje Saje z Nemci?

Rupnik: To sem ugotovil. Jeločnik mi je pripovedoval, da je nekega večera videl pred sedežem Gestapa v Ljubljani avtomobil, v katerem se je pripeljal policijski komisar z Vrhnike, Voršič, poleg njega pa je bil tudi Saje, ki je takoj nato odšel v poslopje. Čez približno četrt ure se je Saje vrnil iz poslopja k Voršiču, ki ga je čakal v avtomobilu. Nato sta se odpeljala. Tri dni kasneje pa je Voršič izginil z Vrhnike k četnikom.

Rupnik je po begu pred Jugoslovansko armado v inozemstvo pri Angloamerikancih poskušal doseči oboroženo intervencijo v Jugoslaviji.

Predsednik: Obtoženi ste, da ste 27. septembra 1945 ponudili tako imenovani »Komandi delova jugoslovenske vojske« v Eboliju svoje sodelovanje.

Rupnik: Da.

Predsednik (bere dokument): »U vezi pretstavke, učinjene 14. maja ove godine komandantu engleske divizije u Millstadt, molim da budem u slučaju potrebe pozvat u sastav delova Kraljevske Jugoslovenske vojske u Italiji. Pomenuta pretstavka poznata je oficirima, četnicima i onim srpskog dobrovoljačkog korpusa, koji su se u to doba nalazili u Špitalu. Naročito napomenjujem da nemam nikakvih pretenzija u vezi sa mojim rangom i činom, nego da se rado i dobrovoljno potčinjavam mladima koji su svojom zaslugom stekli sebi položaje, koje sada zauzimaju. Zdrav sam i sposoban za rad na frontu i izza njega.« V prilogi pa ste poslali sledeće: »Prilog radi

lične obaveštenosti. Moje gledanje na način restitucije kraljevine Jugoslavije: 1. Zapadne saveznike treba uz prikaz pravg stanja u zemlji zamoliti da u sopstvenom interesu i u interesu Evrope zaposednu i našu državu i organizuju mir, red i uništenje boljševizma; 2. Jugosloveni daju saveznicima pomoć na frontu sa svojom reorganizovanom redovnom vojskom, a u pozadini sa jednom elitnom redarstvenom vojskom najviših moralnih i disciplinskih kvaliteta. Poslednja pomogla bi saveznicima pri razoružanju ne samo Titove vojske, nego i onih bandi, koje na svoju ruku prave nered u zemlji; 3. nakon potpune uspostave reda i mira, ispitivanje zaista slobodne narodne volje u okviru mogućnosti postavljenih od zapadnih saveznika za oblik granice, odnose sa susedima i unutarnje, istinski demokratsko uređenje države. Tehnika izvođenja takvog ispitivanja da bude po uputstvima i pod nadzorom jedne komisije četvero zaista demokratskih država, na primer iz Amerike, Engleske, Švajcarske i Švedske.« Je to tačno? Ste vi to poslali?

April 11. Woche 96-99

6 Sonntag *Prubivale me s tim da je rat pucio Inna stan kralja sada Treba*

7 Montag *Uloga taj.*

8 Dienstag *4*

9 Mittwoch *7*

100-102 11. Woche April

Donnerstag 10 *Myslivo tržim da me ostavite. Ne daj. Ileana sa. i b. a. m. p. u. c. m. i. z. a. g. e. d. a. n. s. t. a. z. b. o. v. m. e. d. u. m. p. o. b. o. g. l. j. e. D. o. d. a. j. e. m. m. e. n. i. H. r. v. a. t. i. k. a. - j. a. s. t. a. m. s. e. p. h. d. u. h. i. n.*

Karfreitag Freitag 11 **APRIL** *Radni u zapored. m. i. s. t. v. a. k. o. p. m. e. n. e. o. p. t. i. c. e. H. r. v. a. t. i. k. a. G. t. a. n. z. e. r. L. u. b. i. ? D. o. d. n. e. m. e. m. d. a. n. o. j. e. m. m. i. l. o. v. n. a. j. e. m. d. a. t. r. u. m. h. a. d. K. I. I. (V. e. i. n. i. n.) s. a. p. o. v. e. n. e. j.*

Sonnabend 12 *nto*

Mittwoch

Sar govor u njegovoj kancelariji

Rupnikov koledarček

Rupnik: Da. Gospod predsednik, bil sem tedaj pod neprestano impresijo neverjetno reakcionarne propagande. Takrat so v taborišču Fermo ustaši ljudi naravnost zaustavljali z vprašanji: »Ali že veste, da Angloamerikanci zasedajo Madžarsko, Bolgarijo, general Živković je v Grčiji z močno kraljevo vojsko, Jugoslavija je v krvi in plamenih,« in podobno.

Predsednik: Obtoženi Rupnik, sodišče težko razume to, da bi bili vi žrtev neke lažne propagande, ko ste vendarle vi sami kot šef »Pokrajinske uprave« organizirali in širili lažno propagando v času okupacije. V preiskavi in sedaj se izgovarjate, da ste imeli, ko ste se predali okupatorju, vezane roke in da niste mogli drugače delati. Ko pa je narod dobil svojo svobodo, se vi spet opirate na drugo silo za borbo proti temu, na silo vedno izven slovenskega naroda, vedno izven narodov Jugoslavije. Vi nadaljujete isto, kar ste napravili pred kapitulacijo jugoslovanske vojske, ko ste delali v ustaškem štabu proti Jugoslaviji in tako prelomili svojo vojaško prisego. Potem ste delali z italijanskimi okupatorji, nato ste se pridružili nemškemu okupatorju in ko so zavezniki premagali Nemčijo, ste zopet našli nekoga izven naših narodov, na katerega hočete opreti svoj boj proti ljudstvu. Ali je to narodno izdajstvo?

Rupnik: Je.

Natlačen in Maček sta zagovarjala kapitulacijo Jugoslavije in sta onemogočila s pomočjo kapitulantskih generalov obrambo države pred fašistično agresijo.

Tožilec: Kako je bila jugoslovanska utrjena črta opremljena s topniškim orožjem?

Rupnik: Zelo slabo.

Tožilec: Kako?

Rupnik: Bile so stare baterije in topovi večinoma avstrijskih modelov. Topove je bilo zaradi tega treba postavljati tako, da je bil izkoriščen najskrajnejši domet.

Tožilec: Koliko je bilo topov na tisoč kilometrov dolgi utrjeni črti?

Rupnik: Samo kakih 50, in to španskih — modela Fiat.

Tožilec: Kje je država dobila to orožje?

Rupnik: Iz Španije.

Tožilec: Na kak način?

Rupnik: Za kompenzacijo poslanega žita in koruze.

Tožilec: Ali je bilo to orožje iz Francove Španije?

Rupnik: Iz Francove Španije. Tega nisem dobavil jaz, nego vojska.

Tožilec: Kje je dobil Franco to orožje?

Rupnik: Verjetno iz Italije, ker je bilo modela Fiat.

Tožilec: Ali ste bili v času od napada Nemcev na Jugoslavijo do kapitulacije jugoslovanske vojske v zvezi z bivšim banom dr. Natlačénom?

Rupnik: Ne. Pozneje, ko sem bil že v Ljubljani, sem slišal, da me je iskal.

Tožilec: Natlačen je 10. aprila 1941 izjavil, da ste mu nasvetovali, da ni treba dalje rušiti vojaške objekte.

Rupnik: To nisem izvedel od njega, marveč od nekega oficirja iz štaba VII. armade, ki mi je dejal, da je bil Natlačen v dogovoru s štabom VII. armade, da niso porušili vseh objektov, kot je bilo to prej natančno določeno.

Tožilec: Poslušajte, kaj piše bivši ban Natlačen predsedniku begunske vlade Slobodanu Jovanoviću v London preko soobtoženega Kreka: »Ovaj moj rad bio je najjači na veliki četvrtak 9. aprila. Tada se je situacija tako razvijala, da je bilo očigledno i generalima, čak na najvišim položajima, da uvide beznadnost svakog daljeg uništavanja. Tada mi je uspelo da telefonskim posredovanjem kod komandanta generala Nedeljkovića, kod armiskog generala Trifunovića i divizijskog generala Lava Rupnika izdejsstvujem, da se izda podređenim naređenje, da se objekti više ne ruše.« Nato Natlačen navaja kot primer most v Celju in skladišče municije in nadaljuje: »Saobraćajni železnički most preko Save kod Črnuča teško sam spasio. Načelnik Sever pozvao me na veliki četvrtak u pomoć. Sprečio sam rušenje tako da sam na kraju oficiru zapretio, da ga stražarno sprovedem, ako se samo približi mostu.« Kakor vidite, se ban Natlačen sklicuje tudi na vas.

Rupnik: Z njim nisem bil nikdar v zvezi.

Tožilec: Obtoženi Rupnik, kaj veste o razgovorih generala Jurišića s hrvatskimi politiki 7. aprila 1941?

Rupnik: Iz opazovanj v pisarni, kjer sem sedel jaz in kamor so prihajali Jurišić ter drugi na razgovore s komandantom, sem opazil, da imajo neka posvetovanja z banom Šubašićem. Dobil sem vtis, da se kuha neka politična stvar. O tem sem

bil še bolj prepričan, ko sem slučajno ujel nek Jurišičev stavek: »Tudi podpredsednik Maček smatra, da je en okupator boljši kot dva okupatorja.«

Tožilec: Katerega okupatorja je mislil dr. Maček?

Rupnik: Mislim, da Italijane. Iz tega sem kasneje sklepal, da komandant VII. armade v noči od 7. na 8. april ni odredil v prvi vrsti odstop zaradi nemškega pritiska na črta Križevci—Zagreb, temveč pod vplivom političnih faktorjev. To tem bolj, ker je dal povelje za umik tudi posadnim edinicam z utrjene linije. To pa so bile edinice, ki niso bile usposobljene in jih ni bilo mogoče uporabiti drugje kot na utrjenih položajih in tudi niso imele ne trena ne komore.

Tožilec: Mislite torej, da sta bila Maček in Šubašić direktna povzročitelja povelja za odstop z utrjene črte in prepustitev države sovražniku?

Rupnik: Nemški pritisk je bilo zelo močan na levem krilu IV. armade. Vojska se je borila, toda medtem je že nastopila destrukcija med hrvatskimi polki in so ljudje 10. aprila enostavno že odhajali, nekateri z orožjem, drugi brez orožja. Vojska se je pričela biti tudi med seboj, zlasti s posebnimi bataljoni, katerih moštvo je imelo na kapah mrtvaško glavo. To so bili neke vrste policijski bataljoni v zaledju hrvatske fronte, ki so jih sestavljali Srbi. V Bjelovaru je tamkajšnji bispolk aretiral svojega komandanta, postavil svoje oficirje in zasedel Bjelovar, tako da komandant IV. armade, ki je imel sedež v Bjelovaru, sploh ni mogel več priti tja, ker so mesto zasedli polki, ki so se uprli.

Tožilec: Po vašem je torej Maček mislil, da je kapitulacija boljša kot pa obramba?

Rupnik: Da.

Tožilec: Kdaj ste zvedeli, da je v Ljubljani osnovan »Narodni svet«?

Rupnik: Za ta »Narodni svet« sem zvedel mimogrede 8. ali 9. aprila 1941 iz neke brzojavke Simovića, v kateri je rečeno, da so prepovedani kakršni koli narodni sveti, da je treba njihove člane postaviti ob steno in jih streljati.

Tožilec: Potemtakem bi bilo treba Natlačena in njegov »Narodni svet« postaviti ob zid.

Rupnik: Da.

Bela garda, katere vodstvo je pod pokroviteljstvom škofa Rožmana zasedalo v škofijskem dvorcu, je vodila v Ljubljani racije in pošiljala zavedne Slovence v fašistične zapore in internacije. Istočasno pa so Italijani oborožili tudi plavo gardo in ji omogočili vzpostavitev radijske zveze z begunsko vlado v Kairu.

Rupnik nadalje priznava, da je po kapitulaciji jugoslovanske vojske zbiral okoli sebe bivše jugoslovanske oficirje in jih nagovarjal na lojalnost do okupatorja. Ker so ga nemški vojaški uspehi zaslepili, je bil prepričan, da bo Nemčija zmagala. Priznal je, da hoče italijanska vojska pod pretvezo boja proti komunizmu uničiti čim več Slovencev.

Tožilec: Obtoženi Rupnik, kdo je o božiču 1942 vodil v Ljubljani racije?

Rupnik: Mislim, da jih je vodil »Narodni odbor« oziroma »Odbor vaških straž«.

Tožilec: Kam so poslali ljudi, ki so bili tedaj aretirani?

Rupnik: V Italijo. Pozneje sem zvedel, da je hotel ta odbor s temi racijami odstraniti vse, ki mu niso bili po godu.

Tožilec: Vse tiste, ki so se upirali okupatorju?

Rupnik: Da.

Tožilec: Ali veste, kje se je sestajal »Odbor vaških straž«?

Rupnik: Zajc mi je povedal, da v škofiji.

Tožilec: Pri kom?

Rupnik: Pri škofu.

Tožilec: Kakšno vlogo je imel škof pri »Vaških stražah«?

Rupnik: Zdelo se mi je, da je nekak protektor. Ko me je poklical 28. aprila 1945 k sebi, mi je rekel, da se v te stvari ne meša in da daje samo streho tem ljudem.

Tožilec: Pa je dajal še kaj več kot streho?

Rupnik: Da. Na tem šestanku je tudi govoril.

Tožilec: »Vaške straže« so bile oborožena organizacija?

Rupnik: Da.

Tožilec: Kaj ima opraviti škof, kot cerkveni poglavar z oboroženo organizacijo?

Rupnik: Nobenega opravka ne bi smel imeti.

Tožilec: Tako je. Kaj vam je povedal italijanski general Gambarara o plavi gardi?

Rupnik: Ko sem šel z načrtom za organizacijo »meščanske garde« h Gambari, sem se domenil s Podhorskim, da se bom informiral za plavo gardo. Vprašal sem ga: »Gospod eksce-

lenca, kaj je to, plava garda?« — »To ni nič,« je rekel, »to je majhen oddelek, največ 400 do 500 mož, ki so pod mojim varstvom in nadzorstvom. Mi jih tudi prehranjujemo in jim dajemo na razpolago vsa sredstva. To so povsem nenevarni ljudje.« Tako mi je odgovoril Gambara. Pozneje pa mi je povedal gospod Pušenjak, ki je bil takrat v Novem mestu, da je prišel tjakaj Gambara z majorjem Novakom in nekim radiostrokovnjakom in da so vzpostavili brezžično zvezo iz okolice Novega mesta za korespondenco s Kairom.

Tožilec: Torej, ljudje iz plave garde, ki so bili v službi Gambare, odnosno italijanske vojske, so bili povezani istočasno z jugoslovansko vojsko v Kairu, odnosno s tamkajšnjim jugoslovanskim štabom.

Rupnik: To je točno. To mi je povedal Pušenjak menda maja ali junija 1944, da je sam videl še pred kapitulacijo Italije majorja Novaka z nekim radiostrokovnjakom v Novem mestu. Tega radiotelegrafista je pozneje instruiral neki fašistični centurij, da postavi brezžično zvezo s Kairom.

Tožilec: Kako more plava garda, ki je na eni strani v službi italijanske vojske, na drugi strani pa v službi jugoslovanske vojske, trditi, da se bori za kralja Petra in Jugoslavijo?

Rupnik: Mislil sem kasneje, da je bila takrat vmes že politika Badoglia, ki je že takrat delal skupaj z Angleži.

Tožilec: In s četniki?

Rupnik: Da, s četniki.

Tožilec: Obtoženi Rupnik, k vam so prihajale razne ovadbe zoper pristaše osvobodilnega gibanja. Komu ste pošiljali te ovadbe?

Rupnik: Dobil sem več takih ovadb, ki sem jih preko tajnika Podhorskega dajal karabinerjem.

Rupnik priznava, da so bili mirni prebivalci, ki so jih domobranci pobili, nedolžne žrtve.

Tožilec: Kaj ste govorili z Rainerjem, ko ste ga obiskali prvič?

Rupnik: Rainer me je poklical k sebi in mi rekel: »Poznamo vaše očitke, toda leto 1941 se ne bo nikoli več ponovilo!« Ko sem mu nato rekel, da nas niso niti v enem aktu priznali kot narod, mi je odgovoril, da preneha dvojezičnost in da ostane obveznost v enem jeziku samo za nemške oblasti. Na-

dalje mi je rekel, da so pripravljene nadaljnji ukrepi, da se narodu vrnejo vse pravice, razen pravice samoodločbe in samostojnosti.

Tožilec: Obtoženi Rupnik, kako spravite v sklad Rainerjeve besede s prakso, ki so jo Nemci uvedli na Štajerskem in Gorenjskem in pa vaš obisk pri Rainerju?

Rupnik: Mislil sem, da so Nemci po kapitulaciji Italije uvideli, da so na napačni poti in da hočejo sedaj to popraviti.

Tožilec: Ali vas je Rainer vprašal tudi za slovenske politike in slovenske stranke?

Rupnik: Da. Rekel sem mu, da nisem politik in da sta v pokrajini dva tabora, ki se vojskujeta med seboj. Na eni strani klerikalci in ostanki starih političnih strank, na drugi strani pa OF s partizani pod vodstvom komunistične partije.

Tožilec: Kaj ste rekli Rainerju o tako imenovani klerikalni stranki? Govorili ste tedaj tudi o nekem generalštabu?

Rupnik: Povedal sem Rainerju, da sestoji slovenski klerikalizem iz nekakšnega generalštaba, to so zastopniki vati-kanske svetovne politike, potlej iz lokalnih faktorjev, ki hočejo vedno biti na oblasti in pa iz duhovnikov, ki so vezani in vkoreninjeni v narodu in so ostali prav za prav kmetje.

Tožilec: Koga smatrate za generalštab?

Rupnik: Ljudi, ki so podobni Ehrlichu, voditelju katoliške akcije.

Tožilec: Prej ste rekli, da so bili klerikalci povezani z Vatikanom. Kako to sklepate?

Rupnik: Bil sem prepričan, da imajo preko visokega klera zvezo z Vatikanom.

Tožilec: Proti komu naj bi se borili domobranci?

Rupnik: Proti partizanom.

Tožilec: Zakaj?

Rupnik: To je bil sovražni tabor.

Tožilec: Ali so bile ženske in otroci, ki so bili zaklani v okolici Velikih Lašč, Turjaka in Žužemberka, sovražni tabor?

Rupnik: Ne, to niso bili partizani, ampak nedolžne žrtve.

Nekateri duhovniki so znali bolje upravljati z brzostrelko kot pa z monštranco.

Na vprašanje tožilca je Rupnik priznal, da je nameraval ustanoviti svojo posebno stranko po vzorcu nemške nacional-

Tako so domobranske zveri po navodilih svojih zločinskih vodnikov ubijale borce za svobodo (tov. major Jože Mirtič, ki so ga umorili domobranci 14. 11. 1944 na Doblški gori; v obraz so mu vrezali peterokrako zvezdo)

Streljanje talcev v Kovorju pri Trziču

Takole so se smehljali klavei in njihovi kurati

socialistične stranke. Za cilje bodoče stranke je že ustanovil v okviru »Pokrajinske uprave« posebno »Kmečko poverništvo«, ki je pod vodstvom župana Pevca iz Št. Vida že pristopilo k organiziranju kmetov na stanovski podlagi. Osnova te stranke pa naj bi bili domobranci. V nadaljnjem je prikazal izdajalsko delo nekaterih duhovnikov v beli in plavi gardi.

Tožilec: Kaj vam je kapetan Tornari povedal glede duhovnikov v zvezi z MVAC?

Rupnik: Da ima zelo dobre kaplane za to milico.

Tožilec: Kakšno vlogo so imeli kaplani in kurati v »Vaških stražah« oziroma v MVAC?

Rupnik: Uradno, mislim, so vršili posle dušebrižništva. Opravljali pa so tudi politične naloge, saj se je videlo, da so nekatere edinice bile popolnoma pod vplivom njihovih kuratov.

Tožilec: Ali so imeli tudi vojaške naloge?

Rupnik: Za vojaške naloge se ne spominjam. Sin Vuk pa mi je nekoč dejal, da znajo nekateri duhovniki bolje upravljati z brzostrelko kot pa z monštranco.

Tožilec: To vam je pravil vaš sin. Ta jih je gotovo poznal, saj so bili v njegovih edinicah tudi duhovniki. Ali je prišel, ko ste bili ljubljanski župan, k vam kaplan Malovrh?

Rupnik: Da. Prišel je in se predstavil kot Malovrh in me prosil, naj mu preskrbim nekaj instruktorjev za vojaško izobrazbo »Vaških straž«. Rekel sem mu, naj gre k dr. Zajcu.

Tožilec: Ali je to dušebrižništvo, če pride kaplan po vojaške instruktorje?

Rupnik: Ne.

Tožilec: To je vojaško delo.

Rupnik: Da.

Tožilec: Vaš sin vam je še več povedal o teh duhovnikih. Kaj je povedal o njihovem banditizmu?

Rupnik: Povedal mi je, da ti duhovniki vnašajo v edinice mnogo škodljivega divjaštva in banditizma. To je zvedel tudi škof, kar mi je sam potrdil ob priliki nekega obiska pri njem. Škof je meni tedaj dejal, da ne dovoli, da bi duhovniki nosili orožje in posegali v borbo. Kakor pa vidim, je sam prosil, da se jim izda orožje.

Tožilec: Kdo je imenoval kurate za »Vaške straže«?

Rupnik: Škof, verjetno po predlogu dr. Lenčka.

Tožilec: Ali je koga odstranil zato, ker je bil bolj več ravnanja z brzostrelko kot z monštranco?

Rupnik: Tega se ne spominjam in tudi ne vem, da bi mi kdo pripovedoval, da se je kaj takega zgodilo.

Tožilec: Ali so Italijani internirali tudi duhovnike?

Rupnik: Kolikor vem, ne.

Tožilec: Kaj veste o klevetah, ki so bile razširjene po kapitulaciji Italije in so trdile, da imajo partizani zvezo z badoljevci?

Rupnik: Zaradi katastrof na Turjaku in drugje se je »Odbor vaških straž« izgovarjal s takimi klevetami.

Tožilec: Zakaj se je izgovarjal?

Rupnik: Verjetno zaradi katastrofe z belo gardo, ki jo je povzročilo vodstvo »Odbora vaških straž«.

Tožilec: Torej, da bi prikril svoj neuspeh, je ta odbor razširjal laži o nekakem zavezništvu partizanov z badoljevci.

Rupnik: Tako je.

Tožilec: Kakšna je bila vloga kateheta Volbanka v Novem mestu?

Rupnik: Po pripovedovanju mojega sina Vuka je bil Volbank politikant, ki je s svojim političnim delovanjem zastrupljal ljudstvo.

Tožilec: Kakšno funkcijo je imel Volbank v edinici vašega sina Vuka?

Rupnik: Sin mu je poveril posle adjutanta.

Tožilec: Ali so to dušebrižniški posli?

Rupnik: Ne.

Kaplan Križman se je po italijanski kapitulaciji v imenu belogardističnega vodstva sestajal z Gestapom, dekan Škrbec pa pred begom v inozemstvo po škofovem naročilu s Paveličem in Stepincem.

Po italijanski kapitulaciji je domača reakcija izgubljala glavo in je v Nemcih našla svojega novega zaveznika. Tik pred osvoboditvijo naše domovine pa je ista reakcija, ki je izgubila še svojega nemškega zaveznika, iskala novih zaveznikov, ki bi se z njo nadalje borili proti našemu ljudstvu, da bi tako kolaboracionisti še nadalje ostali na oblasti in dosegli preko Stepinčevih intervencij okupacijo Jugoslavije po zapadnih silah.

Tožilec: Obtoženi Rupnik, zakaj je hodil septembra 1943 kaplan Križman v Ljubljani na Gestapo?

Rupnik: Mislim, da je skupaj s Šmajdom vodil razgovore v imenu »Odbora vaških straž«.

Tožilec: Kaj veste o dekanu Škrbcu?

Rupnik: Dekana monsignora Škrbca poznam in sem ga smatral za človeka, ki se kot predstavnik »škofove dobrodelne pisarne« ukvarja samo s socialnim delom. Konec aprila 1945 pa sem spoznal, da se ukvarja tudi s politiko.

Tožilec: Iz česa to sklepate?

Rupnik: Ker je na sestanku pri škofu zelo veliko govoril in ker je bil potem v Zagrebu.

Tožilec: Pri kom?

Rupnik: Pri poglavniku in Stepincu. To sem zvedel v Tarantu od polkovnika Aleksića in nekega drugega hrvatskega polkovnika, ki sta Škrbca spremljala iz Ljubljane v Zagreb. Mislim, da je bil dotični polkovnik minister Frković.

Tožilec: Frković, ustaški minister.

Rupnik: Ustaški minister. Ta in polkovnik Aleksić sta bila v Ljubljani tudi pri meni. Spraševala sta me le, kako mi gre, nato pa sta šla na konferenco v škofijo. Spremljala sta nato Škrbca v Zagreb, kjer je bil ta kot delegat »Narodnega odbora« sprejet pri Paveliću in Stepincu.

Tožilec: Ali vam je Aleksić tedaj povedal, da bo Slovenijo in Hrvatsko zasedla angloamerikanska vojska?

Rupnik: Smatram, da je vsa stvar o zasedbi Slovenije po Angloamerikancih prišla iz Zagreba od Stepinca.

Tožilec: Vi ste imeli torej v taborišču Fermo stike z ustaši?

Rupnik: Taborišče Fermo je povsem ustaško.

Tožilec: Ali so imeli ustaši kake stike z Vatikanom?

Rupnik: Ko sem prišel v Fermo, se je pravkar vrnila njihova deputacija iz Rima. Dr. Žanjko je imel predavanje o njihovem obisku in sprejemu pri papežu.

Tožilec: Kaj so tam dosegli?

Rupnik: Dosegli so prav za prav precej dobro materialno podporo, in to v denarju, in ustanovitev konvikta za srednješolce iz taborišča Fermo, a papež jih je imel v avdienci skoraj pol ure. Tako so vsaj oni pripovedovali. Rekel jim je, da nima s svetovno politiko nobenih zvez, a da bo prosil boga in faktorje, do katerih se lahko obrne, za pomoč.

Tožilec: Ali so bili to ustaši?

Rupnik: Ustaši.

Tožilec: Torej papež moli in prosi boga za pomoč ustašem?

Rupnik: Da.

Kolikor večje uspehe so dosegale slovenske demokratične ljudske množice v svoji veličastni borbi za svobodo in svoje človečanske pravice, toliko globlje se je pogrezala v izdajstvo peščica domačih izdajalcev, ki je iz strahu pred ljudstvom in v bojazni za svoje pozicije v najrazličnejših oblikah od prvega dne okupacije sodelovala z okupatorjem.

Najbolj so se pri tem sodelovanju izkazali najožji sodelavec obtoženega Rožmana, profesor teologije dr. Lambert Ehrlich s svojo klerofašistično skupino iz akademskega kluba »Straža v viharju«. Ti so organizirali sistematični lov na zavedne slovenske akademike, po ulicah Ljubljane in zlasti na Kongresnem ter Marijinem trgu postavljali zasede, kjer so kazali fašističnemu okupatorju posamezne zavedne Slovence, ki so jih Italijani nato pošiljali v internacijo, zapirali in iz teh pozneje izbirali talce.

Ko so ti izdajalci spoznali, da samo njihove podnebo denunciacije ne morejo zavreti osvobodilnega gibanja, so okupatorja opozarjali na »napake«, so usmerjali njegov teror na prave borce za svobodo in mu organizirano dajali pomoč. K stopnjevanju terorja niso vzpodbujali le okupatorjeve organe v »Pokrajini«, temveč so se v svoji veliki vnemi obračali prav do centralnih fašističnih oblasti v Rimu.

Iz dokumenta poveljstva pešadijske divizije »Granatieri di Sardegna«, Prot. šte. 776/i MS z dne 10. marca 1942, je razvidno, da je italijanska obveščevalna služba »iz zaupnega, običajno dobro obveščene vira« zaznala:

»Slovenska katoliška stranka je imela nov sestanek, na katerem so obravnavali politično situacijo v tej pokrajini. Poleg drugega je bil stavljen tudi predlog, da se brez znanja »Visokega komisarja« pošlje v Rim pismo, ki naj prikaže temeljne napake, ki jih je zagrešila italijanska civilna oblast v Pokrajini. To so napake, ki so bile povzročile že nemire, in so bile italijanske oblasti predhodno obveščene s strani iste katoliške stranke.«

Da je te predloge obtoženi Rožman zares posal v Rim kardinalu Vincenzu Maglione, da bi jih ta izročil fašistični vladi, dokazuje priloženi dokument »Delegacije vojnih transportov« 602 N. O. 122, zaupno P. M. 110 z dne 12. marca 1942, v katerem poroča major, komandant urada za zvezo, poveljstvu divizije »Granatieri Sardegna«, da je dne 11. marca 1942 z vlakom št. 709 ob 17.45 odpotoval iz lokalne železniške po-

Rupnik: Rekel sem, da morajo oni to sami napraviti, jaz pa jim lahko odprem vrata, da jih Rösener sprejme in da mu sami predložijo svoje stvari. Tako sem tudi naredil in jih je dva dni kasneje Rösener sprejel. V deputaciji so bili Zajc, Basaj in zdi se mi tudi Šmajd. Rösener je zahteval pismeno izdelane predloge, kar so ti nato s pomočjo mene tudi napravili. Medtem so, menda 3. maja, proglasili na Taboru nekako svobodno Slovenijo.

Pomočnik tožilca: Glede »Narodnega odbora« bi rad postavil še nekaj vprašanj. Obtoženi Rupnik, naštejte nam nekaj oseb, ki so bile navzoče na tej seji pri škofu.

Rupnik: Remec, Basaj, Šmajd, Zajc, Stare, Žitnik, Smersu in še kakih deset, tako da nas je bilo s škofom kakih 24 oseb.

Pomočnik tožilca: Kdo je največ govoril?

Rupnik: Največ je govoril dekan Škrbec.

Pomočnik tožilca: Kaj pa škof, kakšno vlogo je imel škof?

Rupnik: Škof se je tudi mešal v te razgovore z raznimi opombami in vprašanji.

Pomočnik tožilca: Vi pravite v zapisniku o zaslišanju na strani 61., da vam je odbor postavil nekatere zahteve, ki naj bi jih vi uredili pri Rösenerju.

Rupnik: Da.

Pomočnik tožilca: Pod točko 3. navajate, da je »Narodni odbor« zagotovil Nemcem, da ne bodo pri umiku napadeni.

Rupnik: Da.

Pomočnik tožilca: Kako pa je bilo rečeno glede partizanov?

Rupnik: Na tej seji mi je dekan Škrbec na moje vprašanje, kako bo s partizani, dejal, da se borba s partizani nadaljuje.

Tožilec: Za kaj so se potem, ko ste vi odstopili, člani »Narodnega odbora« pri prevzemanju oblasti najbolj zanimali?

Rupnik: Kolikor sem jaz videl, so se najbolj zanimali za denar, avtomobile in tobak.

Tožilec: Za tobak! Za slovenski narod se niso zanimali?

Rupnik: Ne, o tem ni bilo govora.

Pod krinko borbe »proti komunizmu« in »za vero« je slovenska protiljudska klika izvrševala najtežje zločine z edinim namenom, da ostane na oblasti.

Tožilec: Obtoženi Rupnik, pojasnite mi, s kakimi parolami je bela garda in pozneje domobranstvo vodilo borbo proti osvobodilnemu gibanju?

Rupnik: Parola je bila »borba proti komunizmu«.

Tožilec: Zakaj so postavili tako parolo?

Rupnik: Ta parola je prišla iz krogov ljudi, ki so že ustanovili »Vaške straže«.

Tožilec: Vi ste že včeraj povedali, da je nemški okupator namenil pogin slovenskemu narodu. Enako velja glede italijanskega okupatorja, zlasti ko ste vedeli, kaj so Italijani napravili s slovenskim ljudstvom v Slovenskem Primorju. Ali ne smatrate potem, da sta bila odpor in borba slovenskega naroda za svoj obstoj pravična?

Rupnik: Pravična!

Tožilec: Kaj ima opraviti tukaj borba proti komunizmu?

Rupnik: Parola je bila.

Tožilec: To je bila parola, ki je izvirala iz teženj reakcionarnih krogov, ki so pod to parolo hoteli razbiti enotnost zavzniškega bloka. Ali je tako?

Rupnik: Tako je.

Tožilec: Pod kakimi pogoji so še vodili borbo proti osvobodilnemu gibanju?

Rupnik: »Za vero«.

Tožilec: »Za vero in Kristusa kralja«. Ali se je osvobodilno gibanje borilo proti veri in cerkvi?

Rupnik: Stvarno ni bilo proti veri in proti cerkvi, ampak odbor »Vaških straž« in »Narodni odbor« sta vodila tako propagando.

Tožilec: Ali vam je znano, da so bili nekateri duhovniki obsojeni zaradi svojega protinarodnega in izdajalskega delovanja?

Rupnik: Da.

Tožilec: Zakaj mislite, da so bili obsojeni? Ali ker so bili duhovniki ali ker so bili izdajalci?

Rupnik: Ker so bili izdajalci.

Tožilec: Ali veste, da so bili v belogardističnih formacijah nekateri oficirji, ki niso bili katoliške vere, ki so bili pravoslavne vere?

Rupnik: Da.

Tožilec: Suvajdžić je bil na primer pravoslavne vere. Ali so se ti borili za katoliško cerkev oziroma vero?

Rupnik: Ne.

Tožilec: Pojasnili ste že, da je belogardistično vodstvo po italijanski kapitulaciji razširjalo laži, da imajo partizani zveze

z badoljevci, da bi vodstvo zakrilo svojo nesposobnost in svoj poraz.

Rupnik: In svoj poraz ob prevratu 1943.

Tožilec: S kakšnim namenom?

Rupnik: Namen je bil ta, da bi še nadalje obdržali svoje komandne pozicije in naprej delovali. Zato so na drugega zvrčali krivdo.

Tožilec: Zakaj so se ti ljudje prav za prav borili?

Rupnik: Za oblast.

Tožilec: Za svojo oblast. Torej zato, da bi obdržali v svojih rokah pozicije, da bi potem, ko bi bili okupatorji pregnani, nadaljevali s svojim protiljudskim delovanjem. Ali je tako?

Rupnik: Verjetno.

Tožilec: Ali so se ti kdaj borili proti okupatorju?

Rupnik: Niso se borili.

Tožilec: Ali so kdaj pravili, da se bodo borili?

Rupnik: Ja, jaz ne vem.

Tožilec: Ali niso rekli, da bodo na koncu pa po okupatorju planili?

Rupnik: Tako namigavanje je bilo.

Tožilec: Pa so to tudi storili?

Rupnik: Ne.

Krek je na eni strani zavajal emigrante in jim obljubljal skorajšnji povratek, a je na drugi strani pisal Cvetkoviću, da jih čaka usoda belih Rusov.

Tožilec: Vi ste v preiskavi povedali, da je Krek dajal nekako upanje emigrantom na skorajšnji povratek?

Rupnik: Krek je prvo širil vesti o povratku v domovino v mesecu juniju 1945, potem je bila parola, da bo emigracija trajala še dve ali tri leta, nazadnje pa je govoril, da je bil njegov prvotni pesimizem neopravičen in da so najboljši izgledi, da se emigranti vrnejo pozimi 1945.

Tožilec: V dokaznem materialu imamo Krekova pisma, ki jih je pisal bivšim srbskim politikom. V teh pismih jasno pove, da ni za emigrante nikakih perspektiv ter celo, da jih čaka usoda belih Rusov. Na kak način more emigrante tako podlo varati?

Rupnik: Da bi ostali na svojih pozicijah, ker »Narodni odbor« zelo avtoritativno postopa z emigriranim ljudstvom.

Od tega siromašnega ljudstva tudi pobirajo denar za »Narodni odbor«.

Tožilec: V kakšne svrhe pa uporabljajo ta denar?

Rupnik: Ne vem, toda od emigrantov samih sem slišal, da kritizirajo tak postopek in govore, »da gospodje v Rimu dobro živijo«.

RÖSENER

Dokazi so močnejši kakor Rösenerjeva izvijanja.

Po končanem zaslišanju Rupnika je sodišče zaslišalo obtoženega Rösenerja. Na predsednikovo vprašanje ali se čuti krivega, je Rösener krivdo zanikal, v teku zaslišanja pa so bile kljub njegovemu izmikanju vse točke obtožbe zoper njega potrjene, kajti skoraj ni Slovenca, ki ne bi na ta ali oni način občutil vso težo terorja Rösenerjevih nacističnih tolp.

Predsednik: Na čigavo pobudo so se nadaljevale izselitve v času vašega delovanja?

Rösener: Smem zavzeti tukaj stališče k točki 1.?

Predsednik: Opozarjam vas, da ste obtoženi samo za nadaljevanje selitev.

Rösener: Celotne izselitve so se vršile in odredile po nalogu šefov civilnih uprav.

Predsednik: Kdo je vodil izselitvene akcije?

Rösener: Kar se velikih izselitev tiče, ne vem, ker nisem bil tukaj.

Predsednik: Vprašam vas za izselitve, ki so se vršile v času vašega delovanja.

Rösener: Vršile so se v sporazumu z državnim namestnikom odnosno s šefi civilnih uprav skupno z varnostno policijo. Pri tem pa so posamezne čete mojega policijskega korpusa morale sodelovati.

Predsednik: Ste vi podpisali objave o streljanju talcev?

Rösener: Izdajal sem naznanila o usmrčitvi talcev. Iz Spodnje Štajerske mi plakato, ki nosijo moj podpis, v osnutku niso poslali. Obstaja seveda možnost, da so mi s področja Gorenjske predložili posamezne plakate v osnutku, katere sem nato podpisal.

BEKANNTMACHUNG

Die kommunistischen Räuber- und Mörderbanden haben ihre Räubereien u. Mordtaten an friedlichen Volksgenossen fortgesetzt. Mehrere Personen wurden von ihnen wiederum viehisch um Leben gebracht. - Die untersteirische Bevölkerung nimmt diese fortwährenden Verbrechen mit tiefstem Abscheu an. Trotzdem gibt es immer noch einzelne Elemente, die die Banden auf vielfältiger Art unterstützen. Wer aber den Banditen hilft, ist an deren Verbrechen mitschuldig und ist selber ein kommunistischer Gewaltverbrecher. Die kommunistischen Gewaltverbrecher werden so lange rücksichtslos erschossen, bis der letzte Bandit ausgerottet ist.

Es wurden am 4. November 1942 in Marburg erschossen: .

kommuniste roparske in moriske tolpe so nadaljevale svoje roparske in moriske podvige na mirnih kranjskih krajih. Vse oseb so zopet spravile na zverinski način ob življenje. - Spodnjestajersko prebivalstvo se skrajno zgraža nad temi neprestanimi zločini. Vendar so vedno posamezni elementi, ki na razne načine podpirajo. - Kdor pa banditom pomaga, je okvirj zločinov in je sam komunistični nasilni zločinec. - Komunistični nasilni zločinci se bodo streljali tako dolgo, dokler ne bo zadnji bandit iztrebljen.

Dne 4. novembra 1942 so bili v Marburgu ustreljeni:

Dr. Franz Moser, 22. II. 1902, Thurner in Drauburg 38, Kr. Bana
 Ewald Rohlsch, 18. 9. 1903, Zahalek in Marburg Dren. Bezirker I
 Johann Ivanusch, 5. 3. 1908, Schenker und Krutzl Topole 13, Gemeinde Botatsch-Soubrburg Kr. Cilli
 Karl Zaverschnik, 9. 12. 1916, Eisenbahnangestellter unsteril Asenbühel
 Franz Kozel, 30. 3. 1914, landw. Arb. in Gotsch 5, Gmd. Aakenstein Kr. Petten
 Franz Jevschnik, 11. 8. 1895, Besitzer in Drauburg 64, Kr. Bana
 Johann Klauscher, 10. 10. 1918, Elektrosch. Slatinka 14, Gmd. Aachenburg Kr. Bana
 Martin Klauscher, 23. 10. 1922, Arbeiter
 Alois Kolar, 5. 3. 1924, Handelshilf., Fuchsdorf II, Gmd. Pellenstein, Kr. Bana
 Andreas Kolar, 19. 9. 1891, Gastwirt und Besitzer Fuchsdorf II, Gmd. Pellenstein, Kr. Bana
 Michael Wauk, 27. 9. 1908, Angestellter der Kreuzverkehrs in Bana 27
 Josef Tschornessel, 28. 1. 1908, Postangestellter in Pettau, Albersbergstr. 16
 Franz Tuschek, 31. 3. 1915, Hilfsarb. in Landw. in Stadberg 67, Kr. Pettau
 Johann Lech, 11. 4. 1915, Wegenerhelfe in Stadberg 65
 Felix Sever, 10. 12. 1887, jense Berum in Jowerschberg 6, Gmd. Edlingen, Kr. Trübel
 Rudolf Kraschek, 31. 3. 1912, Handelshilf. in Bettsdorf 131, Gmd. Tuller, Kr. Trübel
 Anton Raschitschik, 13. 6. 1902, Dreher in Edlingen-Lake 41, Gmd. Tuller, Kr. Trübel
 Georg Koschitsch, 5. 4. 1895, Landw. in Kollberg 89, Gmd. Tuller, Kr. Cilli
 Johann Primon, 13. 12. 1901, Bergmann in Bressa 41, Gmd. Tuller, Kr. Cilli
 Alois Bergowitzsch, 23. 5. 1898, Gastwirt und Besitzer in Drauburg 63, Kr. Bana
 Anton Politschek, 4. 1. 1897, Bauer in Gubno 15, Gmd. Pellenstein, Kr. Bana
 Josef Wertitschek, 24. 3. 1905, Bauer in Pettau, Gmd. Montpreus
 Alois Sakoschek, 23. 7. 1894, Bauarbeiter in Schöpa 31, Gmd. Montpreus
 Albin Tschade, 7. 7. 1921, Bergarbeiter in St. Prograd 102, Gmd. Progradw., Kr. Cilli
 Stefan Trnclik, 23. 12. 1905, Bergmann in Büchberg 8
 Johann Reitz, 11. 11. 1924, -- -- -- -- --
 Johann Diermeit, 23. 6. 1921, Bergarb. -- -- -- -- --
 Ludwig Politschek, 6. 8. 1924, Bergmann -- -- -- -- --
 Johann Schaub, 6. 5. 1909, Bergarbeiter in St. Prograd 103, Gmd. Progradw.
 Franz Blossnik, 7. 3. 1922, -- -- -- -- --
 Johann Blossnik, 1. 9. 1925, Landarbeiter
 Anton Nowak, 12. 12. 1901, Bauer in Mope 21, Gmd. Montpreus, Kr. Bana
 Vincenz Jug, 4. 1. 1896, Tischler in Bana 19, Kr. Marburg
 Albin Züschbar, 2. 1. 1917, Brenner, Marburg, Malsgrube 9 und Schillerstr. 6
 Johann Tschach, 12. 5. 1922, Weber in Stanzitzen 15, Kr. Pettau
 Stanislaus Romich, 9. 9. 1911, Besitzer in Flinsdorf 16, Gemeinde Montpreus, Kr. Bana
 Ulrich Pogatscher, 1. 7. 1893, Schindlenmeister in Edlingen-Lake 45, Kr. Trübel
 Franz Kukowetz, 8. 10. 1915, Besitzersohn in Trebetsitz 8, Gmd. Wittmannsdorf, Kr. Pettau
 Mathias Knes, inasg. Obstk. 19. 9. 1871, Bauer in Selo 6 (St. Mikolajus), Gemeinde Tuller, Kr. Cilli
 Anton Politschek, 5. 12. 1878, Lehrer in Pen. Gemarkungen in Börsberg 40, Kr. Bana
 Anton Politschek, 22. 1. 1921, -- -- -- -- --
 Johann Tschach, 27. 12. 1898, Obedanten in Pettau, Gussens-Gasse 26, Kr. Bana
 Josef Jordan, 28. 9. 1907, Drehermeister, Lope-Milch 27/11, Marburg, Kr. Marburg
 Franz Zenrich, 30. 4. 1907, Dreher in Lackerdorf 4, Gmd. Progradw., Kr. Cilli
 Alois Kisover, 27. 5. 1919, Fabrikang. in Niederdorf 96, -- -- -- -- --
 Josef Weslo, 12. 2. 1912, Knechtman, -- -- -- -- --
 Karl Lepitschek, 4. 12. 1903, Schmelzer in St. Loretzen 41, -- -- -- -- --
 Josef Morzin, 14. 3. 1920, Stahlarbeiter in Progradw. 37, -- -- -- -- --
 Stanislaus Jurschitsch, 12. 9. 1924, Schindlenarb. in Pettau, Progradstr. 1
 Johann Stenel, 21. 12. 1919, Maurer in Stadberg 12, Gmd. Pettau

Josef Simmel, 13. 4. 1893, Maler in Gussens 15, Gmd. Pettau
 Max Murko, 3. 10. 1902, Schneidermeister in Pettau, Progradstr. 1
 Walfried Pelek, 20. 12. 1921, Handlungsb. in Dornau 127, Kr. Pettau
 Franz Lurger, 2. 8. 1906, Landw. Doll bei Edlingten 44, Gmd. Edlingten, Kr. Cilli
 Konrad Politschek, 23. 1. 1892, Landwirt in Zirkowitz 23, Gmd. Willen, -- -- -- -- --
 Johann Kosmat, 27. 10. 1898, Besitzersohn in Smettau 3, Gmd. Drauburg, Kr. Pettau
 Jakob Graber, 21. 4. 1914, Besitzer in Trudsel 4, Gmd. Wauerdorf, -- -- -- -- --
 Franz Posnisch, 29. 9. 1894, Bergarb. in Progradw. 45, Kr. Cilli
 Anton Progradnik, 30. 3. 1914, Bergarb. in Kreuzberg 58, Gmd. Hellenstein, Kr. Cilli
 Franz Weschek, 30. 9. 1911, Bauersohn -- -- -- -- --
 Balhassar Delitsch, 5. 1. 1910, Besitzer -- -- -- -- --
 Johann Schneider, 25. 3. 1913, landw. Arb. in Skodis 1, Gmd. Willen
 Ferdinand Blagoinitschek, 28. 6. 1900, Besitzer in Kreuzberg 80, bei Hellenstein, Kr. Cilli
 Cyrill Blagoinitschek, 9. 7. 1914, Bauersohn in Kreuzberg 62, Gemeinde Hellenstein, Kr. Cilli
 Johann Blisick, 27. 1. 1900, Landwirt in Kreuzberg 55, Gmd. Hellenstein, Kr. Cilli
 Franz Tominschek, 21. 1. 1925, Besitzer in Kreuzberg 146, -- -- -- -- --
 Josef Strahovec, 191, Landwirt in Alpendorf 4, Kr. Trübel
 Jakob Leschnik, 27. 4. 1925, Besitzers Sohn in Kollberg, Gmd. Tuller, Kr. Cilli
 Franz Wiedenknecht, inasg. Franziska, 6. 5. 1887, Backmeister in Progradw. 23, -- -- -- -- --
 Andreas Blisick, 28. 11. 1905, Bauer in Tuller, Forstwald 58, Kr. Cilli
 Anton Brilej, 17. 1. 1909, Bauer in Kettling 1, Gmd. Drauburg, Kr. Bana
 Josef Malschek, 28. 2. 1896, Landwirt in Fuchsdorf 6, Gmd. Pellenstein, Kr. Bana
 Josef Politschek, 18. 2. 1902, Landarbeiter in Gubno 104, Kr. Bana
 Norbert Schocher, 6. 5. 1918, Fabrikarbeiter in Schabritz 69, Gemeinde Progradw., Kr. Cilli
 Josef Hernaus, 20. 2. 1868, Bauer in Klandorf 14, Gmd. Süssenbrunn, Kr. Cilli
 Johann Kowatsch, 23. 12. 1893, Gastwirt in St. Val. in bei Montpreus, Kr. Bana
 Johann Zenrich, 21. 12. 1911, Bauer in Smettau 17, Gmd. Drauburg
 Johann Kunaj, 4. 6. 1898, Bauer in Möhrberg 73, Kr. Bana
 Josef Peritsch, 18. 1. 1884, Bauer und Müller in Fuchsdorf 23, Gemeinde Pellenstein, Kr. Bana
 Martin Zenrich, 12. 11. 1888, Bauersohn in Smettau 17, Gmd. Drauburg, Kr. Bana
 Alois Tovernik, 21. 1. 1899, Landwirt in Liebrütz 2, Gmd. Pellenstein, -- -- -- -- --
 Willibald Sotoschek, 27. 7. 1909, Gemeindegastwirt in Drauburg 20, -- -- -- -- --
 Paul Stebernek, 28. 6. 1897, Fabrikmeister in Progradw. 53, Kr. Cilli
 Anton Lopan, 7. 4. 1910, Schenker in Niederdorf 62, Gmd. Progradw., Kr. Cilli
 Michael Bolina, 18. 1. 1902, Landwirt in Pellenstein, Kr. Bana
 Rosalie Belak, 6. 8. 1890, Knechtin in Gubno 25, Gmd. Pellenstein, Kr. Bana
 Rosalie Jug, geb. Lokotte, 25. 8. 1909, Tischlermeistergattin in Bana 154, Kr. Marburg
 Angelo Krampancica, geb. Gosnik, 29. 5. 1910, Knechtensohn in Kollberg 103, Gemeinde Tuller, Kr. Cilli
 Maria Sower, geb. Teschek, 8. 9. 1893, Hausfrau in Jewassnitz 6, Gemeinde Edlingen, Kr. Trübel
 Olga Mergitschek, geb. Furiar, 25. 3. 1890, Hausfrau in Wondschütz 98, Kr. Pettau
 Martha Kolar, geb. Leskoseck, 17. 7. 1896, Gastwirtin in Fuchsdorf II, Gemeinde Pellenstein, Kr. Bana
 Theresia Stenowetz, geb. Kernitschek, 29. 9. 1891, Besitzerin in Progradw. 36, Kr. Cilli
 Emilie Topelck, geb. Werschitzek, 29. 5. 1907, Besitzerin in Smettau 14, Kr. Pettau
 Anna Bach, geb. Flivnik, 26. 6. 1909, Bauersfrau in Wirsten 108, Gmd. Wondschütz, Gemeinde Tuller, Kr. Cilli
 Juliane Stenowetz, geb. Beck, 10. 2. 1891, Hausfrau in Klandorf 14, Gmd. Süssenbrunn, Kr. Cilli
 Antonia Kunaj, geb. Mikusch, 7. 1. 1899, Bergmann in Drauburg 73, Kr. Bana
 Angelo Hernaus, 19. 5. 1916, Landarbeiter in Klandorf 14, Gmd. Süssenbrunn, Kr. Cilli

Die Angehörigen der Erschossenen wurden festgenommen und ihr Vermögen eingezogen. - Ausserdem wurden im Laufe des Monats Oktober sechzehn Mitglieder von in den Wäldern herumstreifenden Banden bei bewaffnetem Widerstande erschossen; und zwar:

- Sorodniki ustreljeni so bili prijeli in njihovo imetje zaplenjeno. - Razen tega je bilo tekom meseca oktobra šestnajst članov v gozdu se potikajočih band pri oboroženem odporu ustreljeni, in sicer:
1. 10. 1942 ob Banu Alois Beschek ob upornosti zvele večine bandine ustanovitelj Pettau in Smettau
 2. 10. 1942 Adolf ustanovitelj bandine in Wolf in der Gussens-Gasse im Bana
 3. 10. 1942 ein unbekannter Bandit in Kollberg bei Edlingen
 4. 10. 1942 ein unbekannter Bandit bei Prograd
 5. 10. 1942 ein unbekannter Bandit bei Prograd
 6. 10. 1942 in Pettau bei Franz Eder Cilli ein unbekannter Bandit
 6. 10. 1942 in Maru Pettau und am Bergplateau Drauburg, zwei unbekannter Pettau
 28. 10. 1942 in Gubno in Bana, Ernst Weisberg, direkt unbekannter Bandit
- *Nebst dem werte der Schrift Silvio Carril, geb. 28. 12. 1921, Student, mehrere Angehörigen, sind der Polizei entlassen

Marburg, 4. November 1942.

Der Höhere H- und Polizeiführer
 gez. Rösener

Predsednik: Kakšen pomen ima podpis na listini?

Rösener: Moglo bi se reči, da soglašam.

Predsednik: Ali pomeni to tudi odgovornost?

Rösener: Pri kaki listini, mislim, da.

Predsednik: Ali smatrate, da so vsi ti ukrepi za iztrebljanje Slovencev izvrševanje Hitlerjevega naloga, da je treba napraviti deželo nemško?

Rösener: To ni izključeno.

Predsednik: Vam je znano to Hitlerjevo povelje?

Rösener: Poznano. Rainer mi je nekoč povedal, da mu je Führer dal povelje napraviti deželo nemško.

Predsednik: Kako opravičujete vaše vojaške metode proti partizanom, ki so v nasprotju z mednarodnim pravom in običaji?

Rösener: Glede oddaje ujetnikov sem imel povelje, ki je veljalo za vojsko, zračno silo, orožje SS, policijo in sploh za vse one, ki so se borili proti partizanom, da je treba ujetnike izročati varnostni policiji (Sicherheitsdienst in Gestapo).

Predsednik: Ste vi smatrali partizane za redno vojsko?

Rösener: V tem pogledu je obstajalo povelje, da se partizanov ne smatra za redno vojsko.

Predsednik: Pri vas je bil ustanovljen »štab za pobijanje partizanstva«?

Rösener: Reichsführer Himmler je ustanovil posebno poveljniško mesto, ki se je imenovalo »Šef enote za boj proti tolпам«. Zato se je morala v vseh štabih uvesti označba »vodstvo štaba za boj proti tolпам«.

Škof Rožman se je udeležil domobranske prisege zato, da pokaže, da soglaša z nemško politiko. Poleg domobranstva so četniki delali po direktivah Rösenerjevega štaba.

Predsednik: Katere so bile glavne naloge »Slovenskega domobranstva«?

Rösener: »Slovensko domobranstvo« naj bi nadomestilo nemške sile na področju Ljubljane.

Predsednik: Proti komu naj bi se domobranstvo uporabilo?

Rösener: Proti partizanom.

Predsednik: Od katerih slovenskih izdajalcev je poleg Rupnika še prišla pobuda za ustanovitev »Slovenskega domobranstva«?

Rösener: Temeljno misel za formiranje domobranstva je prav za prav iznesel kaplan Križman, ki je prišel k meni. V tej zadevi je bil pri meni tudi dr. Šmajd. Razen tega so se po italijanski kapitulaciji javljale posamezne formacije in poedinci polku »Admont« odosno skupini divizije Rapke. Druge osebnosti, na primer Rupnik, pa so pomagale, da so se te razbite čete zbrale in formirale.

Predsednik: Kakšne ponudbe sta vam dala kaplan Križman in Šmajd?

Rösener: Prišla sta k meni v hotel Miklič s priporočilom kriminalnega komisarja Krüggerja. Predlagala sta, da bi se vse belogardistične edinice, ki so na ljubljanskem področju, združile v neko celoto, ki bi se skupaj z našimi četami borile proti partizanom. Po njunem predlogu naj bi jim mi dali orožje, municijo in druge stvari. Križman se je meni predstavil kot vodja teh edinic. To vem povsem zagotovo. Do Križmana pa nisem imel nobenega zaupanja, ker je s svojim nastopom in obnašanjem napravil na mene vtis popa, duhovnika.

Predsednik: Ali ste na obisku pri Rainerju oktobra oziroma novembra 1943, ki ga omenjate v preiskavi, govorili tudi o domobranstvu?

Rösener: Ne vem več, če se je govorilo ravno na tem obisku, toda izključeno ni. Rainer je stalno pritiskal na to, da se čimprej ustanovi neka domača vojska iz domačih sil.

Predsednik: V preiskavi ste trdili, da je na tem obisku Rainer osebno govoril z obtoženim Rožmanom.

Rösener: Gospod predsednik, to je bilo tedaj, ko je bil Rainer prvič v Ljubljani. Tedaj je imel razgovor s prezidentom Rupnikom in je prosil, da bi bil povabljen tudi škof Rožman. Rainer in Rožman sta se tedaj razgovarjala čisto sama in je ta razgovor trajal 15 do 20 minut, mogoče tudi pol ure. Kaj sta tedaj obravnavala, ni nikdar prišlo na dan, čeprav sem popraševal in sem dal tudi gotova namigovanja.

Predsednik: Komu je bilo »Slovensko domobranstvo« podrejeno?

Rösener: V taktično-operativnem pogledu mojemu štabu, odosno meni kot komandantu korpusa.

Predsednik: Ali je domobranstvo spadalo v armadno grupo C — Kesselring, odosno E — Loehr?

Rösener: Ker je delovalo operativno v sestavu mojega korpusa, je spadalo tudi v ti dve armadni skupini.

Rožman pozdravlja Rösenerja pri domobranski prisegi 20. IV. 1944

Izdajalec Rožman ni zamudil nobene prilike, da ne bi pokazal svojega
soglasja s politiko fašističnih okupatorjev

Predsednik: Kaj ste ukrenili glede šolanja domobranskega moštva?

Rösener: V domobranstvo sem poslal svoje policijske oficirje in podoficirje. V okviru domobranstva samega pa je bila osnovana oficirska in podoficirska šola, ki pa ni odgovarjala številčnim zahtevam. Na mojo prošnjo je odredil Himmler po Rainerjevem predlogu, da se lahko gotovo število pripadnikov domobranstva uči v podoficirski šoli orožja SS.

Predsednik: Kdo je odredil zaprisego »Slovenskega domobranstva«?

Rösener: Povelje za to sem dal jaz, pobudo pa čete same oziroma domobranski štab.

Predsednik: Kdo je prisostvoval prvi in drugi prisegi »Slovenskega domobranstva«?

Rösener: Od znanih osebnosti?

Predsednik: Da.

Rösener: Pri prvi prisegi je vojaško mašo bral škof Rožman. Navzoč je bil tudi general Rupnik, Rainerjev zastopnik, nemški generalni konzul in hrvatski konzul ter cela vrsta oficirjev. Približno iste osebe so bile tudi pri drugi zaprisegi, razen škofa Rožmana, ki se je opravičil, da ga boli vrat. Pri paradi pa se je Rožman vseeno pojavil. Tedaj se mi je opravičil, da maše ni mogel brati zaradi bolezni, da pa je sedaj prišel izrecno z namenom, da ga slovenski narod vidi in da pokaže, da je sporazumen z nemško politiko.

Predsednik: Kje ste sodelovali skupaj v akcijah s četniki?

Rösener: Ob neki priliki na Štajerskem na področju okoli Radgone.

Predsednik: Kdo je vodil ta odred?

Rösener: Imena ne vem, pač pa sem ta četniški odred nekoč srečal v Domžalah, kjer je taboril in se je hotel umakniti proti Trstu.

Predsednik: Ali poznate četniški odred Janeza Marnarčtomira?

Rösener: Glede tega sem ugotovil, da je Marnar sodeloval z mojim štabom I. C.

Predsednik: Kakšen štab je bil I. C.?

Rösener: I. C. je bil obveščevalni štab, ki je ugotavljal oziroma poizvedoval za sovražnikom. Po poročilu tega štaba je operativni štab I. A. vodil akcije.

Predsednik: Po čigavih direktivah je delal Marnarov odred?

Rösener: Delal je v sporazumu z mojim I. C.

Predsednik: Je dobival za svoje delo kako podporo?

Rösener: Ob različnih prilikah je Marn prejemal pri štabu I. C. denarna sredstva. Višina sama pa mi je neznana. Marna pa sem sumil, da sodeluje tudi s kakimi drugimi ljudmi.

Predsednik: Kako je bilo poskrbljeno, da ni prišlo do spopadov med Marnovimi četniki in nemško vojsko?

Rösener: Našim četam smo sporočili ozemlje, kjer Marn deluje. Kot se spominjam, se je zadrževal največ okrog Št. Vida na Dolenjskem, verjetno pa tudi okrog Cerkniškega jezera.

Predsednik: Kakšne predloge vam je postavil »Narodni odbor« glede nemške vojske tik pred kapitulacijo Nemčije?

Rösener: Da bi nemška vojska prišla pod poveljstvo »Slovenskega domobranstva« in da bi se morala še na ostrejši način boriti proti partizanom.

Pomočnik tožilca: Kaj veste o politični vlogi duhovščine za časa okupacije?

Rösener: Dejansko sem katoliško cerkev smatral za neko mednarodno organizacijo.

Pomočnik tožilca: Mislim na slovensko duhovščino.

Rösener: Slovensko duhovščino smatram ravno tako kot belgijsko, francosko in drugo, ker ne obstaja nobena razlika med slovensko katoliško cerkvijo ali kako drugo, marveč so vse skupne.

Pomočnik tožilca: Mislim na politično sodelovanje duhovščine z Nemci.

Rösener: Glede tega sodelovanja lahko izjavim, da je škof Rožman podpiral zadevo glede domobranskih priseg in postavil zahtevo glede kuratov in da je škof Rožman po paradi ob priliki druge domobranske prisege izjavil, da je sporazumen z nemško politiko.

Pomočnik tožilca: Ali je imel Rožman zveze z Gestapom, to je varnostno policijo?

Rösener: K meni je nekoč prišel nek SS vodja glavnega varnostnega urada, da se predstavi. Kot se spominjam, je bil v civilni obleki. Vprašal sem ga, kakšne opravke ima v Ljubljani. Rekel mi je, da bo obiskal Rožmana. Po razgovoru z Rožmanom je bil zopet pri meni. Vprašal sem ga, o čem sta se razgovarjala. Odgovoril je, da se ne more v nobenem pogledu izjaviti. Nato pa je Rožmana nekako karakteriziral rekoč »s tem možem se bo lahko delalo, je pa zelo velik lisjak«. Možno je,

da je bil ta višji SS vodja večkrat pri Rožmanu, jaz pa vem za dva primera.

Pomočnik tožilca: V preiskavi ste povedali, da je bil ta višji SS vodja duhovnik ali menih. Kako to veste?

Rösener: Vem, da je prej zavzemal prilično visok položaj v katoliški cerkvi.

Pomočnik tožilca: Kako veste, da je bil ta duhovnik član Gestapa?

Rösener: Splošno je bilo znano, da je bilo v državnem varnostnem uradu več ljudi te vrste. Dotični je izdal tudi več del, mislim pod imenom Lachmann. Po njegovem pripovedovanju v nekem predavanju sem videl, da je imel zelo tesne zveze z Vatikanom.

Pomočnik tožilca: Ali je imel ta duhovnik še kako drugo ime?

Rösener: Ta duhovščina operira s tolikimi imeni, da jih točno ne vem.

VIZJAK

Obtoženi Vizjak priznava, da je bilo domobranstvo vojska klavcev in razbojnikov.

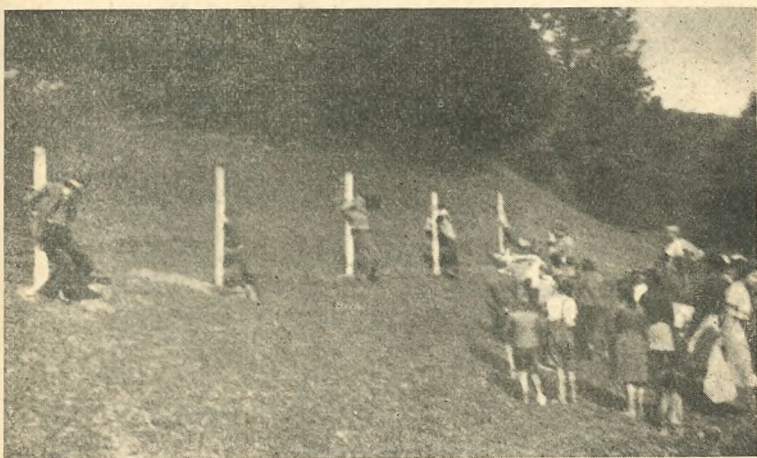
Obtoženi Vizjak je priznal, da se v glavnem čuti krivega. Potrdil je, da je po izpustu iz internacije, za kar je pri Italijanih posredoval Rupnik, bil v okrožju Šiška komandant združenih legij — slovenske, sokolske in narodne, katere legije so zbirale orožje in pošiljale svoje pripadnike v belo in plavo gardo. Priznal je, da so imele legije svoje orožje spravljeno v novi cerkvi v Šiški pod prižnico, v raznih samostanih in drugih cerkvah. Vse to orožje je bilo pripravljeno za borbo proti partizanom. Vizjak je pričel takoj po italijanski kapitulaciji sodelovati pri organizaciji »Slovenskega domobranstva« in bil v domobranskem štabu namestnik poveljnika in šef personalnega odseka. Med drugim tudi priznava, da je podpisoval naloge za aretacijo zavednih Slovencev.

Predsednik: Od kod je dobivalo »Slovensko domobranstvo« orožje?

Vizjak: Od Nemcev.

Tako so italijanski fašisti v sporazumu z belogardističnimi izdajalci opravljali svoj krvavi posel

Talci, ki jih je dal pobiti Rösener v Smrečni gorici pri Smledniku

Predsednik: Ali je domobranstvo stražilo komunikacije, ki so služile nemški vojski za nadaljevanje vojne proti zapadnim silam?

Vizjak: Za to je bil v domobranstvu poseben odred, ki ga je vodil major Lehmann in ki je čuval železniško mrežo.

Tožilec: Obtoženi Vizjak, vi ste vedeli, da so pri domobrancih nemški zvezni oficirji, vedeli ste, da domobranske akcije vodijo Nemci. Kako gledate na to, da se kot bivši jugoslovanski oficir borite v neki nemški vojaški formaciji?

Vizjak: Ko sem vstopil v domobranstvo, še ni bilo tam nemških zveznih oficirjev.

Tožilec: Pa pozneje?

Vizjak: Pozneje so prišli.

Tožilec: In vi ste pri njih vztrajali?

Vizjak: Da, dasi mi je bilo težko in mi je danes žal.

Tožilec: Kaj veste o domobranskem kapetanu Fortuni v Logatcu?

Vizjak: To vem, da je vršil tam neke svoje akcije in neke »pljačke«.

Tožilec: Kdo je vodil na deželi propagando za vstop v domobranstvo?

Vizjak: Predvsem klerikalni veljaki, župniki, kaplani in župani.

Tožilec: Zakaj?

Vizjak: Ker so hoteli dobiti domobranstvo v svoje roke.

Tožilec: Za svoje politične cilje?

Vizjak: Za svoje politične cilje.

Tožilec: Zakaj je naše ljudstvo imenovalo Meničaninov bataljon razbojniški?

Vizjak: Ker so res bili. To niso bili vojaki, ampak razbojniška drhal.

Tožilec: Katere čete so bile v tem bataljonu?

Vizjak: Mislim, da 31., 32. in 34. četa.

Tožilec: Kakšna grozodejstva je Meničaninov bataljon izvrševal po Dolenjskem?

Vizjak: To vem iz obtožnice.

Tožilec: Pri zaslišanju ste izpovedali, da zelo surovo postopajo z ujetimi partizani in terenci.

Vizjak: To je točno.

Tožilec: Torej niste izvedeli tega šele iz obtožnice?

Vizjak: Za te konkretne primere sem zvedel iz obtožnice, na splošno pa sem že prej slišal.

Tožilec: Kako pa je postopal Vuk Rupnik s svojim bataljonom?

Vizjak: Mislim, da približno na isti način kot Meničanin.

Tožilec: Povejte konkretno, kako so delali z borci, terenci in ubitimi?

Vizjak: Govorilo se je, da so vse ujetnike pobili, da ujetnikov sploh niso izročali.

Tožilec: Kaj so pa naredili z mrtvimi partizani?

Vizjak: Tega ne vem.

Tožilec: V preiskavi ste glede Rupnikovega bataljona izpovedali sledeče: »Spomladi 1945 je odšla v Belo Krajino skupno z Rupnikovim bataljonom nemška 14. policijska oklepna kompanija. Ta nam je poslala pritožbo, da je ugotovila nečloveško divjanje domobranskih edinic, ki so streljale ljudi, ki so se predali, mrtve so masakrirali in jim zaradi prstanov rezali roke in pljačkali poslopja.« Je to točno? Ali ste vi ugotovili, da so se taka zločinstva dogajala?

Vizjak: Akt smo dobili.

Tožilec: Akt potrjuje ta dejanja. Ali je to točno?

Vizjak: Verjetno.

Pomočnik tožilca: Sicer pa naše ljudstvo na Dolenjskem in v Beli Krajini dobro ve, kako ste delali. Ali so bili v teh edinicah tudi kurati?

Vizjak: Da.

Pomočnik tožilca: Kakšna je bila njihova naloga?

Vizjak: Moralno vzgajanje.

Pomočnik tožilca: Lepo moralno vzgajanje ob takih zločinih. In kaj veste o tem, da so domobranci po deželi ropali blago in ga prinašali v Ljubljano, kjer so ga prodajali na črni borzi?

Vizjak: To je točno, toda mi smo to preganjali.

Tožilec: Ali poznate poročnika Fraklja?

Vizjak: Poznam. Spoznal sem ga pri domobranstvu. Bil je menda bivši semeniščnik in eden naših najslabših oficirjev.

Tožilec: V čem se je kazalo to, da je bil najslabši oficir?

Vizjak: Moralno mislim, ker je bil zelo nediscipliniran. Dal sem ga aretirati in prepeljati na Ljubljanski grad.

Tožilec: Kaj je naredil?

Vizjak: Na Barju je postrelil več ljudi in jih je po predpisih slabo pokopal, tako da so nekateri deli telesa gledali celo iz zemlje.

Tožilec: Ali so bili to moški ali ženske?

Vizjak: Ne vem. Ko sem ga vprašal, kaj so bili ti ljudje, mi je odgovoril, da so sodelovali pri napadu na Črno vas in se je tako tudi branil. Jaz mu, odkrito povem, nisem verjel in sem zahteval, da se ga kaznuje.

Tožilec: Kaj se je nato zgodilo z njim?

Vizjak: Preiskavo sta vodila dr. Černi in dr. Cepuder. Dr. Černi pa je bil sam udeležen pri črni roki in je Fraklja kaznoval samo z mesecem dni zapora.

Tožilec: To je bila disciplinska kazen?

Vizjak: To je bila disciplinska kazen, ker jih je slabo pokopal.

Tožilec: V nadaljnjem dokaznem postopanju bomo slišali priče, da so bile te pobite žrtve ženske, matere, nedolžne žrtve. Kljub temu, da je Frakelj pobil deset ljudi, ga je domobranstvo kaznovalo ne za umor, ampak samo zato, ker jih ni pravilno pokopal. Ali je bil sodni odsek samostojen?

Vizjak: Ne, bil je podrejen domobranskemu štabu.

Tožilec: Ali je imelo domobranstvo korenine v slovenskem narodu?

Vizjak: Po mojem mišljenju ne.

Tožilec: To je bila majhna peščica, ki se je odtujila slovenskemu ljudstvu in se udinjala okupatorju.

Vizjak: To je bila klerikalna stranka.

Duhovščina s škofom Rožmanom na čelu je bila odločujoči činitelj v domobranstvu.

Tožilec: Obtoženi Vizjak, kako veste, da je škof Rožman dajal navodila za »Vaške straže«?

Vizjak: Iz poedinih razgovorov, ki sem jih imel čisto privatno s podrejenimi oficirji, so mi zaupali, da se shajajo v škofijskem dvorcu, da imajo tam neke sestanke in da je škof Rožman glavni, ki podpira te akcije.

Tožilec: Ali je bilo to vojaško delo?

Vizjak: Popolnoma vojaško delo.

Tožilec: Ali veste, kdo je bil idejni vodja Vukove skupine v Novem mestu?

Vizjak: Kolikor jaz vem, je bil idejni vodja katehet Volbank.

Tožilec: Ali poznate dr. Blatnika?

Vizjak: Da.

Tožilec: Kakšno je bilo njegovo delo?

Vizjak: Z njim nisem imel toliko zvez, zgleda pa, da je bilo popolnoma strankarsko.

Tožilec: Ali veste, da je bil Volbank tudi adjutant Vuka?

Vizjak: To vem.

Tožilec: Kakšen odnos je imela duhovščina do okupatorja, predvsem do italijanskega, v času, ko ste vi živeli v Ljubljani?

Vizjak: Takrat z njimi nisem imel nikakih zvez in tudi ne poznam tega odnosa.

Tožilec: Vi ste na zaslišanju v preiskavi izpovedali sledeče: »Klerikalna stranka z duhovništvom na čelu je v svoji politiki že od nekdanj gravitirala na Vatikan.«

Vizjak: Da.

Tožilec: »Preko Vatikana so najbrž prihajale instrukcije na škofijski ordinariat in od tod dalje na duhovništvo in na klerikalno vodstvo, kako naj se zadrži nasproti Italijanom. Vsekakor so odnosi med klerom in Italijani bili za časa okupacije zelo dobri in se je klerikalna stranka počutila gospodarja nad ljudstvom.«

Vizjak: Da.

Tožilec: Zakaj mislite, da so Nemci tu v »Ljubljanski pokrajini« podpirali duhovščino in to tako imenovano klerikalno stranko.

Vizjak: Ker so se morali na nekoga nasloniti tu doma. Ker so smatrali duhovščino za najmočnejšo, na kogar se lahko naslonijo.

Tožilec: Kakšne so bile zveze obtoženega Rožmana z domobranstvom?

Vizjak: Z njim smo imeli zvezo preko dr. Lenčka, ki je bil njegov kurat in ki ga je on odredil.

Tožilec: Ali je imel obtoženi Rožman v domobranstvu svoje zaupnike?

Vizjak: Da, to je bil dr. Lenček.

Tožilec: Kaj pa v »Pokrajinski upravi«?

Vizjak: V »Pokrajinski upravi« mislim, da je bil Kregar.

Tožilec: Kakšen človek je bil ta Kregar?

Vizjak: Zelo žalosten človek.

Tožilec: Konkretizirajte!

Vizjak: Človek brez karakterja.

Tožilec: V čem se je to videlo?

Vizjak: Po njegovem postopanju že v italijanski internaciji. Že tam — v Monte Male — je med nami vohunil za Italijane.

Tožilec: Kakšne so bile Kregarjeve zveze z Gestapom in Nemci?

Vizjak: Vem, da je na Gestapo zahajal in da je bil tam kuhan in pečen. Interneje pa mi ni poznano.

Tožilec: Torej Kregar — nemški agent — škofov zaupnik in Rupnikov tajnik. Je to točno?

Vizjak: Lahko se tako tolmači.

Tudi četniki v Sloveniji so hodili po poti izdajalca Mihailovića, to je po poti najtesnejšega sodelovanja z okupatorjem.

Tožilec: Ali so domobranci podpirali Prezljeve četnike z orožjem?

Vizjak: Meni ta primer ni znan, ker z orožjem nisem imel opravka.

Tožilec: Katere četnike je domobranstvo podpiralo?

Vizjak: Mislim, Marnovo grupo.

Tožilec: Prezljeve ne?

Vizjak: Se ne spominjam.

Tožilec: Pri preiskavi ste sledeče izpovedali: »V Ljubljanski pokrajini obstajajo sledeče četniške formacije: polkovnik Prezelj ima svoje četnike, ki jih je okoli 800. Zadržujejo se okrog Postojne. Nemci jih tolerirajo in jih puščajo pri miru, medtem ko partizane napadajo. Zvezo z njimi ima Peterlin. Orožje jim pošilja Ilovar. Prezljevi četniki nič ne delajo, v glavnem hodijo na rekvizicije.«

Vizjak: Da.

Tožilec: Torej je Ilovar pošiljal orožje četnikom?

Vizjak: Verjetno.

Tožilec: Kdo je bil Ilovar?

Vizjak: Šef obveščevalnega odseka.

Tožilec: Ali je bil v nemški službi?

Vizjak: V kolikor se spominjam, da.

Tožilec: Kaj veste o četnikih Marna — Črtomira?

Vizjak: Zadrževali so se največ pri Stični, v Moravčah in okoli Velikih Lašč.

Tožilec: Kaj so delali?

Vizjak: Lenuharili in plenili.

Tožilec: Kaj so delali s civilnim prebivalstvom?

Vizjak: Spominjam se, da so v okolici Trebnjega pobili nekaj ljudi.

Tožilec: Ali so Nemci Marnu pošiljali orožje?

Vizjak: Nekaj takega se je šušljalo. Govorilo se je, da so jim Nemci poslali poln avto orožja.

Tožilec: Ali veste, da so se Marnovi četniki svobodno gibali po Ljubljani in po deželi?

Vizjak: Slišal sem, da so imeli legitimacije, ki so jim jih izdala nemška poveljstva.

Tožilec: Vi ste bili v emigraciji. Pod katero komando so bili četniki generala Prezlja in generala Damjanovića v Italiji?

Vizjak: Kakor se spominjam, so bili pod nekako poljsko komando.

Tožilec: Pod poljsko? Pod katero poljsko? Sedanjo?

Vizjak: Pod Andersovo, kakor se imenuje.

Tožilec: In kaj imajo Jugoslovani opraviti v taki poljski vojski?

Vizjak: Ne vem. Ne odgovarjam zanje tam.

Tožilec: To potrjuje znano pravilo, da so ti izrodki iskali in iščejo svoje zaveznike vsepovsod drugje, samo ne v svoji domovini in ne pri svojem narodu.

Vizjak: Da, da, to verujem, to je znano.

Krek je iz Londona pošiljal velike vsote švicarskih frankov v Slovenijo za organiziranje izdajalskih edinic.

Tožilec: Kdo je vodil »Gorenjsko domobranstvo«?

Vizjak: Na Gorenjskem je organiziral domobrance neki Krek. To je nečak bivšega ministra Kreka.

Pomočnik tožilca: Ali ste pošiljali vi moštvo in oficirje v »Gorenjsko domobranstvo«?

Vizjak: Da.

Pomočnik tožilca: Zakaj?

Vizjak: Za pojačanje in instrukcije.

Tožilec: Kdo je vodil akcije »Gorenjskih domobrancev«?

Vizjak: Nemci.

Tožilec: Ali je razpolagal omenjeni Krek, ki je organiziral »Gorenjsko domobranstvo«, s tujimi valutami?

Vizjak: Slišal sem, da je imel švicarske franke. Kje je te valute dobil, pa ne vem.

Tožilec: Vam bom pa jaz povedal. Sodišče ima v rokah originalne sejne zapiske sej ministrskega sveta begunske vlade v Londonu. V tretjem zvezku stoji na strani 67. naslednje: »Zapisnik sednice ministrskega saveta od 8. septembra 1942. Prisutni: Jovanović, Krnjević, Krek, Ninčić, Trifunović, Grol, Šutej, Budisavljević, Gavrilović, Banjanin in Marković.« Zapisnik sta podpisala Jovanović in Krek kot zapisnikar. V zapisniku sledi: »Dalje čita dr. Šutej zaključke sednice Finanskog odbora od 29. jula 1942 god. Na predlog Predsedništva ministrskega saveta pov. br. 1011 od 3. jula i pov. br. 1023 od 4. jula zaključuje sledeće: a) za Slovenačku zavezu u Ljubljani ima se doznačivati počev od 1. augusta 1942 god. stalna mesečna pomoć u iznosu od 50.000 švicarskih franaka. Ova pomoć ima da služi samo za borbene akcije, za one, koji su izloženi u tim akcijama, te onima koji se proganjaju i stradaju od tih akcija. U tu svrhu ima se doznačiti putem poslaništva u Bernu 150.000 švicarskih franaka, to je za tri mesece unapred, a onda svaki daljni mesec po 50.000 švicarskih franaka.« Iz tega sklepa emigrantske londonske vlade se jasno vidi, zakaj je nečak obtoženega Kreka, ta, ki je bil v službi nemškega okupatorja in organizator »Gorenjskega domobranstva«, lahko razpolagal s švicarskimi franki.

Protiljudska duhovščina je z lažno propagando ščuvala ljudi na beg z domobranci iz domovine.

Tožilec: Ko ste se z domobranstvom umikali, je šlo z vami tudi nekaj civilnega prebivalstva?

Vizjak: Da, precej. Najbrž so jih nagovorili duhovniki, češ da bodo masakrirani, ker imajo sinove pri domobrancih.

Tožilec: Ali vam je znana propaganda, da prihajajo partizani in da nosijo s seboj oči v peharjih?

Vizjak: Tega nisem slišal, ampak verjetno je, ker se je marsikaj govorilo. V Št. Vidu na Koroškem sem dobil 81 letnega starčka, ki se je pisal Zajec iz Dev. Marije v Polju. Vprašal sem ga, zakaj beži, on pa je odgovoril: »Gospod župnik so rekli!, pa sem bežal, da me ne zakoljejo.« Človek, 80 let star, ki ni imel nobene zveze z domobranstvom, pa beži, ker so gospod župnik rekli.

Tožilec: Torej je lokalna duhovščina direktno odgovorna za to, da so mnogi civilisti zbežali v inozemstvo, kjer jih čaka samo trpljenje?

Vizjak: Jaz smatram samo duhovščino za to odgovorno.

Tožilec: Kakšne direktive pa je izdal »Narodni odbor« tem beguncem v emigraciji?

Vizjak: V tem pogledu je imel dr. Basaj konferenco, na kateri je priporočal, da naj begunci čim več pišejo sorodnikom v Ameriko. Sklicujejo naj se na postopanje partizanske vojske v Sloveniji glede tega, zakaj so bežali. S tem je »Narodni odbor« hotel v Ameriki pojačati propagando za begunce.

Tožilec: Proti svoji lastni domovini?

Vizjak: V duhu za njih, za »Narodni odbor«.

HACIN

Hacin, prosluli policijski krvnik in konfident italijanskega okupatorja št. 1, je bil pobudnik in izvrševalec vseh brezštevilnih zločinov policije.

Po zaslišanju Vizjaka je sodišče zaslišalo obtoženega Hacina, krvoloka in krvnika, ki je odgovoren za neštete zločine, umore, internacije in mučenja. Preko 6000 Slovencev je občutilo v zaporih vse strahote Hacinovega terorja. Na vprašanje predsednika sodišča, ali se čuti krivega, je Hacin odklonil sleherno krivdo ter ves čas zaslišanja poudarjal, da je priznal edino okupatorsko oblast, kateri je z vso vestnostjo in lojalnostjo služil. Ko ga je predsednik sodišča vprašal, ali je ovajal pripadnike narodnoosvobodilnega gibanja italijanski policiji, je Hacin pritrnil. Prav tako je pritrnil, da je dobil orožje iz rok Italijanov.

Tožilec: Obtoženi Hacin, ali poznate Diconia?

Hacin: Ne.

Tožilec: Poslušajte, kaj je on kot priča izpovedal na kočevskem procesu: »Dne 1. januarja 1942 sem bil prestavljen na kvesturo kot tolmač na političnem oddelku, kjer je bil moj šef podkvestor Ferrante. Na oddelku je bilo sedem političnih komisarjev, katerim sem jaz pomagal pri zasliševanju. Zasliševali so politične ujetnike, katere je aretirala policija. Kvestura je imela v Ljubljani med Slovenci svoje konfidente. Njihova imena

so bila v tajnosti in so imeli svoje številke. Tako je bil konfident številka 1 Hacin, bivši upravnik policije; konfident številka 2 dr. Zajc Marjan; številka 3 je bila grupa Marinčiča Rudolfa, stanujočega na Tržaški cesti 83, Matelič iz Rdeče hiše na Poljanski cesti, Gašperin itd.«

Hacin: Jaz sem že gospodu predsedniku priznal, da sem sporočal imena.

Hacin je nadalje priznal, da je dajal denarne podpore svojim konfidentom. Iz izjave Smrekarja Jožeta, ki so ga aretirali italijanski kvesturini 19. novembra 1941, je razvidno, da je že takrat Hacin prisostvoval in dajal povelja za mučenja zavednih Slovencev. Prav tako je obtoženi Hacin ob zlomu Jugoslavije izročil mnogo važnih dokumentov italijanskemu okupatorju. To potrjuje priča Lavrenčič Franc, ki je izjavil: »Ob podpisu pakta z Nemčijo ni Hacin napravil nobenega dejanja, ki bi bilo v korist Jugoslaviji. Najzaupnejše dokumente je pustil v svoji pisalni mizi, da so tako lahko prišli Italijanom v roke. To so bile šifre in zaupne stvari o sumljivih osebah.«

Tožilec: Kakšen namen so imele »Vesti«?

Hacin: Kdo pomaga OF in sodeluje.

Tožilec: Kaj se je zgodilo z dotičnimi ljudmi?

Hacin: Tisti, ki so bili obremenjeni kot sodelavci OF, so bili internirani.

Tožilec: Duhovnik in Šmajd sta pošiljala »Vesti« zato, da internirate tiste ljudi, ki so bili označeni, da so sodelavci OF.

Hacin: Tu in tam.

Z justifikacijo Praprotnika je slovensko ljudstvo preprečilo organiziranje posebne izdajalske policije že v začetku leta 1942.

Predsednik: Ali ste z Marjanom Zajcem in Avgustom Praprotnikom pogovarjali o ustanovitvi neke posebne policije?

Hacin: K meni sta prišla januarja 1942 Marjan Zajc in Avgust Praprotnik. Takrat mi je Praprotnik rekel: »Prišel sem zaradi zanimive zadeve, ki vas bo mogoče zanimala in se bo dalo morda kaj napraviti.« Praprotnik je nadalje pripovedoval, da je bil že pri »Visokem komisarju«, kjer je izrazil misel, da bi se zopet ustanovila slovenska policija, in sicer z dr. Hacinom na čelu. »Visoki komisar« se še ni odločil, Praprotnik pa je prišel k meni, da bi zvedel za moje mnenje. Rekel sem, da bi bil pripravljen sprejeti, če bi sprejeli moje predloge.

Pozneje smo imeli še en sestanek na Miklošičevi cesti. Medtem pa je bil Praprotnik umorjen in je vsa zadeva padla v vodo.

Predsednik: Ste vi o tej zadevi, ki sta vam jo predložila Praprotnik in Zajc, še kaj premišljevali?

Hacin: Nič več.

Tožilec: Ali je to vaša pisava? Vi ste iz Italije pisali vaši ženi: »Ne mine dan, ne da bi mislil na Ljubljano in pa na definitivno ureditev ‚publice sicurezza‘.« Vi pravite, da niste več o tem razmišljali, dokument, ki sem vam ga pa pokazal, pa nas prepričuje o nasprotnem.

Iz dokaznega materiala je bilo razvidno, da se je Hacin nahajal v Italiji službeno ter da je trikrat obiskal karabinerskega generala Giuseppa Piescea, kateremu je stavil svoje predloge za ustanovitev policije. Prav tako pa mu je dal podrobne informacije o položaju v Sloveniji. Ko je tako pripravljaval organizacijo še hujšega terorja »Ljubljanski pokrajini«, je pisal svoji ženi dne 16. 6. 1942: »Da se zavaruje varnost življenja, bi bilo treba dobesedno zastražiti vsako poslopje in prepovedati tudi vse osebne avtomobile.«

Tožilec: Ne samo to, temveč celo več. Vi ste tako predlagali najhujši teror nad prebivalstvom Ljubljane. Italijani so že od vsega začetka imeli namen uničiti slovenski narod. To dokazujejo njihova dejanja na Primorskem in v »Ljubljanski pokrajini«, slovenski narod pa je vstal v pravično obrambo in pravično vojno.

Hacin je sprejel med člane svoje »politične policije« največje izvržke in izdajalce.

Hacin je nadalje priznal, da je bil 22. septembra 1943 imenovan za šefa tako imenovane slovenske policije v Ljubljani po Rupnikovem priporočilu in da Gestapo ni imel nikakršnih pomislekov.

Predsednik: Vi ste obtoženi, da ste med člane politične policije sprejemali izdajalce najslabše kvalitete. Ali se spomnite kakih imen ljudi, katere ste takrat sprejeli?

Hacin: Takrat je bil sprejet Maks Loh in pa še drugi.

Tožilec: Obtoženi Hacin, koliko ste imeli agentov in koliko referentov v času okupacije?

Hacin: Okoli sto.

Tožilec: Ali ne 150?

Hacin: Na vseh oddelkih okoli 150.

Tožilec: Koliko jih je bilo v času Jugoslavije?

Hacin: Takrat je bila malenkost.

Tožilec: Sedaj jih je bilo treba pomnožiti?

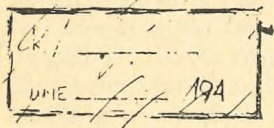
Hacin: Saj se je tudi policija razširila.

Tožilec: Zato, da se preganja zavedno slovensko ljudstvo. Kolikor bolj je rastlo gibanje slovenskega naroda, toliko bolj se je moral razširjati delokrog Hacinove policije.

Predsednik: Vi ste nadalje obtoženi, da ste razdelili ljubljanski teritorij na dvajset sektorjev in določili tem sektorjem štiri do pet agentov, ki so vohunili.

Hacin: Da.

*Priloge prejeto poverljivo £ 5000.-
1. pettisovci in 1. ki sem jih prejel
za informativna v radeu upornika
Zagorja Karola.
Ljubljana 17. maja 1946
upornih policije:*

Salvy d. 158

Predsednik: Kje so bile ekspoziture vaše policije v pokrajini?

Hacin: V Novem mestu, Kočevju, Ribnici, Velikih Laščah, na Vrhniki, v Logatcu, na Rakeku in v Cerknici.

Predsednik: Kje so dobivali vaši agenti informacije?

Hacin: Nasvetoval sem jim, naj stopijo v stik z lokalnimi faktorji. To so župniki, šolski upravitelji, župani, nato domobranska poveljstva ter, ako je bila tam nemška vojska, tudi z njo.

Tožilec: Obtoženi Hacin, zakaj so vaši agenti iskali informacije pri župniku?

Hacin: Vsak župnik najboljše ve, kako so njegovi ljudje usmerjeni.

Nadalje je Hacin priznal, da je uvedel pretepanje v policijskih zaporih, in to zaradi tega, ker je Maks Loh zagrozil z ostavko, če tega Hacin ne dovoli. Nadalje je Hacin priznal, da je izročil gestapovcu Wurniggu trideset pripornikov, ki so

bili pozneje ustreljeni kot talci v Begunjah. Hacin je nato priznal, da je osebno aretiral dr. Vladimirja Kanteta ter ga predal posebnemu sodišču policijskega SS korpusa, ki ga je pozneje obsodilo na smrt z obešenjem. Priznal je, da je specialni policijski vod, ki ga je vodil črnorokec Hlebec, pobil na Turjaku preko 30 antifašistov, med njimi dr. Vita Kraigherja, dr. Mesnela Franca in druge.

Kaplan in denunciant Tone Duhovnik je dobival od Hacina mesečno 5000 lir nagrade za svoje izdajalsko delo.

Tožilec: Kdaj je postal dr. Zajc italijanski agent?

Hacin: Ne vem.

Tožilec: Ali veste, da je bil njihov zaupnik?

Hacin: Mislim, da je bil.

Tožilec: Kakšne nagrade ste dajali kaplanu Tonetu Duhovniku za njegove usluge?

Hacin: Prinašal mi je »Vesti« dokler sem bil v Ljubljani. Dobival je 5000 lir mesečno.

Tožilec: Ali menite, da je ovaduško delo redna duhovniška služba?

Hacin: To ni moja stvar.

Tožilec: Ali veste, da je bil Tone Duhovnik oborožen z italijanskim orožjem?

Hacin: Ne vem.

Tožilec: Vam bom pa povedal jaz. V spisku izdanih dovoljenj za orožje XI. Corpo d'Armata, Ufficio MVAC, rubrica distribuzione pistolle, je zapisano: izročen samokres Duhovniku Antonu, Marko, št. 954351. Kaj ima opraviti samokres pri duhovniku?

Hacin: To naj on sam pojasni tu na tem mestu.

Iz dokaznega materiala je bilo nadalje razvidno, da se je Hacin pustil podkupovati, da bi rešil nekatere pripornike, vendar je pobral samo podkupnino, naredil pa nič. O tatvini v karmeličanskem samostanu je izpovedal: »Kapetan Ilovcar je poslal dva kamiona z domobranci, ki so bili preoblečeni v partizane. Nune so bile zelo prestrašene in so jokale, ker so mislile, da so ogrožene. To pa je bila samo finta.«

Tožilec: Torej so šli domobranci krast v samostan pod krinko, da so partizani?

Hacin: Tako je.

PRIČE

Iniciator in vodja vseh zverinstev na policiji je bil krvnik Hacin.

Po zaslišanju obtožencev je pričelo zasliševanje prič na sprejeti predlog vojaškega tožilca. Priče so v svojih izjavah v celoti in v poedinostih potrdile obtožnico in soodgovornost obtožencev za strahotne zločine, ki so bili izvršeni v dobi okupacije. Prvi je pričal Lavrenčič Franc, ki je potrdil, da je bil Hacin povezan z Gestapo ter je izročil Italijanom vrsto tajnih dokumentov že takoj, ko so Italijani zasedli tako imenovano »Ljubljansko pokrajino«. Priča Oražen Alojzij potrdi, da je bil aretiran od »slovenske policije« in da je Hacin osebno odredil, da ga pripeljejo v policijske zapore. Vso strahoto policijskih zaporov opisuje priča Oražen takole: »Potem so pripeljali v zapore najprej nekega Medveda. Ne da bi ga zaslišali so mu dejali naj se sleče. Pristopili so trije agenti, eden je imel pendrek, drugi žilavko, tretji pa dolg vojaški pas z železno zaponko. Pričeli so ga neusmiljeno pretepati in so ga topli približno pol ure, dokler ni padel v nezavest. To sva videla jaz in moja žena. Za Medvedom so pripeljali njegovo ženo, ki so jo prav tako pričeli pretepati pred zaslišanjem, nato še Medvedovo hčerko, ki so jo prav tako pretepli in nazadnje njegovega sina. Tega so tako pretepli, da je padel v nezavest, nato so ga obudili, pa ni mogel stati. Prisilili so ga, da je moral polizati vso kri na tleh. To je trajalo od osme ure zvečer do polnoči.« Priča nadalje potrdi, da sta bila aretirana dva delavca iz njegove žage, bila takoj odpeljana k Sv. Urhu in ustreljena.

Naslednja priča je bil lesni trgovec Arko, ki so mu pobili vso družino, ženo in dve hčerki. Potrdil je, da mu je Hlebec povedal, da je dobil nalog od Hacina, da izroči njegovo ženo »črni roki«, ki jo je nato zverinsko ubila. Tudi njegovi dve hčerki sta bili aretirani in ubiti. Tudi njega samega so aretirali in je bil prepeljan v policijske prostore, kjer so ga na vse načine mučili in stradali osem dni. Agenti Šušteršič in Pevec sta ga končno obesila na vrata ter ga nato pretepala. Priča

Cerkev sv. Urha, ki so jo domobranci spremenili v mučilnico in morišče zavednih Slovencev

nadalje izpove, da je že v zaporih slišal, da so inž. Kotluška tako pretepali, da je umrl zaradi poškodb. Priča je nadalje potrdila tudi to, da niso pretepali na policiji samo tistih, ki niso hoteli priznati, marveč, da so mučili vse od kraja. S tem je bila ovržena Hacinova trditev, češ da so topli samo tiste, ki niso hoteli priznati.

Priča Škrabar je potrdila, da so jo aretirali domobranci, ki so jo poslali iz svojih zaporov v prisilno delavnico, nato pa jo odposlali v Nemčijo. Njenega moža pa so ustrelili pri Sv. Urhu.

Priča Wester Amalija je izpovedala, da je njenega sina Borisa aretirala policija in ga neusmiljeno mučila. Poslan je bil nato v Dachau, kjer je zaradi poškodb pri zaslišanju tudi umrl.

Priča Trstenjak Antonija je izpovedala, da je bil Hacin na glasu velikega ženskarja, da je rad zahajal v družbo malo-vrednih žensk in da je z njimi rad veseljačil. Priča dr. Justin Matej izjavlja, da sta prišla k njemu v Št. Vid Hacin in gestapovec Duscha špijonirat za Dorico Pegan, ki se je takrat skrivala. Priča Mejač Mira je potrdila, da je Hacin bil tisti, ki je izročil Arko Marijo »črni roki«, da jo ustrelji. Nato je bila prečitana izjava Tuma Anke, ki je potrdila, da je Hacin vedel in soglašal s smrtno obsodbo njenega moža ter je odgovarjal na njena vprašanja: »Ni milosti zanje, ni milosti, to so komunisti.« Priča Jezeršek Marija je izpovedala: »14. julija 1944 so me aretirali, ker sem podpirala OF. Še isti dan sem bila na upravi policije v Šubičevi ulici zaslišana in bila že pri prvem zaslišanju močno pretepena. Vrgli so me na mizo, na kar so mi agenti položili na obraz blazino ter me začeli tolči z gumijevkami. Dne 17. julija 1944, ko kljub zasliševanju nisem ničesar priznala, so me ponovno položili na mizo, mi dali na obraz blazino ter me pričeli tolči, da sem takoj začela krvaveti in sem po nekaj trenutkih padla v nezavest. Vsi agenti so mi govorili, da imajo za take zakrknjence Sv. Urha. Grozili so mi, da bom odpeljana k Sv. Urhu, kjer vsak prizna, kar oni hočejo. Iz uprave policije so me 18. julija poslali v prisilno delavnico, od tam pa 8. avgusta v Rawensbrück.«

Priča Ravnik Alojzija je nato izpovedala, kako je 6. maja 1944 obkolilo njeno hišo osem policijskih agentov, od katerih so trije vstopili in ubili s štirimi strelji moža v postelji. Eden izmed njih je nato udaril njenega moža še z revolverjem po

glavi. Sledilo je nato zasliševanje priče Kurnik Gizele, katere sin je bil ustreljen na Turjaku. Ko je nekoč govorila s svojim sinom na tajnem sestanku, je pokazal ta svoje pretepeno telo, in je pripovedovala takole: »Povedal mi je, da so ga v celici privezali za roke in noge, ga nato obesili in ga vrteli, tako da mu je tekla kri iz oči in nosa. Ko se je javil, da je bolan, so mu rekli »pes crkni«. Roke je imel take, kot da bi bil tetoviran. Ali te to boli, sem ga vprašala? Odgovoril mi je, da se tako bolečino lahko pozabi, samo da bomo svobodni in to bo kmalu. Mamica, ampak jaz slutim, da me bodo ubili. Če me bodo ubili, te prosim, da me daš pokopati tako, da bomo skupaj počivali. Mama, to dela naša policija, tukaj pretepa Hlebec, pravi vodja pa je Hacin.« Priča se obrne proti obtoženemu Hacinu in mu reče: »Na stara leta si mi ubil moje sinove, ki so bili poštenjaki. Ti si pes, bandit, bil si pobožen, a si morilec, fuj. Prosim sodišče, da ga sodite pravično.«

Domobranstvo je bilo drhal roparjev, morilcev in požigalcev, ki je pod vodstvom kuratov in izdajalskih oficirjev zagrešilo neštete zločine nad slovenskim ljudstvom.

Sledilo je nato zaslišanje priče Staneta Ficka, ki je pripovedoval o belogardističnih umorih. Prav tako je priča Ana Šerjak potrdila, da so belogardisti ubijali in mučili ujetnike. Priča Danilo Gomišček je potrdil, da so ga aretirali domobranci na podlagi dobljenih podatkov od ljubljanske policije ter ga hoteli ustreliti ob Savi, a se je rešil s tem, da je skočil v Savo in jo preplaval.

Kot naslednja priča je stopila pred sodišče Angela Kumše. Priča Kumše je pričela s pripovedovanjem, kako je bilo, ko so jo 27. junija 1943 prvič zaprli.

»Nato so me ponovno aretirali 10. avgusta 1943. Ker pri zaslišanju nisem hotela nič izdati, so me preteпали do nezavesti, me osuvali in spodili nazaj v celico. Frakelj me je pretepel do nezavesti, domobranci so pa gledali in se mi smejali. Čez tri ure nas je prišel ponovno zasliševati. Govorila sem isto kakor prej in me je zopet pretepal in nagnal domov. Ko je bila nemška ofenziva, so začeli na Barju streljati naše ljudi. Tako je prišel 27. januar. Popoldne so prišli domobranci v Vrbljenje, pregledali teren in dobro zastražili vas. Ko se je zmrabilo,

so obkolili našo hišo. Hotela sem se obleči. Ni mi pustil vzeti rokavic, niti dobro se obuti. Ko ga je mati s povzdignjenimi rokami prosila zame, da sem nedolžna, je posmehljivo rekel: ‚Saj je vojska!‘ Ko smo prišli ven, so prišli še drugi iz hiše. Na vsakih dvajset metrov je stal stražar. Na dvorišču mi je neki domobranec rekel, naj se ne ganem, drugače me bo ustrelil. Pripeljali so jih še iz drugih hiš, tako da nas je bilo potem osem. Gnali so nas čez polje po bližnjici. Šli smo na sredi, na vseh straneh pa so bili oboroženi domobranci. Takrat sem spoznala, da so bili med njimi tudi domobranci domačini. Ko smo prišli na Ižansko cesto h Kozlarjevi graščini, so nas ustavili. Tam smo nekaj časa stali in pobrali so nam vse legitimacije, dokumente in vse, kar smo imeli pri sebi. Ko tam stojimo, pride Frakelj in z njim neki starejši človek. Ko je zagledal Furlanovo Pavlo, jo je začel takoj tepsti, da je kar omahnila. Rekel je: ‚Prekleta kurba partizanska, sedaj ne boš več imela zveze med Švabi in partizani!‘ Potem so me zelo pretepli s puškinimi kopiti, udarjali so na prsi, glavo ali kamor je pač padlo. Nato se Frakelj postavi pred nas in nam govori: ‚Vidite, preklete kurbe partizanske, sedaj je vašega početja konec, mi smo vojska Rupnikova in Kristusova in mi se bomo borili do zadnjega moža in do zadnje kaplje krvi, tako mi Bog pomagaj. Greste, kamor ste si zaslužile.‘ Nato gre in prinese žico ter zveže vsaki roke na hrbet, nato pa še po dva do tri skupaj. Ko je tako povezoval Furlana Martina in Jankovičevo, jima je prav zasmehljivo dejal: ‚Sta mislila, da vaju bo zvezal duhovnik, pa vaju bom jaz. Saj je za oni svet prav tako dobro.‘ Potem je Frakelj zbral svoje krvnike, ki so nas pretepali. Potem so nas odgnali. Mi smo šli v sredi dvakrat zvezani. Ob straneh so šli domobranci. Gnali so nas po cesti proti Rudniku. Ko smo prišli čez iški most do neke hiše, je Furlanov Martin skočil, da bi pobegnil, počil je strel in Martin je padel. Nato so nas odvedli dalje proti Škofljici do tamkajšnje postojanke. Iz postojanke so prišli še drugi domobranci, nato pa so nas skupaj peljali v grad Lisičje. Ko smo prišli v grad, so nas strpali v vežo in od tam v prvo nadstropje. Tu sta prišla mimo nas dva duhovnika v duhovniških oblačilih. Tu dalje je bila kapela. V njo so nas spravili. Tu nas je neki domobranec razvezal, ko smo šle v klop. Na straži je bil neki domobranec, ki nam je povedal: ‚Prignali so vas domači in domači vas bodo postrelili, da boste vedele.‘ Ena je vprašala: ‚Ali nas bodo pobili?‘ Ta

domobranec je odgovoril: ‚Najbrže da.‘ ‚Ali vse pobijejo?‘
Odgovoril je, da vse pobijejo.«

Priča Kumše pripoveduje živahno. Ob njenih besedah vstaja pred sodiščem spet težka pot premnogih zavednih slovenskih ljudi, ki so jih domači izdajalci do smrti mučili. Ljudje v dvorani so zgroženi nad moralno pokvarjenostjo protiljudskih duhovnikov, ki so blagoslavljali zločince in njihov krvniški posel.

»Potem smo čakali kake tri četrt ure, nato smo šli v sosedno sobo, kjer sta bila dva spovednika. Šle smo k spovedi. To ni bila spoved, ampak pravo zasliševanje pod krinko spovedi.«

»Kaj so vas zasliševali?« je vprašal predsednik.

»Mene je izpraševal, če imam zveze s partizani, če jim nosim hrano, da imam zaročenca pri partizanih. Rekel je, zdaj si pred smrtjo, moraš vse po pravici povedati. Tudi vse druge so izpovedali. Vpraševali smo se, kaj so druge izpraševali in je mati petletnega fantka povedala, da ga je prosila: ‚Gospod župnik, prosite zame, da me ne bodo ustrelili, ker imam doma majhnega otroka. Naj me dajo v Nemčijo.‘ ‚Če bi te poznal, bi že prosil, tako pa ne morem, zdaj ni druge pomoči kot krogla v glavo,‘ je cinično odvrnil.

Nato so nas ponovno segnali v vežo, kjer so bili isti krvniki, in še več kot prej. Stale smo tam, zadaj nas pa domobranci, ki so nas topli, tako grde besede rabili in vse partizanske matere prekleli, vsak ud posebej in tako grde besede govorili, da še nikdar nisem nobenega pijanca v gostilni slišala, da bi tako grdo govoril.

Neka tovarišica je imela na prsih boga, ki ga je doma vzela in ga je ves čas nosila s seboj. Žrtve so prosile domobrance, naj jih obhajajo, saj je že polnoč ura in že snoči od pete ure niso nič jedle. Domobranci so se norca delali in so rekli, saj boste šle kar gorke v nebesa. Eden domobrancev je vzel puško in je tovarišico z njo udaril po ustih in rekel: ‚Tukaj imaš hostijo!‘ Pretepali so tudi druge tovarišice in tisti tovarišici, ki je imela križec na prsih, so ga s puško popolnoma stolkli. Tudi bogka so stolkli. Nato je mati osmih otrok pokleknila pred nje in s povzdignjenimi rokami prosila, naj jo pustijo živo: ‚Ako se mene ne usmilite, se usmilite mojih osmih nedolžnih otrok. Nimajo očeta, zdaj pa še mater izgubijo, kdo jim bo dajal kruha?‘ Na njeno prošnjo so odgovorili s preklinjanjem in s takim pretepanjem, da je padla na tla.

Potem so nas zopet zvezali. Jaz sem stala zadaj, gledala sem v tla in nisem ne jokala in ne prosila. Pogledala sem v tla in rekla: ‚Vaših rok se drži kri najboljših slovenskih ljudi!‘ Ker niso vedeli, kdo je to rekel, so vse ženske spredaj tolkli s puškami in s pestmi. Kakor se je katera oglasila, je bila tepena. Nato so nas segnali ven, moje tovarišice so prosile, a domobranci so vpili: ‚Ala, hitro, štiri za zid!‘ Jaz sem jim rekla: ‚Dekleta, nikar ne jokajte, zdaj bomo padle me, pa ne bo dolgo, ko bodo padli tudi ti domobranci.‘ Nato so nas gnali čez neko planoto proti gozdu. Tu so nas ustavili. Tovarišica za menoj je vprašala: ‚Ali so jame izkopane?‘ Domobranec se je obrnil k meni in zakričal: ‚Ja, prekleta kurba, še jame bomo kopali! Na vrhu boste ležale, naj vas požro psi! Hitro, štiri vštric, štiri vštric!‘ Jaz sem stala prva, postavili so štiri vštric. Zadaj so repetirali brzostrelke. V tistem hipu sem hitro skočila nazaj in proti grapi. Domobranec je spustil za menoj rafal, a strelji so zadeli debelo bukev. Domobranci so skočili za menoj in streljali tako, da nisem vedela ali sem živa ali mrtva in sploh nisem vedela, kaj se godi z menoj. To vem, da sem trikrat padla, dobila sem rane po nogah. Ustavila sem se, sezula čevlje in bosa tekla po gozdu. Trikrat sem splezala na hojo, da sem videla Ljubljano, ker mi v gozdu ni bilo nič znano. Dvakrat sem pritekla na isto mesto, ko nisem vedela kam. Slišala sem biti uro, videla sem električne luči domobrancev, ki so me iskali.«

Ob pripovedovanju priče Kumšetove je bila v dvorani velika tišina. Le posamezni vzdihji so se čuli iz ust posameznikov, ki niso mogli zadržati svojega ogorčenja nad grozodejstvi domačih izdajalcev.

»Videla sem električne luči, kako so me iskali, slišala sem jih govoriti. Tiščala sem se ob hoji, oni pa so bili 20—30 m pod menoj in so me z ročnimi svetilkami iskali. Ko sem plezala na prvo hojo, da bi videla ljubljanske luči, da bi se mogla orientirati, mi je zaškrtnala roka v rami in me zaboleda. Iz rokava mi je kapljala kri, roka je bila čisto trda. Bila sem ranjena v ramo in brado, a tega sploh nisem čutila. Potem sem šla na Pijavo gorico. Potem sem se skrivala med smrečicami in proti jutru sem ves čas tekla bosa po ivju in mrazu, skakala čez grabne in se skrivala pred domobranci in pred drugimi ljudmi, ker nisem vedela, kdo je naš človek in kdo je izdajalec. Bila sem trdno odločena, da morajo zvedeti parti-

Belogardistični in fašistični zločinci so s poljubom križca pisali smrtne obsodbe zavednih Slovencev

Tov. Kveder, partizan, ki so mu domobranci z lopato presekali lobanjo

zani, kako belogardisti streljajo nedolžne ljudi. Ob petih popoldne sem prišla do partizanov. Domobranci pa so raztresli vest, da smo me v Nemčiji in to kljub temu, da so vedeli, da sem ušla. Ko so mojo mater čez štirinajst dni zaprli, so jo vprašali, kje sem. Odgovorila jim je, da ljudje govorijo, da smo v Nemčiji, in oni so ji to potrdili. Mesec dni po tem so vzeli še mojo 62letno mater, posestvo izropali, domobranci so konje prodali in kšeftali z njimi, kakor je že Rupnik povedal, da jim je bilo samo za kšeft in črno borzo. Mojo mater so na policiji pretepli do nezavesti, jo nato poslali v taborišče Rawsenbrück, kjer je od lakote umrla in v krematoriju zgorela. Danes sem brez matere, oče pa mi je umrl že po prvi svetovni vojni. Prosim sodišče, naj te zločince kaznuje, kakor zaslužijo. Če nas ni bilo škoda, tudi njih ni, ko jim je krivda jasno dokazana.«

Nadalje so bile zaslišane priče: Ivan Jerina, Jože Smrke, Karl Vilar, Helena Grebenc, Herman Gale, Franc Mihec, Ivan Černigoj, ki so vse potrdile strahotne zločine domobranstva nad slovenskim ljudstvom. Priča Anica Zalašček je izpovedala o divjanju domobrancev v Žužemberku.

O nečloveškem divjanju domobrancev v Žužemberku je pripovedovala Anica Zalašček, ki je med okupacijo stanovala v Žužemberku.

»Najprej bom povedala o neki ženi štajerskega partizana, ki je imela sinčka Janeza in sta stanovala v Žužemberku. Zadnji čas sta se umaknila v Stavčo vas. Bila sta izdana in domobranci so ju prepeljali nazaj v Žužemberk. Ko so ju peljali skozi Žužemberk mimo nekega skednja, je bil v njem skrit po domače Škindrov oče. Ta je videl, kako so ustrelili njo in njene sinčka. Ženo so najprej začeli tepsti po glavi, otrok pa je vpil: ‚Pustite mamico!‘ Domobranec ga je udaril tako močno po roki, da mu je roko naenkrat dvakrat zlomil. Oba so nato ubili in ju zakopali. Kasneje sem bila pri izkopu njenega trupla in trupla otroka. Malo stran od te jame pa je bil jarek, v katerem je bilo zakopanih deset ljudi. V tej jami sta bili zakopani tudi Jerič Jerica in Marica, ki sta bili še posebno mučeni. Po osvoboditvi je pripovedoval nek domobranec, ki je sodeloval pri mučenju: ‚Povedal vam bom vse, kar vem, kajti meni že itak ne more ničesar pomagati. Naš oficir mi je ukazal, naj zakuriva v peči hud ogenj. Dal mi je jeklene paličice ter rekel, naj jih močno razžarim. Na tleh sta ležali obe

dekleti, obrnjeni v zemljo. Začeli so ju zbadati z njimi. Potem smo vzeli še dve močno razžareli paličici, malo tanjši kot puškina cev. Žrtvi so privezali čez prsa in so jima žareče paličice začeli vbadata v prsa, trebuh in noge.«

Potem je priča Anica Zalašček pripovedovala še o drugih žrtvah iz Žužemberka:

»Verico Pirc sem videla, imela je samo še šest zob v ustih, drugo je bilo vse razbito. Vsi so bili strašno mučeni. Malo stran je ležala Marija Smrke, popolnoma stolčena v prav majhni jami. Dr. Debeljak je odgrnil obleko in zagledal, da je imela prsa odrezana. Malo stran je bil Franc Pirc in Albin Majhen. Prste na obeh rokah in nohte je imel odščipljene, spolovilo odrezano, obe ušesi odsekani, po obrazu pa take udarce, da se sploh ni poznalo, da je bil človek. Malo naprej sta ležala dva brata: Franc in Anton Rus. Franc Rus je bil brez noge. Oba sta bila nepopisno stolčena. Še malo stran je ležala hčerka in njena mama, stolčena kot vse druge. Kako so bili razbiti, sem videla sama, ker sem iskala hčerko, o kateri so domobranci raztrosili laž, da je ušla. Hčerko sem iskala ves mesec, ne morem pa vsega povedati, ker je predolga povest. Neka ženska mi je prišla povedat, kje je moja hčerka pokopana, nadalje Hotkova žena in še neke druge. Odkopali smo jih. Moja hčerka je bila zaklana v vrat, v srce je imela porinjen nož in tudi v sence. Žena dr. Borca je bila vsa razbita. Mlajša Hotkova hči je bila najbolj razbita, ker je najbrž najbolj vpila, ko je videla svoje sestre, mamo in očeta. Oče je imel vsa prsa pretepena z bičem. To je samo del biča, ki smo ga našli na morišču. Hotkov oče je imel grozne rane in strjeno kri na prsih.«

Na predsednikov poziv je priča pokazala bič, ki ga je takrat našla na morišču. Predsednik si ga je ogledal in ugotovil, da je spleten iz pramenov žic. Za tem nadaljuje tovarišica Anica Zalašček:

»To je samo del biča, ki je bil sestavljen iz več pramenov. Dobili smo samo ta konec. Na dnu jame pa je bilo toliko krvi, da bi jo lahko s kozarcem zajel. Dve ženi, stari okrog 60 let, sta nabrali nekaj živeža, da bi se umaknili pred bombardiranjem v vas Reber. Na potu so ju dobili domobranci in ju potokli s puškinimi kopiti. Dve znanki sta šli gledat, kako sta ležali ubiti in ju našli krvavi v listju ob poti.

4. aprila so zopet prišli domobranci v mlin, vas obkolili in okrog 15 oseb, večinoma žensk, zaprli v eno sobo. Mojega

moža in Franca Pirca, Albina Pehanija, Martina Pluta, Jeršeta, Ponikvarja in mojega sina, ki je bil star 11 let, so vrgli v klet. Kar naenkrat zaslišim jok svojega otroka in udarce. Vrgli so ga čez stol in spraševali za terence, pa je povedal za Vehovca, ki so ga že prej ubili kot talca. Domobranci so otroka pretepli, nato pa še mojega moža. Prosil je, naj ga ustrelje. Odgovorili so mu: „Čakaj, kurba partizanska, najprej boš dobil 356 udarcev, potem boš pa dobil še kroglo!“ Znova so ga pretepali in na koncu rekli: „Pojdi, hudič, v stari grad in crkni!“ Potem sem videla sina, ko je jokal. Meni se je skoraj zbledlo. Letela sem po travniku in hotela skočiti v valove. Pomislila sem na hčerko v grobu, na moža in sina in na razbito hišo. Pograbila sem otroka in potem stekla za možem. Pridem na trg, dobim nekaj ljudi in jih prosim, naj rešijo mojemu možu življenje. Drugi dan so ga izpustili in rekli, da če pade kak domobranski ali nemški vojak pri bombardiranju, bomo prvi ustreljeni.«

Obtoženi Rupnik je priznal, da strašna domobranska zverstva, katerim je dal blagoslov škof Rožman, niso bila borba za Kristusa in krščansko kulturo.

Predsednik: Obtoženi Rupnik, ste slišali, kako je ta žena popisala delo vaših domobrancev?

Rupnik: Da.

Predsednik: Kaj pravite k temu?

Rupnik: To je strahovit zločin.

Predsednik: Ali je to borba za vero?

Rupnik: Ne.

Predsednik: Mučenje otrok in žena, ali je to borba proti komunizmu?

Rupnik: Ne.

Predsednik: Proti komu ste vodili to borbo?

Rupnik: Proti ljudstvu.

Predsednik: Proti slovenskemu ljudstvu.

Tožilec: Tovariš predsednik, dovolite, da preberem nekaj vprašanj iz knjižice »Kaj mora vedeti vsak Slovenec o Osvoobodilni fronti«. To knjižico so razširjali vojni kurati med domobranci, ki so jo morali znati na pamet. Vprašanje 184: »Kdo so domobranci? Domobranci so slovenska narodna obramba, plemeniti narodni borci, ki se viteško bore proti največjemu

sovražniku za vzvišeno svobodo slovenskega naroda.« Obtoženi Rupnik, ali je bila to viteška borba?

Rupnik: Ne.

Tožilec: Ali so bili to plemeniti borci?

Rupnik: Ne.

Tožilec: In dalje vprašanje 185: »Kaj je nagnilo najboljšo slovensko mladino, da je ustanovila ‚slovensko domobrantsko vojsko‘? Ljubezen do naroda in vera v njegovo lepšo bodočnost.« Obtoženi Rupnik, ali je bila to ljubezen do naroda?

Rupnik: Ne.

Tožilec: Dalje vprašanje 189: »Ali je odpor tudi verska zadeva? Da, je tudi verska zadeva.« Vprašanje 190: »Zakaj je tudi verska zadeva? Ta odpor je borba za Kristusa in krščansko kulturo.« Obtoženi Rupnik, ali je bila to borba za Kristusa in krščansko kulturo?

Rupnik: Ne.

Rösenerjevi krvniki so po vsej Sloveniji ubijali, požigali in na najbolj zverinske načine mučili ljudi ter povzročili največja grozodejstva, kakršnih ne pomni naša zgodovina.

Priča Janez Urh, star mož iz Begunj, pripoveduje, kako so v Begunjah streljali talce. »Prve so streljali 1941. leta. Takrat sem od daleč gledal. Šest ali osem so jih ustrelili. Potem so dali vsakega posebej v zaboj in na avto. Kam so jih peljali, pa ne vem. Potlej pa so jih leta 1942 streljali, vsega pet minut daleč od moje hiše. Vedno so prejšnji dan skopali jame in zabili tri kole. Naslednje jutro so vsakega privezali h kolu, jim zavezali oči in jih ustrelili. Nekoč sem šel na skrivaj gledat, ko je bilo vse zastraženo. Natančno sem videl, kako so jih streljali. Enega so vzeli iz avta, ga privezali in ga ustrelili, pa zopet drugega. Potem so prišli nekoč k nam in so vzeli moža moje hčere. Dve leti je od tega, odkar so ga vzeli in ga odpeljali v Lesce. Po dveh dneh je bil že zakopan. Nato jih niso več vodili v grapo, ampak so jih kar v graščini streljali. V graščini so jih pobili več kot tisoč.«

Priča Viktor Kegelj je izpovedal, kako so marca 1945 v bližini Ptuja ustrelili zavezniške letalce. Nadalje je bil še zaslišan Jože Kramar, ki je pripovedoval o strahotah celjskih zaporov, in duhovnik Zdenko Lovše, ki je izpovedal o nečloveškem postopanju s sovjetskimi ujetniki v taborišču pri Mariboru.

Osvobodilno gibanje in osvobodilna fronta sta večkrat povabila k sodelovanju škofa Rožmana, kar pa je izdajalski škof odklonil in nadaljeval svojo zločinsko pot.

Po zaslišanju prič proti Rösenerju, je bila še zaslišana vrsta prič, ki so vse s svojimi izjavami razkrile nove strahotne detajle domobranskega in policijskega terorja v Sloveniji. Na predlog tožilca je bil zaslišan priča Stane Mikuš o okolnostih, da je bil obtoženi Rožman s strani osvobodilnega gibanja večkrat opozorjen, a da je odklonil sodelovanje z narodnoosvobodilnim gibanjem ter vztrajal na narodnem izdajstvu. Priča Stane Mikuž je izjavil:

»Škof dr. Gregorij Rožman je bil popolnoma točno obveščen o narodnoosvobodilnem gibanju in partizanskih edinicah. Na kratko bom povedal, kako je prišlo do sestanka, ki sem ga imel s škofom Rožmanom. V začetku leta 1943 je bil moj brat Metod Mikuž imenovan za verskega referenta pri Glavnem štabu NOV Slovenije. Kmalu potem sem dobil pismo, v katerem me prosi brat, naj priloženo pismo oddam škofu Rožmanu. Stopil sem v stik z Gregorijem Rožmanom in sem mu to pismo predal 21. januarja 1943. Škof me je razmeroma prijazno sprejel in je pričel z debato, še preden je pismo prebral. Škof je pričel govoriti, da je naš narod majhen in da je nesmisel, da se bori proti velikim imperijem, kakor sta nemški in italijanski. Rekel je, da je tudi on za obračun z nemškim in italijanskim okupatorjem, toda ne takoj, marveč ob koncu vojne. Odgovoril sem mu, da je to stališče napačno in da je šel naš narod že na pot brez kompromisne borbe proti okupatorju, ker je le na ta način možno priti do prave in srečne svobode. Škof je nato dejal, da se ne more strinjati z mojim stališčem, ki je tudi stališče OF, ker smo vendarle premajhen narod. Nato sem mu rekel, da je napačno gledanje, da je Osvobodilna fronta osamljena, temveč da se v tem času borijo vsi narodi Jugoslavije proti okupatorju in da je OF del narodnoosvobodilnega gibanja Jugoslavije. Rekel sem, da šteje Titova vojska že lepo število divizij, ki vežejo v tem času kakih 30 okupatorskih divizij na ozemlju Jugoslavije. Potem je škof nekaj časa premišljeval in mi priznal, da je to pač že druga zadeva. Nato je prešel na drugo priljubljeno temo, na sodelovanje katoličanov s komunisti. Pri tem je mislil na Osvobodilno fronto. Rekel sem mu, da je OF splošno narodno gibanje,

v katerem lahko delujejo vsi pošteni Slovenci, prav tako vse poštene stranke, ki se niso kompromitirale v stari Jugoslaviji ali pa v času okupacije. V Osvobodilni fronti so združeni Slovenci brez razlike na verske in politične ideje. Nato je škof Rožman prebral pismo mojega brata, ki je bilo vsebinsko razdeljeno na dva dela. V prvem delu je moj brat natančno obveščal svojega škofa o stanju v partizanih, zlasti o moralnem stanju in zlasti o stanju z dušnopastirskega stališča. Dalje ga je rotil, naj ne verjame vestem iz fašističnih časopisov, na primer »Slovenca« in »Slovenskega doma«, naj verjame njemu kot očividcu, ki je toliko časa v partizanih, ki te stvari lahko dokaže. V drugem delu pisma prosi brat škofa, za nekatere cerkvene predmete, da bo mogel vršiti dušnopastirsko službo. Nadalje prosi moj brat škofa za pismen odgovor. Škof me je nato vprašal, če bo njegov odgovor prišel na pravo mesto. Zagotovil sem mu. Nato je škof dejal, da je stvar zanj preveč nova in da jo mora dobro premisliti. Po pismo pa naj pridem 26. januarja 1943. Ko sem prišel na ta dan k njemu, mi je dejal, da pismenega odgovora ne da, pač pa, da ustmeno sporoča mojemu bratu sledeče misli: Rekel je, da se zelo boji za njegovo usodo in da veliko moli zanj. Kar se tiče cerkvenih predmetov, mi je svetoval, kje naj jih dobi. Nekatere stvari je celo sam dobavil in mi jih tudi dostavil. Po teh dveh razgovorih sem menil, da škof ni popolnoma odklonil našega predloga in sem odgovoril bratu pozitivno. Sporočil sem to na osvobojeno ozemlje in sem v začetku februarja 1943 dobil tri pisma. In sicer pismo mojega brata, pismo Glavnega štaba NOV Slovenije in pismo CK KPS. Pismo sem dal nato kmalu škofu v roke. Škof Rožman je bil še bolj zaprepaščen kot prvič in je zopet prosil odloga. Po odgovor sem prišel 16. febr. 1943. Pisma so bila sledeče vsebine: Brat je prosil škofa, da naj pride na osvobojeno ozemlje, kjer se bo mogel popolnoma v miru porazgovoriti z vodilnimi možmi narodnoosvobodilnega gibanja. Garantiran mu je bil prost dohod na osvobojeno ozemlje, popolnoma prost razgovor ter prost povratek, ako bi se za to odločil. Pismo Glavnega poveljstva je bilo približno iste vsebine in je prav tako garantiralo škofu popolnoma prost razgovor in prost povratek v Ljubljano. Pismo CK KPS pa je odgovarjalo na klevete provokatorskega pisma, ki mi ga je škof omenil pri prvem razgovoru. Obenem je KPS ponovno zavzela stališče do vere in zagarantirala svobodo vere.

Ko sem prišel po odgovor, me je škof sprejel neprijazno. Rekel je, da je njegov odgovor na vabilo principiuelno negativen. Vprašal sem ga, ali je ta odgovor tehničnega ali načelnega značaja. Škof je odgovoril, da je načelnega značaja.

Nato je najin razgovor tekel dalje. Razgovarjala sva se o komunizmu, o svobodi vere v Sovjetski zvezi, o Osvobodilni fronti itd. Ponovno sem ga prosil in rotil, da naj se vendarle odzove vabilu Osvobodilne fronte, da naj pride na teren, da se bo lahko razgovoril svobodno o vseh stvareh, ki ga dane mučijo. Odgovoril mi je, da bo počakal, kako se bodo stvari razvile.«

Obtoženi Krek je bil ves čas nepomirljiv sovražnik narodno-osvobodilnega gibanja in je financiral izdajalske klike v Sloveniji.

Priča vseučiliški profesor dr. Rudolf Bičanić je izpovedal o delovanju Kreka v času pristopa Jugoslavije k trojnemu paktu za časa emigracije sledeče:

»Za vrijeme sklapanja trojnog pakta dr. Krek je bio u Beogradu. Mislim da je bio član vlade. Na sjednicama krunskog savjeta sudjelovao je od Slovenaca dr. Kulovec, a nije mi poznato kakovi so odnosi bili između Kulovca i Kreka. Dr. Krek je bio član vlade od 27 marta 1941 godine i sa vladom otišao u emigraciju. Krek se nije nalazio među onim ministri-ma, koji su podnijeli ostavku, niti je bio u grupi onih ministara koji su glasali protiv sklapanja trojnog pakta.

Godine 1940, mjeseca augusta ili septembra, putovao je dr. Korošec, ondašnji ministar prosvjete, u Slovačku. Nakon svog povratka iz Slovačke dr. Korošec je prestao biti napadan od strane njemačke štampe. Osim toga je kao ministar prosvjete počeo uvoditi rasističke zakone u školama i njemački i talijanski jezik se je počeo predavati u srednjim školama u znatno većem opsjegu nego prije. Prema tome je dr. Korošec počeo nakon povratka iz Slovačke provoditi pronjemačku politiku u Jugoslaviji. U beogradskim političkim krugovima onda se je pričalo da je dr. Korošec posredstvom slovačkog ministra Tisa sklopio s Nijemcima neki sporazum u Beču, po kojemu bi Slovenija postala njemački protektorat po uzoru Slovačke. O tome je stigao u London godine 1942 izvještaj jedne slovenske intelektualke, koja je napala slovenačke političare

— klerikalce zbog držanja u okupaciji i naročito podvlačila da je Korošec sklopio sporazum sa Nijemcima o slovenačkom protektoratu.

Meni je poznato iz razgovora sa dr. Kuharom i dr. Gabrovšekom da su oni otputovali u inozemstvo prije navještaja rata Jugoslaviji, a sa punomoći Slovenskog Narodnog Sveta da zastupaju slovenačke interese na strani saveznika. Taj dokument je bio autentična punomoć izdana na sjednici Slovenskog Narodnog Sveta prije navještaja rata. Značajno je da je Slovenski Narodni Svet delegirao svoje pretstavnike kot saveznika istovremeno kad je Slovenska Ljudska stranska imala svoja dva pretstavnika u jugoslovenskoj vladi u Beogradu i kad je dr. Natlačen ostao u zemlji da dočeka okupatore. Sjednica toga Sveta morala se je održati između 27 marta i 6 aprila 1941 godine jer su već na dan rata 6. aprila 1941 Kuhar i Gabrovšek prešli u Grčku. S njima je zajedno putovala supruga dr. Kreka i njegov posinak.

U emigraciji dr. Krek je bio član Simovićeve i obih Jovanovićevih vlada sve do ljeta 1943. V jesen 1943 godine Krek je napustio London i postao predstavnik emigrantske vlade u savezničkom savjetodavnom vijeću u Italiji pri Glavnom štabu za Sredozemlje na koje ga je mjesto postavio Purić.

O političkoj liniji dr. Kreka u emigraciji moglo bi se reći ovo:

a) da je u svojim propagandističkim govorima na londonskom radiu izbjegavao da napada slovenačke kolaboracioniste;

b) da je zajedno sa svojim suradnicima nastojao da spriječi objavljivanje vijesti u svetskoj štampi o kolaboracionistima i njihovom radu u Sloveniji;

c) da je bio u odnosima u vladi uvijek na strani kralja, generala Mihailovića i da nikada nije poveo aktivnu borbu proti veliko-srpske klike;

d) da je imao najbolje veze sa najreakcionarnijim engleskim krugovima, koji su ga lično forsirali;

e) da je bio najžešći i najnepomirljiviji protivnik NOP-a. Njegov stav prema NOP-u vidio se ne samo iz njegovih usmenih izjava nego također i iz propagandističkog materijala, kojega je u velikom opsegu slao političkim krugovima u Londonu — našim i stranim — a u kojima se napada NOP na osnovu izvještaja koje je dr. Krek primao od svojih suradnika

iz zemlje. Njegov stav se također vidi i iz pisama koje je slao pojedinim londonskim listovima, a koji su također objavljeni.

Koliko je meni poznato izveštaje iz zemlje je primao dr. Krek od svojih straničkih prijatelja vjerojatno putem kanala vatikanske, engleske i jugoslovenske obavještajne službe. Poznato mi je na primjer da je primio jedan izvještaj od gosp. Ivana Avseneka u novembru 1941 godine. Isto tako je primio putem jugoslovenske službe izvještaj bana Dravske banovine Natlačena, koji je zaveden bio o Pretsjedništvu vlade Kraljevine Jugoslavije u Londonu dne 28 augusta 1942 godine pod strogo pov. brojem Vk. 770. Pod tim brojem poslao je Slobodan Jovanović pismo dr. Krnjeviću sa prepisanim Natlačenovim izvještajem u prilogu, koji sam u Londonu čitao i dao prepisati. Kad mi se predoči prepis izvještaja i pisma dr. Krnjevića ja ću moći prepoznati dali je to prepis koji sam dao učiniti u Londonu in tako utvrditi istovjetnost toga prepisa sa aktom koji sam čitao u Londonu. Kopija Natlačenovog izvještaja koja mi je danas predočena pod istim brojem kao gore, po mome sjećanju, mogla bi biti kopija gore navedenoga prepisa koji sam vlastoručno dao u Beogradu ministru Edvardu Kardelju.

Kopije koje su mi pokazane pod imenom: dva Avsenekova izvještaja Kreku iz mjeseca novembra 1941 godine predstavljaju kopije, koje su uzete iz moga arhiva, a koje sam dao napraviti u Londonu 1941 godine. Svežanj različitih izvještaja koji mi je predočen danas, predstavlja materijal iz Londona koji je u propagandističke svrhe širio dr. Krek. Taj materijal primio sam u Londonu od dr. Kreka i njegovog kabineta i niso moj paraf te čini sastavni dio moga arhiva.

U pogledu slanja novca poznato mi je da je Jugoslovenska vlada u emigraciji mnogo puta donosila zaključke da se novac šalje po dispoziciji dr. Kreka u Rimu i u Švajcarsku. O tome moraju postojati dokumenti u arhivu Ministarstva finansija iz emigracije.

O radu dr. Kreka u Savjetodavnom Svetu za Sredozemlje nije mi poznato. U londonskoj štampi bila je objavljena u mjesecu septembru 1945 godine zajednička izjava dr. Kreka, Topalovića i Pribičevića, kojom se osuđuje vlada D. F. J. i traži vojnička intervencija inostranih sila.«

Na razpravi je bilo prebranih preko 200 dokumentov, ki neovržno potrjujejo krivdo obtoženih.

Ehrlichova spomenica

Razvoj situacije v Ljubljanski provinci

(po spomenici, ki jo je dne 1. aprila 1942 dr. L. Ehrlich izročil italijanskim oblastem)

Dne 3. maja 1941 je Visoki komisar za slovensko ozemlje Eksc. Grazioli razglasil zastopnikom slovenskega javnega življenja Kraljevi ukaz, da se ustanovi Ljubljanska pokrajina. Po tem ukazu bi imela Ljubljanska pokrajina glede na svoje strnjeno slovensko prebivalstvo avtonomni ustroj, upoštevajoč etnične značilnosti prebivalstva.

Vladno oblastvo vrši Visoki komisar, njemu v pomoč pa naj bi bil svet 14 predstavnikov, izbranih iz produktivnih skupin slovenskega prebivalstva (konzulta).

Z istim kraljevim ukazom je bilo slovensko ozemlje priključeno kot sestavni del Kraljevini Italiji.

Slovenci so gledali na ta novo nastali položaj kot na manjše zlo in za tisti hip dosti ugodno rešitev, če so primerjali stanje v Ljubljanski pokrajini s strahotnim preganjanjem Slovencev na slovenskem ozemlju, ki so ga zasedli Nemci. Vendar pa so bili vsi slovenski juristi mnenja, da po mednarodnem pravu more Italija izvrševati le začasno državno oblast, kakor ji to dovoljuje vojaška zasedba. Italija vrši po tem naziranju državno oblast namesto suverena na osnovi dejanske oblasti in v skladu z vojnim pravom — v korist okupatorja in zaščito prebivalstva na zasedenem ozemlju. Končni pravni položaj slovenskega ozemlja pa bi se uredil šele po sklepanju miru. O »debelečiji«, t. j. popolni podreditvi, zdaj še ne more biti govora, ker je državna oblast kr. Jugo-

slavije od mnogih držav še pravno priznana. Vsekakor bo pri mirovnih pogajanjih jugoslovanska vlada, ki se javlja iz Londona, še nastopila kot sopodpisnica.

Prve tri mesece je bilo stanje v Ljubljanski pokrajini povoljno in je Ljubljanska pokrajina vsem Slovencem veljala kot za mirni azil. Italijanske civilne in vojaške oblasti so postopale obzirno in človečansko in so dovoljevale prihod mnogoštevilnih beguncev v Ljubljansko pokrajino. Slovensko ljudstvo je uživalo mir in je tudi v gospodarskem in kulturnem življenju imelo neko relativno svobodo.

Danes so se razmere popolnoma izpremenile in zdi se, da se Slovencem pod nemško okupacijo v marsikaterem oziru bolje godi kot pod italijansko.

Obupen položaj slovenskega naroda

Italijanske oblasti dolžijo ves slovenski narod, da s svojo moralno in dejansko podporo pomaga vzdrževati komunistično »Osvobodilno fronto«, ki se hoče z orožjem boriti proti okupacijski oblasti.

Slovenski narod je v strašni dilemi: z ene strani ga stiska nasilje »Osvobodilne fronte«, proti kateri ga italijanske oblasti ne ščitijo dovolj, z druge strani pa je žrtev brezobzirnih italijanskih represalij.

Predvsem pa hočemo opozoriti merodajne oblasti na splošen obupen položaj vsega slovenskega naroda, ki je v strahotnem razsulu in si ne more več pomagati. Madžari so zasedli in anektirali Prekmurje ter hočejo Prekmurcem vbiti v glavo, da niso Slovenci, ampak da so posebno »vendško ljudstvo«. Nemci so zasedli Štajersko in Gorenjsko, pregnali vso slovensko svetno inteligenco in do 70 odstotkov duhovščine. Nemci vbijajo tem Slovencem v glavo, da so po krvi Nemci in da morajo v sebi spet obuditi nemško kri. Odpravili so vse slovenske šole, slovenske organizacije, slovenske knjige in slovenski tisk. Vsa Gorenjska in Štajerska je na zunaj dobila popolnoma nemško lice. Italija je na Primorskem in Goriškem zatrla slovensko kulturno življenje, ves slovenski tisk in vse slovenske šole ter kulturne in gospodarske organizacije. Vsa ta pokrajina je dobila na zunaj popolnoma italijansko lice. Nemčija je na Koroškem zatrla slovensko kulturo, slovensko inteligenco in slovensko šolo.

V Ljubljanski pokrajini je italijanska vlada priznala slovensko narodnost kot svojstveno bitnost in obljubila, da bo omogočila obstoj slovenske kulture in spoštovala narodni značaj te pokrajine. Dejansko se je slovensko uradništvo, slovenska šola in slovenski tisk doslej ohranilo. Toda vsa pokrajina je dobila na zunaj dvojezični značaj. Vsi napisi pri privatnih in uradnih poslopijih morajo biti dvojezični in italijansko besedilo mora biti na prvem mestu. Dejansko je vsa upravna oblast v rokah italijanskih organov, ki ne umejo slovenskega jezika. Toda v smislu prejšnjih izvajanj se vrši postopno odvzem slovenstva tudi v tej pokrajini.

Sinteze vseh dogajanj na celotnem slovenskem ozemlju nas silijo do sklepa, da je končni namen kompetentnih faktorjev osi: popolno uničenje slovenstva kot takega.

V tem nam tudi potrjuje grozotno dejstvo množičnega preseljevanja slovenskega življa, ki so ga začeli izvajati Nemci na Gorenjskem in Štajerskem in ga zdaj v drugi obliki nadaljujejo Italijani v Ljubljanski pokrajini.

Vsak narod ima v nekem smislu svojo narodno dušo in tudi slovenski narod jo ima. Ta duša noče umreti in slovenski narod, ki je v velikanski večini soliden, trezen, pošten in bogaboječ, prosi dnevno Vsemogočnega, da ga obvaruje uničenja in ravsula. Duša slovenskega naroda ne more zaupati — po vseh teh dogodkih — obljubam osi, ki obetajo narodom novi, boljši red.

Predlogi za izboljšanje trenutne situacije

Najnujnejša potreba je, zajamčiti Slovincem varnost življenja. V to svrhu je treba vzpostaviti javno varnost; v Ljubljani morajo varnostni organi na vseh važnejših križiščih vršiti stalno službo. Ob sumljivih incidentih naj varnostni organi takoj blokirajo zadevne ulice, opozarjajo s signali druge varnostne organe in takoj preiščejo vse pasante. Beg zločincev je treba absolutno onemogočiti.

Pri varnostni službi mora priti do nekega sodelovanja med italijanskimi oblastmi in Slovenci. V sedanjem položaju bi bilo s strani Slovencev sodelovanje mogoče edinole v obliki odioznih prijav. Absolutno potrebno se zdi, da italijanska oblast da Slovincem možnost samoobrambe v sledeči obliki: slovenski

orožniki in stražniki naj spet dobe orožje in sodelujejo pri varnostni službi, ki naj bi bili pod vodstvom bivših višjih slovenskih policijskih organov, katere naj zasedbena oblast imenuje po nasvetu vodilnih mož prejšnje slovenske uprave.

Ako naj Slovenci uspešno pomagajo pri izkoreninjenju in uničenju komunistične organizacije, ki jo smatrajo za svoje največje notranje narodno in kulturno zlo, je potrebno, da jim italijanske oblasti omogočijo avtonomno varnostno službo v obliki akademske formacije, meščanske straže in splošne narodne straže po vaseh. Vse te formacije naj stoje pod vojaškim nadzorstvom, naj pa nimajo nobenega fašističnega obeležja.

Slovenci morajo dobiti v primerni obliki tudi upravno oblast oziroma morajo biti dejansko pritegnjeni k upravljanju pokrajine. Sosvet 14 predstavnikov je dejansko samo na papirju, skliceval ga je nekajkrat visoki komisar samo zato, da mu je javil svoje ukrepe.

Nemudoma naj se odpre tehnična fakulteta, izpraznijo naj se vsa zasedena šolska poslopja. Za popolno miren potek predavanj na univerzi in pouka na srednjih šolah bo učinkovito skrbela akademska formacija. Za to si upamo prevzeti popolno odgovornost.

Aretirani, konfinirani in internirani Slovenci, ki jih je ta usoda doletela po nedolžnem, naj bi se takoj vrnili na domove, da se s tem omili neizmerno gorje tolikih slovenskih družin.

Pavšalni požigi vasi naj takoj prenehajo in požgane vasi naj se po možnosti takoj obnove.

Slovenskemu časopisju naj se takoj omogoči večja svoboda v tem smislu, da more med slovenskim ljudstvom opravljati primerno propagando proti komunizmu. Prav tako naj se dovoli širiti protikomunistične letake.

Ustroj in delovanje sedanje kvesture naj se temeljito preuredi po željah slovenskih predstavnikov.

*

To »spomenico« je dne 1. aprila 1942 univ. profesor dr. Lambert Ehrlich izročil italijanskemu vrhovnemu vojaškemu poveljstvu (z Zvezdi) in italijanskemu vojaškemu poročevalskemu uradu (v vojašnici na Taboru). Na izrecno zahtevo je dne 5. aprila 1942 v obeh teh uradih vložil še v italijanščini podano vsebino. — Uspeh »spomenice« je bil — nič.

RUPNIKOV NAČRT ZA UNIČENJE PARTIZANSKE AKTIVNOSTI

1. UVOD

Ker je zaradi razbojniške vojne, ki jo vodijo partizani, življenje in delo v Ljubljanski provinci otežkočeno do najvišje mere, in zaloga premoga in ostalega goriva, potrebnega za oskrbo mesta Ljubljane za zimo 1942—43, preti s katastrofo, zlasti še, če vzamemo v obzir vojaške potrebe, je nujno potrebno, da se kar najhitreje in z vsakršnim sredstvom pokonča brezvestno delovanje boljševikov.

Ozemlje Ljubljanske province, ki je povsod močno goznato, je posebno važno in prikladno za način bojevanja, ki ga imajo balkansko boljševistične tolpe, obratno pa so za regularno vojsko, ki takega bojevanja ni vajena, operacije na tem terenu po metodah moderne vojne onemogočene ali vsaj kar najbolj otežkočene.

Zato je torej treba uporabiti vsak sistem in vsak način, ki se je doslej izkazal kot najboljši in najbolj prikladen v borbi proti tolпам na sličnem terenu.

2. KONTROBANDE (Streifkorps)

Dobro disciplinirane kontrobande in dobro oborožene, tako da morejo na terenu vzdržati več dni neprekidno, vodene s spretnostjo in prezirom za nevarnost, bi morale biti najbolj uspešno sredstvo za uničenje partizanskih tolп tudi v najbolj oddaljenih in goratih krajih.

3. MREŽA POSTOJANK KOT PRVI POGOJ ZA USPEH KONTROBAND

Organizacija kontroband bi se mogla izvesti in aktivnost teh bi imela uspeh le v primeru, da bi vsaj vsi važnejši kraji province imeli stalne postojanke z dovolj močnimi posadkami italijanske vojske, tako da bi ljudstvo imelo skoraj matematično sigurnost, da je dobro in stalno zaščiteno in se ne bi, kot se je to doslej že večkrat pripetilo, našlo naenkrat med dvema ognjema in na ta način v dvomu, ali ravna pametno ali nespametno.

Posadka bi torej morala živeti v svojih krajih in bližnji okolici med ljudstvom, zlasti v obljudenih krajih, in sicer zaradi tega, da bi isto dobilo popolno zaupanje v »svojo četo«, v »svojega stotnika«, »svoje častnike« in v »svoje vojake«.

Takoj ko se bodo večja in važnejša središča (mesteca — trgi — vasi z občinskimi uradi — važnejša prometna križišča) in njih okolica, zaradi italijanske zasedbe počutila dovoljno zavarovane, se more z gotovostjo pričakovati, da bodo prišli na dan vsi oni elementi, ki so nasprotni partizanom in banditom ter bodo stvorili ono skupino ljudi, iz katere bi se potem po osebnih kvalifikacijah moglo izbrati dobrovoljne antipartizanske borce.

Že zasedba sama kot taka bi predstavljala za partizane hud udarec, zlasti kar se tiče rekvizicij, ki jih vrše, in bi skoraj povsem onemogočila njih podpiranje.

4. ORGANIZACIJA POMOŽNEGA OSEBJA IN KONTROBAND (ANTIPARTIZANSKIH EDINIC)

Organizacija antipartizanskih edinic s pomočjo novačenja slovenskega ljudstva ne sme, z ozirom na pogoje in potrebe po grupicah, polčetah, četah itd., biti izpeljana shematično, ampak mora biti prilagodena individualno. Tako bo na primer kak majhen okraj mogel dati samo pomožno osebje (vodiče, ki dobro poznajo kraj, stražarje za kraj sam, obveščevalce itd.), ki ga bo možno dati na razpolago karabinjerjem, ki se v tistem kraju nahajajo, ali pa manjšim oddelkom italijanske okupacijske vojske, medtem ko bo v večjih krajih mogoče ustanoviti antipartizanske edinice v številčnem stanju od 25 do 150 in tudi več.

5. UPORABA ANTIPARTIZANSKIH EDINIC

Te antipartizanske edinice morajo tvoriti gibčno in vedno pripravljeno hrbtenico mreže, ki bi jo novodošle italijanske trupe sestavljale po celi provinci. Glavna naloga antipartizanskih edinic bi bila ta, da pomagajo in podprejo regularne trupe pri njenih akcijah v težjih krajih, v conah, kjer je gverila bolj nevarna in v točkah, ki so za partizane bolj občutljive, ali pa da bi tudi samostojno, to je brez regularnih trup, vodile akcije skupno z drugimi, bližnjimi antipartizanskimi edinicami.

6. ANTIBOLJŠEVISTIČNA VZGOJA NARODA

Za duhovno in moralno pripravo naroda k tej borbi pridejo v poštev predvsem one osebnosti, ki so vezane na ljudstvo in ki ga duhovno vodijo in so fanatični nasprotniki boljševizma, anarhije in zanikavanja Boga (mladi duhovniki, učitelji, gospodarstveniki, poljedelci, lesni industrialci itd.) ter so že vnaprej določeni za voditelje duhovne borbe na agitatorskem in propagandističnem polju. Prav tako kot na duhovnem, so tudi na vojaškem polju potrebni voditelji iz slovenskih vrst.

7. IZBIRA VOJAŠKIH POVELJNIKOV ANTIPARTIZANSKIH EDINIC

Za vojaške poveljnike antipartizanskih edinic bodo prišli v poštev predvsem slovenski aktivni in rezervni častniki in podčastniki, ki so trenutno vojni ujetniki. Izbiro teh bi seveda morali izvršiti tajno, in sicer naj bi to opravil kak italijanski častnik, ki si je po službenih dolžnostih, ki jih je doslej vršil v Ljubljanski provinci, nabral že dovolj osebnih poznanstev med pripadniki bivše jugoslovanske vojske.

8. OSVOBODITEV IZ KONCENTRACIJSKIH TABORIŠČ

Osvoboditev izbranih oseb iz ujetništva je treba opravičiti z dokaj vidnimi vzroki (poroke, rojstva, izpiti, smrti, bolezni itd.) in sploh izvesti jo kot povsem slučajno. Prav tako, kot bi za italijansko državo, provinco in za slovenski narod še število takih elementov, ki so se že od davno navzeli fašistične posebno, bilo koristno, da se v mestu samem in v provinci ideologije o novi Evropi, kar najbolj povečalo, prav tako bi bilo koristno poskrbeti za to, da se ti lojalni častniki in podčastniki ločijo od onih, ki so ideološko nam sovražno usmerjeni in ki jih je seveda treba zadržati v taboriščih. To ločitev bi bilo treba izvesti v toliko večji meri, ker bi te disciplinirane vojake mogli koristno uporabiti, ne samo v antipartizanskih edinicah, ampak tudi v kakršnem koli drugem poslu ter bi na ta način pripomogli k toliko zaželenemu sodelovanju.

9. ZAKLJUČEK

Iz gornjega sledi, da je za sodelovanje slovenskega naroda v borbi proti partizanom potrebno:

a) Za duhovno pripravo in novačenje prebivalstva, z vsemi sredstvi in brez obotavljanja pripraviti do delovanja krajevne osebnosti vseh razredov, katerih agitatorska aktivnost je plod njihovega osebnega prepričanja in fanatičnega nasprotstva do partizanstva, vojaških, civilnih in državnih organov.

b) Za vojaško pripravo pa izbrati častnike, podčastnike, orožnike in policiste itd. slovenske narodnosti in to na prej omenjeni način.

Organizacija in delovanje bi se tako začela v vseh krajih, kjer je teren pripravljen za pobijanje partizanstva, začenši seveda z glavnimi kraji, ki se zaradi močne italijanske zasedbe smatrajo za povsem varne, potem pa dalje ob glavnih prometnih žilah (železnicah in cestah).

Na ta način bi imenovane okupacijske trupe ob sodelovanju z lokalnimi antipartizanskimi edinicami kaj kmalu mogle s čistkami udušiti partizansko gibanje.

PISMO ADOLFA RIBNIKARJA RUPNIKU OB PRILIKI IMENOVANJA ZA LJUBLJANSKEGA ŽUPANA

»Vaš oklic, ki ste ga izdali Ljubljčanom kot novoimenovani župan, je za nas historičen akt v zgodovini slovenskega naroda. V tako strašni krizi slovenski narod še ni bil in ni še doživel tako splošne neorientacije in razkroja. Razvoj dogodkov pri nas z vso naglico žene narod v propad. Odkar se je pri nas začela vojna, ste vi, gospod general in župan prvi, ki je imel toliko poguma, da je pozval Slovence v najskrajnejšem trenutku k vzajemnosti, dočim so se ostali številni voditelji slovenskega naroda poskrili po mišjih luknjah.

Kot sin slovenske matere ste prevzeli nehvaležno vlogo, da s pozabljenjem vsega, kar vas je doletelo od bratomorne strani, širokogrudno apelirate na vse Slovence brez razlike, naj vsaj enkrat bodo res Slovenci in naj zato opuste narodni skupnosti škodljive stvari, ker jim gre za biti ali ne biti, sicer pa jim grozi popoln propad. In prav sedaj je nastopil trenutek, da bi se morali staviti vam v pomoč zlasti vsi trezni in pametni ljudje, da vam s sistematično akcijo pomagajo odvrniti sicer neizbežno katastrofo slovenskega naroda. V to svrho je najprej potrebna temeljita preorientacija javnega mnenja, da bi moglo

ljudstvo jasno ločiti komunizem od slovanstva. Saj je bila pri nas le mala peščica resničnih komunistov, vse drugo pa je zapeljano v zmoto. Veliko vam bi pomagalo tudi časnikarstvo, ki pa se je skrilo iz strahu pred partizani pod klop. V propagandne svrhe bi bili potrebni letaki, ki naj bi slikali pogubnost partizanstva z vseh strani, dalje bi bila potrebna agitacija od osebe do osebe, ki pa bi morala izhajati iz kroga, ki je sposoben dajati direktive za tako propagando. Okupacijska oblast bi morala to vsaj dobrohotno tolerirati. Gledati bi tudi morala, da se ne bi uvrščalo vse Slovence med komuniste. Če se vsakogar preganja kot komunista, se napeljuje voda na partizanski mlin. Morala bi se poiskati tudi pot, da se po partizanih zapeljani ljudje zopet lahko vrnejo v vrste lojalnih Slovencev. Najprej pa je treba seveda lojalne in pametne Slovence ojunčiti, jih na kakršen koli način organizirati. OF je prav zato uspevala, ker je znala v pravem momentu organizirati ljudstvo, ki je bilo prepuščeno samemu sebi. Prominentni Slovenci, naši najvidnejši kulturni, socialni in gospodarski delavci bi morali kot rodoljubi pozivati na solidarnost, na mir in red in vsako kaljenje solidarnosti označiti kot grobokopstvo in izdajstvo za slovenski narod. Taka objava bi morala imeti čim več podpisov, ker je samo tako mogoče zlomiti partizansko strahovanje ter prekucniti javno mnenje. Še polno drugih stvari bi bilo potrebno. Vse te akcije bi se morale vršiti strogo zaupno in bi jih bilo treba kolegialno reševati v manjšem krogu spretnih ljudi. Izdelan bi moral biti podroben načrt akcije predno bi se začela izvajati. Čim bi bil na ta način teren za duhovno prerojenje Ljubljčanov pripravljen, bi se v primeru potrebe lahko pristopilo k formiranju kake »meščanske garde«, seveda v sporazumu z okupacijsko oblastjo. Koliko bivših oficirjev bi se dalo tu plodonosno uporabiti, tako pa polegajo po taboriščih brez dela. Taka akcija bi se najlaže in nevpadljivo morda lahko pričela pri gasilcih. Za vzdrževanje javnega reda in miru in za kontrolo komunistov, bi bila morda na mestu kot pomožna sila okupacijske oblasti kaka mestna policija, kakor jo je Ljubljana imela že v Avstriji. Slovenci, ki poznajo ljudi in lokalne razmere, naj bi pri preganjanju ljudi imeli vsaj nasvetovalno pravico, da bi se normaliziranje razmer čimprej doseglo.

Iz vaše objave Ljubljčanom sklepam, da vam je okupacijska oblast velikodušno naklonjena pri tem, da se potegneta

COMANDO DIVISIONE DI FANTERIA "GRANATIERI DI SARDEGNA."

UFFICIO del Capo di S.M.

Sezione "1"

Risposta al foglio n. del

Allegati n.

Oggetto: Segnalazione.

ALL'ECCCELLENZA MARIO ROBOTTI
Comandante XI Corpo d'Armata

-P.M.46-

Segue fogli inf. 64bis e 572/1 rispettivamente dell'8 e 23 febr. u.

Fonte confidenziale, solitamente bene informata, segnala:

"" Il partito cattolico sloveno ha tenuto una nuova adunanza, durante la quale sarebbe stata esaminata la situazione politica di questa regione.

Sarebbe stato fra l'altro proposto di far giungere a Roma, scavalcando l'Alto Commissariato, una lettera enunciante gli errori fondamentali commessi dalle autorità civili italiane in posto; errori che avrebbero favorito il crearsi dei torbidi in atto, e per i quali dette autorità erano state, a suo tempo, poste in guardia dallo stesso partito cattolico.

Essi sarebbero:

- 1) - permesso di soggiorno in territorio, di molti ex-ufficiali i quali non hanno una ragione per dimostrare la loro necessità di abitare a Lubiana. Essi hanno di recente costituito una specie di "Unione ufficiali in congedo" che per il fatto che si nasconde, è da ritenersi svolga attività antitaliana.

Fanno parte di questo gruppo anche ufficiali superiori che avrebbero potuto occultare la cassa dell'unità che comandavano.
- 2) - Permesso di ingresso e soggiorno di tutti i rifugiati sociali che i tedeschi espellono dalle zone da loro occupate indirizzandoli a Lubiana. Questa gente, che sfugge al controllo, rappresenta circa il 10% della popolazione attuale, fusa in ogni strato della stessa.

./..

- 3)- Mancata istituzione della "Carta di Residenza" utile per individuare e rimpatriare d'autorità tutti quegli elementi che non hanno almeno cinque anni di residenza in Lubiana. Il cessato governo jugoslavo, aveva già adottato una misura di polizia del genere, istituendo la "Domovnica" ossia certificato di residenza per chi era pertinente al comune di Lubiana, e che veniva fl lasciata a chi aveva almeno dieci anni di stabile dimora in città.
- 4)- Mancato sequestro di tutti gli apparecchi radio. La velenosa propaganda nemica e comunistica viene ascoltata avidamente da questa gente che si convince sempre più e crede nella resurrezione dello stato jugoslavo. Persino gli ex-reali jugoslavi hanno indrizzato recentemente a queste popolazioni, radiomessaggi che l'hanno elettrizzata. Da Londra ogni sera viene l'invito di attendere con fiducia e consigli tecnici sulla resistenza passiva ed attiva da opporre agli occupatori. E' di pochi giorni la notizia, qui completamente creduta, che la Serbia e mezza Dalmazia si siano già liberate dagli occupatori, che i polacchi ed i cechi stanno facendo altrettanto e che le truppe tedesche battute in Russia vengano distrutte nelle retrovie dai partigiani. Il sequestro di questi apparecchi, anche se non totale diminuirebbe e frenerebbe tale dannosa e penetrante propaganda.
- 5)- Assenza della propaganda italiana. Una sana propaganda sapientemente organizzata, avrebbe potuto ottenere qualche effetto e se non altro neutralizzare o almeno minimizzare i successi di quella sovversiva.

Vengono criticati i manifesti di "Lubiana antibolscevica" che ottengono un effetto contrario a quello sperato. Si ritiene in fatti che più delle vignette umoristiche sarebbe riuscita efficace la pubblicazione dei bellissimo cartelloni della Mostra della Rivoluzione che illustrano in modo persuasivo i misfatti del comunismo e le fotografie prese in Spagna.

- 6)- Personale sloveno in tutte le amministrazioni statali specie nella polizia, nei telefoni, Posta e Ferrovia che ha favorito la diffusione del comunismo e neutralizzato col suo spionaggio, le nostre misure, mandando persino la compagine dei cattolici.***

Nel segnalare le notizie suddette rilevo che tali errori presunti o reali vengono attribuiti effettivamente a noi dalla massa della popolazione che in essi cerca un alibi ed una giustificazione per il suo netto atteggiamento di omertà con i rivoltosi.

*abbito ad amare
l'ottimismo bene che
tutti questi provvedimenti
dono Miti. che io li chiedo. Ora ne rivolteremo le asce
perché... gli dormi!*

12. II

IL GENERALE DI DIVISIONE COMANDANTE
(Taddeo Orlando)

[Signature]

za interese slovenske narodne skupnosti, česar v Nemčiji še nismo doživeli in zato mislim, da nisem šel predaleč, če sem se dotaknil vprašanj, ki ne spadajo toliko v uradni krog ljubljanskega župana, kot pa v delokrog odrešitelja slovenskega naroda, čigar položaj ste vi v današnjih dezolatnih razmerah dejansko prevzeli.«

PREPIS

Grb

Prot. št. 776/i/MS

Voj. pošta 81, 10. 3. 1942-XX,

POVELJSTVO PEHOTNE DIVIZIJE »GRANATIERI
DI SARDEGNA«

Urad načelnika štaba
sekcija »i«

Predmet: Opozorilo

EKSCELENCI MARIU ROBOTTIJU
komandantu XI. armadnega zbora

Vojna pošta 46.

Glede na dopise inf. 64. bis. in 572/i z dne 18. in 23. februarja t. l.

Iz zaupnega, običajno dobro obveščenega vira, se doznava:

»Slovenska katoliška stranka je imela nov sestanek, na katerem da so obravnavali politično situacijo v tej pokrajini.

Poleg drugega da je bil stavljen predlog, naj se mimo Visokega komisariata pošlje v Rim pismo, ki naj pojasni temeljne napake, katere je zagrešila italijanska civilna oblast v pokrajini, napake, ki so povzročile nastajanje nemirov, ki se vrše in o katerih so bile italijanske oblasti svoj čas obveščene od iste Katoliške stranke.

Napake naj bi bile:

1. Dovoljenje za bivanje v pokrajini mnogih bivših častnikov, ki ne morejo z ničemer dokazati potrebe bivanja v Ljubljani. Ti častniki so nedavno ustanovili neke vrste »Društvo bivših oficirjev«, za katerega se že zaradi dejstva, da je tajno, more smatrati, da razvija antiitalijansko delovanje.

V tej skupini so tudi višji častniki, ki so eventualno tudi mogli prikriti blagajne edinic, katerim so poveljevali.

2. Dovoljenje za vstop in bivanje vseh družbenih izmečkov, ki jih Nemci izganjajo iz con, ki so jih zasedli in ki jih pošiljajo v Ljubljano. Ti ljudje, ki se izmikajo kontroli, predstavljajo približno 10 % sedanjega prebivalstva in so pomešani med vsemi sloji prebivalstva.

3. Dejstvo, da še ni uveden »izkaz o pristojnosti«, s katerim bi se moglo uradno pregledati in repatriirati vse one ljudi, ki vsaj pet let ne prebivajo v Ljubljani. Bivša jugoslovanska vlada je že podzela potrebne policijske ukrepe s tem, da je ustanovila »Domovnico«, to je izkaz o pristojnosti za vse, ki so bili pristojni v ljubljansko občino in ki je bila izdana onim, ki so vsaj deset let stalno živeli v Ljubljani.

4. Še ne izvršena zaplemba vseh radijskih aparatov. Ljudstvo poželjivo posluša sovražno in komunistično propagando ter se vedno bolj prepričuje in veruje v obnovo jugoslovanske države. Celo bivša kraljeva družina je pred kratkim naslovila na to ljudstvo preko radia poslanico, ki ga je elektrizirala. Iz Londona vsak večer vabijo, naj z zaupanjem pričakujejo tehničnih navodil za pasivni in aktivni odpor proti okupatorjem. Pred nekaj dnevi se je razširila novica, ki ji seveda vsi verjamejo, da se je Srbija in pol Dalmacije že osvobodilo od okupatorja, da Poljaki in Čehi delajo enako in da v Rusiji premagane nemške čete v zaledju uničujejo partizani. Zaplemba, četudi nepopolna, radijskih aparatov bi zmanjšala in zavrla to škodljivo in prodirajočo propagando.

5. Pomanjkanje italijanske propagande. Zdrava in večše organizirana propaganda bi mogla imeti kak uspeh ali vsaj nevtralizirati ali zmanjšati uspehe sovražne propagande.

Kritizirajo se manifesti »Antiboljševiška Ljubljana«, ki imajo prav nasproten uspeh kot se je pričakovalo. V resnici se zdi, da bi veliko bolj od humorističnih napisov (vinjete) uspelo priobčenje lepih slik z »Razstave o revoluciji«, ki pre-

RISERVATO
PERSONALE *7/10*

06/11/46 URGENTISSIMO

DOPPIA BUSTA
Comando XI° Raggruppamento G. a F.

NI/1036/Op di prot.

P.M. 46ii, 30 luglio 1942 XX

Risposta foglio

OGGETTO: Situazione della zona all'inizio del terzo complesso operativo.-

10174

AL COMANDO XI° CORPO D'ARMATA

P.M. 46

Il gruppo mobile al comando del maggiore Manca ha raggiunto nel tardo pomeriggio di ieri Stari Trg (Cerknica UK-CF).

All'altezza di Dane (Cerknica UH-CF) ha sostenuto una piccola azione a fuoco nella quale sono stati uccisi uno e catturati e passati per le armi 24 comunisti.

Dietro precise indicazioni è stato catturato e giustiziato tale STERLE Franc.

La soppressione di quest'ultimo riveste particolare importanza perchè egli rappresentava il capo comunista più influente della regione. La sua autorità si estendeva da Grahovo a Babino Polje ed oltre (Cerknica TR-CM; UO=BZ).

Era temutissimo e la sua scomparsa è stata accolta con un sospiro di sollievo e di soddisfazione da tutta la parte non comunista della regione. Parte, per vero, che rappresenta una minoranza, che fino a questo momento ha tremato.

Altra importante cattura e fucilazione è stata quella di KLAKAR Giuseppe ex sindaco di Stari Trg, residente ad Iga Vas.

Egli è stato l'organizzatore e l'anima del massacro della organizzatrice delle massaie rurali ZIGMUD Luigia e della sua famiglia, avvenuto in Iga Vas (Cerknica UK-CD) il 17 marzo 1942.

Anch'egli era molto influente e temuto nella regione.

Anche la sua cattura è avvenuta su sicure indicazioni di confidenti locali. Tengo a mettere in rilievo questa circostanza perchè la ritengo caratteristica ed esponenziale del nuovo complesso operativo e gravida di feconde conseguenze per il lavoro presente e futuro.

..../..

Manca
me più...
...

to fare!

Alcun di

A differenza di quanto è avvenuto per il passato, in cui mi è dovuto procedere molto a tastoni e senza orientamenti sicuri, in questo momento ravviso una netta tendenza a fornire precise indicazioni anticomuniste da parte di molta gente.

Tutto ciò va riferito e messo in relazione con il contegno del clero.

Il parroco di Stari Trg ci fornisce attualmente precise notizie.

Il sottoscritto ed il maggiore Manca, di cui mi piace segnalare la condotta energica e sagace e pienamente improntata alle direttive dell'Acc. il Comandante del Corpo d'Armata ed agli ordini miei, ^{Anno} ~~subito~~ trovato nel predetto sacerdote una fonte informativa di primordine. Egli ha una visione molto realistica e pessimista della sua zona, che dichiara egli stesso, e per due terzi irrimediabilmente infetta di lue bolscevica, per cui consiglia rimedi drastici. L'opera di epurazione non è che agli inizi e sarà proseguita inflessibile nei giorni venturi.

Il presidio che sarà istituito in Stari Trg potrà, con ogni probabilità, condurre vita non eccessivamente difficile.

Altro buon collaboratore ed informatore ho trovato nel parroco di Begunje (Cerknica TP-CO) la cui giurisdizione si estende su Bezuljak - Kozljek - Dobec - Topol - Selze (Cerknica TP-CQ; TN-CQ; TR-CO; TP-CO).

Egli mi ha indicato con precisione i favoreggiatori comunisti della sua zona, per buona parte assenti. Mi ha dato modo di procedere coi reparti di Circonio, all'incendio di ben 12 abitazioni di costoro, e all'arresto di 16 loro parenti, che però, a sua asserzione, non sono membri attivi del movimento.

Li tengo quali ostaggi a garanzia del contegno dei detenuti dei noti 30 fucili, che dietro sue vive istanze ho consegnato ad elementi fidati da lui designati per difendersi dai nuclei briganteschi di qualche entità che sono tornati a ripululare in quel di Dobec e di Topol.

Data l'esiguità delle forze di Circonio penso che quei 30 armati potranno esercitare una funzione assai utile ed analoga a quella degli armati di St. Jost.

Handwritten notes:
1. 9. 23 Op. del 25 luglio
2. 28 per St. Jost

A tale proposito sollecito vivamente la consegna dei 32 fucili per gli abitanti di Zaplana, 34 per Petkovec, richiesti con fono I/923/Op. del 25 luglio, ed altri 28 per St. Jost.

Ritengo che la zona, lavorata dal noto emissario di codesto Comando e dal parroco di Zaplana, la cui perdita in questo momento è stata per noi assai spiacevole, ed ~~esse~~ ha ingenerato grande esasperazione anticomunista in quelle popolazioni (come mi risulta da recentissime informazioni) sia matura per tale esperimento.

Concludendo e ripetendomi:

la nuova situazione è caratterizzata da chiari sintomi di reazione nella parte non comunista della popolazione, reazione che fa capo al clero locale.

Se sapremo coltivarla e sfruttarla avremo indubbi notevoli risultati, soprattutto nel campo informativo, nel quale fino ad ora abbiamo troppo barcollato nel buio.

Con la creazione, avveduta e prudente, di nuclei armati potremo creare a nostro profitto oltre che un valido ausilio un valido sicuro e difficilmente colmabile, fra sloveni comunisti e sloveni anticomunisti.

IL COLONNELLO COMANDANTE
(Alberto Seraglia)

Handwritten signature: Seraglia

Handwritten notes:
76 fucili. L'ho
e sette altri in
arruolamento al
1 armato.
Poi ora mio compito
è di fare 6 fucili - per
Mussolini. Ho notato
1. 8. 1944

pričevalno prikazujejo grozodejstva komunistov, in fotografije, posnete v Španiji.

6. Slovensko osebje v vseh državnih uradih, zlasti pri policiji, telefonu, pošti in železnici, ki je pomagalo pri širjenju komunizma in s svojim špijonskim delom nevtraliziralo naše ukrepe in podminiralo celo katoliške vrste.«

Ob poročanju teh novic opozarjam, da masa prebivalstva stvarno pripisuje te dozdevne ali resnične napake nam in s tem išče alibi in opravičilo za svoje skrivno pomaganje upornikov.

Divizijski general, komendant:

(Tadeo Orlando)

Podpis.

Pečat.

(Pripis z rdečilom.)

Poslati takoj na armado in dobro podčrtati, da jaz že več mesecev vprašujem za te ukrepe. Sedaj pa čutijo potrebo po njih celo... Slovenci!

12. III.

Parafa.

Komanda XI. Raggruppamento G. a. F.

N I/1036/Op di prot.

P. M. 46, dne 30. julija 1942.

Predmet: Situacija v coni ob začetku tretje faze operacij.

KOMANDI XI. ARMADNEGA ZBORA

Pokretna skupina pod komando majorja Manca je včeraj pozno popoldne dosegla Stari trg (Cerknica UK-CF).

V višini Dan (Cerknica UH-CF) je imela kratko borbo, v kateri je bil ubit eden, zajetih in nato ustreljenih pa je bilo 24 komunistov.

Na podlagi točnih informacij je bil zajet in justificiran neki Strle Franc. Uničenje tega predstavlja posebno važnost, ker je bil eden najvplivnejših vodij komunistov v tem predelu.

Njegova delavnost se je raztegala od Grahovega do Babnega polja in še dalje (Cerknica TR-CM, UO-BZ). Vse se ga je balo in je bila njegova odstranitev sprejeta z zadovoljstvom s strani nekomunističnega dela prebivalstva, dela, ki sicer predstavlja manjšino in ki je do tega trenutka trepetal.

Važno je bilo tudi zajeetje in streljanje Mlakarja Jožeta, bivšega župana v Starem trgu, stanujočega v Iga vasi. Tudi ta je bil zelo vpliven v tem predelu in se ga je vse balo.

Tudi njegovo zajeetje je bilo izvršeno na podlagi točnih informacij krajevnih zaupnikov. Mislim, da moram to okolnost poudariti, ker jo smatram karakteristično in bistveno za novo fazo operacij in ker nam bo prinesla bogate sadove pri sedanjem in bodočem delu.

V razliko s preteklostjo, ko smo morali postopati slepo in brez sigurne orientacije, najdem sedaj na strani mnogih ljudi stremljenje, da bi nam dajali točne podatke o komunistih.

Vse to pa spravljam v zvezo z zadržanjem klera.

Župnik iz Starega trga nam daje sedaj točne podatke.

Podpisani in major Manca, o katerem s posebnim veseljem poročam, da energično, hrabro in v popolno zadovoljstvo izvršuje moja in povelja Escelence komandanta armadnega zbora, sva našla v imenovanem duhovniku informativni vir prve vrste. Ta ima točen pregled nad svojim krajem, za katerega sam izjavlja, da je do dveh tretjin neozdravljivo okužen z boljševiško kugo, za kar predlaga drastična zdravila. Akcija čiščenja je šele pričeta in se bo v naslednjih dneh neusmiljeno nadaljevala.

Posadka, ki bo ustanovljena v Starem trgu, verjetno ne bo imela pretrdega življenja.

D drugega dobrega sodelavca in obeščevalca sem našel v župniku iz Begunj (Cerknica TF-CO), čigar jurisdikcija se raztega na Bezuljak—Kožljek—Dobec—Topol—Selce (Cerknica TP-CQ, TN-CQ, TR-CO, TP-CO).

Ta mi je z vso točnostjo označil somišljenike komunistov v njegovem okolišu, somišljenike, ki pa so večji del odsotni. Pokazal mi je način, da sem mogel z oddelki iz Cerknice zažgati njihovih 12 domačij in aretirati 16 njihovih sorodnikov, ki sicer po njegovi zagotovitvi niso aktivni člani gibanja.

Te sem pridržal za talce in kot za garancijo glede zadržanja oseb, ki so dobile znanih 30 pušk, katere sem na njegove ponovne prošnje izročil po njem določenim zanesljivim elementom

Bejo Mraz

za obrambo pred malimi prevratnimi krdeli, ki so se začela pojavljati okoli Dobeca in Topola.

Zaradi naših številčno šibkih sil v Cerknici, sem mnenja, da bo teh 30 oborožencev lahko mnogo koristilo, podobno kakor oni pri Sv. Joštu.

Zato smatram, da je treba čimprej poslati in izročiti prebivalcem Zaplane 32 pušk, prebivalcem Petkovca 34 pušk, ki sem jih zahteval z dopisom I/923/OP z dne 25. julija, ter še nadaljnjih 28 pušk za Št. Jošt.

Mislím, da je cona, ki sta jo obdelovala znani emisar te komande in župnik iz Zaplane, čigar izguba v tem trenutku je bila za nas precej občutna in ki je zbudila med prebivalstvom pojačanje protikomunističnega mišljenja (kakor mi je znano po najnovejših informacijah), že zrela za tak eksperiment.

Zaključujem in ponavljam:

Novo situacijo karakterizirajo jasni pojavi odpora med nekomunističnim delom prebivalstva, odpora, ki mu načeluje krajevni kler.

Ce bomo znali ta odpor gojiti in izkoriščati, bomo nedvomno imeli znatne uspehe predvsem na informativnem polju, glede katerega smo do sedaj preveč tavalí v temi.

S previdnim in pametnim postavljanjem oboroženih skupin, bomo v našo korist ustvarili razen krepke pomoči tudi zanesljiv in nepremostljiv prepad med Slovenci komunisti in Slovenci protikomunisti.

Komandant-polkovnik:

Alberto Seraglia

0-71583

Lubiana, il 12 dicembre 1942-XXI.

E c c e l l e n z a ,

Con inaspettata sorpresa ho ricevuto da Vostra Eccellenza la notizia, secondo la quale lasciate la Slovenia per assumere un altro incarico, confidatoVi dai Vostri superiori.

In questa occasione Vi ringrazio, Eccellenza, per la Vostra grande benevolenza e prontezza, con la quale avete sempre preso in considerazione le mie domande rivolte a Vostra Eccellenza, accontentandomi sempre, quando vedo permettevano le leggi e le condizioni.

Nel momento della Vostra partenza da Lubiana auguro a Vostra Eccellenza abbondante benedizione di Dio per la Vostra opera nella nuova carica, la quale si svolga utile per tutti ai quali sarete proposto, e porti a Vostra Eccellenza felicità ed onore personali.

Colgo l' occasione di esprimerle a Vostra Eccellenza i sentimenti della mia più alta considerazione

*Indice di p. 12
secondo sistema
nel 1942
Robotti*

12 XII m

A Sua Eccellenza
Gr.Uff. Mario ROBOTTI,
Generale-Comandante
XI Corpo d'Armata
L u b i a n a

Gregorio Rožman
/Dott. Gregorio Rožman/
Vescovo di Lubiana.

*no pagare
deca...
manca...
autori...*

Ljubljana, dne 12. decembra 1942-XXI.

Ekscele n c a !

Z velikim presenečenjem sem sprejel novico, s katero mi, Ekscelenca, javljate, da zapuščate Slovenijo in odhajate na novo službeno mesto, zaupano Vam od Vaših nadrejenih.

Ob tej priliki se Vam, Ekscelenca, pristrčno zahvaljujem za Vašo veliko dobrohotnost in pripravljenost, s katero ste vedno vzel v obzir prošnje, s katerimi sem se obračal do Vaše Ekscele n c e in mi ustregel vedno, če so Vam le dopuščale prilike in zakoni.

Ob Vašem odhodu iz Ljubljane želim Vaši Ekscelenci obilen božji blagoslov za Vaše bodoče delovanje na novem položaju, da bi bilo za vse koristno in da bi Vaši Ekscelenci prineslo osebno srečo in čast.

Dovolite mi, da Vam ob tej priliki izrazim moje največje spoštovanje

podpis

(Dr. Gregorio Rožman)
škof ljubljanski.

Žig:

pečat

ljubljski ordinariat

Ekscelenci

Gr. Uff. Mario ROBOTTI,

General-Komandant

XI Armadnega Zbora

LJUBLJANA

Pripis s svinčnikom:

Zahvaliti — rekoč, da ga bom pred odhodom prišel pozdraviti.
(prečrtano)

Če bo mogoče, bom jutri popoldne prišel na poslovilni obisk.

per R. e.

P. N. F. - FEDERAZIONE DEI FASCI DI COMBATTIMENTO DI LUBIANA	
P R O T O C O L L O	
N. <i>7077</i>	SEZIONE <i>12/c</i>

Vincere!
333

PARTITO NAZIONALE FASCISTA
FEDERAZIONE DEI FASCI DI COMBATTIMENTO
LUBIANA

CENTRO DEL P. N. F. - BREZOVICA

ATTI

Brezovica, 19/9/1944

Regio. Federaio	Quantità. Ode.
Regio. Politica	Fasci F. militari
Amministrazione	Crusca. Carri. Carri
Com. S. (S. S. S. S.)	Crusca e Cultura
Int. (S. S. S. S.)	Crusca F. S. S. S.
Segreteria	Crusca F. S. S. S.
Comitato	Crusca F. S. S. S.
Ent. C. S. P. I.	Crusca F. S. S. S.
9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.	Crusca F. S. S. S.

N. di protocollo _____
Risposta al foglio N. _____
del _____
dell'Ufficio _____

Alla Federazione dei Fasci di Combattimento
e p. c. All. Ispettorato di Zona

L U B I A N A

OGGETTO:
Rapporto settimanale.

Le ultime notti della settimana precedente e le prime di questa, hanno fatto servizio di appostamento nei boschi di questa zona, reparti della Milizia. Nonpertanto, da quanto e" stato segnalato, dei gruppi di ribelli sarebbero riusciti a rivarcare la ferrovia e rifugiarsi nella zona di Podpeč.

Circa la banda della M.V.A.C. qui costituitasi, comunico ch, essa e" ora composta di cinquantacinque elementi, dieci dei quali sono di Log. Alcuni pochi elementi, gia" iscritti, sono stati esclusi perche" troppo giovani.

La costituzione di questa banda e", almeno per ora, ben commentata dalle popolazione. Il movimento e" prettamente cattolico: gli organizzatori e responsabili presso il Comando del C. d. A. (dal quale le bande ora dipendono, avendo per capo un alto ufficiale della M.V.S.N.) sono degli appartenenti all' Azione Cattolica. Essi agiscono secondo il tradizionale metodo clericale: sottopongono gli aderenti a stringenti interrogatori per sondare i loro sentimenti e le loro intenzioni, li abitua ad una abbastanza rigida disciplina per abituarli ai disagi cui andranno incontro, di regola non li lasciano uscire dal recinto del presidio, li fanno pregare mattina e sera e prima di consumare il rancio, ecc. = Assumono informazioni sugli aderenti e le loro famiglie da sacerdoti e anziani cattolici e da questi ricevono segnalazioni, ecc. =

Non e" improbabile che lo stesso clero faccia opera di propaganda fra i giovani di azione cattolica; invero quasi tutti gli arruolati (che" hanno firmato un modulo dell' XI C. d. A.), provengono da detta organizzazione, e sono aumentati di giorno in giorno. Alcuni di

za divisa mi sembrano i nostri premilitari), la banda sarà" molto utile e potrà" essere impiegata anche in zone diverse da questa. =

Il Segretario del Centro

Standa

Narodna fašistična stranka

ZVEZA BORBENIH FAŠIJEV

Ljubljana

Center Narodne fašistične stranke — Brezovica.

Brezovica, 19. 9. 1942-XX.

Štev. prot. 333

Zvezi borbenih fašijev, v znanje inspektoratu cone

Ljubljana

... O grupi MVAC, ki se je tu ustanovila, sporočamo, da je sedaj sestavljena iz 55 ljudi, od katerih jih je 10 iz Loga. Nekaj malo ljudi, ki so že bili vpisani, je bilo izključenih, ker so bili premladi.

Osnovanje te grupe je vsaj za sedaj dobro komentirano od prebivalstva. Pokret je čisto katoliški: organizatorji in odgovorni pri komandi armadnega zbora (od katerega sedaj grupe zavise, ker imajo za šefa višjega oficirja prostovoljne milice narodne varnosti) so člani katoliške akcije. Delujejo po tradicionalni klerikalni metodi: pristaše zelo natančno izprašujejo, da bi doznali njihovo mišljenje in njihove namere, navajajo jih na precej ostro disciplino, da bi jih navadili na težave, katerim gredo nasproti, običajno jih ne puste oditi izven ograje postojanke, jim ukazujejo molitev zjutraj in zvečer in pred jedjo, itd. Zbirajo informacije o pristaših in njihovih familijah od duhovnikov in starih katoličanov in od teh dobivajo oznake itd.

Verjetno je, da isti kler dela propagando med mladino katoliške akcije; v resnici skoraj vsi, ki so se vključili (ki so podpisali formular XI. armadnega zbora), izhajajo iz omenjene organizacije in iz dneva v dan jih je več.

Sekretar Centra

Comando CC. RR. dell'XI Corpo d'Armata

P.M.46 , li 28=5= 1942 -Anno XX

N. di prot.

Risposta al foglio N. del

OGGETTO: Promemoria.=

AL SIG. COLONNELLO CAPO DI S.M. DELL'XI CORPO D'ARMATA

S E D E

Nella popolazione della provincia di Lubiana è convinzione generale che i ribelli sono quelli che, per timore di ulteriori rappresaglie da parte delle Autorità militari, si rifugiano nei boschi, aumentando così il numero invero non grande dei veri ribelli in atto esistenti.=

Mi è stata fatta una distinzione ben chiara tra ribelli e partigiani e precisamente per partigiani s'intendono quelli che avversano in qualunque modo la nostra permanenza qui (comunisti) e per ribelli quelli che facciamo noi.=

Dopo l'uccisione del professore Ehrlik mi è stato confermato recisamente che i cattolici, facenti parte dell'Ehrlik e simpatizzanti al movimento del ripetuto professore, si riuniranno in diversi gruppi per discutere e formare squadre di azione anche armate per collaborare incondizionatamente con le Autorità Militare Italiane.=

Fra una diecina di giorni avrò l'elenco delle formazioni.=

Il Capitano Comandante i Carabinieri Reali
=Angelo d'Amato=

Po likvidaciji profesorja Ehrlicha sem dobil ponovno zagotovilo, *da se bodo katoliki, ki so Ehrlichovi pristaši in ki simpatizirajo z njegovim pokretom, zbrali v različnih grupah in razmotrivali o ustanovitvi pokretnih edinic, tudi oboroženih, ki naj bi brezpogojno sodelovale z italijanskimi oblastmi.*

Čez kakih deset dni bom imel spisek teh edinic.

Kapetan Komandant Kraljevih Karabinerjev

Angelo d'Amato
podpis

Al Comando dell'XI. Corpo d'Armata

Ufficio M.V.A.C.

L u b i a n a .

Per la zona Mlačevo-Polica-Št. Jurje-Staro Apno si propone per la nomina come cappellano militare

don P i n t a r i ć Stefano, sacerdote - salesiano, pertinente a Lubiana, residente a Mlačevo, Castello Boštanj.

La sua nomina verrà proposta, con i rispettivi documenti, dal Comando presidio di Grosuplje/Cons. Fossa/.

Lubiana, il 9. giugno 1943-XXI.

H. Guller

cappellano capo MVAC.

Dalla curia vescovile di Lubiana, il 1. Settembre 1943.

La sottoscritta curia vescovile di Lubiana conferma che il sacerdote K r i ž a j Peter dal 3. Novembre 1942 fin al 30. Giugno 1943 è stato in servizio militare della formazione M.V.A.C. di Bizovik e che il nominato sacerdote in questo tempo non è stato pagato dalla curia vescovile.

Curia vescovile di Lubiana
Škofijski ordinariat v Ljubljani

Vicario Generale :

Ign. Madarij

Za zono Mlačevo—Polica—Št. Jurje—Staro apno predlagamo kot vojnega kurata

duhovnika P i n t a r i č Štefana — salezijanca iz Ljubljane, prebivajočega v Mlačevem, grad Boštanj.

Njegovo imenovanje bo predloženo s potrebnimi dokumenti s strani Komande posadke v Grosuplju (Svetnik Fossa).

Ignacij Lenček,
glavni kurat MVAC

Podpisani škofijski ordinariat v Ljubljani potrjuje, da je duhovnik K r i ž a j Peter od 3. novembra 1942 do 30. junija 1943 bil v vojaški službi formacije M. V. A. C. v Bizoviku in da v tem času imenovani duhovnik ni prejel nikakršne plače od škofijskega ordinariata.

Generalni vikar:
Ignacij Nadrah

Ro

44

Der Höhere ~~W~~- und Polizeiführer
im Wehrkreis XVIII
Führungsstab für Bandenbekämpfung

O.U., den 4. August 1944.

DIREKTORSTELLE
POSTFACH-NUMMER 21052
11. AUG. 1944
Eintrag:
Telefon:

B e f e h l !

=====

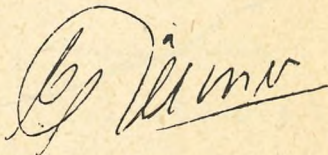
Obwohl in der letzten Zeit ein Zunehmen der Banden einwandfrei festgestellt werden konnte, habe ich in den letzten drei Wochen von den Einheiten kaum Erfolgsmeldungen erhalten.

Die augenblickliche Gesamtlage der Front und in der Heimat verlangt, dass jeder Offizier und jeder Mann seine Pflicht bis zum Letzten versieht.

Ich erwarte, dass alle mir unterstellten Einheiten mit grösster Schärfe den Kampf gegen das Banditentum aufnehmen und die Banditen vernichten.

Ich erwarte von den Offizieren, dass sie ihren Unterführern und Männern in diesem Kampf als Führer vorangehen und ohne Rücksicht auf Person sich einsetzen.

Ich kenne keinen Dienstschluss und kein sogenanntes dienstfrei. Wir befinden uns Tag und Nacht im Kampf und haben zum Ausruhen keine Zeit. Ich erwarte, dass die Einheiten nunmehr rücksichtslos den Kampf weiterführen.

W-Obergruppenführer
und General der Polizei

Povežite!

Dasi smo ugotovili v zadnjem času povečanje band, sem v zadnjih treh tednih od edinic komaj dobil poročila o kakih uspehih.

Trenutni položaj na fronti in v domovini zahteva, da vsak oficir in vsak vojak vrši svojo dolžnost do zadnjega.

Pričakujem, da bodo priče vse meni podrejene enote z največjo ostrino borbo proti banditstvu in bandite uničijo.

Pričakujem od oficirjev, da se v tej borbi postavijo na čelu nižjemu komandnemu kadru in vojakom in da se borijo brez ozira na svoje življenje.

Ne poznam odmorov niti prekinitve službenega časa. Dan in noč smo v borbi in nimamo časa za počitek. Pričakujem, da bodo enote brezobzirno nadaljevale z borbo.

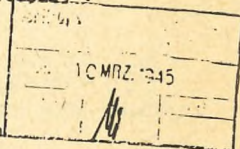
R.

Me komunist
 ostanek domobran
 brolet.

"Faktor Brolet
 Brolet

Der Höhere ~~W~~ und Polize
im Wehrkreis XVIII
Führungsstab für Bandenbekämpfung
Ia

7 23
O.U., den 10. 3. 45

An den
Schutzgebietskommandanten der Provinz Laibach
Herrn Major Dr. D i p p e l h o f e r
L a i b a c h

Die Meldung dass von der Besatzung des in Gegend Gradenz
brennend abgestürzten 4-motorigen Bombers ein Überlebender
durch Kräfte des Batl. Köhl festgenommen worden ist, ist dem
Obergruppenführer unverständlich. Es ist hierher zu berichten,
warum nicht alle abgesprungenen Besatzungsmitglieder zu Tode
gekommen sind.

I. A.

Jacobson

Oberleutnant d. Res.

AA letalci

glava ss
Rosenner
eddi Kandel. tek

10. 3. 45

Pokrajinskemu varnostnemu komandantu
Ljubljanske province
gospodu majorju dr. Dippelhoferju
Ljubljana

Poročilo, v katerem javljate, da je bil eden iz posadke štirimotornega bombnika, ki se je zrušil v gorečem stanju pri Gradencu, prijet živ od bataljona Köhl, je našemu višjemu skupinskemu vodji nerazumljivo. Nemudoma je treba poročati sem, zakaj niso bili vsi člani posadke, ki so odskočili, usmrčeni.

I. A.

Jacobsen

nadporočnik v rezervi.

TOŽILEC

Tovariši sodniki!

Po dokončanem dokaznem postopanju na razpravi proti izdajalcem in vojnim zločincem, ki so v največji meri odgovorni za neizmerno trpljenje slovenskega naroda za časa štiriletne sovražne okupacije, smatram, da je z obsežnim dokaznim gradivom, popolnim ali delnim priznanjem prisotnih obtožencev, z dokumenti in pričami ter ostalimi dokazili, obtožnica potrjena tako v celoti kot v poedinih točkah obtožbe. Še več: razprava je ugotovila še niz drugih zločinov, ki so sicer vsebovani v splošnem delu obtožnice, ki pa so dali popolno potrditev za kazensko odgovornost vseh obtožencev.

Stari vodilni politiki so se zvezali s fašizmom v strahu, da bi izgubili svojo protiljudsko oblast.

Ko dajem karakteristiko današnjega procesa, ugotavljam, da so se pred sodiščem znašli organizatorji in izvrševalci nešteti izdaj in zločinov. Na isti zatožni klopi sedi general bivše jugoslovanske vojske in slovenski Quisling Leon Rupnik, poleg nacističnega krvnika in uničevalca našega naroda — nacista Rösenerja, poleg izdajalskega emigrantskega ministra Kreka, skupaj z voditeljem izdajalskega dela duhovščine in netilcem bratomornega klanja škofom Rožmanom, skupaj z izdajalskim oficirjem Vizjakom in krvnikom Hacinom. Skupaj so se znašli na isti zatožni klopi, ker jih je družilo vse isto sovrašтво do lastnega ljudstva.

Vi, tovariši sodniki, ki danes v imenu jugoslovanskih narodov in slovenskega naroda še posebej presoimate krivdo teh obtožencev, sodite obenem tudi onim zločincem in izdajalcem, ki so se z njimi povezali v borbi proti lastnemu ljudstvu. Kako je mogoče, da so ti ljudje iz vrhov bivše jugoslovanske vojske ali starega jugoslovanskega upravnega aparata, stari vodilni politiki, ki so se stalno trkali na prsa in govorili,

da jim je za blaginjo naroda, da so ti ljudje postali orodje okupatorja v borbi proti lastnemu narodu? Zvezali so se s fašizmom v strahu, da bi izgubili svoje protiljudske pozicije in oblast! Proti osvobodilnemu gibanju in proti partizanski vojski so vstali samo zato, ker niso hoteli dopustiti, da bi postal gospodar zemlje tisti, ki jo obdeluje, ker niso hoteli dopustiti, da bi si delavec ustvaril človeka vredno življenje, ker so jim bile demokratične pravice širokih ljudskih množic trn v peti in ker niso hoteli dopustiti, da bi ob usodi slovenskega naroda odločalo slovensko ljudstvo samo. Fašizem je potreboval prav takih ljudi. Tudi pri nas so fašisti našli svoje zveste agente in Quislinge. Vsak njihov korak je služil koristim italijanskega in nemškega osvajalca. Če je obtoženi Rupnik organiziral fašistom upravni aparat in kvizlinške formacije, če mu je pri tem pomagal obtoženi Vizjak, če je obtoženi Rožman podpihoval izdajalsko duhovščino na bratomorno krvoprelitje, če je Hacin mučil in moril s svojo policijo in končno, če je obtoženi Krek iz inozemstva vodil in financiral vso to izdajo nad slovenskim ljudstvom, so vsi ti zločini bili v prilog fašistični imperialistični politiki in obtoženega Rösenerja, ki je delal po Hitlerjevem nalogu, da je treba slovenski narod uničiti.

To je obtoženi Rösener tudi izvrševal. Preseljevanje naših ljudi, ki jih je nadaljeval, deportacije, streljanje talcev, mučenje v gestapovskih zaporih, prisilna mobilizacija in vsa druga podobna sredstva so služila cilju, da se naš narod uniči.

Kako to, da so okupatorji že v prvih dneh okupacije našli v današnjih obtožencih svoje prve hlapce in pomočnike? Vsa njihova dotedanja pot jih je povezovala s fašizmom, s kasnejšim okupatorjem. Obtoženi Rupnik nam pokaže sliko vrhov bivše jugoslovanske vojske. Na položaju komandanta šumadijske divizije v oboroževalnem centru Kragujevcu sprejema od nemškega vohuna Königa fašistično literaturo, ovaja napredne elemente in jih predaja sodišču za zaščito države. Kot komandant utrjevanja sodeluje s petokolonaši in gestapovci Westnom, Nootom in drugimi in kasneje tolmači Italijanom sistem naše obrambe. Milijarde, ki jih je naše ljudstvo žrtvovalo za svojo varnost, so šle v nič. Utrjena črta je padla brez borbe zaradi povelja izdajalskih generalov in politikov.

Pri obtoženem Kreku in Rožmanu se razgali politika, ki je vso dobo predaprilske Jugoslavije nosila neodvisnost in

svobodo naših narodov na trg fašističnih razbojnikov. Ko so istočasno sedeli v vladah velesrbskih hegemonistov, s katerimi so sodelovali zato, da so se lahko v Sloveniji obdržali na oblasti, so se v trenutku, ko so začutili fašistični pritisk, pričeli povezovati z nemškimi in italijanskimi fašisti v prav istem namenu, da bi si zasigurali oblast. Tako je šel voditelj te politike dr. Anton Korošec leta 1940 na Slovaško in pozneje na Dunaj, kjer se je pogajal z nacističnimi agenti. Razprava je pokazala, kako je dovoljeval bivši ban Natlačen nemškemu agentom vse privilegije, ščitil nemške špijone in peto kolono, istočasno pa preganjal domače protifašiste. Razprava je pokazala, da obtoženi Krek ni bil med onimi ministri, ki so odklonili pristop Jugoslavije k trojnemu paktu, po katerem so naši narodi izgubili svojo samostojnost. Razprava je pokazala, da je obtoženi Rožman že desetletja v bivši Jugoslaviji pripravljaj pot fašizmu s parolo protikomunistične borbe v organizacijah, ki jih je sam kontroliral. Tako je napad fašističnih hord na Jugoslavijo našel te ljudi pripravljene. Obtoženi Rupnik je ob napadu fašistov na Jugoslavijo v svoj dnevnik zapisal: »Sedaj vem, kaj mi je storiti.« Treba je bilo le podeliti vloge. To se je izvršilo na tistem sestanku slovenskih protiljudskih politikov, ki se je vršil med marcem in aprilom 1941, o katerem govori »Koledarček slovenskih emigrantov za leto 1946« in potrjujeta priči Bičanić in Snoj, in kar dokazuje vse poznejše delovanje teh izdajalcev. Ko so si na eni strani zagotovili naklonjenost zaveznikov s tem, da je obtoženi Krek ostal v emigrantski vladi v inozemstvu in s tem, da so poslali svojega predstavnika dr. Kuharja in monsignora Gabrovška v Anglijo in Ameriko, stopa del teh izdajalcev v odkrito, del pa v prikrito sodelovanje z okupatorjem in postajajo opora njegove imperialistične in uničevalne politike.

Treba je vprašati: kakšen je bil značaj sovražne okupacije in kako je oceniti v zvezi s tem dejanja posameznih obtožencev. Tako nemški, italijanski kot madžarski zavojevalci so zahrbtno in brez vojne napovedi napadli našo državo in okupirane dele slovenskega ozemlja anektirali kot integralne dele k svojim državam, s čimer so v popolnosti pogazili določila mednarodnega prava. Naše ljudstvo take aneksije ni nikdar priznalo. Skupaj z ostalimi narodi Jugoslavije se je dvignilo v upor, ker je videlo, da leži garancija za njegov obsto, svobodo in neodvisnost edino v takojšnji oboroženi akciji zoper okupatorja.

Načini iztrebljanja in zatiranja našega naroda, ki jih je okupator uporabljal, so bili tako barbarski in uničujoči, da je moralo proti njim stati vse, kar ni bilo v narodu gnilega in komur je bila usoda svojega naroda prva skrb in dolžnost. Na poziv Komunistične partije Jugoslavije, ki se je že od vsega početka borila proti fašizmu, so se dvignili vsi ljudski sloji, delavci, inteligenca in kmetje ter zgrabili za orožje, tako da je narodnoosvobodilni odpor dobil obliko vseljudskega gibanja, ki je v kratkem času zajelo večino slovenskega naroda ter ga mobiliziralo v borbo proti okupatorju. V tej borbi se je kovalo bratstvo in enotnost jugoslovanskih narodov in slovenskega naroda še posebej. Kakor je pozivu za boj zoper osvajalce sledila ogromna večina našega ljudstva že takoj v začetku, tako je to ljudstvo skozi vso dobo okupacije sledilo pozivom in navodilom vodstva osvobodilnega gibanja kot edinem upravičenem zastopniku oblasti sovražne okupacije. Slovensko ljudstvo, ki je v borbi gradilo organe svoje ljudske oblasti, ki so bili od najnižjih narodnih odborov pa preko SNOS-a do Protifašističnega Sveta Narodne Osvoboditve prvi v zgodovini njegov resnični predstavnik.

S svojo parolo čakanja je hotela begunska vlada pasivizirati narode Jugoslavije, onemogočiti osvobodilno borbo s tem, da ostanejo najzavednejši narodni elementi osamljeni in brez podpore širokih ljudskih množic in da bi te elemente s tem uničila.

Kakšna pa je bila pot današnjih obtožencev? Tedaj, ko naše ljudstvo ni priznavalo aneksije, ko se je proti njej borilo, so se obtoženci udinjali okupatorju in se mu globoko klanjali. Ker je aneksija že sama po sebi mednarodno protipravno dejanje, potem je vsako podpiranje te, pa četudi gre kot v začetku pri Rožmanu le za zahvalne maše in za izjave lojalnosti, protipravno in izdajalsko, zaradi česar obtoženci danes tudi sede na zatožni klopi. Okupatorja in njegove domače pomagače sta presenetila enodušen odpor in mržnja vsega naroda ter njegova borbena enotnost. Že kličeta obtoženi Krek in Kuhar iz Londona: »Čakajte, ni še prišel čas!«, da bi tako razorožila slovensko ljudstvo v času, ko je bil okupatorjev teror najhujši in trpljenje slovenskega naroda največje. S svojo parolo čakanja je hotela begunska vlada pasivizirati narode Jugoslavije, onemogočiti osvobodilno borbo s ciljem, da ostanejo

najzavednejši narodni elementi osamljeni in brez podpore širokih ljudskih množic in da bi te elemente s tem uničila. Kljub taki paroli pa na drugi strani zanjo ni bilo prezgodaj, da je dajala izdajalcem v domovini naloge za formiranje obo-roženih enot v službi okupatorja in izzivati bratomorno vojno. Na ta način so s tem, da so slabili odporne sile naših narodov v borbi proti okupatorju, slabili tudi skupne zavezniške napore v borbi proti fašizmu, a vse to v cilju, da si s tako dvojno politiko zasigurajo svoje stare položaje v Jugoslaviji tudi za slučaj zmage okupatorjev.

Prvi je stopil na pot izdaje ban Natlačen, ki je bil že v Jugoslaviji ves čas dosleden svoji protiljudski politiki. V svo-jem poročilu, ki ga je preko obtoženega Kreka poslal pred-sedniku emigrantske vlade v Londonu Jovanoviću, se prav nič ne sramuje priznati, na kako izdajalski način je pričakoval nemškega okupatorja in storil vse, da bi ta nemoteno zasedel slovensko ozemlje. Slede Rožmanovi in Natlačenovi pokloni okupatorju, romanje v Rim k Mussoliniju in papežu in zahvalne maše. Obtoženi Hacin nam je sam povedal, da je bil zato fašist in prijatelj Nemcev, ker sta bila taka tudi njegova gospodarja Stojadinović in Natlačen in ker je zaradi tega smatral za naravno, da izda Italijanom napredne elemente, ki jih je ves čas v Jugo-slaviji preganjal, ščitil pa fašistične špijone in kulturbundovce. Izročil je okupatorju imena tistih, za katere je vedel, da se bodo borili za svojo domovino.

Dr. Lambert Ehrlich je dne 1. aprila 1942 izročil italijanskemu vojaškemu poveljstvu in italijanskemu poročevalskemu uradu spomenico, v kateri predlaga poostren teror nad našim narodom.

Dr. Lambert Ehrlich, profesor teologije, ki je skupaj z obtoženim Rožmanom že v predaprilski Jugoslaviji organiziral klerofašistične organizacije med slovensko mladino, je v tistem trenutku, ko se okupator sploh ni znašel, temu priskočil na pomoč in usmerjal udarce po slovenskem ljudstvu. Dokazni material nam je osvetlil to razdobje ko so na eni strani izda-jalci Ehrlichovega in Rožmanovega, na drugi strani pa Ribni-karjevega in Praprotnikovega kova, dajali okupatorju ovaduhe, kažipote, tolmače, pripravljali posebno Hacinovo policijo »Pub-blico siccarezzo«, postavljali zasede in skupaj z Italijani lovili Slovence, po deželju organizirali ovaduško mrežo župnikov in

kaplanov, skratka storili so vse, da bi okupator načrtno in sistematično zatrl borbeni odpor slovenskega ljudstva. Tako delovanje je bilo pripravljeno po načrtu, ki ga je med drugim izročil najožji sodelavec obtoženega Rožmana dr. Ehrlich dne 1. aprila 1942 italijanskemu vojaškemu poveljstvu in italijanskemu poročevalskemu uradu. Ta Ehrlichova spomenica nam dokazuje, da so postali ti v resnici pravi izdajalci in krvniki slovenskega naroda. Potem ko ta zločinec v svoji spomenici izrecno ugotavlja, da je dokončni namen vseh kompetentnih faktorjev osi popolno uničenje slovenstva kot takega, daje takoj nato predloge — kot sam pravi — za »izboljšanje trenutne situacije«. Ehrlich zahteva od okupatorja: »Pri sumljivih incidentih naj varnostni organi takoj blokirajo zadevne ulice, opozarjajo s signali druge varnostne organe in takoj preiščejo vse pasante. Pri varnostni službi mora priti do sodelovanja med italijanskimi oblastmi in Slovenci. Slovenski orožniki in stražniki naj spet dobe orožje in sodelujejo pri varnostni službi. Potrebno je, da italijanske oblasti omogočijo varnostno službo v obliki akademske formacije, meščanske straže in splošne narodne straže v vaseh, ki naj stoje pod italijanskim vojaškim nadzorstvom.«

Obtoženi Krek, ki je bil preko Vatikana in svojih zvez stalno povezan z domačimi izdajalci, je dobil takoj tudi to spomenico in jo razširjal med emigrantskimi in reakcionarnimi krogi v inozemstvu, klevetajoč obenem resnične borce za svobodo slovenskega naroda, katerih uspehe je pripisoval Draži Mihailoviću, ki ga je skupaj z londonsko vlado ves čas podpiral.

Obtoženi Rožman je ves čas stal ob strani Ehrlichu, dajoč mu vso pomoč, in je s svojo cerkveno avtoriteto zagovarjal izdajstvo ter pozival ljudi v vrste sodelavcev okupatorja.

V tistem času, ko je delo domačih izdajalcev in okupatorja rodilo brezmejno gorje, je obtoženi Krek pripisal v Ehrlichovo spomenico sledeče: »To spomenico je dne 1. aprila 1942 izročil univerzitetni profesor dr. Lambert Ehrlich italijanskemu vojaškemu poveljstvu v Zvezdi in italijanskemu poročevalskemu uradu v vojašnici na Taboru. Na izrecno zahtevo je dne 5. aprila 1942 v obeh teh uradih vložil še v italijanščini podano vsebino. Uspeh spomenice je bil — nič.« S temi besedami je Krek hotel povedati, da spomenica ni dosegla zaželenega namena, to je uničenja osvobodilnega gibanja in slovenske partizanske vojske.

Državlanske vojne na Slovenskem nikoli ni bilo. Tu je bila le težka in krvava osvobodilna borba vsega slovenskega naroda proti okupatorju in domačim izdajalcem.

Treba je bilo v vsem izdajalskem delovanju napraviti prelom. Obtoženi Rožman prevzame iniciativo. V škofijskem dvorcu se neprestano vrše sestanki vodilnih slovenskih izdajalcev. Ugotavljajo okupatorjeve napake in usmerjajo njegovo nadaljnje delo, pozivajo ga na internacijo bivših jugoslovanskih oficirjev, povzročijo odvzem radijskih aparatov, uvedbo osebnih izkaznic in odpuščanje zavednih slovenskih uradnikov. V istem času aktivizirajo vse svoje organizacije, zlasti »Slovensko zavezo«. Zanetiti hočejo državljansko vojno, povzročiti hočejo bratomorno klanje. Takoj moram poudariti, da slovensko ljudstvo ni hotelo državljanske vojne. Še tesneje se je oklenilo okrog Osvobodilne fronte, kot hrbtenice osvobodilnega gibanja, še močneje je udarjalo po okupatorju in po z njim povezanih izdajalcih. Tako državljanske vojne na Slovenskem nikoli ni bilo, o njej so govorili in si jo želeli oni, ki naj bi jim prinesla osebne koristi. Na Slovenskem je bila le težka in krvava osvobodilna borba celotnega slovenskega naroda proti okupatorju in njegovim pomagačem.

Tako je začelo žalostno poglavje, ko protiljudski izdajalci na čelu z obtoženim Rožmanom kopičijo izdajo na izdajo, zločin na zločin.

Obtoženi Krek to izdajo soorganizira, usmerja in ji daje novo vsebino. Iz Londona govori: »Vaša pot je pravilna, nadaljujte z njo.« Zveze med obtoženim Krekom so intenzivne, tedenske. Obtoženi Krek pa, potem, ko ga domača klika neprestano obvešča o vsakem svojem izdajalskem koraku, financira z ogromnimi zneski to izdajo preko londonske begunske vlade. Samo preko švicarskih bank je za te teroristične akcije nakazoval po 50.000 švicarskih frankov mesečno, nadaljnje milijonske zneske pa pošiljal preko Vatikana in drugod. Istočasno pa financira izdajo Draže Mihailovića. Spričo vseh teh dokazov, ni nobenega dvoma več, da je obtoženi Krek za vse te zločine prav tako odgovoren kot oni zločinci, ki so, poslušajoč njegov glas, klali, pobijali žene in otroke, kot so nam to nazorno izpovedale priče.

Rožman je klevetal borbo slovenskega naroda za obstoj, svobodo in neodvisnost kot borbo proti cerkvi in veri. Ta parola pa je bila samo pretveza za mobilizacijo vernih množic za boj proti demokratičnim težnjam našega ljudstva.

Razprava je pokazala, da vodijo niti vseh zločinov prav tako k obtoženemu Rožmanu. Ta je na eni strani postavil vso svojo cerkveno avtoriteto v službo tega cilja, na drugi strani pa mobiliziral ves cerkveni aparat v ta namen. Izdajalski duhovniki, ki jih je ljudska oblast zasačila pri zločinskem delovanju, kaplani Šinkar, Mavec, Križaj, Kern in drugi, so vsi potrdili: »V belo gardo sem šel po škofovem naročilu, v belo gardo sem šel s škofovim dekretom.« Ti duhovniki so bili udeleženci pri zločinih, organizatorji in ovaduhi, zaradi česar je obtoženi Rožman soodgovoren za vse zločine belogardističnih tolp. Osvoobodilna fronta je narod pozivala na enotnost. Prav tako pa ni zamudila nobene prilike, da ne bi obtoženemu Rožmanu že od vsega početka kazala, da je mesto pravega Slovencev v vrstah Osvobodilne fronte in ga — kot je bilo ugotovljeno na razpravi — stalno opozarjala na pogubne posledice njegovih dejanj, ki vodijo v bratomorno borbo. Obtoženi Rožman pa je na vse te pozive odgovarjal z novimi izdajstvi. Če je v kakih kritičnih momentih včasih pokolebal, je to samo dokaz, da se je svojega izdajalskega početja zavedal, a z njim vedno nadaljeval. Klevetal je plemenito borbo slovenskega naroda za svoj obstoj, svobodo in neodvisnost kot borbo proti cerkvi, veri in Kristusu kralju.

Tovariši sodniki, vi in ves slovenski narod, ki je ta proces budno zasledoval, pa ste imeli priliko iz ust obtoženega Rupnika in Vizjaka slišati, da so bile te parole samo pretveza, s katerimi so hoteli slepiti in mobilizirati verne množice za borbo proti lastnemu narodu in njegovim demokratičnim težnjam. Z zavestnim prikrivanjem resnice o Osvobodilni borbi, z zavestnim potvarjanjem dejstev, so načrtno zavajali prebivalstvo v bratomorno vojno in zločine. Zato so sedanji obtoženci odgovorni za vse one zapeljane in zaslepljene v lastnih vrstah, ki so padli kot žrtev njihovega izdajstva ali pa bežali pred lastnim narodom. Dela belogardistov, duhovnikov in ovaduhov, so bila našemu narodu na dlani. Borili so se z okupatorjevim orožjem, v njegovem sestavu in pod njegovim poveljstvom.

Obtoženi Krek in ostala protiljudska klika pa je potrebovala še drugačnih formacij, oboroženih oddelkov, ki bi v obeh

našega naroda ne veljali kot okupatorski. Osnovani so četnike, plavo gardo, »redno jugoslovansko vojsko v domovini«. Da je te formacije organiziral okupator in jih dejansko vodil, nam je pokazala razprava. Major Novak, odposlanec Draže Mihailovića, je novačil svoje četnike iz belogardističnih postojank po predhodnem dogovoru s »Slovensko zavezo«. Podpiral jih je Gamba in pozneje Rösener. Bogato oskrbovani pa tudi z denarjem iz Londona, so bili ti kraljevi vojaki dostojni svojim belogardističnim bratom. Obtoženi Krek in organizatorji mihailovičevega izdajstva v Sloveniji, pa so odgovorni za one mlade neizkušene rodoljube, ki so imeli voljo boriti se proti okupatorju, a so jih lažne parole zavedle v njihovo družčino. Vse pa potrebujejo priznanja obtožencev, priče in dokumenti, ki smo jih slišali na razpravi.

Vsa ta belogardistična in plavogardistična svojat je bila ob kapitulaciji Italije po narodnoosvobodilni vojski razbita, iz ostankov pa je nemški okupator s pomočjo Rupnika in ob sodelovanju izdajalske duhovščine obtoženega Rožmana formal domobranstvo, ki je priseglo zvestobo Hitlerju za borbo proti NOV in proti zavezniškemu bloku in izvršilo niz zločinov, ki so bili v tem procesu ugotovljeni in dokazani. V iste namene je služil celokupni upravni aparat, ki ga je organiziral Rupnik in policija, ki jo je vodil Hacin.

Odveč bi bilo še posebej obravnavati in dokazovati nadaljnja zločinska dejanja obtožencev, saj ste jih imeli, tovariši sodniki, priliko natančno proučiti na tej razpravi, saj so znana in obsojena od celokupnega našega naroda. Preden pa preidem na stopnjo krivde in oceno kazenske odgovornosti vsakega posameznega obtoženca, hočem z nekaj besedami karakterizirati današnje Krekovo zločinsko delovanje. Ta v inozemstvu, čeprav se sam zaveda in sam priznava, da nima nikake nade na uspeh, zbira okrog sebe ostanke pobeglih izdajalcev, jih povezuje z ostalimi brezdomovinci, snuje nekako srednjeevropsko katoliško federacijo in poskuša s pomočjo posameznih inozemskih reakcionarjev ogroziti zunanjo varnost in demokratično ureditev Federativne ljudske republike Jugoslavije. Za obtoženega Kreka, ki je sam ugotovil, da je njegova stvar propadla in da ga čaka z ostalimi pobeglimi izdajalci usoda belih Rusov, pa je značilno, da je vedno iskal svojih zaveznikov izven slovenskega naroda in proti slovenskemu narodu! Kdo so bili njegovi zavezniki: velesrbski hegemonisti, klerofašistični

avstrijski politiki, Vatikan, italijanski in nemški fašisti in danes najreakcionarnejši elementi sveta. Zakaj je njegova stvar propadla? Zato, ker ni bil nikdar s slovenskim narodom in ker je svobodoljubno človeštvo na čelu z veliko Sovjetsko zvezo v tej vojni obračunalo z vsemi njegovimi zavezniki. Taka usoda čaka vsakogar, ki bi iskal zaveznikov izven lastnega naroda.

(Tožilec je nato obravnaval krivdo posameznih obtožencev, stopnjo njihove kazenske odgovornosti in njihovo obrambo. Ugotovil je, da ne morejo obtoženci v svojo obrambo navesti ničesar prepričljivega in da so vse točke obtožnice z razpravo potrjene. Nato pa je nadaljeval.)

Vsi obtoženci so izvršili kazniva dejanja vojnih zločinov, obtoženi Rupnik, Rožman, Krek, Vizjak in Hacin pa tudi najstrašnejši in najpodlejši zločin izdaje lastnega naroda. S tem so izvršili niz kaznivih dejanj po Zakonu o kaznivih dejanjih zoper ljudstvo in državo.

Tovariši sodniki! Obtožencev ne dolžim samo jaz. Tisoči in desetisoči slovenskih internirancev, obsojencev in pregnancev, brezštevlni padli, ustreljeni in do smrti izmučeni Slovenci, množina onečaščenih žena in deklet, na stotine pomorjenih otrok in padli borci za svobodo našega naroda obtožujejo z menoj.

Slovenski narod, ki danes v svobodni Jugoslaviji gradi svojo srečnejšo bodočnost, pa ne gleda na izvršene zločine obtoženih izdajalcev samo kot na grozotne zločine preteklosti. Slovenski ljudje, naše žene, matere in sestre, si bodo iz tega procesa pridobile spoznanje, da so poleg obtožencev, ki danes sede na zatožni klopi, še njihovi zakrinkani pomočniki in zavezniki, ki so tem zločincem pomagali pri njihovem izdajalskem početju, ki jih Ljudsko sodišče za njihove zločine še ni obsodilo in ki še poskušajo rovariti proti naši ljudski oblasti, tej največji pridobitvi naše osvobodilne borbe. Naše ljudstvo bo po tej razpravi postalo še bolj budno proti vsem sovražnikom našega naroda. Naša ljudska oblast bo storila vse, da bo odkrila one, ki skušajo rovariti proti njej, naša ljudska oblast bo stala budno na straži proti vsakemu poskusu ponovnega izdajstva in bo vse take izdajalce izročala Ljudskemu sodišču.

Ko zaključujem svoja izvajanja, končam z besedami Kurnikove matere, ki tolmači misli in želje vsega slovenskega naroda, junaške matere padlih junakov v naši borbi, matere ubitih sinov: sodite jim pravično!

KONČNI GOVORI OBTOŽENCEV

Po govoru tožilca in branilcev obtoženih so imeli obtoženci svoje končne govore. Obtoženi Rupnik se je strinjal z obrambo svojega branilca, povedal, da je v Kragujevcu dal aretirati vojaške osebe na predlog policije, da mu je König prinesel samo politično literaturo in da v hrvatsko vojsko ni nameraval stopiti. Nato pa je zaključil:

»Iskreno in globoko obžalujem, da sem se dal zavesti v hude zablode glede pravega stanja in prave volje našega ljudstva, glede svetovnih nazorov, glede trajanja in izida vojne, glede obljub in človečnosti osvajalcev. Zapeljan sem bil na to krivično pot, po kateri je bilo ljudstvu povzročena toliko gorja. Najstrožjo kazen pa bom laže sprejel, ker sem svojo krivdo spregledal in se zato najiskrenejše kesam. Toda prosim ljudstvo in visoko sodišče naj mi verjameta, da nikoli nisem sovražil nobenega človeka, nikogar nisem odbil, če me je kaj prosil, ako pa nisem mogel pomagati, sem dal vsaj dobro besedo. Tisti pa, ki so za mojim hrbtom in pod mojo firmo, brez moje vednosti vršili svoje zločine in me po zmagi ljudstva sovražijo še bolj, prikazujejo me emigrantom kot edinega krivca, da Anglo-amerikanci niso zasedli cele Slovenije. Končno prosim sodišče, da izvoli upoštevati to, da instrumenti nasilstva, to so ‚Vaške straže‘, domobranstvo in policija niso bili kot eksekutiva v mojih rokah, marveč uradno v rokah okupatorjev, tajno pa v rokah domačih reakcionarnih politikov.«

Obtoženi Rösener obžaluje, da so nemški vojaki in oficirji izvajali taka nasilja in da sam ni vedno dajal povelja zanje. »Odvisen sem bil od šefa civilne uprave, dobival sem od mnogih strani povelja, mislil sem, da vršim kot vojak in oficir svojo dolžnost. Če sem se pregrešil, se moram zato tudi pokoriti. Prosim visoko sodišče, da upošteva olajševalne okoliščine. To je vse, kar imam povedati.«

Obtoženi Vizjak: »Predvsem še enkrat izjavljam, da sem kriv in da svoj pristop v domobranstvo iskreno obžalujem. Obžalujem še veliko bolj tista gnusna dejanja, ki so jih domobranci izvrševali, za katera pa nisem prej vedel. Bil sem

administrativni šef v Organizacijskem štabu. Imel sem posla čez glavo in nisem imel časa, da bi se ukvarjal še s posli drugih odsekov. Obveščevalni odsek ni bil meni odgovoren, pač pa neposredno poveljniku in mi šef tega odseka ni zaupal, ker nisem stopil prostovoljno k domobrancem in je proti meni celo intrigriral, češ, da simpatiziram z OF. Štab je imel do mene nezaupanje. Moje življenje v štabu je bilo težko in sem ga komaj prenašal ter sem želel, da se to čimprej konča. Ob umiku domobranstva sem se hotel predati narodnoosvobodilni vojski, pa mi je bilo to preprečeno. Kot sem že omenil, obžalujem svoj postopek in prosim, da to obžalovanje pri razsodbi upoštevate.«

Obtoženi Hacin je v svojem zaključnem govoru v začetku skušal navesti razloge, ki so bili merodajni, da je vse od kraja bil nasproten OF. Tu je navajal grozilna pisma, izvršeni atentat leta 1941 in strah pred morebitnimi bodočimi atentati. Ni mu ugajalo, da je OF v svojo vojsko vpeljala naziv partizan, politične komisarje in peterokrake zvezde. Nanj, da so vplivala tudi dela ruskih emigrantov Virobova in Rahmanove, ki so bila izdana v prvih letih po revoluciji. Zanikal je verodostojnost nekaterih prič ter je izjavil, da ni bil nikdar navzoč pri mučenju. Predsednik sodišča ga je opomnil ali govori resnico on ali pa številne priče. Nato je omenil, da je vrnil blago trgovini Vončina, katero so njegovi policijski agenti tamkaj pokradli. Interveniral da je pri kvesturi in pri Corpo d'Armata za izpustitev nekaterih pripornikov iz pripora v Ljubljani in iz koncentracijskih taborišč. Zanikal je, da bi dobil za to kako plačilo. Na stotine in stotine, da se jih je vrnilo iz koncentracijskih taborišč v Italiji na podlagi njegovega pristanka, sam pa da je iz svojih zaporov dnevno izpustil vsaj osem oseb. Za grozovitosti odklanja odgovornost.

Predsednik: Obtoženi Hacin, v koliko sploh priznavate krivdo po obtožbi?

Hacin: Priznavam v toliko, da sem pristal na grožnje, nadalje da smejo agenti uporabiti telesne kazni napram tistim, ki ne priznajo, čeprav jim je po pričah dokazano.

Predsednik: Torej v vseh drugih stvareh se ne čutite krivega?

Hacin: Ne čutim se.

Predsednik: Imate še kaj pripomniti?

Hacin: Ničesar drugega.

SODBA

V imenu ljudstva!

Dne 30. avgusta 1946, ob 9. uri dopoldne, je sodišče razglasilo sodbo, s katero je obtožence Rupnika, Rösenerja, Rožmana, Kreka, Vizjaka in Hacina spoznalo za krive v tenorju obtožnice in nato sodbe naštetih kaznivih dejanj izdaje in vojnih zločinov in jih obsodilo:

Rupnika Leona na smrt z ustrelitvijo, trajno izgubo političnih in državljanskih pravic ter zaplembo celotne imovine;

Rösenerja Ervina na smrt z obešenjem ter zaplembo celotne imovine;

dr. Rožmana Gregorja na odvzem prostosti s prisilnim delom za dobo 18 (osemnajst) let, izgubo političnih in državljanskih pravic za dobo 10 (deset) let po izdržani kazni ter zaplembo celotne imovine;

dr. Kreka Miho na odvzem prostosti s prisilnim delom za dobo 15 (petnajst) let, izgubo političnih in državljanskih pravic za dobo 10 (deset) let po izdržani kazni ter zaplembo celotne imovine;

Vizjaka Milka na odvzem prostosti s prisilnim delom za dobo 20 (dvajset) let, izgubo političnih in državljanskih pravic za dobo 10 (deset) let po izdržani kazni ter zaplembo celotne imovine. V kazen se mu vrsteje preiskovalni zapor od 12. marca 1946;

dr. Hacina Lovra na smrt z obešenjem, trajno izgubo političnih in državljanskih pravic ter zaplembo celotne imovine.

V obrazložitvi sodbe je sodišče med drugim navajalo:

Nemško-italijanske fašistične tolpe in njihovi sateliti so 6. aprila 1941 napadli Jugoslavijo, ker so bili njeni narodi na poti njihovi osvajalni politiki.

L.A.H.

Predsednik vojaškega senata tov. dr. Helij Modic v imenu ljudstva izreka sodbo

em Komunist dva Kiro. Re.

iz 6. 11. 1945
Koz. nos.

Vrhovi bivše jugoslovanske vojske in civilne oblasti so zagrešili nečuveno izdajstvo, zaradi česar je bil odpor v desetih dneh zlomljen, okupatorju pa odprta pot v našo domovino. Stare politične stranke, ki so 23 let vodile politiko zvez in blokov, so se okoriščale z vsako pomočjo od koder koli bi prišla in iskali opore in zaveznikov izven svojega naroda v cilju, da se obdržijo na oblasti. Tako je dr. Korošec razbijal Jugoslavijo s pogajanji z nacističnimi agenti ob priliki potovanja na Slovaško, tako so iskali klerofašisti na Slovenskem svojih zvez pri fašistih in Vatikanu, zato so se vezali na velesrbske hegemonistične klike v Jugoslaviji ter skupaj z njimi iskali zvez proti narodom Jugoslavije pri zunanjem svetu, zlasti pri tistih, ki so skušali izkoristiti nacionalno zatiranje narodov Jugoslavije s strani velesrbskega hegemonizma za razbijanje države. V strahu pred lastnim ljudstvom so postali dejansko zavezniki fašizma, ki je pripravljal napad na svobodoljubno človeštvo, in glavno zaščitnico svobode in enakopravnosti vseh narodov in človeških pravic — Sovjetsko zvezo. To so vzroki, da je politično, vojaško in upravno vodstvo stare Jugoslavije sklepalo gnile sporazume s Hitlerjem in Mussolinijem ter mu pripravljalo teren za bodočo okupacijo. Reakcionarni elementi v tej svoji protiljudski politiki niso imeli nobene opore v narodih Jugoslavije, ki so šli drugo pot, pot zbiranja vseh naprednih in zdravih sil za obrambo dežele in odpor okupatorju.

Fašisti so našo domovino napadli zahrbtno in brez vojne napovedi, jo razdelili, okupirali in si proti določilom mednarodnega prava anektirali posamezne dele, kot je to bilo v Sloveniji. Vršili so povsod nezaslišan teror v cilju, da iztrebijo naše narode. Narodi Jugoslavije, goloroki in izpostavljeni uničenju s strani fašistov, so se odločili za edino možno rešitev — za pot oboroženega odpora in borbe. Zato so se odločili tem laže, ker so se borili ob strani vsega svobodoljubnega človeštva, ob strani zavezniških vojsk, predvsem pa ob strani herojske Rdeče armade. Narodi Jugoslavije so šli v borbo z globoko prepričanostjo, da jim bo zmaga prinesla poleg svobode in neodvisnosti tudi demokratične pravice in srečno življenje.

Tako je aprilaska katastrofa zadala smrtni udarec petokolonaškim reakcionarnim klikam — velesrbskim hegemonistom z njihovimi slovenskimi in hrvatskimi pomočniki vred, na čelu osvobodilne borbe narodov Jugoslavije pa so prišle resnično demokratične ljudske sile, ki so obenem z osvobodilno

borbo ustvarjale pogoje za resnično demokratično ljudsko oblast.

Pogoji za uspešnost te borbe na življenje in smrt je bilo bratstvo in enotnost narodov Jugoslavije in slovenskega naroda posebej. Ko je postala borba naših narodov in malega slovenskega naroda primer vsem deželam, ki jih je fašizem podjarmil, ko je ta borba ponesla slavo naših narodov širom vsega sveta, se je ista peščica reakcionarjev in sovražnikov ljudstva za svoje sebične interese vedno bolj pogrezala v izdajstvo. Ta protiljudska klika nastopa pod raznimi barvami, z raznimi gesli in v raznih oblikah. Eni se odkrito vežejo na okupatorja, da bi slovenskemu ljudstvu izrgali orožje iz rok, drugi pa isti cilj skrivajo za demagoškimi frazami in lažmi.

Svoje prve odkrite pomagače je našel okupator v moralnih propalcih, ki so se vezali na fašizem že v bivši Jugoslaviji. Tako se okupatorju takoj pokloni obtoženi Rožman, ki s svojo cerkveno avtoriteto utrjuje njegovo oblast in ji daje značaj zakonitosti, povečuje zločinstva ovaduhov ter jih proglašča za »mučence«. Noben okupatorski teroristični ukrep proti slovenskemu ljudstvu mu ni dovolj učinkovit, pri njem se zbirajo izdajalci vseh barv, ki jih veže mržnja proti lastnemu ljudstvu in osebni interesi ter skupaj usmerjajo okupatorske udarce ter dajejo nove premišljene predloge za nadaljnji teror.

Obtoženi Krek, v katerem imajo domači izdajalci svojega voditelja in naredbodajalca, iz Londona prikrito usmerja izdajo, jo financira z denarjem emigrantske vlade, javno pa propoveduje, da še ni prišel čas, da bi »udarili«, da bo prišel za to poziv iz Londona, da prezgodnja akcija rodi le odpor okupatorja in da bo svoboda prišla tudi brez žrtev. S parolo čakanja hoče razorožiti slovensko ljudstvo in ga izpostaviti uničenju. S parolo, da akcija rodi odpor, hoče preplašiti borbena volja slovenskih množic in tako najbolj zavedne in predane borbe za svobodo odtrgati od naroda in jih izpostaviti fašističnemu uničenju.

Vsa njihova izdajalska pomoč okupatorju ni mogla zlomiti v borbi skovane enotnosti slovenskega ljudstva. Ko so spoznali domači hlapci in pomagači, da vsi njihovi predlogi za poostritev okupatorjevega terorja niso uničili osvobodilne borbe slovenskega naroda, so sklenili z vsemi svojimi organizacijami stopiti na površje in organizirati državljansko vojno.

Ko so se najboljši sinovi slovenskega naroda borili za svojo svobodo in prelivali svojo kri za njo — jo je belogardistična-mihailovičevska svojat prodajala okupatorju.

Ko so se vsi narodi sveta borili za čim hitrejši konec vojne proti fašističnim tlačiteljem, je belogardistično-mihailovičevska svojat podpirala fašizem in mu podaljševala življenje.

Ko se je ves slovenski narod boril za srečo in blagostanje po zlomu fašističnega barbarstva, je pripravljala belogardistično-mihailovičevska svojat bratomorno državljansko vojno.

Njihova prizadevanja, da bi zanetili državljansko vojno, niso nikoli uspela. Vša moč te maloštevilne izdajalske družine je bila v pomoči, ki so jo dobivali od okupatorja. Še bolj jasno se je ločila fronta naroda in fronta okupatorjevih plačancev.

Med belogardističnimi tolpmi in tako imenovanimi odredi jugoslovanske vojske Draže Mihailovića slovensko ljudstvo ni videlo razlike, ker razlike v resnici ni bilo. Bela garda je dobivala orožje od okupatorja javno, Mihailovičeve četnike je okupator oskrboval in vodil skrivaj. Iz belogardističnih edinic, mobiliziranih po vnaprej dogovorjenem ključu, so se po kapitulaciji Italije četniki Draže Mihailovića bodisi znašli skupaj z belo gardo v domobranstvu in prisegli Hitlerju po odobrenju Draže Mihailovića, bodisi pretvorili v prostaške gestapovske teroristične banditske tolpe, ki so vršile zločine in si med seboj delile položaje in čine.

Obtoženi Krek, ki je organiziral to izdajo in je o njenem poteku točno obveščen, poziva iz Londona: »Nadaljujte s tako politiko, vaša pot je pravilna.«

Pri nas je bila cerkev in vera vedno predmet političnih kupčij, zato ker so v njej bili številni protiljudski duhovniki. Ves cerkveni aparat in pod vplivom cerkve stoječa društva in organizacije je Rožman postavil v službo izdaje. Duhovniki, ki so že prej ovajali zavedne Slovence okupatorju, so sedaj pričeli mobilizirati izdajalske tolpe italijanskih belogardističnih plačancev in še več, najbolj strahopetni, sadistični, moralno propali zločinski duhovniki med njimi so sprejeli od okupatorja orožje in z njim izvrševali zločine nad slovenskim narodom. Pozivi borečega naroda in zavednih katoličanov obtoženega Rožmana niso mogli odvrniti od te zločinske poti, ker se ni nikoli naslanjal na sile lastnega naroda in ga zato ni mogel razumeti, ampak se je vezal v vsem svojem delovanju na sile izven njega in proti njemu. Zato vodijo niti njegovega delo-

vanja v Rim in Vatikan. Tja pošilja predloge na fašistično vlado, na podlagi katerih naj se stopnjuje teror nad slovenskim narodom, tam dobiva blagoslovljene svetinjice za belogardistične črnorokce, po njegovem povratku od papeža se v škofijskem dvorcu vršijo nadaljnji sestanki za organizacijo bratomorne državljanske vojne, tam črpa snov za svoje klevete, da se narod bori proti veri in cerkvi in za brezbožni komunizem. S svojo propagando, ki jo je enako razširjal tudi Göbbels, vara verne množice in razbija enotnost Slovencev. Priznanja obtoženih Vizjaka in Rupnika pa dokazujejo vso lažnost te parole. Ne glede na to, da so protiljudski duhovniki, zasajajoč nož v hrbet slovenskemu ljudstvu pod lažnim izgovorom, da branijo vero, v resnici veri in cerkvi bolj škodovali kakor kdaj koli kak »brezbožnik«, bi slovenski narod, če ne bi bilo obtoženega Rožmana in njegove duhovščine, z mnogo manjšimi žrtvami in mnogo prej pometel z izdajalskimi hlapci okupatorja.

Ta propaganda zaščite vere in cerkve je na las podobna propagandi obtoženega Kreka v emigrantski vladi. Obtoženi Krek je klevetal plemenito borbo slovenskega in jugoslovanskih narodov kot »borbo za komunizem in Sovjete«, razširjal laži o grozodejstvih, ki naj jih počenjajo borci za svobodo, po drugi plati pa uspehe Narodnoosvobodilne vojske pripisovali borcem »Belega orla« — Draže Mihailovića.

Tako so vsi izdajalci objektivno služili okupatorju, slabili vojne napore Jugoslavije in s tem prizadejali ogromno škodo tudi splošni zavezniški borbi proti fašističnim razbojnikom.

Čeprav se protiljudskim izdajalcem nikoli ni posrečilo zanetiti državljansko vojno, so z bratomornim klanjem povzročili ogromno žrtev najboljših sinov in hčera našega naroda.

Za to prelito kri v bratomornem klanju padlih žrtev odgovarjajo v celoti tako netilci državljanske vojne Rožman in Krek, kakor tudi Rupnik, Vizjak in Hacin, ki so v okupatorskem upravnem, policijskem in vojaškem aparatu te zločine izvrševali. Rožman in Krek sta tem izkoreninjenecem in propalim zločincem dajala moralno in materialno podporo pri izvrševanju teh zločinov. Rupnik in Hacin sta s svojim zločinskim delovanjem pokazala, da spadata med zločince, katerim ni mesta v človeški družbi. Slovenski narod mora preko svojega ljudskega sodišča izločiti iz svoje srede te zločinske propalice, ki so brezvestno pripravljene izvršiti najostudnejše zločine.

Slabo in pogubno je za narod, če ga vodijo ljudje Krkovega in Rožmanovega kova. Ti so se proti narodu opirali na take zločince kot so Rupnik, Vizjak, Hacin in drugi ter hoteli dati njihovemu izdajstvu značaj zakonite oblasti, take razbojniške oblasti kot jo je predstavljal nacistični krvnik Rösener.

(Sodišče je nato v sodbi utemeljilo odgovornost za posamezne točke obtožnice in razpravljalo o obrambi posameznih obtožencev.)

Sodišče je pri izrekanju kazni upoštevalo pri vseh obtožencih kot obtežilno okolnost težke posledice njihovih kaznivih dejanj, pri obtoženem Rösenerju in Hacinu pa še zakrknjenost, kot olajšilno okolnost pa pri obtoženem Vizjaku in Rupniku priznanje in kesanje ter pri obtoženem Rupniku in Rožmanu visoko starost.

Proti navedeni sodbi so se obtoženci po svojih branilcih pritožili na Vrhovno sodišče Jugoslovanske armade v Beogradu.

Vrhovno sodišče JA je pod št. 882/46 izdalo sledečo rešitev:

Pritožbe obtoženih Rupnika Leona, Rösenerja Ervina, Rožmana Gregorija, Kreka Mihe in Hacina Lovra se ne upoštevajo ter se prvostopna sodba Vojaškega sodišča IV. armade potrjuje v celoti s tem, da se obtožena Rožman Gregorij in Krek Miha obsodita tudi na izgubo državljanstva, dočim se obtoženim Rožmanu Gregoriju, Kreku Mihi in Vizjaku Milku izrečena sporedna kazen izgube političnih in državljanskih pravic zniža na pet let.

Prošnji za pomilostitev Leona Rupnika in Ervina Rösenerja sta bili odbiti.

Beograd, 3. sept. (Tanjug.) Predsedstvo Prezidija Ljudske skupščine FLRJ je na svoji seji dne 2. septembra 1946. leta reševalo prošnji za pomilostitev, ki sta jo predložila na smrt obsojena Leon Rupnik, divizijski general bivše jugoslovanske vojske in med sovražno okupacijo predsednik pokrajinske uprave v Ljubljani, ter Ervin Rösener, general in višji policijski SS vodja. Predsedstvo Prezidija Ljudske skupščine je prošnji za pomilostitev zavrnilo.

**Smrtna obsodba nad Rupnikom, Rösenerjem in Hacinom
izvršena.**

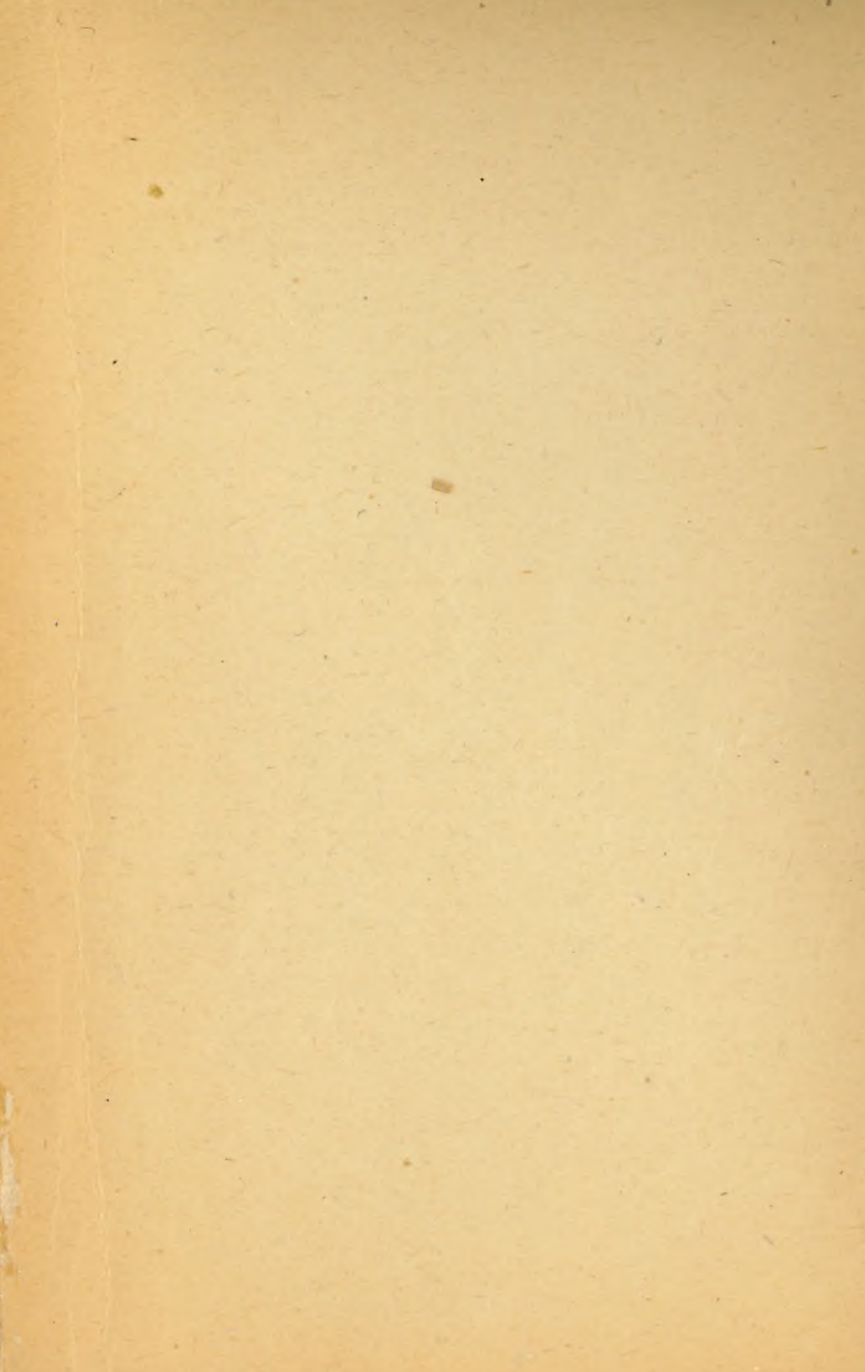
Ljubljana, 4. sept. (Tanjug.) Ker je Vrhovno sodišče Jugoslovanske armade potrdilo v celoti sodbo vojaškega sodišča IV. armade glede Rupnika Leona in ostalih in ker je Prezidij Ljudske skupščine FLRJ odbil prošnji za pomilostitev obsojenih Rösenerja Ervina in Rupnika Leona, je bila dne 4. septembra 1946 izvršena smrtna kazen z obešenjem obsojenih Rösenerja Ervina in Hacina Lovra in smrtna kazen s streljanjem obsojenega Rupnika Leona.

KAZALO

	Stran
Uvod	3
Iz obtožnice proti Rupniku in soobtožencem	17
Rupnik Leon	22
Rösener Ervin	29
Dr. Rožman Gregorij	33
Krek Miha	42
Vizjak Milko	46
Dr. Hacin Lovro	48
Vojni zločini obtožencev	52
Obrazložitev	57
Rupnik	86
Rösener	113
Vizjak	120
Hacin	129
Priče	134
Na razpravi je bilo prebranih preko 200 dokumentov, ki neovržno potrjujejo krivdo obtoženih	151
Tožilec	182
Končni govori obtožencev	192
Sodba	194

Tiskano novembra 1946 v 2000 izvodih.

Cena Din 50.—.

Cena Din 50.—